HIERONYMI MERCVRIALIS
VARIARVM LECTIONVM LIBRI QVATVOR.

In quibus complurium, maximeq. medicinae Scriptorum infinita paenè loca vel corrupta reſtituuntur, vel obſcura declarantur.

ALEXANDRI TRALLIANI DE LVMBRICIS EPISTOLA

Eiuſdem Mercurialis opera, & diligentia Graecè, & Latinè nunc primùm edita.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, Gratioſus Perchacinus excudebat,
Sumptibus Pauli & Antonij Meieti frat. Librarij Patauini M D LXXI.

ILLVSTRISS. ET REVEREND.

SANCT. ROM. ECCLESIAE CARDINALI

ANTONIO PERENOTTO

ARCHIEPISCOPO MECLINIENSI &c.

ANDREAS SILVIVS BRVGENSIS S. P. D.

CVM multa Cardinalis Ampliſſime prodita de Principe Philoſophorum Socrate egregia ac penè diuina accepimus; tum verò vel illud in primis, quod eos accuſare grauiſſimè ſapientiſſimus vir ſolebat, qui rerum atq; verborum ſcientiam, cohærentes natura res atq; copulatas, opinione diſtraxiſſent. Huius.n.opinionis peruerſitas, quantum ſemper detrimenti artium optimarum ſtudijs importarit, etſi obſcurum eſſe nemini poteſt; ea tamen ijs plaga ſuperioribus ſeculis aliquot eſt iniecta, vt nunquam id clarius, quàm nunc potuerit perſpici. Fuit enim, fuit quoddam tempus auorum noſtrorum memoria, cum homines, qui ad veritatis inueſtigationem, atq; inquiſitionem operam omnem, diligentiamq́; ſuam contulerant; rudes, inexercitati, communium literarum, atq; humanitatis omnis expertes, ad capeſſenda Sapientiæ ſtudia accedebant. Quæ cum eorum virorum ſcriptis memoriæ prodita continerentur, ad quos illi propter inſcitiam aſpirare non poſſent; amiſſa rectiſ-

ſima ſapientiæ via; quam veteres illi Philoſophi tritam, atque munitam reliquiſſent; dum deuijs itineribus fruſtra Philoſophiam conſectantur, in captiones quaſdam, vnde ſe extricare non poſſent inducti, in ſophiſmatibus, quaſi in dumetis ætatem omnem conſumebant. A quo errore dum auertere hominum animos ſtudent, ecce tibi alij, in contrariam partem omnia non minus graui opinionis prauitate rapuerunt. Dum enim in verborum intelligentia, atque linguarum cognitione, poſitum eſſe ad doctrinam momentum omne arbitrantur, ſophiſtices odio, veram quoque Philoſophiam exterminarunt. Itaq. differendi, diſceptandiq́; totius artis ignari; nihil in Mathematum ſtudijs, nihil in naturæ indagatione verſati; quæ quaſi exercitatione quadam præďiſcere, ac meditari ad grauiorum rerum contemplationem, antiqui illi Sapientes nos volebant; alij Iureconſulti, alij Medici repente facti ſunt; alij in rerum diuinarum inquiſitionis penetralia irruperunt. Ex quo illa opinionum portenta, atque flagitia orta ſunt, quibus nunc perturbatas omnes diſciplinas videmus. Quid enim aliud facerent homines, qui nulla diſſerendi via, atque arte, nullo diſputandi vſu, de rebus grauiſſimis vaticinantes, ſortirentur quid dicerent, non dijudicarent? Quorum audacia, atque impudentia quantam in hominum animos confuſionem, quantamq́; perturbationem immiſerit, vtinam eſſet maturius animaduerſum. Plures enim diuinum illud Socratis conſilium ſecuti, iter id ingreſſi eſſent, quod nunc vix pauci quaſi deſertum, atque obſeptum tenere potuerunt: Qui cum excellentibus ingenijs præditi ad hæc artium optimarum ſtudia acceſſiſſent; neque ita in linguarum cognitione verſarentur, vt in ijs quaſi ſcopulis quibuſdam adhæreſcerent; neque dum earum diſcendarum laborem fugiunt, ſpecioſum rerum nomen, ignauiæ, deſidiæq́; ſuæ prætenderent. Nam & linguarum intelligentia grauiorum rerum contemplationi quaſi inſtrumentum comparanda eſt; & illa, de qua ſe iactant rerum cognitio, neque percipi niſi vo-

cibus intellectis poteſt; neque tradi ſordidis, atque inquinatis verbis debet. Itaque illud in omni ſtudiorum ratione tenendum eſt; vt & vocum cognitio cum rerum intelligentia, & rerum ſcientia, cum notitia verborum, ita vti natura coniuncta ſunt, atque colligata, itidem à nobis conſeruentur. Quod qui aſſecuti ſunt; eos, cum ego admirari atque ſuſpicere vehementer ſoleo, tum vero is eſſe mihi Hieronymus Mercurialis videtur, in quem veriſsime conueniat illud Hippocratis elogium ἰητρὸς φιλόσοφος ἰσόθεος. *De cuius omni virtute, atq; eruditione parcius mihi timidiusq́; agendum exiſtimarem, ſi verendum mihi eſſet, ne de tali viro plus dicerem quàm aut tu, pro ſingulari tua erga eum humanitate, de eo ſentias, aut commemorari apud te libenter ſis auditurus. Quapropter hoc dicam, quod vel iniquiſsimis eius confiteri eſt neceſſe; ad eum dignitatis gradum, in quo ipſe in Academia Patauina à Senatu Veneto, ſumma ſua cum laude, ac gloria eſt collocatus, neminem vnquam omnibus vel naturæ, vel doctrinæ præſidijs paratiorem acceſsiſſe. Cuius primum curriculum omne in his ſtudijs excolendis ita eſt elaboratum, vt cum græcæ, atque latinæ linguæ ſingularem intelligentiam, cum ſumma Philoſophiæ cognitione coniunxiſſet, vtraque ea ad ornandam atq; amplificandam ſcientiam Medicinæ traduceret. In qua cum ita excelleret; vt comparari cum eo vix pauci poſſent, ad Alex. Far. Card. ampliſs. Romam profectus, ita ſe ſe in illo ampliſsimo orbis terrarum theatro tractauit, vt non ſolum propter ſingularem eruditionem, cum omnibus ſumma in laude, verum etiam propter morum incredibilem ſuauitatem, maxima in gratia eſſet. Patauium vero vt venit, ecquis aut in ea Academia, aut Venetiis fuit, qui modo exiſtimare aliquid de literis his elegantioribus poſſet, qui non appetendam ſibi omni ſtudio eius amicitiam arbitraretur? Nã & veterum medicorum ſcripta in Scholis ita explicantem, & priuatim ita de Medicina reſpondentem audiebant, nihil vt eruditius, nihil prudentius cogitari poſſet; & in arte ipſa faciendæ*

cienda tanta non ſolum ſcientia, atq; conſilio, ſed etiam felicitate verſari videbant, vt ij ægri beatiſſimi viderentur ad quos ille curandos quamprimùm accederet. Scriptorum vero eius, quibus maximæ atq; grauiſſimæ in vniuerſa medicina diſputationes continentur, ea cùm eruditio, atq; ſubtilitas, tùm elegantia eſt, vt non tantum, cum ea perpolierit, rem medicã ſummopere illuſtratura, ſed & gloriã eius cũ omni poſteritate coniũctura videantur. Verum vt honorati ac Principis viri domum non ijs tantum abundare oportet, quorum eſt vſus ad victum cultumq; neceſſarius; ſed & auro, atq; argento magnificè ac precioſè cælato, veſte ſtragula, reliquaq; ſupellectile, quæ cum quadam ſplendoris ſpecie moueat oculos atq; delectet. Ita Mercurialis ex immenſis illis ingenij ſui diuitijs, quaſi delicias quaſdã literarũ in quattuor libros Variarũ lectionũ ante aliquot annos coniecerat. Non illas quidem, quod edendas hoc tempore, quo grauioribus occupationibus eſt adſtrictus, exiſtimaret: Sed cùm, ita vti fit, amicis quibuſdã eas legeret, quibus & illæ vehementer probarentur, & perſpectum planè eſſet, ac cognitum quantum non ſolum delectationis, ſed etiam vtilitatis præclari illi eius de Gymnaſtica libri lectoribus attuliſſent; grauare quidem ille, ſed tamen impetrari à ſe paſſus eſt, vt eas ego emitterem. Eum vero librum ampliſſime Cardinalis, cur in tuo potiſſimum nomine apparere voluerim cauſſa eſt, quod is eſt gloria tuæ, ex adminiſtrato tot annos terrarum orbis imperio ſplendor, ea amplitudo, quæ ad ſe colendam, atq; venerandam omnes non ſocordes debeat excitare. Habet enim iuſtam venerationem præſtans, atque excellens virtus, præſertim in altiſſimo dignitatis gradu ob multa, atq; præclara in Rempub. beneficia, poſita. Itaq; vt ea, quorum diuturnitati atq; incolumitati conſulere volumus, conſecrare Dijs immortalibus ſolemus, quorum religione tuta, atque integra conſeruentur; Ita ego cum in varias hominum partim iniquorum, partim inuidorum reprehenſiones laborẽ hunc eius incurſurum ſuſpicarer; tãtum in ampliſſimo tuo nomi-

nomine præſidij poſitum eſſe exiſtimaui, vt ad reprimendos, atque retardãdos omnes omniũ impetus ſatis eſſe futurum exiſtimarem, ſi te illi patronum adoptaſſem. Quo etiam accedit, quod cum multa ſint, quæ vrbis Romæ recordationem Mercuriali iucundiſſimam faciant; tum vero præcipua ſit benignitas illa incredibilis, atq; amor ſingularis, quibus tu illum ſemper es complexus; Quibus ille ſe tibi ita deuinctum atque obligatum intelligit, vt agnoſcendi ea, ac voluntatis ſuæ declarandæ facultatem, optare nunquam deſinat; conſequi ſe vnquam poſſe non ſperet. Vt dubitandum mihi non eſſet quin hoc meum dedicationis huius officium gratiſſimum illi eſſet futurum; quod ſi minus plenam, atq; cumulatam, at certè aliquam haberet ſignificationem præclaræ illius erga te voluntatis, opptimiq́; de omni tua virtute iudicij. Meum enim ſtudium omne ad amplitudinem, ac gloriam tuam omni laude, atq; honore amplificandam conferre vt debeam; & communi patriæ meæ nomine impellor, quam tu omnibus beneficijs complexus ampliſſimam ſemper, atque honeſtiſſimam eſſe voluiſti; & verò propria, ac mea adducor obſeruantia, atque aduerſus familiam uniuerſam veſtram reuerentia, Clariſſimi atque ampliſſimi viri fratris tui Thomæ Perenotti ſingulari humanitate, & beneuolentia in me propè incredibili excitata. Vale, Venetijs Decimo Kal. Decembr. M D LX X.

CATALOGVS AVCTORVM QVORVM LOCA VEL EXPLICANTVR, VEL EMENDANTVR.

Aetius.
Aeſchilus.
Aelius Promotus.
Aeſchines.
Agatarchides.
Alexander Trallianus.
Antigonus.
Apollonius.
Apſyrtus.
Apuleius.
Ariſtoteles.
Arrianus.
Ariſtophanes.
Archigenes.
Archeſtratus.
Archeſilaus.
Aſclepiades.
Athenodorus.
Athenaeus.
Aurelius Prudentius.
Aueroes.
Auſonius.
Auicenna.
Auenzoar.
Cato.
Caelius Aurelianus.
Callimachus.
Casſius Medicus.
Catullus.
Cusſiodorus.
Chalcidius.
Cicero.
Clemens Alexandrinus.
Cornelius Celſus.
Columella.
Cratinus.
Democritus.
Demoſthenes.
Diuus Hieronymus.
Dion Casſius.
Dioſcorides.
Diphilus.
Diodes.
Diogenes Laertius.
Dydimus.
Diodorus Siculus.
Empedocles.
Ennius.
Eraſiſtratus.
Erotianus.
Eradius.
Fauorinus.
Galenus.
Gellius.
Gregorius Nazâzenus.
Gregorius Nyſſenus.
Haliabbas.
Heraclitus.
Herodotus.
Heraclides Tarentinus.
Heſiodus.
Herophidus.
Heſichius.
Hiparchus.

Hippocrates.
Homerus.
Horatius.
Hyginus.
Iſidorus.
Iulius Pollux.
Iuuenalis.
Lampridius..
Lucianus.
Lucilius.
Lucretius.
Martialis.
Marcellus Burdegalenſis
Macrobius.
Meſues.
Michael Epheſius.
Mneſitheus.
Nemeſius.
Nicander.
Nonius M.
Oribaſius.
Ouidius.
Palladius.
Paulus Aegineta.
Philoſtratus.
Philemon.
Plato.
Pindarus.
Plinius.
Plutarchus.
Plautus.
Porphyrius.
Polybus.
Praxagoras.
Rabi Moyſes.
Ruffus Epheſius.
Scribonis Largus.
Serenus.
Seruius.
Seneca.
Serapion.
Soranus.
Spartianus.
Stephanus.
Stobaeus.
Strabo.
Suidas.
Themiſon.
Theodorus Priſcianus.
Theopompus.
Tibullus.
Thucydides.
Varro.
Virgilius.
Vitruuius.
Vulpianus.
Xenophon.
Zonara.

INDEX CAPITVM LIBRORVM.

LIBRI PRIMI.

DE Oeſophago, & ſtomacho locus Galeni emendatus, & Ariſtoteli conciliatus, Lucretius defenſus, Pollucis locus correctus; & alter Hippocratis indicatus de concoctione. cap.1. car.1

De rabie, ſiue hydrophobia, & elephantiaſi loci Ariſtotelis, & Medicorum explicati. cap.2. c.2

Reſtitutus Galeni locus de palmulis, & alter declaratus: nonnulla de oliuis. cap.3. c.4

Galeni locus emendatus in 12. Meth. & alter in 13. melius quàm à Linacro interpretatus. cap.4. c.6

Archigenis locus emendatus apud Galenum: ac de bulbis nonnulla non poenitenda contexuntur. cap.5. c.7

Locus Galeni de foecundis correctus: & nonnulla ad id ex Lucretio, & Paullo. cap.6. c.8

Quid ſit recentatum apud Alexandrum Trallianum, & quę antiquorum propomata. cap.7. c.8

De varijs antiquorum refrigerandi uina, & aquam modis: de decocta, & quę fuerit calda. cap.8. c.9

Loci Ariſtotelis emendati ex Theophraſto, & locus Platonis examinatus. cap.9. c.11

Loca Galeni, & Caelij Aureliani expoſita de Angina, & ſomno ſorbili. cap.10. c.12

De iſicijs, itrijs, & libis uarię obſeruatiões, & explicationes. c.11. c.13

De pane furnaceo error in Galeni interpretatione explicatus, & alter de Myrtidano Plinij detectus. Quid ſit tracta, Plinio, & Athenaeo. cap.12. c.14

De aquis Veſicarijs, & Caeretanis: Galeni locus de tẽplo Pacis male à Giraldo intellectus. cap.13. c.15

Error in Aetio correctus de ficubus, & alia de ipſis: Columellę de embammate locus emendatus. cap.14 c.16

Locus Plutarchi de Pithagijs emendatus, & de feſto primæ Auguſti diei.cap.15. c.17
De oleo,& butyro,aphrogala veria Galeni,& aliorum,explicata.Plinij locus correctus. cap.16. c.18
De vino dulci, & de coitu Ariſtotelis, & medicorum explicati loci. cap.17. c.19
De uarijs Vini antiquorum temperaturis pulchra quaedam:locus Hippocratis illuſtratus,& alius Athenaei correctus,Hiſiodiq́. ſententia interpretatur. cap.18. c.20
De infibulatione,& quid ſit apud Galenum dicere pedem.cap.19. c.22
Ramex quid ſit apud Plautum,hiſtoria Dominini,nonnulla de uaricibus,& de hirudinibus.cap.20. c.23
Locus Athenaei correctus ex Ariſtotele,& nonnulla de canitie, & de capitibus Aegyptiorum ex Herodoto. cap.21. c.24
De menſuris potus antiquorum:& ordine earundem.cap.22. c.25
Loca Hippocratis de aqua,& bile explicata:de bile Anaxagorae, & Ariſtotelis ſententia examinata,aliaq́ue ad idem.cap.23. c.26
De aeré Romano,& morbis eius:de Athenienſi Lucretij locus, de moris,ſerico,aliqua notatu digna. cap.24. c.27
Cur piſces medici antiqui facile concederent ægris:piſces tintinnabulo uendi ſolitum fuiſſe:quis fuerit Hoedus ex Ambracia apud Gelliũ, & nonnulla alia de Hoedo.cap.25. c.29

LIBRI SECVNDI

Loca Galeni,& Plinij emendata:Nonnulla de Mangonib.c.1. c.32
Morem Thuſcorum vrendi pueros fuiſſe antiquum:Herodoti locus notatus,& quædam de Scythis,ex Hippocrate.cap.2. c.33
Sententia Galeni ex Herodoto comprobata: De ſyrmęa: De partitione anni ſecundum Hippocratem:error ſacerdotum Ammonis.ca.3.c.34
Theophraſti loca, ex Athenaeo, & Plutarcho correcta,de ſida, de leguminibus,de pediculis:Theophraſti, & Galeni contradictio de ſcorpionibus.cap.4. c.36
De uarijs antiquorum edulijs, Ariſtotelis locus examinatus,de carne Camelina,de ſumine, de turtæ nomine. cap.5 c.37
Quae ſint apud Platonem ficus,& uuę generoſę ex Galeno:de pane fabaceo,& faba Aegyptia: locus Mneſithei de ficubus. cap.6. c.38
De pulmonis carne Galeni contradictio ex Aetio ſublata, de carne leporina

[...]porina, & de uulpina, & tenera carne locus Galeni reſtitutus. cap.7. c.39
Locus Hippocratis emendatus, Galeni locus defenſus de opio. Plinij loci emendati, alter Herodoti de medicis Aegyptiorum examinatus, & correctus. cap.8. c.41
De aquarum per plumbum ductarum prauitate, & quod Romae ex fontibus potarent, locus Paterculi emendatus. cap.9. c.42
De cicuta locus Lucretij explicatus Ariſtotelis, & Varronis. de Capris loca examinata, nonnulla de anatome. cap.10. c.43
Hippocratis locus emendatus, locus Diog. Laertij ex Galeno mutatus. Galeni de urinae ſedimentorum nigredine, & de lapide ueſicae error. cap.11. c.44
Celſi locus ex Hippocrate notatus, & emendatus, contradictio Galeni examinatur. nonnulla de pulſu, item de Herophilo, & Aſclepiade. cap.12. c.46
De condituris uinorum, de vino piccante, de uino Maſilienſi, locus Galeni emendatus. cap.13. c.47
Defenditur Plinius in tractatione argenti uiui, & hydrargyri. locus Theophraſti reſtitutus. cap.14. c.49
De tempore coitus Plutarchi locus reſtitutus. Hippocrates, & Ariſtoteles collatus. Error Gazae detectus. De ſitu corporis in ſomno. Error Alexandri contra Hipp. cap.15. c.51
De vua taminia, & labruſca, Plinij locus examinatus, & emendatus. cap.16. c.52
De vua theriacae: de mulſo quaedam, & Plutarchi error de uino maſſico, & cur uinum percolaretur; Plinij locus reſtitutus. Theodori error. cap.17. c.53
Medicinam, eiuſque regulas ab Aegypto manaſſe; locus Hippocratis, Herodotis Ariſtotelis, Plutarchi, & Celſi in id, de purgatione, Aeliani improbatio de lingua Hippocratis, & de Acrone medico. cap.18. c.55
De unguentis, & quid Hippocrati ſignificet unguentum Aegyptium, de Metopio locus Hipp. emendatus: quaedam ex Plutarcho de unguentis, & myrrha. cap.19. c.57
Morborum rara quædam genera ex Hippocrate Agatarchide, Plutarcho, & Galeno: locus Hippocratis reſtitutus, & alter Platonis indicatus. cap.20. c.59
De ijs qui ſemel in die cibos capiunt. cap.21. c.60

De Caryce,& carycia,de Apro,& Lumbo.cap.22. c.61
Quid ſit ἐπίλυσις *, De farre factitio Aetij locus emaculatus , & quod far Hordei , de Hordeo quaedam ex Ariſtotel.& Apollonio.cap.23.* c.62
Locus Ariſtotelis de melle correctus, & expoſitus , quod mel conſeruet mortua corpora,& alia quaedam.cap.24 c.63
Locus Theophraſti Apollonio collatus , de Helleboro quaedam ; alter Theophraſti locus non integre à Plinio expreſſus.cap.25 c.64
Locus Hippocratis de Hippace Herodoto collatus:de lactis coagulatione;Cteſiae locus de radice vinum coagulante :muria dura , & marinae vſus.cap.26 c.66
Sententia Plinij defenditur de lino uiuo,& ex aliis comprobatur , quid ſit Scribonio foenicium.cap.27 c.70

LIBRI TERTII.

Loca Oribasij,ex Stobaeo reſtituta.cap.1. c.72
De Cyphoide,& Cyphi Galeni,Plutarchi,& Herodoti loca collata , emēdata,& explicata:de uerbo ταρχύω *, in condiendis corporibus mortuis uſurpato.cap.2* c.73
De turdis Horatij,& Martialis difenditur iudicium, & Galeni ſententia improbatur,modus coquendi phaſianos.cap.3. c.74
De Aconiti nomine ex Antigono; de eodem Athenaei locus emendatus,item alter Theophraſti melius quàm à Gaza interpretatus : de cicuta quaedam,Error Macrobij.cap.4 c.74
Macrobij error ob imperitiam medicinae : quod potus ad pulmonem pertingat non unum Platonem dixiſse : Plutarchi locus ex Macrobio emendatus.cap.5 c.76
Lucretij locus de peſte Hippocrati collatus,& eius defenſio.cap.6. c.78
Hippocratis,& Herodoti loca de morbo Scytharum foemineo collata:de Amazonibus.cap.7 c.79
Iecur anſerinum in precio fuiſſe antiquitus : de carne ſuilla locus Plutarchi . Caupones Italos ſolum immerito damnari a Plutarcho. cap.8 c.81
De Meliloto Cratinus expoſitus:De coronis:de lemniſcis. cap.9 c.82
Plinij,& Galeni loca de doloribus:Pro oculis vſtio uenarum temporalium ; Lotio pedum : Origanus : ſordes aurium in morientibus quales. cap.10 c.83

De

De carbonibus loca Galeni, Caſsij, Lucretij, & Theophraſti: De lumbricis locus Plinij, ex Theophraſto correctus: Error Gazae. cap. 11 c. 84
Thucididis locus à Lucretio expreſſus, ac illuſtratus. cap. 12. c. 85
Locus Virgilij, ſecus quàm à Grammaticis ex Ariſtotele declaratus: & cur ab ipſo medicina ars muta uocata ſit. cap. 13. c. 86
Loca Ariſtotelis & Strabonis de generatione animalium in niue, & igne collata, atque examinata: locus Ariſtotelis emendatus. cap. 14. c. 87
Inſaniae genus ab Areteo medico deſcriptũ, & mõſtratum. cap. 15. c. 88
Defenditur Galeni inſcriptio περὶ πεπονθότων τόπων loca Aretaei, & Galeni collata de ijs, qui corde patiuntur. cap. 16 c. 89
Quid ſit apud Galenum ellychniũ Tarſicũ: & de goſſypio. cap. 17. c. 90
Morbus Deliorum ab Aeſchine deſcriptus: locus Celſi notatus, & alter Nonij emendatus, contradictio Herodoti, & Plinij. cap. 18. c. 91
Heracliti morbus: eius, & Aſclepiadis ſententia de Vrina. Galeni ad idem locus notatus, de Iberis dentes vrina lauantibus. cap. 19. c. 92
Aetius redarguitur cur caſtrati non fiant leproſi: locus Ariſtotelis de Satyriaſi: De manu Gregorij Nyſſeni ſententia noua. cap. 20. c. 93
De cretae generibus locus Plinij explicatus: faſciae. toga, mappae cretatae: error Cornarii; de gypſo Tymphaico Theophraſti loci correcti, & alter Plinij notatus. cap. 21. c. 94
Menecrates Medicus quis fuerit. Medici Clinici, locus Plinij mutatus, de poſca locus Suetonij. cap. 22. c. 96

LIBRI QVARTI.

QVi fuerint apud Veteres archiatri, & archiatrorum comites, quodve eorum munus. cap. 1. c. 98
De Cydni fluuij aqua loci Plutarchi, Galeni, & aliorum collati. Locus Plutarchi ex Galeno reſtitutus, locus Hippocratis emendatus. cap. 2. c. 101
Loci Ariſtotelis, & Herodoti collati. Darij luxatio à medico Graeco curata. cap. 3. c. 102
Hippocratis, & Ariſtotelis loci collati. Galeni de demonſtrationibus libri qui fuerint, & quae ſymphonia à Nemeſio citata. cap. 4. c. 103
De putaminibus fabarum. & quid ſit ὄσπριον Athenaeo. cap. 5. c. 104

In

INDEX

In Acrothoracis ſignificatione Clementis Alexandrini locus emaculatus; cur Lauri folia poſt coenam adhiberētur: ebrietatis praecautiones: Plinij locus emendatus. cap.6. c.104

Tuberes apud Antiquos qui eſſent. locus Plinij notatus. cap.7.c.105

*De Menta locus Ariſtotelis, ex Hippocrate illuſtratus, & correctus. Plinij alter ad idem notatus, & ex Lucretio explicatus. cap.8.*c.106

Ariſtotelis error de epilepſia. Hippocratis locus ad id notatus. Seruij error. Ariſtotelis alter error de ſale, & nitro: breuis adnotatio. de cauſis res duratas diſſoluentibus. cap.9. c.107

*Locus Hippocratis ex Gellio reſtitutus, & alter defenſus. ca.10.*c.109

Quae ſint palcales vuae, & fabriles apud Caelium Aurelianum. Quae menſæ frigidae Plutarcho; & eius locus emendatus. cap.11.c.110

Qui ſint apud medicos ichores. locus Iulij Pollucis de morbis emendatus. Fauorini erratum. ſudor ſanguineus. cap.12. c.111

Galeni explicatus locus. alter Plutarchi mutatus, & ex Celſo, atque Galeno explicatus. Hiſtoria Sabini vxoris notatu digna ca.13.c.112

Plutarchi locus reſtitutus de ſignis peſtis ex Heſiodo, & Hippocrate. Strabonis ad idem locus: Empedoclis Hiſtoria diuerſo modo à Plutarcho, & Laertio relata. Quid fuerit [illegible] *. Empedoclis, & Laertio, & Galeno. cap.14.* c.115

Plinij locus emendatus, Hippocratis locus à Plinio citatus, & explicatus. cap.15. c.116

Loci Hippocratis reſtituti, & collati Lucretio: Ariſtotelis locus reſtitutus, & alter defenſus. cap.16. c.117

Quoties veteres in die manducarent. cap.17. c.120

De ptiſſana, & aqua hordeï Arabum. cap.19. c.120

RERVM NOTABILIVM
QVAE IN TOTO HOC
OPERE CONTINENTVR
INDEX
LOCVPLETISSIMVS.

A

ABſynthium Ponticum bilem compeſcere. fol.27.b
Abſterſoria uis in qua ptiſſana. fol.121.b
Acetaria in vltimo coenae poni, vt lactucã. fol.111.a
ἀκροθώραξ *quis.* fol.104.b
Aconitum quibus noceat. fol.74.b
Aconiti nomen à quo accepit. fol.74.a
Aconito non ueſci turdos, ſed cicuta. fol.75.b
Acron medicus cur inſignis fuit. fol.56.b
Acron quis fuerit. fol.57.a
Aegyptij omnium uirorum ſaniſſimi. fol.34.b
Aegypto familiaris elephantiaſis. fol.93.b
Aer Romanus quis, & qui morbi ex eo. fol.27.b.& 28.a
Aer quomodo purgandus, & cur. fol.56.b
Aeſtatis peſtiferae ſigna duo ex Plutarcho, & num alterum uerum ſit. fol.115.a
Aeſculapij templum cur extra urbem. fol.28.a
ἀνάπαι *quæ.* fol.120.a
Acidorum punicorum uires. fol.36.b
Aegri an clinici dicerentur à Romanis. fol.97.a
Alexander magnus cur conuulſione, & tremore, torporeuè fuerit captus. fol.101.a
Alcmaeum primum anatomen monſtraſſe. fol.44.a
Alexandri Aphrodiſienſis error circa ſomnum. fol.52.a
Andromachus cur archiatros. fol.99.a

I N D E X

Anatomes cognitio apud ueteres per manus accipiebatur, & quomodo. fol.44.a
Animal nullum ab homine calculoſum euadere. fol.45.b.
Animalia quaedam ex niue, atque igne oriri. fol.87.b
Animalia in cruribus hominum nata eſſe apud quos legatur, & eorum nomina, & cur. fol.59.b
Animalium partes quae, & quo tempore manducari coeperunt. fol. 37.b
Antiquorum medendi modus. fol.56.a
Antonius Fracantianus eius praeceptor. fol.40.b
Animalia quae medulam στεατώδη habent. fol.12.a
Angina num morbus ſit acutus. fol.12.
ἀιρίως quae nutriant. fol 7,a
Appetitus temperaturas, & temperaturae morbos conſequuntur. fol.39.a
Aqua cocta ex farina hordei quae. fol.122.b
Aquae feratae quae. fol.15.b
Aquae calidae uſus; & quando. fol.10.b & 11.a
Aqua hordei ptiſſana etiam dicebatur. fol.120.b
Aqua dura quae, & eius natura. fol.67.b
Aquae ex hordeo confectio. fol.122.a
Aquam calidam poſt ficus exhibendam, quae rationes. fol.17.a
Aquas per plumbum decoctas eſſe perniciosſas. fol.43.a
Archigenes medicus clariſſimus Hadriani Imperatoris. fol.7.a
Archigenis remedia pro animi deliquio ex fame. fol.eodem.
Ariſto. locus.5. probl.primo emendatus. fol.11.b
Ariſto.ex aliorum relatione anatomen didiciſſe. fol.44.a
Argentum uiuum eſſe diſtinctum à hydrargyro & quomodo. fol.49.a
Argentum uiuum toxici uenenum debellare apud Auſonij filium. fol.50.b.
Archiatros quid indicet. fol.98.a
Archiatri munus. fol.100.a
ἀρτοσωροφία quae. fol.38.d.
Archelaus quis. fol.44.a
Arbercocos Alexandrinos eſſe tuberes. fol.106.a
Ariſtotelis dictum non eſſe uerum homines ſolos epilepſia tentari. fol.107.b.
Ariſt.contradictio de hordeo, & tritico. fol.63.b

Aegyptio-

Aegyptiorum medendi modus. fol.56.a
Ars quid faciat. fol.50.a
Ars chymica Ariſto.tempeſtate ignorata. fol.199.a
Ariſtoteli ignotum fuiſſe fictiles liquari,& cur. fol.108.b
Ariſt.opinio de ſeminis deciſione. fol.117.a
Arbores & herbae,quibus non decidant folia. fol.116.a
Archeſilai dictum,nemo lanam nondum carminatam ad fullonis officinam portat. fol.45.a
Ariſto.poſt Hippocratem annis, tantum ſexaginta floruiſſe. fol.46.b
Amazonum genus quod. fol.81.a
Apri conditurae apud ueteres uſitati. fol.62.a
Argentaria creta quae. fol.95.a
ἄπνους *Empedoclis.* fol.115.b
Aſclepiades quo tempore floruit,& quae eius doctrina. fol.47.a
Aſiani ſemper regum imperijs ſubiecti. fol.103.b
Aſclepiadem pulſuum artem,ut ſuperuacuam damnaſſe. fol.47.a
Aſianos artibus,& mente excellere. fol.103.b
Aſiani,& Europaei,qui & quomodo polleãt ingenio, & fortitudine. fol.103.b
Aſiae regio temperata. fol.103.b
Aſperam arteriam à Polluce uocari ſtomacum, & literam ipſius eſſe mendoſam. fol.2.a
Aſſata elixatis humidiora. fol.18.b
Aſſelus piſcis an cor in uentriculo habeat. fol.118.b
Aſſuetudo quantum ualeat in aſſumendis medicamentis. fol.64.b
Athletae cur non offendantur qualitate ciborum. fol.61.a

B

BAlnearum aquae pluuianae,& quae. fol.15.a
Balneae ceretaneae quae, & earum vſus. fol.16.a
Βδέλλα *quae.* fol.24.a
Bibendi uſus in conuiuijs. fol.26.b
Bibendi modus Regum Indorum. fol.eodem.
Bilioſis aquam in bilem uerti,& cur. fol.27.a
Bilem,ſeu bilis receptaculum acutorum morborum cauſam,quomodo intelligendum. fol.27.a
Botargarum inuentor quis. fol.13.b

Bruta plurimam temporis partem corpore ualere, dum uterum gerunt, mulieres verò magna ex parte aegras degere. fol.33.a
Butyri uaria genera, & uſus. fol.18.b
Bulbacea omnia lento quodam humore praedita. fol.7.b
Bulbi uenerem excitant. fol.eodem
Butyrum per oleo in ungendis etiam corporibus. fol.18.b
Butyrum in conuiuio non parari. fol.19.a
Butyri natura ex Plinio. fol.19.a

C

Caere ciuitas nobiliſsima. fol.16.a
Camelarum carnes & lac, vſque quo conceperint, omnium ſuauiſsima. fol.37.a
Camelinas carnes in uſu extitiſſe. fol.37.a
Canes ſoli an rabie tententur. fol.4.a
Canitiei cauſa recitata ex Ariſto: ab Athenaeo non eſt ipſius, & cur. fol.24.b.
Capras non naribus, vt caetera animalia, ſed auribus ſpiritum ducere. fol.44.a
Capras nutriri cicuta apud Lucretium, & cauſam. fol.43.b
Capita Perſarum, ac Aegyptiorum cur in duritie differant. fol.25.b.
Cardani error circa manducationem. fol.119.a
καρυκ edulium quid. fol.61.b
Carnes quomodo eſſe debeant in diuerſis naturis, & aetatibus. fol.40.b.
Carbones, & halitus Syrorum ſpeluncarum cur interficiant. fol.84.b
Caſei condenſandi alius modus apud ueteres, & cur. fol.66.b
Catonis praeceptum circa uina. fol.22.b
Catulorum lactentium carnes laudabiles, & contrariae uarijs aegritudinibus. fol.37.a
Caepas coctas dyſentericis exhibere. fol.6.b
Cephalos, & lupos omnium optimos eſſe ex Ambracia. fol.31.a
Ceruſſae uſus. fol.94.b
Coena quae apud ueteres. fol.119.b
Cicuta quomodo malum ſit irremediabile, & quomodo caſtigetur. fol.76.a

Cicuta

Cicuta ſturnos nutriri, & cauſam. fol.43.b

Cimolia creta quae, et eius ſpecies. fol.94.b

κῦφι quid & apud Aegyptios. fol.55.b

Chondrum coctum. fol.121.a

Cinis glandis fagineae cui proſit. fol.41.b

Clementis Alex. dictum de uoracibus. fol.118.b

Clinici qui uocati. fol.97.a

Clinice quae medicinae pars, & quando reperta. fol.103.a

κολύμβαδες quae. fol.5.a

Cocleae & bulbi quodnam nutrimenti afferant. fol.76.b

Cocleae & bulbi pro ſtomachicis. fol.eodem

Coloris duo prima genera. fol.86.a

Columellae locus inintelligibilis caſtigatus. fol.17.b.

Colymbades gratiores ſtomacho, & uentrem retinent. fol.5.b

Coagulum ex quo fiat. fol.67 a

Coitus à tergo iuuare ad concipiendum. fol.8.b

Coitum quandoque leuare morbos, & febres. fol.20.b

Comes medicus quis, & eius munus. fol.100.b

Comedere ſemel in die, quae vitia conſequantur ex Ariſt. fol.60.b

Concreta à frigido ſicco quomodo liquentur. fol.108.b

Concreta à frigido ſicco moderato à quo ſoluantur. fol.eodem

Concreta ab immoderato frigido inſolubilia, & ſi ſoluantur à quo. fol.eodem.

Concreta à calido ſicco moderato à quo ſoluantur. fol.eodem

Concreta ab eodem immoderato inſolubilia ſi ſoluuntur, à quo. fol.eodem.

Conſuetudinem maxime reſpiciendam eſſe. fol.29.b

Coppetae quae. fol.13.b

Coronae quae, & exquibus. fol.83.a

Clinici cuiuſdam inſcriptio Romae marmore inſculpta. fol.97.a

Coronae laneae. fol.82.b

Cornelij Celſi locus emendatus de natura. fol.46.a

Cretae tria genera. fol.94.a

κρίμνα quae. fol.6.b

Creta uiliſsima quae. fol.95.b

Crater quis. fol.26.a

Cremor ptiſſanae quis. fol.122.a

Cruciatus aſperrimi qui. fol.83.b

Conuulſioni puerorum remedium. *fol.33.b*
Cyphoides quid,& quibus proſit. *fol.72.a*
Cyphi quid. *fol.eodem*
Cyphi uſus, & quibus modis paretur. *fol.eodem*
Cypheos odorem capitis inducit dolorem , quomodo intelligantur. fol.73.a
Cybeles ſacerdotes qui. *fol.89.a*
Cydnus fluuius. *fol.101.a*
Cydni fluuij uires. *fol.eodem*
Cunnilingi frequentiſsime diffamari. *fol.113.b*
[illegible], & [illegible],*non eſſe eadem.* *fol.75.b*

D

DArij luxatio oſsis tali.& curatio. *fol.103.a*
Deliorum peſtiferus morbus quis. *fol.91.b*
Decoctas aquae uſus apud Romanos. *fol.10.b*
Delus inſula quo tempore paſſa ſit. *fol.92.b*
Democedis Crotonenſis curatio facta Regi Dario. *fol.103.a*
Diei & noctris tempora,anni temporibus comparata. *fol.70.b*
Differentiae plures terrarum in Melo,& in ſamo. *fol.96.a*
Diſcrimen inter τόπους πάσχοντας, & πεπονθότας. *fol.89.b*
Diſciplinas ordine quodam eſſe apprehendendas. *fol.44.b*
διὰ τί ὁ [illegible] [illegible] *fol.13.a*
Dicerem pedem,locus Gal.interpractatus. *fol.23.a*
Dormire quomodo poſsint , qui à deſtillationibus infeſtantur. fol.51.b
Dolore capitis nullum interijſſe neque ſeipſum accidiſſe. *fol.83.b*
Dolori capiti remedium. *fol.eodem*
Drupae quae,& natantes oliuae. *fol.5.b*

E

EBrienti quae conferant. *fol.105.b*
Elephantiaſi correptos multo ſemine non abundare. *fol.93.b*
Elephantiaſis Arabum lepra,Latinorum ſatyriaſis, & quando incepit. fol.4.b
Empirici tactum ante Hippo.& Heracliti tempora. *fol.92.b*

E'λ-

Ἕλμινθες lumbricorum genus. fol.85.a
Elephantiaſi oppreſſi ueneris appetitu ſtimulentur. fol.94.a
Ellychnium Darſenſe quid. fol.90.b
Empymatis remedium ex oraculo. fol.23.b
Ἔντερα quæ. fol.114.a
Epilepticos uino arcendos. fol.108.a
Eteſios aduerſus uehementer flantes remedium Empedoclis. fol.115.b
Euirati qui, & cur, & morbi illius uera origo. fol.79.b
Eunuchi frigidi, & humidi. fol.93.b
Europoei liberi, & nulli ſubditi. fol.103.b
Eunuchi cur Elephantiaſi non laborent. fol.93.b
Εὐρυσμὸν quid. fol.32.b
Εὐφημία figura quae. fol.27.b
Exta non prandentium celerius ſeneſcere. & cur. fol.116.b
Extenuatorum corporum duo genera. fol.32.a

F

FAbae an ſint inter legumina. fol.39.a
Fabae Aegyptiae quae, & eorum quantitas. fol.39.a
Fabae Aegyptiae pondus. fol.39.b
Fagum uehementius robore adſtringere. fol.41.b
Far an res ſit factitia. fol.62.b
Far quid, & eius confectio. fol.120.b
Fabarum putamina quando radicibus, aut germinibus uitam tollunt. fol.104.a
Farris nomen quid. fol.63.a
Foeminam multo minus coitu delectari, quàm uirum, pluri autem tempore. fol.117.b
Fellis abſentia animalia diuturne uiuere. fol.27.b
Felea amariſſima dulcia à Graecis nominari ſolere, & cur. fol.27.b
Ficus aceto macerati, & cur. fol.17.b
Ficus uirides ſitim ſedare. fol.17.b
Ficus poſt quid exhibendum. fol.eodem
Ficus poſt an calida, an frigida aqua ſit bibenda. fol.11.b
Fortunam apud uulgares tantum valere, ut naturam, ſed non apud prudentes artifices. fol.46.a
Fontes plurimi Romae. fol.43.b.

Foe-

Foenicium quid. *fo.69.a*
Frigidam bibi poſt ficus, quae rationes. *fol.17.a*
Fridericum Oenobarbum Imperatorem ob Cydnum fluuium interijſſe. fol.101.a.
Fauorinus quod de ichore errarit. *fol.119.a.*
Foetus ne animetur poſt coitum, remedia ex Ariſto. *fol.109.b.*
Funiculi lucernarum ex quibus fiebant. *fol.68.b*
Furor quis inter morbos ab Hippo. *fol.89.a*

G

Galeni locus lib.6.de lo. affectis dilucidatus. *fol.6.a*
Galeni ſententia de urinae generatione. *fol.93.a*
Galenus de animae ſubſtantia, & operationibus. *fol.103.a.b*
Galenum natiuum argentum uiuum non ignoraſſe. *fol.49.b*
Galenus contra Dioſ.de Butyro. *fol.19.a*
Galeni error circa turdorum, & paſſerculorum naturam. *fol.73.b*
Galeni liber de demonſtratione tractare quid potuiſſet contra communem ſententiam. *fo.104.a*
Gangraena quae. *fol.92.a*
Gallinae neſcentes putaminib.fabarum num ſteri leſcant. *fo.104.b*
Geniturae aſſimilatio à quo. *fol.117.b*
Goſſipium quid Latinorum. *fol.90.b*
Granum Gnidium quid, & eius uſus. *fol.85.a*
Graecorum dictum in medicos loquaces. *fol.87.b*
Graecos ueteres non cognouiſſe factitium argentum uiuum. *fo.49.b*
Graecorum mos in comedendo. *fol.119.a*
Gregorij Girardi error de Pacis templo. *fol.16.a*
Graeci medij inter Aſianos, & Europoeos non minus artibus, & intellectu, quàm armis, & animorum uiribus. *fol.103.b*
Grues non comedi, & cur. *fol.37.b*
Gula pro ſtomacho. *fol.1.b*
Gulae ſummum, fauces, extremum ſtomachus. *fol.2.a*
Gutta uocatum quid. *fol.58.b.*

H

Halicam cum uino multum nutrire. *fol.7.b*
Halicam ſolam tarde nutrire. *fol.eodem*

Helobo

Helebori hiſtoria hauſti ab Eudemochio, qui licet in potione per 22. uices vna die fuerit aſſumptus, tamen ipſum purgare nõ potuit. f.64.b
Herodotus Hippocrati coætaneus. fol.42.a
Halicae ſorbitio. fol.121.b
Hemitritaeum nomen & cur. fol.28.a
Heſiodum, & Homerum quadringentis annis praeceßiſſe Hippocratem. fol.35.a
Heraclyti quaeſitum, dum aegrotaret, aduerſus medicos. fol.92.b
Heraclytus quo morbo laboraret. fol.eodem
Hippo. locus lib. de locis in homine circa inflammationem oculorum caſtigatus. fol.41.a
Hippo. annum in ſeptem. partes diuiſiſſe. fol.35.b
Hippo. cur Doricus, lingua Ionica ſcripſit. fol.56.b
Hippo. diſcendi gratia multum peragraſſe. fol.56.b
Hipp. excuſatio à crimine contra iuſiurandum in abortu famulae grauidae. fol.109.b
Herophilus in tractatione pulſuum Archigeni praelatus. fol.46.b
Hippicis herbae natura. fol.67.a
Hippaces quid apud Scythas, & quomodo conficiebantur. fol.66.a
Hiſpanos lotio proprio mane ad abſtergendum nocturnas ſordes uti. fol.93.au
Hiſpanis multitudinem muſcarum peculiarem non eſſe. fol.115.b
Hieronymus Meus. fol.111.b
Hoedus melicus quis. fol.30.a
Hoedorum caro caeteris iucundior. fol.30.b
Hoedus quis. fol.30.a
Hordeo ex Achilleio, primo factos eſſe panes. fol.120.a
Hominem à rabido cane commorſum neque rabie corripi, neque interire, quomodo intelligendum, & num litera Ariſtotel. ſit corrupta. fol.2.b
Hydrophobiam, & Elephantiaſim eſſe morbos nouos. fol.3.b
Hydrophobiae nullum eſſe remedium ex Ouidio, & alijs, licet poſtea multa inuenta ſint. fol.4.a
Hydrargyrum quid. fol.49.a

I

IEcur anſeris in menſis celebre. fol.81.b
Ientaculo, & commeſſatione qui uterentur. fol.120.a

[illegible] quis. fol.108.a
Ichores qui, ex Homero Hippo. Platone, & alijs. fol.111.b
Ichoris duplex genus ex Ari. fol.eodem
Ic[h]orum dignotio. fol.112.b
Ignem citius ab aceto, & uino extingui, quam ab aqua. fol.84.b
Infibulatio quæ & cur, & quibus. fol.22.b
Infames quando, cum ante coenam comederint. fol.119.b
Inſaniae genus unum eorum, qui membra ſibi ipſis amputant, & cur, fol.88.b.
Imperatores non unum, ſed plures ſimul Archiatros habuiſſe. fol.99.b
Ioannes Vincentius Pinellius. fol.95.b
Iſicia quæ, & quot, & quomodo conficiebantur. fol.13.b
[illegible] quid. fol.13.b
Itria quae ſecundum Gal. fol.eodem
Iudaei cur carnibus ſuillis abſtineant. fol.81.b
Iuuenum & ſenum opera quæ. fol.102.b
[illegible] ab Hippo. dici uarices. fol.24.a
Ientaculum, & prandium idem. fol.119.b
Ichores in ſanguinem ſecundum Medicos non uerti, & quomodo idem ſentiat Ariſt. fol.113.a

K

[illegible] quid. fol.12.b

L

Lactis equini apparatus apud Scythas. fol.66.a
[illegible] quid indicet. fol.51.b
[illegible] nox quid indicet. fol.20.a
Lactis coagulatio à qua nam cauſa fiat. fol.67.a
Labruſca quæ. fol.52.b
Languentes apud ueteres quandoque in templis detentos eſſe. fol.16.b
Lanae, & pelles lupinos dentes expertae an pediculos gignant. fol.30.b
Lapis in inteſtinis, ac ueſicis an gignantur. fol.59.a
Lapis caryſtius quis, et eius linea adnata, ex quibus mantilia nentur, ac texuntur. fol.68.a
Lapidis ueſicae generatio. fol.45.b
Lauri folia cur poſt coenam adhibebantur. fol.105.a

Lenones

Lenones qui dicebantur. fol.32.b
Leguminum,& frumentorum diſcrimen. fol.39.a
Lapis caryſtius quo loco gignatur. fol.68.b
Lemniſci qui. fol.83.b
Lepori cur primas dent. fol.39.b
Leuce, ſeu uitigo, qua Delij affligebantur, an talis foret. fol.92.a
Lesbiantes qui, & λεσβιάζειν *quid.* fol.113.b
Liba quae, & libarij. fol.14.a
Libellus de ſpiritu falſo Ariſtoteli adſcriptus. fol.46.b
Librum de ſpiritibus, ſeu περὶ φυσῶν *eſſe Hippocratis.* fol.77.b
Librum de natura pueri partem eſſe libri de genitura. fol.117.b
Linum uiuum quid. fol.68.a
Loca quae corporibus pariantur affectiones. fol.71.b
Locuſtarum multitudo, & qui eas comedant, & quid efficiant. fol.59.b & 60.a
Locuſtarum natura. fol.eodem
Locus peculiaris in quaque domo pro infirmis. fol.16.b
Lucationis auxilia, & num ea ſit difficilis curatu. fol.103.a
Lucius, P. Vitellij filius perinfamis, & cur. fol.114.a
Lucerna ineſtinguibilis an oſtenderet anni inaequalitatem. fol.36.a
Lucretium ab Hippo. accepiſſe de peſte. fol.78.b
Lumborum apparatus. fol.62.a
Lupi morſus quid efficiat. fol.30.b

M

Macrobij error de uirtutibus naturalibus. fol.76.b
Macrobio cur gratiae ſint habendae. fol.77.a
Matutino tempore quae proueniant. fol.70.b
Manducationes uices apud ueteres tempore Hippo. non fuiſſe certas. fol.118.b
Mangones qui. fo.32.b
Mangones, & Gymnaſtae quid faciebant in extenuandis corporibus. fol.32.b
Marinae aquae uſus. fol.67.b
Matutinum tempus humidum & calidum. fol.70.b
Martialis uixit eodem tempore, ut Plutarchus. fol.111.a
[M]are, & omnis aqua ſuapte natura alba uidetur. fol.86.b
[M]appas ex quo factitatas. fol.68.a

Maza quae. fol.120.b

Medicamentis uehementioribus cur uterentur ueteres. fol.65.a

Medullam intelligere Platonem cerebrum. fol.12.b

Medici cur piſcibus alerent aegros. fol.29.b

Membrum depaſcens quando,& cur amputandum. fol.85.b

Medicinam ab Aegyptijs ortum habuiſſe. fol.55.b

M. Antonius Muretus. fol.118.b

Medicus cum Deo comparatur. fol.93.a

Manus à natura homini cur imbutae. fol.94.a

Melchior Guillandinus. fol.116.b

Mellis uires, atque natura. fol.64.a

Medicorum ſtipendia apud principes. fol.101.a

Medici Romae diuites euaſiſſe. fol.97.a

Melilotum cur Cratinus ſemper cuſtodem uocarit. fol.82.b

Melle inebriari,, & quomodo. fo.54.b

Mellis quando copioſus prouentus, & quo loco colligatur. fol.63.b 64.a

Mellis uſus. fo.eodem

Mare atrum aquilonibus flantibus fieri,& cur. fo.86.a

Menſae frigidae quae. fol.111.a

Mel iudeos in ſacrificijs non adhibere. fol.54.b

Medicamentum pro tumefaciendo corpore. fol.115.a

Medici apud Romanos, & Graecos partialibus membris medentes. fol.41.b.

Menecratis epitaphium Romae. fo.96,b

Menta cur tempore belli non ſereretur. fol.106.b

Mentae uires. fol.eodem

Menecrates medicus quis à Gal. nominatus. fol.96.b

Megaleum,& Mendiſium unguenta quae. fol.58.b

Medicinam cur mutam artem uocet Virgilius. fol.87.a

Merenda quae,& uſus. fol.120.a

Merum nonnullos poſt ficus potaſſe,& cur. fol.17.a

Meridies aeſtati comparata. fol.70.b

Mollities inter morbos quae. fol.89.a

Morbi a ſpiritu cur non cunctis animalibus, ſed alicui ipſorum generi contingant. fol.78.a

Mori albae principium,& ortus. fol.29.a

Mororum fructus an podagram arceant. fol.28.b

Mora ſtomachos aeſtuantes reficere. fol.28.b
Mortuos à putredine ſale praeſeruare antiquos. fol.73.a
Morbos nouos diuerſis cauſis naſci poſſe. fol.3.b.
Mulſum maximo in honore fuiſſe, & cur. fol.54.a
Mulſum quomodo fiat optimum. fol.54.b.
Mulieres, & uiri qui generent. fol.8.a
Mulieres Romanas uinum non bibiſſe, ſed paſſum. fo.20.a
Muſcae quo loco capiantur, & uendantur. fo.115.b
Muſcae araneis ſimiliores. fol.eodem
Mureti epiſtola de loco Hippo. libro de alimento. fol.109.b
Muria dura quae, & conficiendi modus. fol.67.b
Mures ex quibus gignantur. fol.115.b
Myagrum eſſe Deum muſcarum apud Elaeos, & cur. fol.115.b
Myrrham apud Aegyptios Bal uocari. fol.59.a

N

Nati octauo menſe non ſuperuiuunt. fol.109.b
Natura nihil minus arte poteſt. fol.46.a
Nemeſius de hominis natura, & multa ex Gal. commentarijs de demonſtrationibus excerpſit. fol.103.b
Nemeſius quando floruit. fol.104.a
Nerui, & calor natiuus quando ualde offenduntur. fol.101.b
Nigras urinarum ſubſidentias ex mortificatione à uehementi frigore nequaquam induci aduerſus Gal. fol.45.a
Nigri coloris diuiſio. fol.86.a
Nitrum & ſal non ſolo humido frigido, ut uoluit Ariſt. ſed & humido calido diſſolui. fol.108.b
Nocturnus aer eſt commixto, ac temperamentum multorum luminum. fol.72.b

O

Octimeſtris partus potius abortus, quàm uera generatio. fo.109.a
Οἰνοφάγοι quis. fol.1.a
Oculorum fluxionibus remedium. fol.83.b. & 84.a
Oleum gleucinum, & lixiuium. fol.19.b
Oliuae nigrae ſtomacho minus aptae, & caput grauant. fol.5.b

Oliua

O liuae premadiae quae apud Nicandrum. fol.5.b
Oliua pauſia quae. fol.eodem
Oliuae albae quae. fol.5.a
Oliuae uirides quae. fol.eodem
Oliuae nigrae quae. fol.eodem
Oliuae albae ſtomacho utiliores,& cur. fol.eodem
Oliuae albae an condereütur,& quomodo. fol.eodem
Oleum roſarum corpori feruenti applicatum. fol.27.a
Oleum occludit meatus externos. fol.18.b
ὀμφάκινον *quae.* fol.62.a
Oliuarum conditura apud Athenienſes,& alios. fol.5.b
Opium quomodo exhibendum. fol.41.b
Opium in affectibus oculorum,caſtigatum traddi. fol.eodem
Opora quae. fol.35.b.38.b.
Ordinem addiſcendarum diſciplinarum in omnibus ſeruandum. fo.45.a
Origani potus an oculis obſit. fol.84.a
ὄρμινον *quid.* fol.104.b
Oſtrea in principio cenae parari. fol.111.a
Oues & maxime capras epileptico morbo tentari,& cur. fo.107.b
Oxygala,& aphrogala quid. fol.19.a

P

PAlmae maris,atque foeminae amicitia. fol.6.a
Palmae faeminae fructus quando retinentur. fo.eodem
παρέμπτωσιν *quæ ſecundum Eraſiſtratum.* fol.114.b
Panis quis optimus,& qui ab eo deficit. fol.14.a.b
Panis clibanitis à furnaceo diſtinctus. fol.eodem
Palmulæ num uaporibus ſuperiora tentent. fol.4.b
Panes ex hordeo achilleio qui,& eorum qualitas. fol.120.b
Panis uaria coctura. fol.14.b
Pediculi ex quibus gignantur. fol.36.b
Pediculos in morituris capita eorum deſerere , atque in puluinaribus inueniri. fol.36.b
Pelles an ſint ex animalibus ferro iugulatis,uel ſponte mortuis , ualde referre. fol.30.b
Peſtis quae,& origo ex Hippo. fol.77.b
Phoenicum libido. fo.113.b
Phrenitidis diffinitio ex Aſclepiade. fo.114.b

Phoeniciſſantes

Phoeniciſſantes qui. fol.113.b
Piſces,uel carnes aſſandas cur oleo inungere ſoleant. fol.18.b
Piſcibus cur nunc aegri non ueſcantur. fo.29.b
Piſces tintinnabuli ſonitu uendi ſolitum. fol.29.b
Plenij error circa Piperis uſum. fol.15.a
Petri Apponenſis error de coitu. fo.20.b
Peſtis à Thucidide deſcripta an ſit ea Hippo. fo.86.b
Plumbi nocumenta. fo.42.b
Plato primus & ſolus an dixerit potum per aſperam arteriam ad pulmones deſcendere. fo.76.b
Pleuriticos phlobotomatos peius ſe habuiſſe Romae, & Athenis. fol.28.a.
Platonem mirari Siculos,& Italos bis in die comedere. fol.119.a
Plutarchi error de mulſo. fol.54.b.
Polia an canitiem inducant. fol.24.b
Podagricus morbus Arthenis ortus. fol.28.b
Poſca quae,& eius uſus. fol.97.b
Polenta quae,& Romanis olim ignota,Graecis celebrata. fo.120.b
Porcae nuper foetae apparatus pro cibario. fol.37.b
Potum calidum eſſe contra naturam. fol.10.b.
Ptiſſanae ſub nomine quae. fo.121.a.
Ptiſſana ſimpliciter quae. fol.eodem.b.
Ptiſſanae confectio ex Galeno,& Auer. fo.121.a.b.
Ptiſſanae uaria conditura. fol.122.a
Ptiſſana quae,& ex quibus. fo.120.b
Propomata quae,& uſus eorum. fol.9.a
Pulſus nomen ante Hippo.ignotum ex Gal.cum idem contrarium ſentiat. fo.46.a
Pulmonem iecore faciliorem eſſe coctu,minus nutrire,& magis pituitoſum. fol.39.b
Pythagoreos mulieribus fabarum eſum uetaſſe,& cur,& nam id uerum ſit. fol.104.b

R

Rabiei morbus ignotus tempeſtate Ariſtotelis fol.3.a
Rabiem antiquitus extitiſſe morbum ſed ignotum. fol.3.b
Rabi moſes cur libros de lo.affectis ſcientiarum libros nominet. fol.9.a

Ramices quae, & apud Plautum, ubi locus eius explanatur. fol.23.b
Ranarum carnes antiquitus à nemine comeſtas eſſe. fol.37.b
Ranae uentrem quid intelligendum. fol.37.b
Remedia pro conſeruanda uoce comaedorum, ac tragaedorum. fol.22.b
Remedium aduerſus mala capitis ex pituita in pueris. fol.33.b
Recentatum quid. fol.8.b
Recentare quid. fol.9.a
Remedium contra aconitum. fol.74.b
Reſpirationes odoriferas unguentorum, florum pratorum non minus ad ſanitatem, quàm ad uoluptatem conferre. fol.59.a
Rhododendron quid. fol.116.a
Romanorum uſus in comeſtione. fol.119.b
Romae qui medicam artem exercerent. fo.98.b
Rubificantia, & ueſicas inducentia ex quibus. fol.115.a

S

Sabini Romani uxoris uteri tumor ab ea abſconditus, & quomodo fol.114.a
Sacer ignis quis. fo.108.a
Sanguine coagulato duas eſſe ſubſtantias tenues. fol.112.b
Sanguinem quomodo aliqui ſudent. fol.113.a
Salubritas aquae habetur ex ipſius ductibus, & cur. fol.42.b
Sanitas in ſacrificijs, luſtrationibus, & uictu non inferior ſanctitate. fol.56.a
Sacerdotibus cur caro caprina uetabatur. fol.107.b
Sericus color quis. fol.106.b
Semen uiri à quo humido excernatur ex Hippo. ſententia. fol.117.a
Senes quot uicibus cibandi. fol.119.b
σατυρίασιν, & σατυρίας quae. fol.94.a
Serici prouentus quando inceperit. fol.eodem
Sericum rarum apud antiquos. fol.29.a
Seruorum praecia imminui ob Alopeciae turpitudinem. fol.33.a
Semen quid. fol.93.b
Sericum rariſſimum fuiſſe apud ueteres. fol.7.a
Sextans, Deunces, & Triens menſurae, & qui his utebantur. fol.25.b
Scytharum uates qui. fol.81.a
Scytharum morbi qui. fol.71.80.81

Sidae quae,& quando ſuum perficiunt fructum. fo'.36.a
[Greek] concoctio ab Hippo.nominatur. fol.2.b
Sinapis ad Embammata. fol.17.b
Scytharum remedium ad crurium, & coxarum imbecillitatem. fol.34.a
Scytharum uictus. fol.67.a
Scythae ſeruos omnes cur orbent. fol.66.b
Solis lumen unum,& per Aetherem cerni. fo.72.b
Socratis mors. fol.76.a
Sordes in auribus amarae,morituris dulces fiunt. fol.84.a
Sorbilis ſopor quis. fo.13.a
Sordes mantilium quomodo eluebantur. fol.68.a
Stannea uaſa cur fugienda. fol.43.a
Stomaci uocabulum pro uentriculo. fol.1.b
Stomacus rarò os uentriculi,plerumque uel totum uentriculum,uel gulam propriè ſignificat. fol.2.a
τόμαχος quis. fol.1.b
Sterilitatis cauſae quo ad genituram. fo.107.a
Stomacus pro ore uentriculi. fol.1.b
Spaſmus Cynicus quis. fol.97.b
Suilla caro an ſit commendanda. fol.81.b
Suis natura quae. fol.82.a
Suniatae quae,& unde. fol.37.b
Succus ptiſſanae quis. fol.121.b
Sumen quid,& inter delicatiores cibos reponi. fol.38.a
Synachicis num uenae ſub lingua ſint pertundendae. fol.12.b
Syncopis remedium Galeni. fo.7.b
ὅυρμ αΐζειν,συρμαϊσμὸν, συρμαίαν quae fol.34.b

T

Tabellae cum i ſcriptionibus curationum. fol.16.a
ταριχέυειν quid apud Herodotum. fol.73.a
Tabellas cum inſcriptionibus curationum in Aeſculapij aedibus pendi diſſe. fol.16.b
Tarſus ciuitas quae. fo.101.a
Theophraſti ſententia de opora anni tempore,& eius temperie. f.35.b
Theophraſti alter locus de fabis caſtigatus. fo.36.b

Theophraſti, & Galeni contrariae ſententiae de ictu ſcorpionū. fo.3.a
Tetrapharmacum Imperatori Hadriano carum quid. fo.13.b
Theophraſti locus de ſida caſtigatus. fo.36.a
Telas, & uela ex quibus maiores texerunt. fo.67.b
Temporum uenas urere remedium aduerſus capitis dolorem, & oculorum fluxiones. fol.83.b
Terras alias arte fieri, & alias ſponte naſci. fol.95.b
Theriacae uariae compoſitiones, & plures. fol.54.a
Theriacam bibi, & quomodo. fol.53.b
Timochares cur à deſtillatione fuerit per coitum liberatus. fo.51.b
Tineas, & lumbres quae nationes habeant, & quae non. fol.85.a
Tireſias iudex Iouis & Iunonis de concubitu. fo.117.b
Tituli declaratio libri Gal. de locis affectis. fol.89.b
[illegible] quae, & an ſit noſtra torta. fol.38.a
Teneritudinem carnium eſſe ueluti putredinem. fol.40.a
Tragicas, & comicas fabulas, alta uoce & cantu apud ueteres recitari. fo.22.b
Tracta quae. fo.14.a
Tuberum fructus dulces, & quo tempore ſerantur, & ſub quibus inſerantur. fol.106.b
Tuberes qui ueterum & ex quo loco primum aduecti. fol.106.a
Tuberum duo genera. fol.106.b
Turdorum impinguandi modus apud ueteres. fo.73.b

V

V*aticanus ſit peſtilentior, & inſalubriora alijs Romae locis. fol.28.a*
Veneris templum Romae ubi erat. fol.7.a
Venenis edendis an homines aſſuefieri poßint. fol.65.b
Venus & coitus quando ſit adhibendus. fol.51.a
Vermes & animalia ex niue, & igne oriantur. fol.88.a
Veſicae calculos in ſenibus ob frigiditatem nō gigni aduerſus quoſdā fol.45.b
Veteres cur coronis utebantur. fol.83.a
Veterum chriſtianae religionis orbatorum facinora immaniſſima ſub religionis titulo. fol.89.a
Vina cur condirent antiqui. fol.47.b
Vinum picans, & recens quid. fol.47.b
Vinum edentulum quid. fol.48.a
Vinis quomodo inducebant antiqui uetuſtatem. fol.eodem

Vina

Vina Maſsilienſium quae. fol.48.b
Vinum Marſicum quid. fol.eodem
Vina Tethalaſſomena quae. fol.eodem
Vina noua à Graecis bibita,& eorum noxas. fo.18.a
Vinalia feſta quo tempore. fol.17.b.& 18.a
Vina poſt annum Romanos bibiſſe. fol.17.b
Vina apiana quae. fol.105.b
Vinum cur aſperſum euitet carbonum noxas. fol.84.b
Vina cur ſacculo percolant. fol.55.a
Vinum falernum non ſaccarum. fol.eodem
Vinum falernum indomitum cur. fol.21.a
Vinum oligophorum. fol.eodem.
Vini mixtio,& cur. fol.eodem
Vinum in anxietate,oſcitatione,& horore quid. fol.22.a
Vina & aquam quomodo refrigerabant antiqui. fol.9.a.b.& 10.a.b
Vinum dulce an inebriet. fol.19.b
Vinum aquae quis primum miſcuit. fol.20.b
Vinum protropum,ſeu prodromum. fol.19.b
Vini genus adeo exiccatum,ut gladijs abraſum bibatur. fol.67.b
Vina praua ad excitandum uomitum,& cur. fol.9.b
Vinum hebraeos magna in exiſtimatione tenere. fol.54.b
Vinum acinaticum quid, fol.110.a
Vinum maſiccum,ſiue marſicum quid. fol.55.a
Vinorum praeparandi modus,& conſeruatio. fol.110.b
Vitis ſylueſtris quae. fol.52.b.& 53.a
Viticem apud medicos in uſu ad urendum. fol.34.a
Vnguenta tam potibus,quàm cibis ueteres admiſcuiſſe. fol.57.a
Vnguentorum mixtiones ab Aegyptijs excogitatas. fol.57.a
Vnguentorum quot genera apud Hippo & alios. fol.eodem
Vrinae materiam eſſe ſubſtantiam potulentam. fol.93.a
Vrinae generatio ſecundum Heraclitum,quem inſequitur Aſclepiades fol.93.a
Vuarum ſeruandarum modus. fol.110.b
Vuas paleales bonas pro aegris. fol.110.b
Vua taminia quae. fol.52.a
Vuae,& ficus ge nerosae appellatae quae fol.38.b
Vuas fabriles commẽdari in caeliacis ; & alijs uentris a defluxionibus, & cur. fol.110.b

Vua theriacae quae fol.53.b
Vua palealis, & uua fabrilis quae fol.110.b
Vua reſupina fol.eodem
Vuam abſque acinis fieri, & quomodo fol.117.b
Vulpium carnes quando palato gratiſſimae ſint fol.40.a

X

Xenocratem aegris dediſſe ſtercora uoranda, & à Galeno damnatum. fol.113.b
Xylinum linum quid. fol.91.a

Z

Zoroaſtri uictus quis. fol.67.a

F I N I S.

Errata ſic corrigenda à benigno lectore.

Car.5.pa.1.ἢ ἐλαῖω, ἢ λαίαν.pa.2.ἢ ὀρχαδεις, ἢ ὀρχαδος c.6.pag.2.Gaiuana, Gaitana.c.7.pag.2.cui ſe, cui ſi.c.8. pag.1.cap.8.cap.6.c.9.pag.1.cibus, cibos.c.10.pag.1. feneſtris uentos, feneſtris ad uentos.pag.2.ἂ, ἂν.pag.2. quam ut, quamve.pag.2.ſole vt, ſoleve.pag.2.ullum, ullam.c.12.pag.1.locus, loca.pa.2.ὅτως οἶων κατὰ τὸν, ὥτως οἶων κατὰ τῶν.c.19.pag.2.de conſenſu, de coitu.car.21. pag.2.γῦνν, γοῦν.pag.2.ἄυτος καὶ, ὑτοσχαῖρε.c.22.pag.2. τοὶ μὲν, τῶμεν.pag.2.ἐπισκοθίσαι, ἐπισκυθίσαι.c.25.pa. 1.ἀδενεές, ἀθενέες.pag.1.ἀθενάσ, ἀθενίας.c.26.pag.1. quam vt, quam &.c.30.pag.1.in 3.in 4.pa.1.καλάλειπε, κατάλειπε.c.32.pag.1.σῖομα, σῶμα.c.34.pa.2.quo, qua. pag.2.ὑγιέσατι, ὑγιεσατοι.c.37.pag.1.tempore, tepore. c.38.pag.1.inſcientes, incientes.c.41.pa.1.ὀφθαλμῶντα τῆς, ὀφθαλμῶντα ὑπὸ.pag.2.qui vt, quive.c.42.pag.2.ſalubre, ſalubre.c.46.pag.2.ἄρα, ἄρ.c.47.pa.1.Laeſcio, Niceſio.c.50.pag.1.ἄγυρον, ἄργυρον.pag.1.reſiſtuta, reſtituta.pag.1.λαμπουρίζειν, λαμπυρίζειν.c.51.pag.1.ceneo, cēſeo.pag.2.externa, heſterna.c.52.pag.1.Lambruſca, lābruſca.c.53.pag.1.aſſeuerit, aſſeuerat.pag.2.Palladio in febr.vario, Palladium in Februario.c.54.pag.1.Plutarchus, cur Plutarchus.pag.2.multum, mulſum.c.56. pag.1.condenſantur, condēſatur.c.58.pag.1.& mendoſium, & Mēdeſium.pag.1.Mendoſij, Mendeſij.c.60.pa. 2.κρωμμύους, κρομμύους.c.61.pag.1.κακοήθος, κακοήθους. c.62.pag.2.Ἀρχιγγύες, Ἀρχιγένης.c.65.pag.1.ex oryra, ex oryza.c.64.pag.2.audiciores, audaciores.pag.2.refert, refertur.c.70.pag.2.ψύξιν, ψύχος.car.71.pag.1.aequo, aeque.pag.2.Latini, Latine.c.73.pag.2.ueram, curam.pag.2.Flauus, Flaccus.c.75.pag.2.Antigonum Agatarcum, Antigonum non Agatarchum.c.26.pa.1. uenificium, uenificum.pag.2.clamabant, clamabunt.

c.27

c.79.pag.1.amaronibus,Amazonibus.c.81. pag.2. fide dignis,fide dignus.c.82.pa.1.poſſideat, poſſideāt.c.83. pag.2.deleant,doleant.c.85.pag. 1.ex lib. ix,lib.c.86. pag.2.τὸ πν, τὸ μν.c.87.pag.1.oppoſitiſſime,appoſitiſſime.c.88.pag.1.μυῶν, μυιῶν.c.89.pag.1.ſacerdotis,ſacerdotes.pag.1.Graecus,Graecis.pag.2.παθέντας,παθόντας.c.93.pag.1.nullus,nullum.pag.2.affectus, affectos. c.94.pag.1.Elephantiaſi, Elephantici. pag. 1. duobus, duabus.pag.2.inceptum,ineptum. c.96. pag. 1. τοῦτον, τῦτων.pag.1.praeſtantisſimi,praeſtantisſimus.c.97.pa. 2.Liberati,Liber.c.99.pag.1.magnum,Magnum.c.100 pag.1.foueat,faueat.pag.1.quod in,quae.c.102.pag.2. δεμερόντων, γερόντων. c.111.pag.1.depas, dapes, pag.2. aſſequebatur,aſſequitur.c.113.pag.2.uſus, uſos.c.115. pag.2.θρίνς,θρίδιξ.car.116.pag.2.demiſſerint, dimiſſerint.pag.2.quia,qui a.c.117.pag.2.Pli.plant.pa.2.Meſſalina,Meſſalina.c.120.pag.1.ipſius,ipſis.pag.1.piſtos, piſtor.pag.1.quae, q;.pag.1.ut,atq,. pag.2.communis, cauſſis.

Errata in Epiſtola Alexandri ſic corrigito.

μλείονα, πλείονα. χαλυμένον, χαλυμένων. καλάγχιχρον, κατάγλιχρον. δίύγερον, δίυγρον. ὕδαρως, ὑδαρές. πολλὰς πολλάκις. μηκέτη, μηκέτι. ἀχρῶς, εὐχερῶς. Γαγάδος, Γαγάτης. κακκία, κοκκία. ἔλεον, ἔλαιον. κατωπινόμενον, καταπινόμενον. ἐχόμενον, ἑψημένυ. ἐκβάλτει, ἐκβαλει. οἶον, οἶνον. εἰς, εἰ. uiuida, uiſcida. tatos, latos. ſalia, allia. Centuarij, Centaurij. indifferentes, indifferenter.

VARIARVM IN MEDICINAE AVCTORIBVS ET ALIIS LECTIONVM

Liber Primus.

De Oeſophago, & ſtomacho locus Galeni emendatus, & Ariſtoteli conciliatus, Lucretius defenſus, Pollucis locus correctus, & alter Hippocratis indicatus de concoctione Cap. 1.

GALENVS quinto de locis affectis cap. 5. ſcriptum reliquit ueteres interſtitium illud quod inter fauces, & uentriculum collocatur οἰσοφάγον nominaſſe. posteriores uero Ariſtotele idem ϛόμαχον dixiſſe, quamquam & Homerum in 17. Iliados ſic locutum inuenio, ubi ſcribit.

Α῎ψ, δ᾽ ἀναχαζομένοιο κατὰ ϛομάχοιο θέμεθλα
Νύξ; ἐπὶ δ᾽ αὐτὸς ἔρεισε βαρείῃ χειρὶ πιθήσας,
Α᾽ντικρὺ δ᾽ ἀπαλοῖο δι᾽ αὐχένος ἤλυθ᾽ ἀκωκὴ

Subiungit Galenus Ariſtotelem ipſum eā partem ſemper antiquo nomine uocaſſe: quae uerba occaſionem multis dederunt, ut Galenum calumniarentur: ſiquidem Ariſt. infrequentius in ea parte nominanda οἰσοφάγῳ uoce uſus reperitur, quàm ϛομάχῳ: is enim primo de hiſto. animal. cap. 12. 15. 16. & ultimo: 2. de hiſto. cap. 17. 4. de hiſt. cap. 23. & ſaepius totum illud ſpatium fau-

 cium

cium,& oris uentriculi,quod nos gulã diximus, στόμαχον appellauit: at 1. de hiſt. animal. cap. 6. tertio de partibus animalium cap. 11. in eadem parte nominanda οἰσοφάγον nomen interſeruit: quod etiam ἀπὸ τοῦ μήκους καὶ τῆς στενότητος neſcio qua ratione ita uocatũ dixit;unde cuiq. perſpectum eſſe poteſt, aut Galenum erraſſe, aut illius philoſophi ſcripta oſcitanter admodum perlegiſſe: quorum vtrunque cùm ego à medicorum principe,& in peripatetica doctrina maxime verſato, longe alienum putem, ad credendum potius inducor textus omnes vulgatos vnius vocalae οὐχ defectu fuiſſe deprauatos; & propterea ita legendos, αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους οὐκ ἀεὶ τῷ παλαιῷ καλοῦντος ὀνόματι τὸ μόριον τοῦτο τοῦ ζώου, hoc eſt Ariſtotele ipſo non ſemper antiquo vocabulo hanc animalis partem nominante: Ad hoc aũt iudicandum primo ea ratione moueor, quod ueriſimile non uidetur Galenum ſcriptorem omnium fere poſt homines natos diligentiſſimum in re adeo clara ita dormitaſſe; deinde ſi eius mentem attentius contemplari uelimus; id innuere uoluiſſe uidetur,quod ueteres eam partem οἰσοφάγον, poſteriores Ariſtotele στόμαχον nominarint: Ariſtoteles vero tanquam inter hos tempore medius utroque nomine vſus ſit. Illud interim non tacebo Latinos ferè omnes qui ornate, & pure dicendi ſtudium amplexi ſunt ſtomachi vocabulum pro ventriculo vt plurimum accepiſſe. Lucretius in 6.

Flagrabat ſtomacho flamma vt fornacibus intus.

Horatius *Ieiunus ſtomachus raro vulgaria temnit.*

Idem Columella: clarus eſt Celſus lib. 1. cap. 2. & 8. & lib. 4. cap. 5. qui tamen lib. 4. cap. 1. gulam ſtomachum, ſed quaſi populus ita loqueretur, nominauit, qui etiam aliquando, pro ore vẽtriculi ea voce uſus videtur, quod etiam alios feciſſe. ſed καταχρηστικῶς ſcribit Galenus 7. aphoriſ. 56. Plinius quoque in ſexcentis locis vbi varia

pro

pro ſtomacho remedia proponit, fere ſemper ventriculum intelligit, & ſi aliter ſenſiſſe ab aliquibus male credatur lib. 11. cap. 37. quando dixit ſummum gulae fauces, extremum ſtomachus: Caelius Aurelianus frequentiſſime pro ventriculo, & praeſertim vbi de ſtomachicis tractat in 3. chronicarum paſſionum, pro gula interdum ſtomachum accepit. Serenus pro ventriculo toto,

Qui ſtomachum regem totius corporis eſſe
Contendunt, vera niti ratione videntur;
Huius enim validus firmat tenor omnia membra,
Et contra eiuſdem firmantur cuncta vigore

Cur igitur Lucretius in transferendis Thucydidis uerbis ἀντὶ καρδίας quae os ventriculi ipſi ſignificabat, cor, & non ſtomachum; dicere maluit, haec ratio ſufficere docto cuidam uiro ipſum criminanti debebat, quod ſtomachus raro os uentriculi; plerunq; uel totum ventriculum, vel gulam ipſam proprie ſignificaret Latinis. Quo modo etiã Nicander in Alexipharmacis ϛομάχοιο δοχαίην vocari id à nonnullis dixit: quaſi ſit per quod ſtomachus recipit. Ac ne quis Pollucem in 2. lib. mihi adducat, vbi ſtomachũ aſperã arteriam quoq. vocatam dicere videtur, ſciri velim apud ipſum ſtomachum eo in loco pro gulae principio, quod ductibus ambobus quaſi cõmune eſt capi; vbi etiã litteram Pollucis mendoſam eſſe reor, quando ſcribit ὁ δὲ ϛόμαχος ἔγκειται μὲν ἔνδοθεν τῇ ῥάχει, κατατείνει δὲ εἰς πνεύμονα, hoc eſt, ſtomachus intus quidem incumbit ſpinae, pertinetq. ad pulmonem. quo in loco legendum credo εἰς κοιλίαν; nam ex his ſubſequentibus uerbis ſic eſſe legendum apparet τοῦ δὲ ϛομάχου καταλήγοντος εἰς κοιλίαν, id eſt, ſtomachus uerò cum in vẽtrem deſinat. Similia his ſunt, quae apud Hippocratem in libello de Anatome ſcripta habentur hoc modo, οἰσοφάγος δὲ ἀπὸ γλώσσης τὴν ἀρχὴν ποιεύμενος ἐς κοιλίην τελευτᾷ, ὃν δὴ καὶ ἐπὶ συμπλιξῆς κοιλίης ϛόμαχον καλέουσιν

λέκσιν. id eſt, Oeſophagus autē ſumpto a lingua initio in uentrē deſinit, quē in uentre putrefactorio ſtomachū nominant. Nā σῆψιν more antiquo ab Hipp. concoctionē vocari in noſtris Hippocraticis adnotationibus mõſtramus, vt nemo mirari debeat, quod ventriculum, vbi concoctio perficitur, σηπτικὸν vetuſtiſſimus auctor dixerit, qui etiam ἀκροσαπὲς pro leuiter concocto in lib. περὶ τροφῆς dixit, ſicut Empedocles vocauit vinum ὕδωρ ἐν ξύλῳ σαπὲν, ideſt concoctum, vt refert Ariſtoteles 4. Topic. cap. 5. & Plutarchus cap. 2. lib. de cauſis nat. vbi ſcribit coctionem eſſe putrefactionem.

De rabie, ſiue hydrophobia, & elephantiaſi loci Ariſtotelis, & Medicorum explicati. Cap. 2.

APud Ariſtotelem 8. hiſtor. animal. cap. 22. ſcriptum inuenitur hominem inter cetera animalia à rabido cane commorſum, neque rabie corripi, neque interire: eius verba ſunt οἱ δὲ κύνες κάμνουσι νοσήμασι τρισίν· ὀνομάζεται δὲ ταῦτα λύττα, κυνάγχη ποδάγρα, τούτων ἡ λύττα ἐμποιεῖ μανίαν, καὶ ὅταν δάκῃ λυττῶσιν ἅπαντα τὰ δηχθέντα πλὴν ἀνθρώπου: ἀναιρεῖ δὲ νόσημα τοῦτο τάς τε κύνας, καὶ ὅτι ἂν δηχθῇ ὑπὸ λυττώσης πλὴν ἀνθρώπου. Quū autem euentus quotidiani hominem non ſolum à cane, verum etiam ab alijs rabidis animalibus commorſum male affici, atque iugulari (vt Caelius Aurelianus 3. acutorum ſcripſit) manifeſto declarent; multi vt Ariſtotelem ab erroris ſuſpicione vendicarent in eo interpretādo laborarunt. Iulius Pollux in 5. ſententiam philoſophi ita accipiendum uoluit, quod πᾶν τὸ ὑπὸ λύττῃ κυνὸς ἐχομένου δηχθὲν ἀναιρεῖται, ἄνθρωπος δὲ μόνος οὐκ ἄνευ κινδύνων περιγίνεται. Nicolaus Leonicenus vir doctiſſimus contextum potius deprauatum eſſe uoluit, & loco πλὴν eſſe legendum πρὶν quaſi homo commorſus in rabiem, & mortem deueniret utique, ſed poſterius ceteris animalibus; quādo Galenus aliquos poſt ſextum, & octa-

octauum à morſu accepto annum, Albertus poſt duodecimum eo morbo laboraſſe, & necatos fuiſſe tradunt. Non defuerunt qui πλὴν χηνὸς legendum maluerint, rudi quadam experientia ducti, quòd anſeres ſaepenumero mordeantur, & nullum ex ijs interire conſpiciatur. Auguſtinus Sueſſanus in cõmentariis ſuper libros de animalibus ſententiã Ariſtotelis iccirco ueram putauit, quia unus homo ratione praeditus medicamentorum ope ſeruatur. quo minus vel non rabie capiatur, vel captus euadat: quamuis non omnes illud obtineant. Hieronymus Fracaſtorius diuerſa à cunctis uia incedens cetera animalia rabire ob feritatis conſortium quod illis cum cane eſt, hominem uero ob temperaturae ab illis multum diſcrepantis excellentiã minime ei aegritudini ſubiici ex Ariſtotelis mente credidit. Sed ego cum in vetuſtiſſimum codicem manuſcriptum inciderim, cui haec uerba deſunt, καὶ ὅτι ἂν δηχθὴ ὑπὸ λυττώσης πλὴν ἀνθρώπου, & hanc lectionem uetus quoq. Latinus interpres quem manuſcriptum uidi in Bibliotheca quam Io. Vincentius Pinellus uir doctiſſimus, & omniũ bonorum patronus in uſum eruditorũ magnis ſumptibus inſtruit, ſecutus ſit, putaui facile contingere potuiſſe, ut etiam antiquis temporibus ea uerba, quae litigandi occaſionem dedere, ab aliquibus librariis ex marginibus interſerta ſint, eo praeſertim quòd antiquus auctor Antigonus in ſynagoge paradoxarum hiſtoriarũ, vbi multa ex Ariſt. fideliſſime recitat, id ſolũ inquit uoluiſſe Ariſtotelem ὑπὸ κυνὸς λυττώσης λυττᾶν πάντα τὰ δηχθέντα πλὴν ἀνθρώπου. Veruntamen ut concedam Ariſtotelicum contextum nihil omnino immutandum, neminem adhuc eorum ueritatem uſquam aſſecutum exiſtimo; propterea quod tempeſtate Ariſtotelis morbum hunc in homine nondum cuiquam innotuiſſe inuenio: unde iure ipſe ſcriptis mandauit, ſolum hominem com

morſum

morſum à rabido cane illaeſum permanere: An uero illud ita fuerit, quod eo tempore morbus ille nuſquam eſſet, ſed poſt ortum habuerit; an quod eſſet quidem, ſed minime cognoſceretur, forſan dubitari poſſit. Attamen vtrunque fieri potuiſſe exiſtimo. Plutarchus enim 8. ſympoſiacorum problem. 9. hydrophobiam, & elephantiaſim morbos fuiſſe nouos Aſclepiadis tempore, qui ſub Pompeio Magno Romae in arte medica claruit, ex ſentẽtia Athenodori medici teſtatum fecit; ubi ſimiles morbos, atq; etiam alios cauſis diuerſis poſſe nouiter oriri diſputat: nihilominus haud rationi quoque diſſonum mihi uidetur morbũ antiquitus etiam extitiſſe, neque tunc innotuiſſe; propterea quod homines eo morbo multis poſt acceptum morſum diebus occuparẽtur; & iccirco à Medicis eius cauſa non aduerteretur; vtcumque ſit, Ariſtotelis certè tempore minime cognitũ fuit hominem commorſum à rabido cane ullo morbi aut ſymptomatum prauorũ genere, & praeſertim aquae timore capi; quod & aliae praeter Plutarchi modo citatum teſtimonium, rationes mihi perſuadent: Nam ex uetuſtioribus Aſclepiade ſcriptoribus neminem adhuc inueni, qui huiuſce mali mentionem vllam expreſſam fecerit: quod ſi manifeſtum fuiſſet, aequum erat ab aliquibus, & ſaltem ab uno Hippocrate nominari nempe qui in commentariis epidemicis, & alibi uaria, ac prope incredibilia morborum genera recenſuit. Nicander item Colophonius, qui ante Pompeij tempora ſub Attalo eius generis poſtremo Pergami rege floruit; cum omnia venena, ac letalia homini ſiue ex potu, ac cibo, ſiue ex morſu atque impreſſione carminibus perſecutus hydrophobiam tacuerit, par eſt arbitrari non aliunde eam ſilentio praeterijſſe; niſi quia aetate ipſius nondum apparuerat. Neque Caelii Aureliani auctoritas (ſiue ipſe ſit, ſiue Soranus ab eo latinus redditus, qui in

3. acut.

3.acut.de hac paſsione latisſime diſſerit) me quicq̃ mouet, quandoquidem inepte ſatis, ac indocte ex uno, vel altero Homeri, Menandri, Democriti, & Hippocratis loco falſo, & extra rem inducto Hydrophobiam veteres auctores nouiſſe ſe ſe probare credit. Accedit quod Ouidius, qui paullo poſt Aſclepiadem vixit, Hydrophobiae nullum eſſe remedium ſcribens hoc verſu,

Soluere nodoſam neſcit medicina podagram,
Nec formidatis ulla medetur aquis.

indicare videtur eum morbum nuperrime apparuiſſe, quippe cuius medicina nondum inuenta eſſet; quin & hac in re Plinij alioquin auctoris grauisſimi ſententiam probare nequeo, qui vſque ad tẽpora ſua aquae, & aliarum rerum formidinem ex morſu canis ortam incurabilem extitiſſe, & caſu quodam à milite Cynorhodi potionem à matre ſibi per litteras ex inſomnio indicatam huic malo inuentam eſſe medicinam ſcribit; quum conſtet Cornelium Celſum, & Scribonium Largum Plinio antiquiores eius remedia plurima ſcriptis mandaſſe; vt ſilentio praeteream Dioſcoridem, atque Caelium Aurelianum, ſiue Arrianum, qui Themiſonem medicum Aſclepiadis ſequacẽ à cane morsũ huiuſcemodi timorẽ incurriſſe, & medicamentorum ope incolumẽ euaſiſſe ſcribunt: niſi, Plinii auctoritatẽ tuentes, dicamus vulneratos à canis dente ante ipſius tempora curatos eſſe, ſi in principio medicus accerſebatur; at ſi neglectus longius proceſſerat morbus, & timorem aquae pepererat, minime curari potuiſſe, cui ſententiae non parum Celſus fauet, inquiens, aquae timore oppreſſis in anguſto ſpem eſſe: Simili pacto Galenum à calumnia uindicare ſoleo, qui in 6. de loc. affectis, ſolos canes rabie tentari ſcripſit, cui etiam Alexander ille probl. auctor aſſenſus eſt. Nã Porphyrius, Apſyrtus, Hierocles, & Palladius, qui huiuſmodi morbum in equis & aliis animalibus obſerua-

uarunt Galeno poſteriores extiterunt, vnde facile contigit, vt illius tempeſtate nondum in quopiam alio, quàm in cane rabies innotuerit, vel ſaltem id nomen tunc non obtinuerit, quod poſteriores in alijs animalibus vſurparunt, niſi dicamus Galenum haudquaquam Hippiatricem exercuiſſe, & propterea, ſi quicquam in ipſa errauit, excuſationem mereri. Quod uero Plutarchus ſcribit Elephantiaſim ab Arabum medicis lepram vocatam, Aſclepiadis ſolum aetate ſe ſe manifeſtaſſe; id ita accipiendum puto, vt quemadmodũ ſcribit Plinius 26.lib. in Italia tunc apparere coeperit, quoniam eum morbum ſub nomine Satyriaſis Ariſtoteles in 4. de gene.animal.cap.3.intellexit, ut Michael Epheſius in commentario prudenter notauit. Adhuc in Aegypto antea vulgatum extitiſſe declarat etiam Lucretius in 6.

Eſt elephas morbus, qui Nili flumina propter
Gignitur Aegypto in Media, neque praeterea uſquam:
Atthide tentantur greſſus, oculiq. in Achaeis, Finibus

Elephãtiaſim autem licet in Italia ſtatim reſtinctam narret Plinius; in Aegypto tamen frequens durauit vſque ad Galeni tempora, qui eum morbum Alexandriae familiarem in Germania, Scythia, Myſia frigidis regionibus non graſſatum, 2. libro ad Glauconem tradidit: Quod porro Aegyptiorum reges ea lue capti ſanguine humano in balinearum ſolijs fuſo magna populi cede curarentur, vt non multum veroſimile, ſic ferini potius remedij habuiſſe ſpeciem opinor.

Reſtitutus Galeni locus de palmulis, & alter declaratus nonnulla de oliuis, Cap. 3.

PAlmulas & vi quadam peculiari, & quod magno labore coquantur, ac vaporibus ſuperiora tentent, capitis dolorem generare ſcriptum eſt à Galeno 2. de compo. medic. s. l. vbi Apollonii ad dolores

ex ebrietate ſcripta recitat; necnon 2. de alim. fac. & in libello de facile parabilibus apud Solonem: quod antea Xenophon apud Athenaeum in 14. dipnos. & Dioſcorides affirmant: Ceterum in 2. de comp. med. s.l. recenſens medicamenta pro curandis capitis doloribus ex ſtomacho ortis haec ait, ὅσοι δὲ οὐ δύνανται τὸν ἄρτον ἐσθίειν χωρὶς ὄψου τούτοις ἢ ἐλαιῶν, ἢ φοινίκων ἢ σταφυλῆς ἢ τινὸς τοιούτου διδόναι. Ex quibus perſpicuum fit Galenum contraria ſibi ſentire: niſi dicamus hunc ipſum contextũ depravatum eſſe, & loco φοινίκων legendum λευκῶν, vt iuncta dictioni ἐλαιῶν habeatur oratio in hunc modum, τοῦ τοις ἢ ἐλαίων λευκῶν ἤ, quem locum ita reſtituendum ideo exiſtimo, quoniã Aetius, qui vt infinita prope alia, ita cum contextum ad verbum in 6. lib. cap. 45. induxit; ſic & ipſe habet ἄρτου προσφέρεσθαι βραχὺ ἢ ἐλαιῶν λευκῶν ἢ σταφυλῆς ἢ τοινὸς τοιούτου διδέναι. Nam de oliuis albis mentionem inuenio apud Celſum lib. 4. cap. 20. apud eundem Galenum 5. de comp. med. s.l. necnon apud Oribaſium lib. 7. qui omnes iis in ſtomacho, atque in aliis partibus adſtringendis vtuntur, ne quis miretur cur potius oliuas albas, quàm alias ibi legendum voluerim: porro oliuae albae illae dicuntur, quae mediae ſunt inter virides & maturas: virides enim acerbae nimis ſunt, & cruditate ſua minime conueniunt; maturae quae & nigrae ſunt ſua pinguitudine ſtomachum relaxant. Albae autem vtroque exceſſu carent, cum neque incoctae prorſus ſint, & adſtrictoria facultate non priuentur. Quo etiam Plinij accedit auctoritas, qui libri 23. cap. 3. oliuas albas ſtomacho vtiliores, ventri minus, ſcriptum reliquit. Quomodo albae oliuae condirentur non eſt mihi admodum compertum, inuenio tamen apud veteres plures eas condiendi modos extitiſſe; Nam muria primo condiebantur, ipſisq. foeniculum admiſcebatur κολυμβάδες à Graecis vocatae, à Romanis drupae. Cae-

lius Aurelianus 4. chron. paſſ. cap. 3. natantes vocauit; Has aliquando albas vocatas putaui, quod Diphilus apud Athenaeum 2. dipnos. eas a nigris, quas στεμφύλιδας vocabant, diſtinguat, & ad firmandum ventriculum commendet his verbis, τὰς δὲ μελαίνας, καὶ κακοστομαχοτέρας, καὶ βαρύνειν τὴν κεφαλὴν, τὰς δὲ κολυμβάδας καλουμένας εὐστομαχοτέρας εἶναι καὶ κοιλίας σταλτικὰς; id eſt, nigras quidem & ſtomacho minus aptas, & caput grauare: Colymbadas vero & gratiores ſtomacho, & vētrem retinere. Condiri etiam oleo conſueuiſſe inquit Ariſtoteles 2. Rhet. vbi στέμφυλα ἐλαίῳ δεῖσθαι refert: erant vero στέμφυλα apud Athenienſes oliuae illae, quas aliter τεθλιμμένας nominabant, Ariſtophanes θλαστὰς vocauit, Caelius Aurelianus ibidem fractas nuncupauit. Quae vero ſint oliuae premadiae apud Nicandrum in alexipharmacis aduerſus Ceruſſae venenum commendatae nondum mihi quicquam certi compertum eſt, niſi ſit oliua Pauſia, quam vt Virgilius ſimul cum Orchade iungit hoc carmine,

Orchades, & radij, & amara Pauſia bacca:

Sic & Nicander

τῷ καὶ πρημαδίης, ἢ ὀρχάδες εἶαρ ἐλαίης.

Eſt enim Pauſiae apud Columellam bacca iucundiſſima, ex qua oleum fit ſaporis egregii dum viride eſt: vetuſtum autem corrumpitur, vnde Seruium laudare non poſſum, qui apud Virgilium pro amara bacca viridem exponit. Cum amaror Pauſiae ſit iucunditati cuidam iunctus, ut Plinius ait, ceraſa laurea non ingratae amaritudinis eſſe. Cogitent quaeſo eruditi, num aliquid lucis ei loco afferre valeant. Auctor eſt Celſus lib. 2. cap. 19. oliuas etiam ex defruto & paſſo cōdiri ſolitas: Quoniam autem de palmulis ſermonem habui, locum alium Galeni in medium proferre placet; in quo interpretando omnes penè interpretes vel hallucinatos, vel obſcuriores

res

res quàm par erat extitiſſe video: is eſt libro de locis patientibus 6. vbi diſputans num vterus animal ſit (quemadmodum Plato ſcripſit) ait, quod ſi eſſet, quando rebus deſideratis fruſtratur, vtique triſtitia afficeretur: & forſan emaciaretur: exemplum deinde proponens, ſubiungit καθάπερ ἔνιοι φασὶν τοὺς ἐρῶντας φοίνικας πάσχειν: quae verba ad Phoenices populos referre omnes videntur interpretes; cum minus diſtet Caelum à terra, quàm vt id Galenus doctiſſimus ſignificare voluerit: Nam de vtero ſecundum ipſum ſenſibus orbato loquēs ineptus plane fuiſſet, ſi animali & non plantae eum aequiparaſſet: ad haec palmae plantae hiſtoria adeo quadrat Galeni menti & inſtituto, vt nemo vel mediocri iudicio praeditus de alia re locutū Galenum credere poſſit: auctor enim eſt Philoſtratus in Iconibus palmam marem atque foeminam ita ſe amare, vt niſi prope ferantur, ac ſe contingant emacientur, exſiccenturq.; quod Plinius quoque lib. 13. cap. 4. non ſolum affirmauit, ſed etiam addidit ipſas ſterileſcere; cui ſententiae non parum conueniunt, quae ante hos a Theophraſto ſcriptis mandata ſunt 3. de cauſis plantarum cap. 20. palmam foemellam fructus nō retinere, niſi ſupra eam flores maris palmae cum puluere iaciantur; quod nonnulli voluere idem operari ac ſemen maſculorum piſcium ouis foemellarum inſperſum.

Galeni locus emendatus in 12. Meth. & alter in 13. melius quàm à Linacro interpretatus. Cap. 4.

GAlenus in medicos nonnullos inuectus, qui generoſa remedia importune adhibentes aegrotos iugulabant, quendam narrat dyſentericos valido quodam praeſidio interdum curaſſe, interdum necaſſe: modū vero illius curationis ita fuiſſe tradit κρόμμυα τὰ καρτὰ καλούμενα μετὰ ἄρτου ἐδίδου ἐσθίειν, καὶ πίνειν ὀλίγον

ἡμέρᾳ μιᾷ, quo in loco interpretes Graecos codices vulgatos ſecuti, cepas cartas vocatas transferunt. Harum cum apud nullos auctores genus vllum ita vocatum inuenerim, textum deprauatum eſſe, & pro χάρτα vel κνίδια, vel κρητικὰ legi debere putaui. Quod cepas huiuſcemodi vocatas veteres habuerint teſtatus eſt abunde Theophraſtus, & poſt ipſum Plinius; qui etiam cepas coctas dyſentiricis veſcendas dare medicos conſueuiſſe cap.5.20. libri tradit; Creticas in honore habitas dulciuſculas fuiſſe ex Theophraſti, & Plinij verbis coniicitur, vt ea ratione fieri potuerit, quod medici illas tanquam palato gratiores elegerint, vel certe κρόμυα τὰ κοκτὰ καλέμενα legendum omnino reor, vt Galenus vulgatum Romae nomen literis exarare voluerit, quod alibi identidem feciſſe nemini ignotum arbitror; quae loci huius facile emendandi coniectura in memoriam mihi adducta eſt a iuuene, cum primis & erudito & docto Semuele Darderio Byzantio philoſophiae, ac medicinae doctore, & noſtri ſtudioſiſſimo auditore. Sed quoniā methodi locū explicui; alterum lubet ſubnectere in fine decimi tertij libri, quem interpretes forſan ob Romanae vrbis ignorantiam male tranſtulerunt: vbi .n. Gal. arteriarū inciſionem inſtituit, quae vincula in id opus eligēda ſint, edocens Gaiuana ex Gallia Romā aduecta ceteris praefert: ac diligētia ſibi ſolita vſus, vbi quoq. in vrbe illa venderentur indicans, ait, πεπρασκομένων δὲ μάλιςα κατὰ τὴν ἱερὰν ὅδον ἥτις ἐκ τοῦ τῆς ῥώμης ἱερῦ κατάγει πρὸς τὰς ἀγορὰς, quē locū transferens Linacer, dixit. Vendita vero maxime in ſacra via, quae a tēplo deſcēdit ad fora, cū trāsferre debuerit: quae a tēplo Romae ad fora deſcēdit: ita .n. mira Galeni diligentia in deſcribendo appoſitiſſime loco nō occultatur. Erat .n. via ſacra non longe a templo Pacis, necnon a foro tēplum Romae & Auguſto (vt in quibuſdā antiquis numiſmatibus cōſpicitur) dicatum

tum, quod & pulchritudine, & ſacrificiorum magnificentia Veneris templo inferius nequaquam fuiſſe his verſibus monſtrat Aurelius Prudentius.

Iamq. domo egrediens, vt publica feſta, dieſq.
Et ludos ſtupuit, celſa & capitolia vidit,
Ac ſacram reſonare viam mugitibus, ante
Delubrum Romae (colitur nam ſanguine, & ipſa
More Deae, nomenq. loci ceu numen habetur
Atque vrbis, Veneriſq. pari ſe culmine tollunt
Templa, ſimul geminis adolentur thura Deabus)

Eius Templi facies fere tota ſeruatur adhuc, Coſmaeq. ac Damiano hodie dicatum eſt; ibi erant variae officinae, inter quas erant, qui vincula huiuſcemodi venderent: illud quoque ex eodem loco colligendum eſt Galeni tempore ſericum rariſſimum fuiſſe, quando id ipſe refert ſub ditione Romana & in magnis ciuitatibus penes ſolas mulieres opulentas inueniri potuiſſe.

Archigenis locus emendatus apud Galenum: ac de bulbis nonnulla non poenitenda contexuntur Cap. 5.

ARchigenes medicus clariſſimus, qui Hadriano imperatori inſeruiuit, & eius morti loco ſub mãma lethali demonſtrato occaſionem dedit, ut Dion Caſſius ſcribit, apud quẽ pro Hermogene Archigenem legẽdum eſſe reor, multa in re medica praeclariſſima cõmentaria edidit, quae a Gale. paſſim ceteris aliorum ſui temporis medicorum ſcriptis nõ ſine honore praeferantur. Is cum illorum curationem inſtitueret, qui prae fame in animi deliquia incidunt (ut ſcribit Galenus) praecepit quamprimum viribus reficiendis incumbendum eſſe; & ideo iam ſoluto deliquio ea illico exhibenda, quae belle nutrirẽt, qualia ſunt oua ſorbilia, panis cũ vino, cochleae, & bulbi; Quo in loco vehementer ſuſpicor mendũ aliquod latere, q̃m illa, q̃ ἀθρόως ſiue aceruatim nutrire poſſunt, oĩa multũ & cito in parua mole nutriũt;

co-

cochleae vero, & bulbi rametſi nutrimenti multum cor poribus praeſtare valeant, nihilominus tardiſſime, & ſenſim alimentum ſuum membris impertiunt, vt hac ratione Galenus 2. aphor. 18. apertiſſime neget ea aceruatim nutrire: Accedit his quod Aetius haec omnia ad verbum transferens cochleas & bulbos non habet, ſed loco eorum halicam cum vino poſuit; quemadmodum etiam apud Galenum ipſe legendum puto: nec obſtat quod paullo ſupra Archigenes pro ſtomachicis cochleas & bulbos, ſicut & Diphilus apud Athenaeum probarit, quoniam vt illi ad corroborandum ventriculum, pro quo ibi laudantur, valent, ſic ad reparandas ſtatim vires minime congruunt. Neq. (dicet quis) Galenum in loco ſupra citato halicam inter tarde nutrientia recenſere, propterea quod ibi de halica ſola ab ipſo ſermo habetur cui ſe vinum miſceatur, aufertur ſane ipſi viſciditas, atq. craſſities; & ideo efficitur vt multū nutrimentum, quod ſecum habet, paruo tempore diſtribuatur, qua ratione Galenus in primo ad Glauconem huiuſcemodi mixtionem probauit in illis, in quibus ſyncope timetur in acceſſionibus, quemadmodum & Aetius in cardiacis, aliisq. plurimis: Quod porro de bulbis ſcripſit Ariſt. 20. probl. eos repoſitos germinare, quoniam interna ac nutrititia humiditate abundant, id ita accipiendum eſt, quemadmodum 5. de cauſis plantarum Theophraſtus prodidit, videlicet omnia bulbacea lento quodam humore praedita eſſe, cuius ope tam diu natiuus calor conſeruatur, quouſq. is ab externo adiutus humiditatem illam explicat, praeparat, & noua forma induit. Eos venerē excitare oſtēdit verſiculus apud Athenaeū citatus,

Οὐδὲν σ᾽ ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ᾽ ἔχῃς.

Quod etiam Martialis venuſtiſſime ſic expreſſit.

Cum ſit anus coniux, cum ſint tibi mortua membra,
Quid bulbis aliud, quàm ſatur eſſe potes?

Locus

Locus Galeni de foecundis correctus: & nonnulla ad id ex Lucretio & Paullo Cap. 8.

HAnc iuxta omnes impreſſos codices ſententiam habet Galenus 5. aphor. 63. quod tam mulieres, quàm viri ſi temperie quattuor qualitatum potiantur, generant, quamuis temperie illa priuatis commiſceantur; intemperati vero nunquam generant niſi contraria intemperie praeditis iungantur, vtpote calidi frigidis, humidi ſiccis, & ita de ſingulis: ſic enim ſua lingua ſcribit περὶ μὲν τῶν εὐκράτως ἐχόντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὡς ἀεὶ γεννῶσι κἂν καὶ δυσκράτοις μίγνυνται, περὶ δὲ τῶν δυσκράτων ὥσ μετὰ τῶν ἐναντίων μόνον. Sed haec mini me cohaerere poſſe rem intimius conſiderantibus videbuntur, quoniam ſi intemperati ſolis intemperie eorum contrariis naturis copulati gignunt, qui poterunt temperatis iuncti generare? neque dicendum eſt temperatas naturas intemperatis quibuſuis contrarias exiſtere, quoniam Galenus infra ſatis manifeſtum facit ſe de ea loqui contrarietate, quae inter vtraq. extrema, non inter alterum extremorum & medium poſita eſt. Itaque textum corruptum eſſe potius, atq. hoc pacto legi debere puto ὥσ ἀεὶ γεννῶσι ἢν καὶ εὐκράτοις μίγνυνται; namq. ſententia vt vera ſibi conſtabit, quod temperatis ſi temperati miſceantur ſemper gignunt, intemperati vero tunc ſolum, quando contrariis ſuae intemperiei copulantur. Haec omnia videtur Lucretius in 4. de natura libro quaſi ſomniaſſe, vbi foecunditatis varias cauſas exponens inter alias vnam ſic ponit.

Vſq. adeo id magni refert, vt ſemina poßint
Seminibus commiſceri generaliter apta,
Craſſaq. conueniant liquidis, & liquida craßis:

Quod vero paullo poſt ſcribit ad concipiendum quoque magnopere conferre ſi à tergo, beluarum more, vir

cum

cum muliere vtatur venere,

Et quibus ipſa modis tractetur blanda voluptas
Id quoq. per magni refert, nam more ferarum
Quadrupedumq. magis ritu plerunque putantur
Concipere vxores, quoniam loca ſumere poſſunt
Pectoribus poſitis ſublatis ſemina lumbis.

non eſt ita explodendum, quin rationem magnā ſecum habeat, potiusq. dictu turpe quàm factu videatur. Nam & Paullus Aegineta non contemnendus auctor quicquid Lucretius ad hanc rem pluribus carminibus ſcriptum reliquit, hiſce verbis lib. 3. cap. 74. complexus eſt *μίξις δὲ ἡ ἐξόπισθεν δοκεῖ πρὸς κύησιν συμφέρειν*, id eſt, à tergo coitus iuuare conceptum videtur. Loca vero Lucretij citata Q. Serenus Gordiani Imperatoris praeceptor indicare voluit, quando ſcripſit;

Irrita coniugij ſterilis ſi munera languent
Nec ſobolis ſpes eſt multos iam vana per annos
Foemineo fiat vitio res, nec ne ſilebo.
Hoc poterit magni quartus monſtrare Lucreti.

Quid ſit recentatum apud Alexandrum Trallianum, & quae antiquorum propomata. Cap. 7.

Legitur apud Trallianum 11. lib. fuiſſe penes Romanos propomatis genus, quod Romani recentatū nuncupabant, vtq. in eo bibendo magis delectarentur, peculiari quadam arte refrigerabant: id nomen quid ſignificaret, quodve potionis genus eſſet, multos diu ambiguos tenuit: nec defuerunt qui Alexandri codicem corruptum eſſe crediderint. Ego vero ſi coniectari mihi liceat, textum nullo errore ibi eſſe infectum, recentatumq. Romanos vocaſſe puto vinum antiquum, muſto, vel lixiuio, vel tortiuo commixtum, quaſiq. renouatum, quomodo pleroſq. hodie factitare conſpicimus: recentare enim apud veteres in vſu fuiſſe pro renouare

nouare auctor eſt Nonius; vnde etiam quod a Varrone in libris de lingua latina vinum vetuſnouum nuncupatum inuenitur, hoc ipſum recentatum fuiſſe arbitror, quod caupones pro vetere interdum vẽdere ſolitos memorat Galenus lib. de cib. bo. & mali ſucci. Quo pacto hoc Romani refrigerarent, cum nihil compertum habeam, id tamen diuinare audebo hanc potionem vtpote valetudinariis optatam aliquo diuerſo modo, ita vt e gelida potius, aut ſaltem modice frigida, quàm vere gelida fieret, non autem vel lamina, vel glarea, vel glacie, vel niue, vel alio ex ijs, quos infra exponam, modis refrigerare conſueuiſſe: tot namq. modos vina & aquam inſigniter refrigerãdi veteres habuiſſe comperio: Et quoniam propomatum mentio incidit, quaenam illa forent non erit abſurdum ſignificare. Scribit Paullus Aegineta cap. 15. lib. 7. propomata mixtiones quaſdam extitiſſe factas ex mellis deſpumati ſextario vno & vini quaternis; vt vero Alexander Trallianus lib. 1. cap. 10. & 11. & alibi ſaepe meminit, propomata nulla alia erãt, quàm vina factitia diuerſorum generum de quibus plura apud Columellam & Plinium magnos Latinae linguae auctores, & quae Aetius interdum προποτισμοὺς vocauit. Haec autẽ ſic appellata ea ratione credendum eſt, quod ante reliquos potus atque cibus ſumerentur; quam huiuſcemodi vina bibendi conſuetudinem ſub Tiberio Claudio principe inuectam medicorum placitis nouitate aliqua ſe ſe commendantium ſcribit Plinius 14. libro cap. 20. Poſt quem Plutarchus 8. ſympoſiacorum problemate 9. dum queritur tempore ſuo propomatum vſum qui nouis morbis occaſionem praeſtaret, inductum, nil aliud intellexit quam quod Plinius antea deteſtatus erat, haec ſcilicet factitia vina bibendi morem. Quamuis προπόματος, vti antiquae cõſuetudinis apud Athenaeũ eſt mẽtio. Cur vero ita a medicis cõmendatũ ſit opinor,

quòd vt principibus ac nobilibus viris largiorẽ bibendi copiam facerent, ea vina excogitarint, quae varie affectos ſtomachos curarent, confirmarent, & ad bibendum impune magis excitarent, quando etiam non deerant, qui, vt copioſius potare atque edere poſſent, vina praua quae ipſis excitarent vomitum, praepotabant, de qua re ſic Iuuenalis ſatyr. 7.

Tandem illa venit rubicundula totum
Oenophorum ſitiens, plena quod tenditur vrna
Ad motum pedibus, de quo ſextarius alter
Ducitur ante cibum rabidam facturus orexin,
Dum redit & terram luteo ferit inteſtino.

De varijs antiquorum refrigerandi vina, & aquam modis de decocta, & quae fuerit calda. Cap. 8.

VAriis modis aquam refrigeratam veteres potaſſe inuenio; quod enim niuibus antiquiſſimis vſq. temporibus illud agerent, ſatis Athenaeus ex Alexi, Dexicrate, Euthycle, & Xenophõte in 3. dipnos. probauit, vbi etiam niues potaſſe, easq. in foſſis magnis quibus quernos ramos ſuperinijciebant, cõſeruare conſueuiſſe memoriae mandauit: etſi Martialis dixerit

Non potare niuem, ſed aquam potare rigentem
De niue commenta eſt ingenioſa ſitis.

Quòd Plutarchus in 6. ſympoſ. fieri quoq. ſolitum ſcribit cum paleis & rudibus pannis niuibus circunductis, easq. ab aere tuentibus, & frigiditate acquiſita conſeruantibus. Protagorides libro Comicarum hiſtoriarum ſecundo, quoddam militum Antiochi regis refrigerandae aquae artificium memorat, quod ſcilicet aquam die in aprico loco ponebant, & quod craſſum erat, nocte incipiente excolantes reliquam noctis partem in hydrijs fictilibus ſubdio in editioribus domus partibus exponebant

bant: per totam deinde noctem duo pueri ipſa vaſa ex terius irrigabant, & diluculo incipiente purgantes rurſus, faecemq. ſubtrahentes & tenuem ipſam aquam maximeq. ſanitati idoneam facientes inter paleas hydrias ipſas collocabant. ſicq. demum illa vtebantur nullam niuis inopiam cognoſcentes. Non admodum ab hoc diuerſus erat ille refrigerandi aquam modus, quem Galenus in Alexandria, atq. vniuerſa Aegypto ſeruatum ſe vidiſſe teſtatur commen. 4. 6. epid. vbi occidente Sole prius calefactam aquam teſtaceis vaſis inijciebant, eaq. vaſa feneſtris ventos expoſitis, vt tota nocte refrigerarentur, ſuſpenſa, deinde ante Solis exortum humi depoſita frigida aqua conſpergebant, ac interdum ipſis folia frigida, vitium, lactucae, & ſimilium circumponebant, vt frigus aquae noctu acquiſitum interdiu conſeruaretur. Semus Delius libro Neſiadis ſecundo, in inſula Ci molia loca refrigeratoria excauata ſcribit, in quibus aeſtatis tempore vaſa fictilia tepida aqua plena deponebant; poſtea aquam nulla re niuibus differentem expor tabant. Alium refrigerandi aquam modum fuiſſe diſpu tat Plutarchus ex Ariſto. 6. ſymp. vbi cotibus & ſilicibus necnon plumbeis laminis aquae iniectis eam refrigerari demonſtrat. In puteis quoq. vinum refrigerandi mo rem habuiſſe veteres teſtantur Strattis in refrigeratorijs & Lyſippus in bacchis: Ceterum Neronis poſtremum aquae refrigeradae inuentum nullo praedictorum igno bilius extitit, qui vt frigoris voluptate abſq. niuis vitijs frueretur, aquam decoqui ſibi, vitroq. demiſſam in niues refrigerari curabat: quem morem ita inſecuta aetas Romae obſeruauit, vt Neronis decocta fere in omnium ore verſaretur; De qua ſermonem habens Iuuenalis ſaty. 5. ſic ait,

Cum ſtomachus domini feruet, potuq. ciboq.
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.

& Marcialis *Spoletina bibis, vel Marſis condita cellis;*
Quo tibi decoctae nobile frigus aquae.

De hac Galenus intellexit, quando 7. methodi libri memorat ſe interdum ſtomachi, ac membrorum intemperies aqua niuibus refrigerata curaſſe ὡς ἐν Ῥώμῃ (ait ille) σκευάζειν ἔθος ἔχουσι, προθερμαίνοντες τὴν κατασκευήν, ἣ αὐτοὶ προσαγορεύουσι δεκόκταν. Ne in medium adducam Athenaeum, qui libro dipnos 3. clariſſime demonſtrat, quàm frequens apud Romanos eſſet decoctae vſus; vbi notare licet eos conuiuas erraſſe, qui penes eum auctorem probare nitebantur antiquiores Nerone decocta fuiſſe vſos. An vero calda vnquam in conuiuijs ſanorum vterentur antiqui in potu dubitatum fuit a multis; certe ex Philemone conſtare poteſt aliquando eiuſmodi potum vſurpatum eſſe, quãdo ſcribit caldam chalco, quae fere eſt quadrantis noſtri menſura, vendi ſolitam, quae puſillitas non lotioni, ſed potui inſeruire poterat. Poſterioribus ſaeculis frequentior calidae potus fuiſſe inuenitur, ita vt in conuiuijs aeque caldae atque frigidae miniſter haberetur, quemadmodum ſcribit Iuuenalis ſaty. 7.

Quando vocatus adeſt caldae, gelidaeq. miniſter.

Num autem calda quam medici frequenter ſub vocabulo θερμὸν nominant, quam vt antiqui potabant aqua eſſet igne, ſole vt calefacta, an aliter diſputata quaeſtio eſt; Ego ſane ita ſemper exiſtimaui nunquam inter conuiuia Veteres aquam calefactam bibiſſe, quòd ea potius concitet vomitum, quam aut voluptatem, aut commodum afferat, cum item Plinius potum calidum eſſe contra naturam probet argumento brutorum; quae frigidam proſequuntur, & neque ipſe, neque Galenus vllum huiuſce potionis niſi in aegrotis mentionem fecerint. Caldam autem fuiſſe aquam illam, quam nulla

arte

arte refrigerabant, ſed quae qualis ſuapte natura erat, potaturis porrigebatur, ideo opinor, quoniam Martialis ubi dicit

Iam defeciſſet portantes calda miniſtros,
Si non potares Ceciliane merum. &c.
Frigida non deſit, non deerit calda petenti,
Sed tu moroſa ludere parce ſiti.

Manifeſte indicat ſe de ea aqua ſermonem facere, quae paſſim in conuiuijs admiſcebatur vino, & eius magna copia habebatur, cuiuſmodi profecto extitit aqua nulla arte calefacta, aut refrigerata: Nec aliter ſenſit Philemon, qui uilitatem & copiam caldae demonſtrauit, ſcribens eam quadrante vendi, cum veriſimile ſit aquam frigefactam, aut calefactam non ita vili pretio venditam fuiſſe: nec obſtat Platonis ſententia nimirum qui eō loco ſitim in exemplum adducat cupiditatis, & non de ea ſerio agat, quae frigidi, atque humidi appetitus ab omnibus definitur. Cur poſtea ſic appellarint communem potando aquam, puto vt eam a frigefacta niuibus, vel alio ingenio conuiuis inter petendum, & miniſtris inter ſeruiendum diſtinguere liceret: Quod ſi haec opinio aliquibus minus placeat, id ſaltem neceſſario obtinebo, vel tantum aliqua valetudine affectos toto conuiuio, vel illos, qui vomere cupiebant, vt copioſius & maiori fame ingurgitarent, ante cenam calefactae aquae potu vſos eſſe: quod & Antiphanis in Omphale indicauit his verſibus.

ἐν χύτρᾳ δὲ μοὶ
Ὅπως ὕδωρ ἕψοντα μηδὲν ὄψομαι;
Οὐ γὰρ κακὸν ἔχω, μήδ᾽ ἔχοιμ᾽, ἐὰν δ᾽ ἄρα
Στρέφει με περὶ τὴν γαστέρ᾽ ἢ τὸν ὄμφαλον
Παρὰ φέρτατος δάκτύλιος ἐστι μοι δραχμῆς.

Ad

Ad quod pertinere quoq. videtur ea diſputatio, quae in eodem Athenaei libro tractatur, an poſt ficus calida, an frigida bibenda ſit, & medicorum Graecorum praeceptum, qui ad reprimendum renum feruorem caldae potum ante alios cibos ſummopere cōmendant. Quod vero ante cibum ad vomitum prouocandum nonnulli caldam praeſumerent, ex Martialis epigrammate in Cecilianum conſtare poteſt, qui cum tempeſtiue nimis ad ſecum cenandum iuiſſet, ipſum incuſat, quod ſtatim nō dum accenſo in culina igne caldam petijſſet.

Caldam poſcis aquam, ſed nondum frigida venit,
Alget adhuc nudo clauſa culina foco.

Loci Ariſtotelis emendati ex Theophraſto, & locus Platonis examinatus. Cap. 9.

ARiſtoteles in 5. probl. primo, cauſſam inquirens, qua ambulationes longae per inaequales vias factae maiorem laſſitudinem, quam per inaequales inducant, iccirco contingere ſcribit, quia multus, ac vehemens motus laſſitudinem parit: ſubiungit deinde τοιαύτη ἡ ἀστερματώδης, quae vox antiquo interpreti, atque etiam Gazae occaſio fuit, vt non modo ipſi errarēt, ſed & illi, qui in lexico componendo eos ſecuti ſcripſerunt ἀστερματώδης vocem motum per viam inaequalem ſignificare, cum nec huiuſcemodi ſignificatio Ariſtotelis loco quadret, nec vox alibi vſurpata reperiatur: Itaq. reſtituendum locum eſſe puto, quemadmodum penes Theophraſtum in libro περὶ κόπων inuenitur, quem librum fere totū ex Ariſtotelis problematibus conflatum eſſe quiuis iudicare poteſt: ibi.n. ſic legitur ἢ ὅτι ἥ τε πολλὴ κίνησις ποιεῖ κόπον, καὶ ἰσχυρὰ τοιαύτη δὲ ἡ σπασματώδης. Quam vocem perbelle intētioni auctoris, & litterae cōuenire vnicuiq. perſpectum eſſe poteſt, eo magis quod

ſimili

ſimili voce vſus eſt Ariſto. in eadem probl. parti. probl. 8. ſicuti quoq. Hippocrates in 2. de diaeta, vbi concuſſionum, quae inter magnos motus collocantur, mentionem fecit; non diſſimiliter locutus reperitur, vbi dixit τὰ παρασείσματα ἐμποιέειν σπάσματα. Quod porro partic. 4. probl. 22. habetur οἷον τὸ ἄυυλον ἐκ τοῦ στέατος, multos torſit quid nam ſibi vellet: ſi quidem Ariſto. aequiparans ibi ſanguini id quod paucum ex multo nutrimento efficitur, ſicuti ſemen, exemplum afferens ea verba ſubnectit, quae certe parum conuenire nemo nõ videt: vnde opinor ego ſic reſtitui oportere οἷον ὁ μυελὸς ἐκ τοῦ στέατος. Nam ijs animalibus, quibus ſanguis euadit ſeuoſus, etiam medullam στεατώδη effici tradit Ariſto. 2. de partibus animalium cap. 6. vt ſenſus eſſe poſſit id valde praecipuum haberi, quod paucum ex multo fit nutrimento, veluti medulla ex ſeuo, nempe quae ſemper exigua ex plurimo ſeuo ſuccreſcit: illud obiter hoc in loco adnotare volo, Platonem dum in Timaeo ſcriptum reliquit medullae morbum omnium periculoſiſſimum eſſe, ſub medullae nomine cerebrum intellexiſſe, nempe quod ex genere medullarum exiſtere ſcripſerit, Galenus ſecundo de temper. & 2. de vſu partium: ſi enim medullae nomine vel ſpinalem (vt dicunt aliqui) vel alias medullas cõprehendere voluiſſet, parum vera ſane fuiſſet illius ſententia, quando non medullae ſpinali, aut alteri, ſed vni cerebro haec Platonis verba adaptari poſſunt: τὸ δ᾽ ἔσχατον πάντων ὅταν ἡ τῆς μυελῆς φύσις ἀπ᾽ ἐνδείας ἤ τινος ὑπερβολῆς νοσήσῃ τὰ μέγιστα, καὶ κυριώτατα πρὸς θάνατον τῶν νοσημάτων ἀποτελεῖ.

Locus Galeni, & Caelij Aureliani expoſita de Angina, & ſomno ſorbili. Cap. 10.

GAlenus in 2. eius, quam ad Glauconem ſcripſit, epiſtolae parte inflammationis curandae rationem ex ſitus partium indicatione captã demon

ſtrans

ſtrans multorum affectuum exempla proponit; inter ceтera de angina ſecundum Latinorum interpretationem ſcribit, tunc in ipſa venas ſub lingua eſſe pertundendas, quando & vniuerſum corpus iam exinanitum, & paſſio diuturna ſit; ex quibus verbis nonnulli traxerunt anginam morbum alioquin acutiſſimum a Galeno inter diuturnos aliquando reponi: quod tamen falſum eſſe quiſque intelliget, modo Graecam litteram male ab omnibus fere interpretatam videre vellit ὅτως οὖν κατὰ τὸν συναγχικῶν τὰς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν φλέβας τέμνομεν, ὅταν ἤδη τὸ μὲν ὅλον ἤδη σῶμα κενὸν ᾖ, καὶ χρονίζῃ τὸ πάθος; quae ſic vertenda ſunt; ita igitur & in ſynanchicis venas ſub lingua pertundimus, quando iam vniuerſum corpus ſit exinanitum, paſſioq. perſeueret. Quod enim χρονίζειν hoc in loco ſicut alibi ſaepius perſeuerare ſignificet, facile eſt aequo Lectori concedere. Ceterum id praeſidij genus ab Hippocrate primo omnium propoſitum Caelius Aurelianus ſiue potius Soranus a Caelio Latinus redditus in 3. acut. quattuor rationibus improbat: primo quod ex inciſione earum venarum materia copioſior in affectum locum tracta grauius malum reddat: ſecundo quod ad hoc vt huiuſcemodi adminiſtratio belle fiat, laqueum collo, qui venas ſubleuet, circundari oportet, vnde ſuffocationẽ augeri periculum eſt: tertio quod ſanguinem fluentem eo in loco reprimi, diuiſa colligari ſine manifeſto periculo nequeant: quarto quod etiam ſi ſanguinis fluxus inhibeatur, ſolent tamen loca tumida ſemel aperta leui qualibet de cauſſa reſerari: Sed haec argumenta parum valent, quando corpus iam ſit ita inanitum, vt aliunde materia confluere nequeat, miniſtroſq. optimos habeamus, qui incidere, colligare, & fluoris periculum omne vitare ſciant. Et quoniam Caelij mentionem feci, locum eius alterum ſignare libet, qui cum libro acut. 2. cap. 4. altercum bibentes opprimi

grauatione ſorbili ſopori ſimili ſcribat, aliqui non ſorbili, ſed terribili legendum, aut eam vocem abradendam voluerunt; ego vero neque tollendam eam, neque mutandam puto, ſiquidem ſoporem eum elegantiſſime ſorbilem nuncupauit, in quo maximus ſtertor efficitur, qui quod ſorbitionis clariſſimam imaginem praebeat, praeter ſenſus fidem, etiam Plautinus ille Lucrio in Militis fabula manifeſtum fecit, qui interrogatus a Palaeſtrione, quid Sceledrus ageret, ſic cum eo ſermonem habet, Luc. ſorbet dormiens, Pal. quid ſorbet Lu. illud ſtertit volui dicere, ſed quia conſimile eſt, quod ſtertas, quaſi ſorbeas.

De Iſicijs Itrijs, & Libis variae obſeruationes & explicationes Cap. II.

AVctor is, qui problemata ſub Aphrodiſienſis Alexandri nomine vulgata edidit, libro eorum primo, quaerens διὰ τὶ ὁ ἰσικὸς δύσπεπτος, icciirco euenire tradit, quoniam in terendis carnibus multus ſpiritus immiſcetur, qui eum cibum ita leuem facit, vt non in ventriculi fundo ſubſiſtere valeat, ſed in altum efferatur ſemper, ſicq. minus coquatur: Hoc in loco dubitatum eſt, an ἰσικὸς, an ἰσίκιον legendum ſit, quemadmodum penes Athenaeum in 9. dipnos. ſcriptum inuenitur. Ego certe textum Alexandri mendoſum, & ἰσίκιον legendum eſſe crederem, cum Latini quoq. noſtri inſicia dixerint; ſed dum cogito Alexandrum Trallianum libro 7. capit. primo, & lib. vndecimo cap. I. eadem voce vſum, fit vt facile putem vocem ἰσικὸς in probl. mutari non debere, quae ratio vna cum multis aliis poterit quoque perſuadere, problemata illa auctorem habuiſſe

D Ale-

Alexandrum Trallianum, & non Aphrodiſienſem, a
quo omnia ea mutuauit Macrobius,quae 7.ſatur.cap.8.
de Iſicijs diſputauit. Inſitia porro ſiue iſicia duplici mo
do fiebant, vel ex varijs carnibus tritis & pipere cõmix-
tis,vt Athenaeus quoq. ſcribit, vel ex piſcibus diuerſis,
ſicuti Alexander docet: ex illorum generibus ſunt ſal-
ciciae noſtrae non multum nomine differentes. Erat
quoq. ijs ſimile tetrapharmacum adeo imperatori Ha-
driano carum,quod ex faſiano, ſumine, perna,& cruſtu
lo compoſitum fuiſſe narrat Spartianus. Horum vero ſi
militudinem quandam referunt botargae, quorum in-
uẽtorem extitiſſe Heliogabalum meminit Lampridius.
Habuerunt quoq. veteres aliud edulii genus *ἴτριον* vo-
catum, cuius ſaepenumero mentionem fecit Galenus,
& alii. id quomodo fieret,docuit Athenaeus: apud quẽ
in 14.dipn.haec leguntur, *ἴτριον πεμμάτιον λεπτὸν διὰ ση-
σάμου καὶ μέλιτος γενόμενον*, quod genus hodie etiam paſ-
ſim in Sicilia, & in Calabria,praeſertim apud Thurios
populos conficitur,vbi olim Herodotus hiſtoriam ſuam
condidit,& vbi magna ſeſami, quam incolae giorgiole-
nam vocant, copia naſcitur, ita vt eo multis in cõdimen
tis amygdalarum,quibus carent,ſoco vtantur; quo pa-
cto Romae loco ſeſami amygdalae in vſu habentur ad
conficienda itria, quae & ibi, & in Calabria, Siciliaq.
coppettae nuncupantur. Quae vero a Galeno itria ſae-
pius nominantur, hoc prorſus modo facta non credo,
cum ab ipſo duplex genus tradatur,vnum *ῥυῆμα*,alterũ
λάγανον vocatum; quibus iam compactis papauer inſper
gi ſolitum ſcribit in lib.de ſimpl.med. puto tamen haud
multum diſſimilia extitiſſe illa,praecipue,quae *ῥυήματα*
vocata memorat. Ex quibus, & ex lacte cum placentas
alias fieri conſueſſe ſcribat, ea omnino intelligit, quae
liba a Romanis nominata tradit Athenaeus; vnde qui
in primo de ſemine Galeni lib. *ἴτρια* tranſtulit, liba Feli-

cianus,

cianus,hanc rem ignorauit; quanquam & liba diuerſimode ab antiquis compoſita fuiſſe conijcere licet ex Catonis de re ruſtica lib. quorum venditores libarios Senecam,apud quem pro libariis perperam librarii legebantur, vocaſſe cum Caelio puto.

De pane furnaceo error in Galeni interpretatione explicatus, & alter de Myrtidano Plinij detectus, Quid ſit tracta Plinio, & Athenaeo Cap. 12.

QVicunque Latinis auctorum interpretationibus contenti Graecos eorum contextus intelligere non curant,quàm grauiter ſaepenumero errēt, ex multis cognoſcere licet; ſed hoc quod nunc de pane furnaceo propoſiturus ſum, nequaquam minimum eſt, tum quia panis, vt Alexander in primo probl.ex Homeri ἄλφιτα, μυελὸν ἀνδρῶν ſaepius vocantis ſententia ſcribit,inter ea, quae nos nutriunt, primum locum tenet, tum quia non parum ad valetudinis, & vitae conſeruationem eius coctura refert. Galenus itaq. in primo de alimentis varias panis cocturas referens haec ait; κάλλιστοι μὲν αὐτῶν εἰσὶν οἱ κλιβανῖται, καθ᾽ ὃν εἴρηται τρόπον ὠπτημένοι τε, καὶ προπαρασκευασμένοι πρὸς τὴν ὄπτησιν, ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν οἱ ἰπνῖται τὴν αὐτὴν ἐσχηκότες δηλονότι παρασκευήν. ἐπεὶ δὲ οὐχ᾽ ὁμοίως ὀπτῶνται τὰ διὰ βάθος τοῖς κλιβανίταις, διὰ τοῦτ᾽ αὐτῶν ἀπολείπονται; quae verba ita omnes quos mihi videre contigit, interpretes transferunt, vt cenſuiſſe videantur panes clibanitas Galeni eſſe furnaceos noſtros, ἰπνίτας vero eos, qui in paruis coquuntur furnis, quam etiam ſententiam multi deinceps nec proletarij authores diſerte tenuerunt.Verum enim uero rem contrario modo ſe ſe habere videlicet ἰπνίτας in furnis magnis,κλιβανίτας ſub teſtis, aut furnis portatilibus coctos panes fuiſſe Galeni verba demonſtrant,

quando is panes ipnitas (ſic mihi liceat loqui) icciroo inferiores clibanitis iudicat, quia illi non aeque extrinſecus, atque intrinſecus coquuntur, vt pani noſtris furnis aſſato euenire ob immoderatum laterum feruorem quotidie obſeruatur: hi vero nō minus intimas, quam extimas partes aſſatas habent, cum parui furni blandiorem quendam calorem ob eorum tenuitatem acquirāt, cuius merito exactior coctura panis perficitur; quam item ſententiam expreſſit Hippocrates, quādo ſecundo de diaeta ſcripſit, panes clibanitas ſicciſſimos eſſe ob teſtae humiditatem vniuerſam exugentis calorem, ipnitas autem, quos recte furnaceos tranſtulit Cornarius, magis nutrire, quam verubus, aut craticulis coctos, quod minus ab igne, quàm illi, vrantur. Quod porro *χλιβανίτης*, ſiue *κριβανίτης* panis a furnaceo differens fuerit, Plinius lib. 18. & Athenaeus lib. 3. adeo clare indicarunt, vt amplius quicquam de hoc dicere minime opus habeam: illud addam non eſſe medicis ignorandum, panes noſtros, quos vere *ἰπνίτας* Hippocratis & Galeni facimus, non eſſe prorſus innoxios: eſſe autem innocentiores illos, qui ſub paruis teſtis coquuntur eo pacto, quo apud nonnullos homines biſcocti parantur, quos ſi clibanitas panes appellemus, neq. a veritate, neque a veterum appellationibus fortaſſe recedemus. Inter panum genera fuerunt, qui tractam ab Athenaeo & Plinio voce (vt credo) Romana appellatam adnumerarint; ſed ego ijs aſſentire nequeo, licet putem fuiſſe quādam paſtae farinaceae ſpeciem, quae pani adſimilabatur. Quod ſi etiam noſtra antiquis conferre par eſt, tracta erat quaedam mixtura ex fermento & farina conflata, quam manibus ſaepius in formam longam & planam trahebant, vnde nomen tractae emanauit, quod etiam hodie apud aliquos Italiae populos durat, qui huiuſcemodi placentas ex fermento, & farina compactas, ac de-

deinde furnis coctas tiratas a trahendo populari vocabulo nominãt. Plinii verba loco ſupra citato haec ſunt, Durat ſua Piceno in panis inuentione gratia ex alicae materia. eum nouem diebus macerant, decimo ad ſpeciem tractae ſubigunt vuae paſſae ſucco: Athenaeus autem ſic in 3. εἰς δὲ τὰ καπύρια, vel καπυρίδια καλούμενα τράκτα μίξεις ὥσπερ καὶ εἰς ἄρτον, Tracta in genere neutro pluralis numeri, vt Athenaeus profert, etiam apud Catonem ſaepius nominata inueniuntur, & (vt reor) ea ſunt, quae hodie tortis ſubtus, & ſupra coqui ponunt, foliaque ſiue ſpolia vocant. Et quoniam Plinii facta eſt mentio, eius (ni fallor) errorem ſubiiciam: is enim libro 15. cap. 31. ſcribit Veteres antequam piperis vſum haberent, loco eius baccas myrti vſurpaſſe: quod cum neque apud alios auctores hactenus mihi eam rem diligentiſſime perſcrutanti legere contigerit, neque admodum rationi conſentaneum videatur, inde potuit faciliter Plinius errandi occaſionem caepiſſe, quod (vt auctor eſt Galenus in expo. voc. Ant.) myrtidanum plurimi πέπερι nominarent, quemadmodum Hippocrates fructum myrti myrtidanum & ipſe vocauit, ſicque piper ab aliis vocatum ſcripſit.

De aquis Veſicarijs & Caeretanis Galeni locus de templo Pacis male a Giraldo intellectus. Cap. 13.

MVltas habuerunt maiores noſtri balnearum aquas mirificas pro variis morborum generibus curandis, quarum nomina etſi hodie quoque apud auctores conſeruentur, ipſae tamen vel oblitae ſunt, vel ignotae, ſicuti aquae Nepeſinae a Caelio Aureliano inter Italiae nobiliores adnumeratae. Atq. etiam Auguriae, & praeter has Veſicariae ac Ferratae a Scri-

a Scribonio Largo, & Marcello Burdegallenſi nominatae, quae poſtremae cum vbi fuerint, a nemine adhuc notatum viderim, me operae pretium facturum ſpero, ſi quid ſentiam, manifeſtum fecero. Scriptum itaque apud praedictos inuenitur auctores, in Thuſcia aquas extitiſſe ferratas, quae mirifice veſicae vitia emendabant, vnde veſicariae vocabantur: locus vero Milonis Brochi, ſiue Gracchi praetoris hominis optimi ad quinquageſimum ab vrbe lapidem erat: Has balneas olim Viterbienſes eſſe putaui, quod illae ſint in Thuſcia, veſicae morbis adhibeantur, & paullo minus, plusve quinquageſimo lapide ab vrbe diſtent; ſed cum anno ſuperiore Centum cellas, ſiue ciuitatem veterem, Alexandrum Farneſium Cardinalem maximum ſecutus, petijſſem; locum conſpicatus ab eo oppido duobus milliaribus diſtantem, vbi veſtigia antiquarum balnearum, & ampliſſimi aedificij apparebant, volui diligentius omnia intueri, tandemq. reperi, ibi egregias aliquas balneas fuiſſe extructas, ad quas ex propinquis montibus per ſubterraneos cuniculos aqua ducebatur; vnde in eam coniecturam veni, poſſe fieri, vt illae eſſent aquae ferratae a Scribonio & Marcello nominatae; ad quod credendum pluribus rationibus inductus fui. Primò quòd locus ille ſit in Thuſcia; Secundò, quod ab vrbe quinquageſimo lapide, ſi via Caſſia eo perueniamus, diſtet; Tertiò, quòd montes illi, à quibus deriuabatur, ferrati etiam hiſce temporibus vocentur, nempe quia ferrum ibi naſcatur, vt aquas ſimiliter vi ferrea praeditas eſſe conueniat; Quartò, quòd incolae morbos veſicae nterdu m earum aquarum beneficio curent: quãquam vſq. adeo deturpatae & imminutae ſunt, vt pauci illis vti velint: quod nullus alius locus vrbi hodie propinquus cognoſcatur, cui magis balnearum illarũ conditiones adaptari queant. Iam vero quales fuerint huiuſmodi ba-
lineae

lineae ex Iconographia cognoſcetur, quam Pyrrhus Ligorius totius antiquitatis omnium noſtri temporis hominum vir peritiſſimus ex ſitu acceptam apud ſe habet. De caeretanis balneis Strabonis tempeſtate ad curandas aegritudines varias maxime aeſtimatis iam dubitaui, nunc certior factus Caere nobiliſſimam olim vrbem prope eas aquas fuiſſe ſitam, quae ſitilianae hodie vocantur, ad credendũ permotus ſum huiuſcemodi aquas antiquas quidem immo ipſa Caeretanea balnea a Strabone nominata eſſe; & quanquam multis temporibus latuerint, ac fere nihil de illis ab auctoribus ſcriptum inueniatur; hiſce tamen temporibus non parum celebrantur ob mirificam opem, quam in curandis omnigenis fere cutaneis affectibus quotidie praeſtant. His de templo Pacis Romae errorem Gregorij Girarldi ſubnectam, qui auctoritate quadã Galeni falſo intellecta permotus id ab aegrotis frequentari conſueſſe primo de Diis gentium libro ſcriptum reliquit, cum nullibi legatur in illo, aut in alio templo eos vnquam verſatos, praeterquàm in inſula Tiberina, vbi Aeſculapij aedes ſitae erant, & quodam alio loco in id exſtructo, vt qui ad ludos Circenſes venirent ſi forte fortuna aegrotaſſent, haberent vbi commode curari poſſent. Sed ne videar gratis Girarldum improbare, Galeni ſentẽtiam in medium ponam, qui in principio libri primi de differentijs pulſuum medicos ſui temporis coarguens, quod de nominibus pulſuum futiliter contenderent, ait ſaepenumero inter eos excitatas eſſe contentiones ſimiles illis, quae inter medicos in templo Pacis, vel ſuper aegrotos diſputantes oriri ſolebant; quod enim in templo Pacis conuenirent, omnium rationalium artium profeſſores ad diſputandum, ipſe met Galenus in ſermone de libris propriis manifeſtum fecit: quod etiam Romae medici non raro ſuper aegrotos digladiarentur, videre eſt in pluribus

bus eiuſdem commentariis: verba Galeni citata a Giraldo clara ſunt. De medicis enim eum, quem dixi ſermonem, habens ſic ait *πηλίκην οἴει μάχην ἔσεσθαι; ἢ δηλόνοτι τοιαύτην, οἵαν πολλάκις ὁρῶμεν ἔντε τῷ τῆς εἰρήνης τεμένει, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀῤῥώστων*; ideſt qualem cenſes pugnam fore? an talem qualem ſaepe videmus inter ipſos ortam in templo Pacis, atque etiam coram ipſis aegrotis? Attamen id ignorari nolo alibi, quam Romae, languentes in templis quandoq. detineri ſolitum fuiſſe, vt curarentur, quod locupletiſſime teſtatus eſt Strabo in 8. Geograph. lib. vbi memorat in Epidauro, Coa inſula, & Trica Aeſculapii fuiſſe aedes, in quibus magna aegrotorum copia nutriebatur, tabellaeq. cum curationum inſcriptionibus pēdebant. An vero idem, vel quid ſimile fuerit valetudinariū, cuius loci habetur mentio apud Senecam lib. 1. de ira, & apud Columellam lib. 11. cap. 1. 16. & lib. 12. cap. 3. 7. certe affirmare non audeo. puto autem fuiſſe peculiarem locum in vnaquaq. priuata domo, vbi ſerui tantum infirmi curabantur, & detinebantur, eo pacto quo hodie in monachorum coenobiis ſimili muneri peculiaris locus dicatus conſpicitur.

Error in Aetio correctus de Ficubus, & alia de ipſis: Columellae de Embammate locus emendatus. Cap. 14.

VBi remedia extinguendae ſiti demonſtrat Aetius lib. 9. inter cetera pro tollenda eorum, qui ab imbecillitate vires recuperant, ſiti ficus ſiccas ſecundum Cornarij translationem in cibo acceptas commendat; quae ſententia cum ſemper mihi ſuſpecta fuiſſet, quod Hippocr. in 2. de diaeta ſcribat *τὰ ξηρὰ σῦκα καυσώδεα*, tandem antiquiſſimo vltra ſexcenteſimum annum codice mihi Meſſanae, dum ibi cum Alexandro Farneſio patrono meo eſſem, cōparato, inueni loco ſiccarum, legi debere, viridium: ſic enim contextus meus

habet

habet δίαν πάνυ σῦκα χλωρὰ ἐσθιόμενα, ex quo loco quemadmodum etiam ex multis aliis perſpectum eſſe poteſt, Cornarium habuiſſe codices valde deprauatos, id quod ſi valetudo mihi concedet, intra paucos annos magna eruditorũ vtilitate & in Hippocrate, & in Aetio oſtenſurum me polliceor. Ficus igitur virides ſitim auferre non ſolum medici dixerunt, & praeſertim Hippo. loco citato, vbi σῦκα χλωρὰ ὑγραίνειν tradit, necnõ Plinius lib. 23. cap. 7. vbi ſiccas ficus ſitim excitare, virides ſedare ſcribit, verum etiã Martialis cognouit, quãdo ſcripſit

Chia ſeni ſimilis Baccho, quam Setia miſit,
Ipſa merum ſecum portat, & ipſa ſalem.

Poſt ficus (vt Heraclides Tarentinus apud Athenaeũ diſſerit) alij calidam aquam, alij frigidam eſſe potãdam voluerunt: qui calidam praetulerunt, his rationibus inducti ſunt, quòd ſicut calida manus magis abſtergit, quàm frigida, pariter citius eluit ventriculum, & inteſtina, ne ficus ibi diutius retineantur; addebant calidam aquam extra poſitas ficus magis diſſoluere, frigidam magis conſtringere; quod item ficubus intro acceptis euenire rationi congruum eſt. Qui vero frigidam bibi debere putarunt, frigido dicebant poculo cõſidentia in ſtomacho & grauia deorſum ferri; & iccirco ficus, quae ſtomachũ vexant, citius ab eo deſcendere; Qua ratione alij ſuper potabant merum, perſuaſi nempe quod prompte, quae eſſent in ventre, deorſum propelleret; Oportere .n. aiebant poſt ficus multo denſoq. vti poculo, ne illae in ventre cõmorentur, ſed in inferiores inteſtinorum partes celeriter deferantur. Ariſto. quoq. in probl. ficubus ſuper potandum vinũ credidit, quod vt ignis paruus a magno extinguitur, ſic exiguus ficuũ calor a vini maiore vincatᷣ; idem ante ipſum cõmendatum fuit ab Hipp. 3. de diaeta lib. in iis, quibus ob frigiditatẽ infirmus eſt ſtomachus. Non fuit abſq. vtilitate ruſticorum inſtitutum, quos trã

dit Galenus conſueuiſſe ficus macerare aceto, quod earum viſciditatem magnopere corrigeret. Non inconuenit vt hoc loco detegam errorem, qui hactenus in Columella a nemine, quem ſciam, animaduerſus, & emendatus fuit, praeterquam a Latino Latinio Viterbienſi acris iudicij & ſingularis doctrinae ac probitatis viro; in lib. enim 12. cap. 34. ſic legitur, Qui ſcilliticum acetum facere volunt, decem bambatae in tres amphoras muſti mitis &c. vbi quid ſignificent ęe duae dictiones, [decem bambatae] nec Apollo ſane intelligeret. Quare illa verba [Qui ſcilliticum acetum facere volunt] extremis antecedentis capitis iungenda ſunt; deinde titulus ſubſequentis Capitis apponendus ſeparatim [De Embammate] poſtremo incipiendum ſequens Caput In tres amphoras muſti: Hunc in modum clariſſima erit Columellae oratio, qui eodem lib. cap. 55. Sinapim faciendi rationes plurimas docens cuiuſdam Sinapis ad Embammata idonei mentionem fecit: Quod porro ſcripſit Vlpianus l. ſi quis Embamma fuiſſe loco aceti, val de deſcriptioni embammatis Columellae quadrat, cui magna aceti portio admiſcetur. Sic etiam Latino intinctus nomine vſum Plinium reperio. Itaq. Turnebum alioquin doctiſſimum probare nequeo, dum in 17. ad uerſ. lib. cap. 13. bambatae, vocem non mutandam leuibus quibuſdam rationibus contendit.

Locus Plutarchi de Pithoegijs emendatus: & De feſto primae Auguſti diei. Cap. 15.

ROmanos vina, quae annum ſaltem praeterijſſent vt plurimum bibere conſueuiſſe, ita clare ſcriptum habetur apud Galenum, aliosq. auctores, vt ſuperuacaneum iudicem illud amplius demonſtrare. Nam vinalia feſta deguſtandis vinis inſtituta XIII. Kal. Septem.

Septemb. fiebant, vt Plinius ſcribit, quae autem idem IX. Kal. Maij fieri ſolita tradit ab Aenea fuiſſe inſtituta meminit Ouidius 6. Faſtorum. Graeci vero quod eadem noua necdum ſextum menſem adepta frequenter potarent, Galenus quoq. teſtatus eſt, qui in Com. ſup. primum de Nat. hum. rationes varias exponens, quibus hieme pituita adeo copioſa in hominum ſtomachis gignitur, inter multas, quas recenſet, eam ponit, quod plurimi tunc noua vina bibant, quae aptiſſima ſunt in pituitam conuerti: quare Plutarchi codicem in 8. ſympo. 10. deprauatum eſſe puto, vbi haec in vulgatis leguntur καὶ μὴν οἶνον τε τὸν νέον οἱ πρωϊαίτατα πίνοντες, ἀνθεστηριῶνι πίνουσι μηνὶ μετὰ χειμῶνα, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμεῖς μὲν ἀγαθοῦ Δαίμονος Ἀθηναῖοι δὲ πιθοίγια προσαγορεύουσι; loco enim μετὰ χειμῶνα, περὶ χειμῶνος reſtituendum ob id iudico, quoniam Gaza, cui in hac re fidem maximam adhibeo, contra nõnullorum opiniones ἀνθεστηριῶνα Nouembrem menſem fuiſſe contendit, πιθοίγια vero quod menſe Nouembri celebrarentur, ſicuti noſtris temporibus in omni fere Europa vndecima Nouembris, quae D. Martino dicata eſt, die, multi auctores teſtati ſunt, etſi Io. Grammaticus Ianuarij menſe illud factitatum ſcribit. Quae ſupra dixi vinalia XIII. Kal. Septembris Romae fieri ſolita, ea puto, quae paſſim hodie in Italia Kal. Auguſti celebrantur: vt enim feſta illa in die, qua fidicula ſydus oriri incipit, Autumnusque incohat ad tempeſtates leniendas (quemadmodum ſcribit Plinius libro 18. cap. 29.) inſtituta erant, ſic noſtris temporibus prima Auguſti ad excantandam menſis prauitatem fieri videntur.

De oleo, & butyro, aphrogala, varia Galeni & aliorum explicata. Plinij locus correctus. *Cap.* 16.

COquos antequam vel piſces, vel carnes aſſarent, oleo inungere ſolitos refert Galenus 2. de ſimpli. medic. quod ideo ab ipſis factitatum credidit, ne exteriores partes vi ignis exuſtae conſumerentur, interiorumq. coctionem impedirent: ego vero potius ob id factum exiſtimo, ne carnium & piſcium inteſtinus, atq. proprius humor extra flueret; ſed intus cohibitus, & coctus iucundiorem cibum palato redderet: Oleum enim occludere extimos corporum meatus, quo minus quicquam effluere queat, & Galenus faſſus eſt, & Alexander, qui in probl. ea ratione animalia inſecta ab oleo enecari diſputat, prohibita ex olei obſtipatione natiua eorum ſpiratione: hoc autem pacto aſſata intellexiſſe Ariſtotelem veriſimile eſt, quando in 4. de mixtorum affectibus libro ea elixatis humidiora facit. Quod deinceps oleo cocta non ita vrantur, vt Archidamus cenſebat, in hoc iure a Diocle damnatus, Auerroes Arabum omnium doctiſſimus in 5. collectaneorum lib. monſtrauit; vbi conterraneos ſuos oleo carnes omnes coquendi morem habuiſſe, quia ſic delicatiores & meliores euaderent, pluribus demonſtrat. Olei mentionem non incõgrue butyri tractatio ſequitur, nimirum, quod apud gentes, quibus oleum deerat, butyrum etiam in ungendis poſt balnea corporibus pro ipſo ſuppleret, vt notauit Galenus, noſq. in libris noſtris Gymnaſticae monſtrauimus. Habuerunt quidem veteres varia butyri genera, ſed pharmaci potius loco, praeſertim apud nobiles, quam cibi illis in vſu erat, vt non immerito Plinius butyrum gentium barbararum laudatiſſimum cibum, quive diuites a plebe diſcerneret, appellarit: hac namq. ratione factum puto, vt Athenaeus, qui in ſuo con-

conuiuio nullum cibi genus praeterijt, butyri nunquam mentionem fecerit. Non poſſum certe mirari ſatis, cur Galenus Dioſcoridi impoſuerit, quaſi butyrum ex ouillo tantum & caprillo lacte trahi ſcribat; cum ſi eius litteram conſiderare velimus, nunquam ipſum negaſſe, quin & ex bouillo fieret, ſed bonum ex ouium, atq. etiam caprarum lacte fieri cenſuiſſe reperiemus; quae ſententia vera putari debet, quemadmodum verum eſt, caſeum ouium, & caprarum bonum eſſe; Dioſcoridis mentem de butyro fortaſſe explicans Plinius dixit, Plurimum e bubulo & inde nomen: pinguiſſimum ex ouibus fit, & ex caprino, quo in loco Plinij verba quaedam mihi ſuſpecta redduntur, quoniam de butyri effectibus ſermonem habens, haec ſcribit. Natura eius aſtringere, mollire, replere, purgare. Nam praeterquam quod duo iſta ſibi aduerſantur, mollire & aſtringere, a nullo quoque auctore butyro aſtringendi facultatem attributam legi: neque id rationi & eius temperaturae conſonum videtur; quocirca pro aſtringere, digerere, reſtituendum duco, cum praecipua, quam butyro Galenus aſcribit, facultas ſit digerendi vis. Butyrum item ex equino lacte Scythas factitaſſe memoriae mandauit Hippocrates, ſiue Polybius quarto de morbis. Quod vero ſcribit Plinius libro vndecimo, capit. 41. barbaras gentes conſueſſe lac in iucundum acorem condenſare, & butyrum pingue quod ſpuma lactis eſſet, nil aliud intelligit, quàm oxygala, & aphro gala apud Romanos maxime aeſtimatum, & niue refrigerari ſolitum, vt Galenus ſeptimo methodi narrat, idem enim hodie apud multos inter ſuauiſſima edulia ſub nomine capitis lactis reputatur.

De

De vino dulci, & de conſenſu Ariſtotelis, & medicorum explicati loci. Cap. 17.

VInum dulce neq. inebriare, neq. a frigore denſari ſcriptum reliquit Ariſto.4. meteorolo. quod etiam confirmauit 3. probl. ſect. Haec tamen ſententia ab omnibus fere improbatur, quod certa experientia conſtet innumera prope vinorum dulcium genera reperiri, quae inſignem potoribus ebrietatem inducant: Vnde melius cenſuiſſe iudicant Hippocratem haec in 2. ad ſentẽtias Gnidias libro ſcribẽtem ὁ μὲν γλυκὺς ἧσσον ἐστὶ καὶ καρηβαρικώτερος τοῦ οἰνώδεος καὶ ἧσσον φρενῶν ἁπτόμενος. Sed neq. Ariſtorelem male dixiſſe intelligemus, ſi de quo dulci vino ab eo ſermo habeatur, ſciemus: Inuenio apud Plinium & Galenum protropum vinum, ſiue prodromum quod ex Gnido, & Lesbo Romam aduehebatur, maximo in pretio habitum eſſe, nõn modo pro varijs medicamentorum compoſitionibus, verum etiam pro diuitum & nobilium menſis; cuius etiam meminit Vitruuius lib. 8. cap. 3. vbi loco protyri, protropi legendum prudenter monſtrauit Philander: Hoc autem erat muſtum ſponte defluens, antequam vuae calcarẽtur, quod protinus diffuſum lagoenis ſuis deferuere paſſi, poſtea in ſole quadraginta diebus torrebant aeſtatis ſecutae ipſo Canis ortu; Similiter factum inuenio olei genus qnoddam gleucinum, & lixiuium a Latinis vocatum: Erat id vinum maxime dulce, vt videatur quandoq. inter dulcia primum locum tenuiſſe; quemadmodum Athenaeus libro primo hiſce teſtatur, Μιτυληναῖοι τὸν παρ᾽ αὐτοῖς γλυκὺν οἶνον πρόδρομον καλοῦσι, ἄλλοι δὲ πρότροπον. an vero muſtum lixiuium Columellae, ſiue muſtum lixiuium fuerit hoc protropum, conſiderent alij: Itaq. cum in Graecia protropum vinum dulce nuncuparetur, ibiq. praeſtantius, quãm alibi naſceretur

tur, atq. tale minime inebriare perſpectum ſit, credere cogor, Ariſtotelem ſub nomine vini dulcis, non quodlibet vinum dulcedine praeditum, ſed hoc vnum genus Graecis quaſi proprium duntaxat cõprehendiſſe. Quid enim ea verba ſibi volunt ἐςὶ δὲ ὀνόματι οἶνος, ἔργῳ δὲ οὐκ ἔτι, niſi quod vinum dulce, cuius mentionem facit ibi Ariſt. erat naturae cuiuſdam inter vinum verum & muſtum mediae, cuiuſmodi protropũ fuiſſe innuit Plinius, vt quemadmodũ muſtum haudquaquã ebrietatem parere in probl. monſtrauit Ariſt. & poſt ipſum luculenter cõprobauit Plutar. in ſymp. quẽ Macrobius ſat. 7. latine loquentem fecit, pariter in 4. meteorol. de vino dulci ſiue protropo idem enunciarit, nempe quod vt temperatura a muſto parum recedebat, ſic etiam viribus ei ſimile exiſteret, niſi potius libeat pro dulci ab Ariſtotele paſſum acceptum eſſe, non tantum quia Plinius illud inter dulcia collocat, ſed quoniam Polybius in 6. auctor eſt nec non Varro, & Gellius Romanas mulieres vino interdictas huiuſcemodi paſſum bibiſſe, quaſi ab eo nullum ipſis periculum ebrietatis immineret. Ex prob. Ariſtotelis aliud item mihi in mentem venit adnotare, apud quem 1. & 4. ſect. coitum morbos quoſdam ex pituita ortos curare legitur in hunc modum, Διὰ τί ἡ λαγνεία πρὸς νοσήματα ἔνια τῶν ἀπὸ φλέγματος συμφέρει, quae verba transferens Gaza ſemper λαγνείαν, neſcio quo ſpiritu, immoderatum coitum eſt interpretatus: et ſi namq. ea vox λαγνεία interdum Hippocrati ſemen ſignificet, vt Galenus in expoſ. voc. ant. ſcriptum reliquit, nunquam tamen ab ea coitus immoderantiam deſignari certum eſt, tantominus 6. Epid. com. 5. dum ait λαγνείη τῶν ἀπὸ φλέγματος νούσων ὠφέλιμον, & 1. de diaeta ſcribens λαγνεύειν δὲ ὕδατος ἐφόδων γινομένων πλείονα: vnde Ariſto. problematis ſui occaſionem accepiſſe videri poteſt, & vnde quoq. Dioclem ab Athenienſibus (vt ſcribit Theo

dorus

dorus Priſcianus) iuniorem Hippocratem vocatum ſua mutuaſſe puto, cum in epiſt. ad Antigonum Regem ſcripſit, ſolſtitio hiemali, quando plurimum exuberat pituita, concumbendum eſſe. Haec etenim ſententia non ſolum pro vera accipitur a Galeno & Auicenna, modo vires ſint firmae, immo etiam ab eodem Hippocrate duobus exemplis valde confirmatur: quorum alterum eſt Thimocharis, quem in 5. Epid. refert, hieme a catharro in nares maxime defluente ſolicitatum, coitu omnem humorem exicaſſe: alterum eſt Hicippi, de quo refert in 4. Epid. quod nocturnam pollutionem febriens pluries paſſus, nullum nocumentum ſubiit, imo leuatus eſt, ut male cenſuiſſe uideatur Petrus Apponenſis, quando problema Ariſtotelis exponens, coitum quemcunque in febribus ſemper obeſſe ſcribit, ſicuti quoq. damnari meretur Clinias ille Pythagoricus, quem refert Plutarchus 3. ſympo. interrogatum, quando mulieribus commiſceri expediret, tunc praeſertim, reſpondiſſe, quando quis damnum aliquod pati uelit; quamquam idem Plutar. apud Stobaeum ſer. 99. ſic ait, ὅθεν ἄριςα λέγεται, τὸ τροφῆς ἀκορίην, καὶ πόνων ἀοκνίην, καὶ σπέρματος ὀυσίης τήρησιν, ὑγιεινότατα εἶναι.

De varijs Vini antiquorum temperaturis pulchra quadam: locus Hippocra. illuſtratus, & alius Athenaei correctus, Heſiodiq. ſententia interpretatur Cap. 18.

VInum aquae primum miſcere coepit Staphylus Sitheni filius (ut ſcribit Plinius) ſed huiuſcemodi mixtio longis temporum interuallis non paruam varietatem accepit, tum à natura vini; tum à natura bibentium; tum etiam à tẽpore quo potabatur: A natura vini primum variatá eſt mixtio, quando Maroneũ uicies tanto aquae addito ob eius vim miſcendum eſſe

voluit

voluit Homerus; cuius generis vini facultas, vigorq. indomitus etiam Mutiani ter Conſulis tempore durabat, qui eius ſextarios ſingulos octonis aquæ miſceri comperit: ſic.n. falernum indomitum vocauit Iuuenalis, quod vix & ipſum multa aqua domaretur; ut Galenus aliud ὀλιγοφόρον quod pauca aqua uincebatur: atqui communes uini tẽperaturas tres extitiſſe ex prouerbio antiquo ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα monſtrat tertio ſympoſ. Plutarchus, vbi ait; qui Dionyſij harmonias callebant, eos tres vini cum aqua conſonantias aſpexiſſe, ſeſquialteram, diapaſon, & diateſſaron: πέντε namq. hemioliam denotaſſe, quae efficiebatur tribus aquae partibus duas vini addendo, τρία indicaſſe diapaſon, quae fiebat vni vini parti duas aquae immiſcendo; τέτταρα diateſſaron ſignificaſſe, quae naſcebatur ex tribus aquae partibus & vna vini ſimul temperatis: Addit idem Plutarchus poſtremam & ſequitertiam portionem tanquam remiſſam & ſobriam ijs in vſu fuiſſe, qui in Prytaneo dominabantur, & qui philoſophiae aut contemplationibus incumbebant, nempe quos mente praeditos, atq. ſobrios eſſe conueniebat; de qua etiam temperatura Ion Poeta apud Athenaeum ſermonem faciens dicebat.

Εὑρὼν ὁ μάντις Παλαμήδης ἐμαντεύσατο
Πλοῦν ἔσεσθαι τοῖς Ἕλλησι πίνουσι τρεῖς
Πρὸς ἕνα κυάθους

Alios vero a praedictis eam mixtionem effugiſſe, vnde Menander apud Athenaeum καὶ γὰρ ἄντικρυς.

Ἔπινον τρεῖς ὕδατος οἴνου δ' ἓν μόνον.

Temperaturam porro, quae ex duabus aquae partibus, & vna vini mixtis conficiebatur, mentem turbare, & leuẽ quandam ebrietatem inducere creditã; eam aũt

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

quae ex duabus vini partibus aquae tribus mixtis ſub πέντε complexam contemperabatur, ſomnum inducere, curarũ obliuionem parere, paſſiones ſedare dictam: Sed illud πέντε πίνειν ſecus intelligi debere Athenaeus cenſuit, qui hanc mixtionem ex duabus vini partibus, & quinque aquae factam fuiſſe ſcripſit, atq. ad id comprobandum nonnullorum poetarum teſtimonio vſus eſt ſub his verbis, οἱ δ' ἐπιτεταμένως χρώμενοι τῷ ποτῷ δύο οἴνου ἔπινον πρὸς πέντε ὕδατος. Νικοχάρης γοῦν ἐν ἀμυμώνῃ πρὸς τοὔνομα παίζων ἔφη Οἰνόμαος αὐτός καὶ πέντε καὶ δύο Κἀγώ τε καὶ συμπόται γενοίμεθα: τὰ παραπλήσια εἴρηκε καὶ ἐν λημνίαις. Αμειψίας δὲ ἐν ἀποκοτταβίζουσι: ἐγὼ δὲ Διόνυσος πᾶσιν ἡμῖν εἰμί, πέντε καὶ δύο. Εὔπολις ἐν αἰξὶ Διόνυσε χαῖρε μή τι πέντε καὶ δύο. Ἕρμιππος θεοῖς, Ἔπειθ' ὅταν πεινῶμεθ' ἢ διψώμεθα Εὐχόμεθα πρὸς τοῦθ' ὁ οἶνος ὤκεράς γένου, Οὐκ ἀστοῦ, καὶ πολὺ γῶ φέρω παίζων ἅμα Κ' αὖθις γεγένηται τοῦτο πέντε καὶ δύο. Qui meracius bibere volebant praeter dictas mixtiones ex aduerſo quinque vini partes duabus aquae miſcebant, id quod Athenaeus idem Anacreontis auctoritate ſic comprobat, παρὰ δὲ Ἀνακρέοντι, ἓ, (ita enim ſcribendum & non εἰς, vt in vulgatis legitur, neq. vt legunt, qui Anacreõtem reſtituere ſunt profeſſi) οἴνου πρὸς δύ' ὕδατος: ἄγε δὴ φέρ' ἡμῖν ὦ παῖ κελέβην ὅκως ἄμυστιν προπίω, τὰ μὲν δύ' ἐγχέας ὕδατος, τὰ πέντε δ' οἴνου κυάθους, ὡς ἂν ὑβριστιῶσαν ἀνὰ δ' εὐβασσαρήσω. Euſtatchius in κ com. Odyſſeae paullo diuerſius prouerbium illud eſt interpretatus, vbi ait τρία ſignificaſſe vnius vini cyathi cum duobus aquae confuſionem; πέντε duorum vini cũ tribus aquae: τέτταρα totidem vini quot aquae; quod dicitur & ab Hippocrate, & apud Athenaeum ἴσον ἴσῳ. Ab his uero extitiſſe & quartam bibendi rationem, ut ſi quis merum bibere maluiſſet; quam παράλυσιν afferre, ſicuti ſuperiorum trium mixtionum duas priores hominum ſanorum eſſe, & tamen hilarorum, poſtremam

mam

mam inſanorum ſcripſit. Poteſt alia fortaſſe non inepta prouerbij ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα explicatio afferri; quod illo vetaretur quartum cyathum, ſiue vltra quintum potari, ſed vel tertium duntaxat, vel vſq. ad quintum. Scribit Plinius a Democrito conditum eſſe volumen, quare cyathi quaterni, & ſextarij non eſſent potandi. Eubulus quoq. apud Athenaeum quartũ cyathum ὕβρεως, ſextum κώμων, & poſt hunc alios aliorum vitiorum eſſe maiorum fecit; vt intelligere poſſimus quartum cyathum nunquam laudatum. A natura bibentium quoq. variata fuit vini temperatura, quoniam ſani & natura calidi ac deſides maiorem aquae menſuram adhibebant; ex aduerſo frigidi, debiles,& exercitati minorem; & propterea ſenes(vt diſputat Plutarchus) qui magis mero gaudent, meraciorem mixtionem ſemper ſecuti inueniuntur: idq. Achilles apud Homerum animaduertens,cum Phoenicem & Vlyſſem ſenes eſſe, ac in armis tota die occupatos,ob idq. non aquoſo, ſed meraciore vino,quemadmodum ceteros ſenes,gaudere sciret, vino paucum aquae miſceri iubet ſub hiſce verbis ζωρότερον δὲ κέραιρε, qua voce vſus eſt quoq. Hippo. lib.de exectione foetus,etſi non defuerint,quibus apud Plutarchum hanc homericam ſententiam in diuerſos trahere ſenſus placuerit. In anxietudine, oſcitatione, & horrore dicebat Hippocrates οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος λύει τὴν νοῦσον, videlicet quod vinum pari aquae portione epotum ſoluit morbum: quam mixtionem appellans meraciorem Galenus ſub his verbis, ἕκαστον οὖν τῶν εἰρημένων οἴνου πόσις θεραπεύνει ἀκρατεστέρου,demõſtrat ſimilem vini temperiem magis mero ceteris acceſſiſſe,quod fere ſemper in ceteris mixtionibus aquae menſuram vinum ſuperararet [ἀκρατέστερον] merum, vel mixtionem mero magis accedentem deſignare etiam ex his apud Athenaeum verbis liquet, καὶ περιελθὼν τὴν ἀκρατοποσίαν σκυ

θικὴν καλεῖ πόσιν ἄγε δ᾽ ὅτε μηκέθ᾽ οὕτω πατάγῳ τε κἀλαλητῷ σκυθικὴν πόσιν παρ᾽ οἴνῳ μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις, καὶ λακεδαιμόνιοι δὲ ὥς φησιν Ἡρόδοτος ἐν τῇ ἕκτῃ Κλεομένη, τὸν βασιλέα Σκύθαις ὁμιλίσαντα, καὶ ἀκρατοπότην γενόμενον ἐκ τῆς μέθης φησὶ μανῆναι, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ λάκωνες ὅταν βούλωνται ἀκρατέστερον πίνειν ἐπισκοθίσαι λέγουσι. Denique ſecundum tempus vini mixtiones diuerſas fuiſſe conſtat, cum praeter medicorum praecepta, qui dilutius aeſtate meracius hieme bibendum voluerunt, etiam ueterum mores atteſtentur. De liberis & ingenuis loquor, quoniam me non latet Catonem praecepiſſe, ut mancipia, & vniuerſa ruris familia hieme aquoſius & parcius, vere & aeſtate, quando magis laborarent, largius ac meracius potarent, quo modo Heſiodi ſententiam interpretandam puto, qui meracis potionibus per viginti dies ante Canis ortum, totidemq. poſtea uti ſuadet.

De infibulatione, & quid ſit apud Galenum dicere pedem. *Cap.* XIX.

QVod veteres fabulas tam tragicas, quam comicas non ſermone, ut hodie fit; ſed altis uocibus cantibusq. recitarent, praeter Ariſt. in prob. atq. aliorum auctorum teſtimonia, Galenus quoq. noſter affirmauit; vbi comoedos ac tragoedos ad conſeruandam uocem frequentibus balneis & laxantibus edulijs vſos narrat: quo in loco mirari ſoleo, cur illud artificij genus praeterierit, quod antiqui ad tuendas hiſtrionum voces in vſu habebant, infibulationemq. nuncupabant; quae tametſi ualetudini quoq. inſeruiret (ut Celſus ſcribit) virginesq. apud Lenones a ſeruis defenderent, quemadmodum hoc tempore eunucho-

nuchorum euiratio penes aliquas nationes, & equarum infibulatio apud Veterinarios, praecipuus tamen eius finis extitit, ne coitum exercere poſſent, quem in mutandis, atq. corrumpendis vocibus quantum momenti habeat, nemo ignorat. Neque vero adoleſcentes tantum (vt ait Celſus) infibulatos, verum etiam adultos, & quod maiori admiratione dignum verpos ac recutitos credo; cum a Iuuenale ſic ſcriptum legatur Sati. 6.

Soluitur his magno comoedi fibula: &
Si gaudet cantu, nullius fibula durat
Vocem vendentis Praetoribus.

Nec non a Martiale libro 7.

Menophili penem tam grandis fibula veſtit,
Vt ſit comoedis omnibus vna ſatis. & *iterum*
Dum ludit media populo ſpectante palaeſtra,
Heu cecidit miſero fibula, Verpus erat.

His omnibus admoneor, vt locum Galeni a paucis intellectum in medium proponam, qui in fine ſecundi libri de motu muſculorum: De exſufflatione ſermonem habens, haec ait, δέονται δ᾽ αὐτῆς μάλιστα μὲν αὐληταὶ, καὶ σαλπισταὶ, καὶ κήρυκες, ὅταν τὸ καλούμενον πόδα μέλλουσιν ἐρεῖν, iam vero quid eſſet vocatum pedem dicere: quem decantabant tibicines, tubicines, ac praecones, nondum recte a quoquam explicatum obſeruaui: Conijcio tamen fuiſſe quoddam concitatiſſimi ſonitus, cantusq. genus, haud abſimile illi, quo noſtri ad excitandas pugnas vtuntur: perinde ac dicere pedem, aliud nil foret, quam ſono, vel cantu vehementiſſimo ad pedes, uel in pugna, uel in curſu agendo mouendos inflammare; qua in re non exigua exſufflatione opus eſſe animaduertunt illi, qui horum buccas diſtentas, inflatas, ac rubentes inſpiciunt.

Ramex

Ramex quid ſit apud Plautum, hiſtoria Domnini, nõnulla de varicibus & de hirudinibus. Cap. 20.

RAmices apud medicos proprie venas tumidiores, atq. craſſiores alio vocabulo varices nuncupatas, quae vel tunicis teſticulos veſtiẽtibus, vel ipſi ſcroto innaſcuntur, ſignificare neminem latere puto: Quid autem ramex apud Plautum ſignificet, pau cis adhuc cognitum vidi. In mercatore namq. Acanthio ſeruus poſt curſum ab ſe fictum, ſic Charinum alloquitur, Placide volo acquieſcere, Tua cauſſa rupi ramices, iam dudum ſputo ſanguinem: In Poenulo quoque Agoraſtocli tarditatem exprobranti reſpondent ad uocati, Tua cauſſa nemo noſtrum eſt ſuos rupturus ramices. Vbi ſi cui placeat pro ramicibus varices genitalium intelligere, quo modo ſententiam ſuam tueri queat, non facile video. Quis quaeſo neſcit ſputum ſanguinis minime ramices ſcroti conſequi? quis item reſinam ex melle Aegyptiam deuorare, quod Charinus ludens conſuluit Acanthioni, earundem remedium eſſe fateatur? nempe quos ſola chirurgica operatione curari magni medicinae auctores docent. Sunt itaque ramices apud Plautum venae pectoris latae, quas fortaſſe ſic nominat, quòd populari ac ruſtico vocabulo quaeq. venae amplae, vt varices nuncupatae, etiam ramices vocarentur: quod vero in pectore, ac etiam in pul mone varices fiant, atq. interdum magno hominum pe riculo rumpantur, ita clare explicatum habetur ab Hip po. ſiue Polybo in lib. 1. de morbis, vbi de empymate tra ctatur, vt nemini ea de re dubitare liceat. Hoc in loco Domnini philoſophi Platonici Syri hiſtoriam a Suda relatam ſubnectere placet, cui ſaepe ſanguinem expuenti cum Aeſculapij Athenienſe oraculũ reſpondiſſet, ut ob valetudinẽ recuperandam carnibus ſuillis veſceretur

ſceretur frequẽter, ille etſi patria lege prohiberetur ſemper tamen vſus eſt, & nunquã amplius expuit, niſi quando vel vno die ab earum carnium eſu abſtinuit. Varices ab Hippocrate *ἰξίας* appellari auctor eſt Galenus, in antiq. voc. exp. quam vocẽ non ſemel deinceps ab Ariſtotele vſurpatã eſſe inuenitur, vt 4. par. probl. 22. & 10. partic. prob. 30. nec nõ 3. de hiſto. animal. cap. 19. & 11. vbi dum a varicibus occupatos minus caluitio tentari, caluosq. a varicibus captos interdum capillos reſumere ſcribit, eam Hippocratis ſententiam interpretari, aut potius moderari videtur; quam Galenus 6. aphor. 34. vt falſam iure merito damnat: An porro *βδέλλα* Hippocrati aliquando venam varicoſam ſignificarit, quemadmodum Dioſcoridem cenſuiſſe Galenus affirmat, nondum animaduerti. Certe locus ille prorrheticorum, in quo Hippocrates *τὴν βδέλλαν* memorat, multum abeſt vt vel Dioſcoridi, vel alicui alteri ipſum ſequẽti faueat, cum hirudinem ibi ſignificari nullo modo dedeceat. Herodotus, cuius dialectos Hippocraticis omnino adſimilari omnes eruditi ſciunt, de Crocodilo in Euterpe ſermonem habens, ciuſdem vocis in ſimili prope caſu mentionem facit his verbis *ἅτε δὴ οἷον ἐν ὕδατι δίαιταν ποιεύμενος τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων: τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν, ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστὶ, ἅτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ: ἐπ᾽ ἂν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος, καὶ ἔπειτα χάνῃ (εἴωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιέειν πρὸς τὸν ζέφυρον) ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδίκον ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς βδέλλας, ὁ δὲ ὠφελεόμενος ἥδεται, καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον*, quam hiſtoriam paullo diuerſius referri ab Ariſtotele 9. de hiſto. anima. cap. 6. haud quaquam me latet: veruntamen *βδέλλαν* Herodoto non venam varicoſam faucibus inexiſtentem, ſed hirudinem ipſis infixam deſignare nemo non dixerit.

Locus

Locus Athenaei correctus ex Ariſtotele, & nonnulla de canitie, & de capitibus Aegyptiorum ex Herodoto. Cap. 21.

Athenaeus lib. 15. dipnos. vbi de vnguentis tractationem inſtituit, Ariſtotelē citat, in quaeſt. nat. quod dicat perfuſos vnguentis citius caneſcere, quoniam aromata exiccant, ſiccitate autem canities gignitur; unde etiam efficiatur, ut polia celerem canitiem inducant: ſic. n. in fragmento legitur, quod a Gulielmo Cauthero ex farneſiana bibliotheca, acceptum typis excuſſum eſt, διὸ καὶ τὰ πόλια θᾶττον πολιοὺς ποιεῖ. Quo in loco duo mihi nō parua animaduerſione digna cenſentur: Vnum eſt, ea quae ex quaeſt. natur. Ariſtotelis apud Athenaeum citantur, nec in prob. eiuſdem, nec alibi: neq. in libro Theophraſti περὶ ὀσμῶν inueniri; ex quo conijcio perperam locum illum citari, eo magis, quod Diogenes Laertius in catalogo operum Ariſtotelis quaeſtionum naturalium mentionem nullam facit; & quod ibi ex eius ſententia aſſerit Athenaeus canitiem a ſiccitate gigni, tantum abeſt, ut illius placitis conſentiat, vt 5. de gen. animal. cap. v. ex profeſſo aduerſus eos diſputet, qui a ſiccitate canitiem ortum ducere putabant; quam non ab ea, ſed a putredine ſola produci pluribus argumentis monſtrat; vt facile ſit iudicatu, quae in Athenaeo Ariſtoteli adſcribuntur, minime ipſi conuenire. Alterum quod animaduerti uolo eſt, an polia canitiem inducant. Nam aliquando credidi poſſe eam ſententiam defendi, tum quia polio canities, quae in ſummo huiuſcemodi plantae cacumine pendet, nomen fecit; tum quia polium non pauca ſiccandi vi pollet, quācanitiei cām exiſtere ibi diſputatur. Verum enim vero Fuluius Vrſinus, vir doctiſſimus, oſtenſo mihi antiquiſſimo manuſcripto Athe-

Athenaei codice, in quo pro τὰ πόλια, τὰ πίλια reſtitutum erat, perſuaſit vt crederem forte ſic legendum eſſe, quando praeſertim Ariſtoteles 3. de hiſto. animal. cap. 11. nec non 5. de gen. animal. cap. 5. pileos citius canitiem producere aſſeuerat hac oratione ὅτι δὲ γίγνεται ἡ πολιὰ σήψει τινὶ, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ὥσπερ οἴονται τινὲς, αὔανσις σημεῖον τοῦ προτέρου ῥηθέντος τὸ τὰς σκεπαζομένας θρίχας πίλοις, ἢ καλύμμασι πολιοῦσθαι θᾶττον: τὰ γὰρ πνεύματα κωλύει τὴν σῆψιν, ἡ δὲ σκέπη ἄπνοιαν ποιεῖ. Quanquam nec huiuſcemodi correctio mihi plene ſatisfacit, ſi quidem Athenaei mens eſt mõſtrare a ſiccitate canitiem gigni, quomodo vero id argumento pileorum probare queat, non cognoſco; nimirum quos non ſiccando, ſed prohibita tranſpiratione corrumpendo canitiem facere conſtat: niſi hac quoq. in re dicamus, vt multa, ſic & ea in Athenaeo probabiliter diſputari. Pileorum effectus ad memoriam reuocant, quae ab Herodoto de Aegyptiorum capitibus in Thalia referuntur hoc modo, θῶυμα δὲ μέγα εἶδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων. τῶν γὰρ ὀστέων περικεχυμένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων, χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἔκετω τὰ ὀστέα, ὡς ἐχωρίσθη καταρχὰς ἑτέρωθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων: αἱ μὲν τῶν περσέων κεφαλαὶ εἰσαν ἀδενέες οὕτω, ὥστε εἰ θέλεις ψήφῳ μούνῃ βαλέειν, διατετρανέεις: αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δή τι ἰσχυραὶ, ὥστε μόγις ἂν λίθῳ παίσας διαρρήξειας: αἴτιον δὲ τούτου τὸ δὲ ἔλεγον: καὶ ἔμεγε εὐπετέως ἔπειθον, ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ξυρεῦνται τὰς κεφαλάς; καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀστέον. τωυτὸ δὲ τοῦτο, καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἴτιον ἐστὶ: Αἰγυπτίων γὰρ ἄν τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων: τούτοισι μὲν δὴ τοῦτο ἐστὶ αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλάς. Τοῖσι δὲ Περσῇσι ὅτι ἀθενὰς φορέουσι, αἴτιον τὸ δὲ: σκιητροφέουσι ἐξ ἀρχῆς πίλους τιάρας φορέοντες. Vt autem etiam qui litteras Graecas non callent, Herodoti ſententiam de pileis caluitiem pa-

rientibus, & de Aegyptiorũ capitibus cognoſcere queant, Latina verba ſubiungam. Ibi ego rem mirandam vidi ab indigenis edoctus, Oſſa eorum, qui in acie ceciderunt, quũ iacerent fuſa, vt ab initio diſtincta fuerant, ſeorſum erant Perſarum, aliorſum Aegyptiorum: ſed Perſarum capita adeo fragilia ſunt, vt ſi velis ferire, vel ſolo calculo perforare poſſis: Aegyptiorum aũt ita firma, vt ea vix ictu lapidis elidas: cuius rei cauſſam hanc illi reddebant (facile mihi perſuadẽtes) quod Aegyptii ſtatim a pueris capita radere incipiunt; & os capitis ad ſolem redditur compactum: quae eadem cauſſa eſt non calueſcendi: nam ex omnibus hominibus paucisſimos quis Aegyptios caluos videat. His igitur hoc cauſae eſt, cur robuſta capita geſtent, at Perſis cur fragilia ſint capita, id in cauſſa eſt, quod a principio in vmbra nutriti aſſueſiunt operire capita geſtantes pilea, tiaraſq.

De menſuris potus antiquorum: & ordine earundem. Cap. 22.

VArijs menſuris antiquos potaſſe non me latet, ſed ex eis tres potiſſimum obſeruare ſoleo, ſextantem, Deuncem, & Trientem; quarum duas rarius, tertiam frequentius, & a pluribus in quotidiano victu vſurpatã puto. Sextante temperatos ac valetudinarios, Deunce intẽperatos & bibaces potaſſe valde vero ſimile eſt: Nã Suetonius auctor eſt Auguſtũ Caeſarem ſextãte bibiſſe, idq. ſexies tantùm in cõuiuiis publicis ori admouiſſe: Martialis item de ſeipſo & Cinna.

Sextantem poto, tu potas Cinna deuncem,
Et quereris quod non Cinna bibamus idem,

item de Luſco bibone ad Aulum

Potor nobilis Aule, lumine vno
Luſcus Phryx erat, alteroq. lippus;
Huic dicit medicus, bibas caueto,
Vinum ſi biberis, nihil videbis:
Ridens Phryx oculo, valebis, inquit

Mi-

Miſceri ſibi protinus deunces,
Sed crebros iubet; exitum requiris,
Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

Ex quibus in eā facile venire cōiecturā poſſumus, Deuncē ſiue vnciarū vndecim calicē ebrioſorū potius, & intēperatorum hominū, ſextantē vero tēperatorum menſuram extitiſſe: Ceterū quod in cōmuni omnium fere vſu eſſet crater quinq. paullo plus, minusve vnciarū appellatus triens, ideo mihi pro cōperto habendum videtur, quoniā Poetae, qui omnibus aliis auctoribus melius veterū in edendo praeſertim, & bibendo mores expreſſerunt, cū de huiuſcemodi potus mēſuris, vaſisq. loquuntur, fere ſemper trientes nominat, & ne ſingulos referā.

Proper. lib. 3. Cum fuerit multis exacta trientibus hora,
Perſius ſaty. 3. Sed tremor inter vina ſubit, calidumq. trientem.
Martialis uero, quē ceteris copioſius de hiſce rebus luſiſſe apparet lib. 1

Crebros ergo bibas licet trientes. & *lib. 4.*
Sed nec poſt primum legat haec, ſummumve trientem,
Sed ſua cum medicus praedia Bacchus amat; & *lib. 9.*
Septem poſt calices Opiminiani
Denſo cum iaceam triente blaeſus. & *lib. 10.*
Candida Setini rumpant criſtalla trientes,
Dormiat in pluma nec meliore venus. &
Cum potes amethestinos trientes. *item lib. 11.*
Miſce dimidios puer trientes. &
Et numeros noſtros adſtricta fronte trientes,
Tamquam de cella ſit cadus ille ſua. *item lib. 14*
Setinos moneo noſtra niue frange trientes,
Pauperiore mero tingere lina potes. &
Setinum dominaeq. niues, denſiq. trientes,
Quando ego vos medico non prohibente bibam.

Vnde coniicere quiuis pōt, calices quotidianos, & a cunctis fere pro potu vſitatos, triētes fuiſſe, quę erat quarta ſextarii pars, ex quo etiam ad credendum inducor, ſextarium forſan eam fuiſſe potus menſuram, quam in cena quotidie ſumebant, quam vt in quatuor partes,

ſiue in trientes quatuor diuidebant; quanquam non ignoro interdum nullam eſſe in bibendo ſeruatam menſurae rationem, quemadmodum inuitat Martialis Caium Proculum lib. 11.

Quincunces, & ſex cyathos, beſſemq. bibamus,
Caius vt fiat, Lulius & Proculus.

Et quemadmodum in conuiuijs publicis factitatum rationi conſentaneum eſt, in quibus refert Alexander Trallianus libro probl. 1. inſtitutum eſſe, vt contrarijs poculis vterentur; in principio ſcilicet minutis, in fine vero amplioribus: vt.n. epularum gratia; in quibus frequentius bibere decebat, veteres crebrius potarent, a paruis calicibus inchoabant, & in capaciores deſinebant, quippe cum parua implere ſatis ubi potare liberaliſsime liberet, nequirent: quod ſi ab amplioribus incepiſſent, ocyus repleri neceſſe erat, & ſubinde minus potare, ſi quidem natura a largo protinus hauſtu accepto veluti expleta copiam omnem ſubſequentem contemnit; Ex aduerſo ſi paruis poculis aſſueta paullatim ampliora exhibeantur, facile copiam quamcunq. ſuſtinet. Quod porro Nicandri ſcholiaſtes memoriae mandauit uetuſtiores κέρασι, ſiue cornibus potare ſolitos, atq. inde natum κεράσαι, hoc eſt merum temperare, veriſimile quidem videtur tum ob rudes eorum mores, tum fortaſſe quod putarent inde potandi maiorem ſecuritatem accedere. ſic enim tradit Aelianus, Indorum reges aſini indici cornu bibere voluiſſe, ſperantes a morbo epileptico, & venenis ſe inde tutos euaſuros.

Loca Hippocratis de aqua & bile explicata: de bile Anaxagorae & Ariſtotelis ſententia examinata: aliaq. ad idem, Cap. 23.

BIlioſis natura aquam in bilem verti ſcriptum reliquit Hippocrates 3. de acutis hoc pacto χολώδεσι τῇ φύσει χολῶδες, καὶ ὑποχονδρίῳ κακὸν; id quod etiam confir-

firmauit 3. de fracturis prope finem, quando bilioſis aquam dari prohibet: vbi cum Galenus nil fere dicat, quod ad ſciendam dicti Hippocratis rationē pertineat, ego arbitror, haec omnia intelligenda de pauca aquae exhibitione: nam ſi multa detur, potius extinguitur bilis: quomodo vero pauca aqua in bilem conuertatur cum ſit frigida & humida, bilis autem calida & ſicca, inter quas nulla eſt conuenientia, exiſtimo ego ita fieri, quoniā pauca aqua in hypochondrijs permanens, cùm nullam habeat contra bilis feruorem reactionem facile ab illa ſuperatur; vnde bilis feruorem veluti pabuli copiam adepta augetur: Quin & oleum roſatum corpori feruenti applicatum, licet aliquantiſper refrigerare videatur, tamen poſt modum magis calefacit; & hinc eſt quod in eryſipelatibus, & inflammationibus maximis iubet Galenus, ut ſaepisſime refrigerantia permutentur; alioquin magis ignirentur. Cur igitur Alexander Trallianus, ubi pleuriticorum victū inſtituit, ridiculū eſſe dicat, ſi aqua bilem augeri credatur, qūove ipſe Hippocratis ſententiam interpretandam voluerit, dum Hippocratem ab aliquibus hac in re falſo accuſari ſcribit, ignoro ſane, illud tamen aſſero in ipſius Alexandri codice vulgato poſt ea verba, *μὴ εἰδότες πῶς εἴρηται*, haec ferme reſtituenda *χολώδεις γὰρ φύσει χολώδει, καὶ ὑποχονδρίῳ κακόν*. Quod porro in libro de natura humana notatum habetur, *οἱ πλεῖστοι τῶν πυρετῶν γίνονται ἀπὸ τῆς χολῆς*, idem eſſe puto, atque illud, quod Anaxagorae adſcripſit Ariſtoteles 4. de partib. animal. cap. 2. nimirum bilem, ſiue bilis receptaculum acutorum morborum cauſſam exiſtere; quam ſententiam etſi damnaſſe videatur, attamen ſi quis morbos acutos ab humoribus feruidiſſimis, ſubtiliſſimis, ac mobilibus gigni conſideret, quales bilioſi omnes ſunt, animaduertatq. hanc vel extra proprium folliculum per venas illabentem, vel

aliquo alio pacto exuberantem corpora magnopere vexare, inueniet profecto rationi minime repugnare, falſaq. & ſimplicis ingenij argumenta eſſe illa, quibus Anaxagorae placitũ deſtruere conatur. Quomodo.n. id neget Ariſtoteles, qui eodẽ in loco veteres fellis abſentiae diuturnitatis vitae in animalibus cauſſam tribuentes cõmendarit, ſimiliq. ratione iecoris bonã vel malam praebile conſtitutionem longitudinis, aut breuitatis vitae animalium, atq. etiam hominis cauſſam eſſe confirmarit. Ad bilis autem prouentum compeſcendum mirifice conferre abſinthium ponticum, traditur, quo quae pecora in Ponto frequenter paſcuntur ipſa carere, auctor eſt Theophraſtus in 9. de hiſto. plant. & Apollonius in admir. hiſt. Fella alioquin amariſſima a Graecis γλυκέα ſiue dulcia contrariae interpretationis vocabulo nominata adnotauit Caelius Aurelianus diuturnorum morbo. lib. 3. cap. 1. quod item Plinius obſeruauit cap. 10. lib. 27. vbi herbam quandam duritiei penitus expertem holoſteon a Graecis vocatam, ſicut fel dulce memorat. Huic autem diſſimile non eſt, quod Galenus ſcribit 3. de fract. com. aphoriſ. 5. vbi εὐήθης, γλυκεῖα, & καλλεῖα voces interdum de rebus prope contrarijs proferri mõſtrat, ea ſeruata figura, quam Graeci εὐφημίαν appellant, vtunturq. dum rem turpem non proprio nomine, ſed pulchro deſignant: id quod ignorans Latinus interpres ea verba εὐφημίας ἕνεκεν ſecus tranſtulit, quam debebat.

De aere Romano, & morbis eius: de Athenienſi Lucretij locus, de moris, ſerico, aliqua notatu digna. Cap. 24.

ROmanum aerem craſſum atq. humidum admodum antiquitus etiam fuiſſe morbi, qui olim in ea vrbe frequenter vagabantur, ſatis teſtari poſſunt: Aſclepiades apud Caelium Aurelianum lib. 2. a-

cut.

cut. cap. 10. refert febres vna cum mentis, & corporis oppreſſione, necnon lethargicas Romae frequenter cõtingere ſolitas. Memorat Silimachus apud eundẽ lib. 1. chro. cap. 3. Hippocratis ſectator cõtagione quadã plurimos ex incubone veluti lue apud vrbẽ Romam cõfectos. Auctor eſt Galenus 1. de morbis vulga. com. 2. ſemitertianas febres prauas Romae familiariſſimas, atq. frequentiſſimas extitiſſe. Hemitritaeum vt lib. 1. cap. 24. Sereni apud latinos nõ habuiſſe nomẽ, videt̃, cũ ſcribat

Mortiferum magis eſt, quod Graecis Hemitritaeon
Vulgatur verbis, hoc noſtra dicere lingua,
Non potuere vlli puto, nec voluere parentes.

Medici poſteriores ſemitertianã vocarũt, de quo Hemitritaeo crebra fit mẽtio a Martiale, qui lib. 2.

Vti Tongillus male dicitur Hemitritaeo
Declamas aeger, declamas Hemitritaeos. & lib. 12.
Cui grauis & feruens Hemitritaeos erat.

Idẽ Gal. lib. de tẽ. mor. ſcripſit Romae, & in alijs ſimiliter humidis locis phlegma a capite in ſtomachum decũbere παμπόλλοις δὲ κατέρχεται ἐκ τῆς κεφαλῆς φλέγμα, καὶ μάλιστα ἐν ῥώμῃ τε καὶ τοῖς ὑγροῖς οὕτω χωρίοις. In 5. methodi non raro thoracis apoſtemata ibidem gigni tradidit. Aſclep. apud Caelium 2. acut. cap. 22. Pleuriticos Athenis, & Romae plebotomatos peius habuiſſe: in Helleſponto & Pario releuatos eſſe ſcribit, vt his omnibus iuremerito ſcripſerit Plutar. in probl. Rom. Templum Aeſculapij iccirco extra vrbem aedificatũ fuiſſe, quod ibi maior ſalubritas, quã in vrbe haberetur: quod vero inter cetera Rom. vrbis loca Vaticanus ſitus peſtilẽtior & inſalubrior eſſet, Symmachus cõſul in epiſt. quadã, & ante ipſum Cor. Tacit. memoriae prodiderunt, propterea Vaticana vina veluti oĩm peſſima a Martiale, & alijs infamata fuiſſe nulli ſit mirũ. Addã huic quae de peculiari Athenarum podagrico morbo ſcripſit Lucret. in 7.

Atthide

Atthide tentantur greſſus, oculiq. in Achaeis
Finibus.

Quaeve de eadem ab Hegeſandro ex Pythermo tradita apud Athenaeum inueniuntur, videlicet illius temporibus per viginti annos fructum nullum moros pro tuliſſe, atq. tantam podagrae contagionem omnes inuaſiſſe, vt non homines ſolum, ſed pueri, puellae, eunuchiq. & mulieres eo morbo tentarentur; quae item caprarum greges ita grauis ſolicitauit, vt vix tertia earum pars libera extaret. An vero id euenerit, quia mororum fructus podagram arcere queant, in controuerſiam venire queat: ego certe apud Hippocratem, ac Galenum legi mora, quae ſatis maturuerint, ventrem ſubducere, ſtomachumq. ſqualidum, ac aeſtuoſum conſolari, praeſertim ſi frigida, nec cum ceteris cibis, ſed paullo ante ſumantur, moxq. per pauimentum deambuletur: vnde Horatius poeta non immerito cecinit

ille ſalubres
Aeſtates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante grauem, quae legerit arbore Solem.

Quod vero priuata vlla facultate podagricis auxiliari, quo minus infeſtentur illi, poſſint, apud neminem adhuc obſeruaui: fieri tamen potuiſſe crederem, vt mora frequenter Pythermi aetate ab omnibus fere eſitata ſtomachis recreatis, aluisq. liquatis eorum humorum prouentum interciperent, qui in articulos decumbentes podagram gignere conſueuerunt; ſed conſideranti mihi capras, quae mororum fructus non attingunt, ab ea lue non fuiſſe immunes, potius aeris inclementiam, quae moris inimica extitit, etiam pedum morbos produxiſſe exiſtimo; quando varijs aeris conſtitutionibus varias aegritudines peruagaſſe non raro a maioribus noſtris obſeruatum fuit. Dixi mora ſtomachos aeſtuantes reficere, cum Diphilus medicus apud Athenaeum,

&

& Galenus poſt ipſum eadem ſtomacho conferre ſcripſerint: quanquam Dioſcorides & ipſum ſecutus Auicenna mora non εὐστόμαχα (vt illi) ſed κακοστόμαχα fecerint. Quare autem de moris albis a nullo fere antiquorum mentio facta habeatur, excepto Ouidio in fabula Pyrami & Tisbes, vbi eorum ſanguine mora alba rubrum colorem contraxiſſe canens, videtur potius vlla candida inueniri negaſſe, facile eſt illis intelligere, qui ſciunt, id arboris genus ex inſitione ſuper albam populum facta emanaſſe: quae cum in Europa, ac ſub Romani Imperij ditione ſero apparuerit, ſicuti quamplures aliae inſitiones; non eſt mirum, ſi pauca de ipſis ab auctoribus memoriae tradita leguntur; quam etiam cauſſam extitiſſe puto, vt ſericum vſque ad Galeni tempora rarum eſſet, qui in 13. methodi ſcribit id in vrbibus Romanorum magnis tantum, atque ibi penes opulentas mulieres extitiſſe: Ea enim animalcula, quae ſericea fila nobis diuina quadam arte fabricant, quod potiſſimum foliis mori nutriantur, eisq. pinguefacta foecundiora euadant, omnes ſciunt, vt hac vna ratione conijcere valeamus, quo tempore huiuſcemodi arbores copioſae non erant, eodem nullum, aut ſaltem pauciſſimum illorum animalculorum, & proinde quoque ſerici fuiſſe prouentum; auctor enim eſt in vita Iuſtiniani Zonara, eius Imperatoris tempeſtate ſericam telam a Romanis texi coeptam, quae prius a Perſicis mercatoribus aduehebatur, & quomodo ex vermium filis fieret ignorabatur. Nam duo monachi ex India Byzantium profecti originem illius declararunt, & vt ex perexiguis ouis per fotum vermes illi educerentur, educti folijs mori alerentur, deinde ipſis natura magiſtra filum reddentibus ſericum texeretur, non ſine multis muneribus edocuerunt.

Cur piſces medici antiqui facile concederent aegris: piſces tintinnabulo vendi ſolitum fuiſſe: quis fuerit Hoedus, ex Ambracia apud Gellium, & nonnulla alia de Hoedo. Cap. 25.

CVr medici antiqui adeo in aegris fere quibuſuis curandis piſces concederent, minime rationem puto, quod ipſi ſuapte natura admodum conueniant. Sed quia pauci erant, qui in ſanitate non potius piſcibus, quam carnibus vterentur, quemadmodum in ſympoſiacis docet Plutarchus. Vnde conſuetudine, quã maxime reſpiciendum iubet Hippocrates, impulſi id potius, quam valida aliqua ratione factitarunt. Vnde neque hodie in aegritudinibus, facile debent piſces medici concedere, alioquin corruptioni obnoxios, niſi quis huiuſmodi cibo frequenter ueſci ſit ſolitus, quẽadmodum de Venetis ſcripſit Martialis.

In Venetis ſint lauta licet conuiuia terris
Principium coenae gobius eſſe ſolet.

Piſces tintinnabuli ſonitu vendi ſolitum, non tantum apud Ariſtophanem & Demoſthenem, ſed etiam apud Plutarchum auctorem grauiſſimum obſeruaui, qui in quarto ſympoſiac. problem. quarto, hunc ſermonem à nobis Latinae linguae donatum habet; Ad haec obſophagos, ſiue obſoniorum amatores minime eos, qui bubulis carnibus delectantur, eſſe dicimus, qualis fuit Hercules: neque ficuum amatorem, ut Plato, quem uirides ficus una cum carnibus ediſſe (ſic enim reſtituo Plutarchi locum) notatum eſt, neque vuarum cupidum, ſicuti fuit Archeſilaus, ſed eos, qui quotidie tabernas, ubi ueneunt piſces, circum ambulant, exquiſite ve tintinnabulum audiunt; Quo ex loco tintinnabulum a piſcium uenditoribus uſurpatum, vt emptores a lon

a longe inuitarentur,etiam colligo; Quin, & illos, qui magnis vocibus valerent, iis ſaepe pro tintinnabulis vſos credo. Vnde Iuuenalis in 3. ſaty.

Iam princeps equitum magna qui voce ſolebat
Vendere municipes fracta de merce ſiluros.

Apud eundem Plutarchum obſeruatum eſt, caupones conſueuiſſe carnes, atq. piſces non ab ipſis emptos, ſed a b aliis ſibi traditos inſtar coquorũ apparare: ſcribit .n. quendam cum piſces cauponi, vt coqueret, tradidiſſet, isq. piper & alia quaedam pro condiendis illis popoſciſſet, reſpondiſſe, ſi haec mihi eſſent, profecto piſces non emiſſem. Multa ad haec apud Clementem Alex. ſecundo paedag. cap. 1. & Gellium ex Varrone ciborum genera referuntur; quae ex longinquis regionibus Romã aduecta maximo in pretio erant: Inter cetera hoedum ex Ambracia nominat, quem nonnulli doctiſſimi uiri piſcem καπρὸν Athenaeo uocatum putarunt hiſce Archeſtrati uerſibus perſuaſi.

Αὐτὰρ ἐς Ἀμβρακίαν ἐλθὼν ὀλβείμονα χώραν,
Τὸν κάπρον γ᾽ ἂν ἐσίδῃς ὤνου καὶ μὴ καλάλειπε
Κἂν ἰσόχρυσος ἔῃ, μή σοι νέμεσις καταπνεύσῃ
Δεινὴ ἀπ᾽ ἀθανάτων: τὸ γὰρ ἐστὶ νέκταρος ἄνθος
Τοῦτο δὲ θέμις ἐστὶ φαγεῖν θνητοῖσιν ἅπασιν.

Ego vero non piſcem, ſed quadrupes animal extitiſſe potius exiſtimo, ea perſuaſione potiſſimum adductus, quod ſi pro hoedo piſcem intelligamus, ſequetur veteres nulla Romam aliunde aduecta quadrupedia in pretio habuiſſe: quando a Gellio nullius alterius, ſed auium, piſcium, & pomorum tantummodo mentio fit; quod tamen ex eo falſum probatur, quoniam Varro 2. de re ruſt. ſcribit multos Romae capras ex media Inſula habuiſſe, quod ibi maximos ac pulcherrimos hoedos fieri exiſtimaretur; a Clemente quoq. Alex. 2. paedag. cap. 1. & a Polluce hoedi melici omnibus aliis praeferuntur;

runtur; vnde & in Varrone non ex media, ſed ex melica inſula legendum cenſuiſſem, niſi Columella cap. 2. lib. 8. auctor eſſet vulgares mutata littera medicos Melicos dixiſſe. Iam vero hoedi Melici, tanquam celebris, meminit & Clemens Alex. 2. paedag. Hoedos etiam ex Tybure valde aeſtimatos videtur Iuuenalis monſtraſſe ſatyr. 11.

De Tyburtino veniet pinguiſſimus agro
Hoedulus, & toto grege mollior, inſcius herbae.

Sed quem guloſi omnium maxime quaerebant, erat hoedus lupi faucibus ereptus, dilaniatusq. de quo Horatius in Epodis.

Vel agna feſtis caeſa terminalibus,
Vel Hoedus ereptus lupo, & Martialis lib. 10
Paruus onyx vna ponetur coenula menſa
Hoedus inhumani raptus ab ore lupi.

Cur autem huiuſcemodi hoedorum caro ceteris iucunditate praecellere crederetur, aſſignat Plutarchus rationem 2. ſympoſiacorum, belluam illam nimirum ſuo morſu carnem teneram, & proinde delicatiorem efficere; nam lupi ſpiritus vſque adeo feruidus, ac pene igneus eſt; vt etiam duriſſima oſſa in eius ſtomacho emolliantur, atq. conficiantur; quam item ob cauſſam a lupis commorſa, celerius alijs putredinem contrahunt: Ceterum de lanis, pellibusq. lupinos dentes expertis an pediculos gignant dubitatum fuit antiquitus, an potius caliditatis impreſſae vi aſperitatem quandam, ac pruritum gignant: Certe lupi morſus in totum pecudis corpus, vſque ad pilos, ac vngues vim quandam igneam mittere conſtat; neq. tantum hoc verum eſt; immo quamplurimum referre, an ea animalia quorum pellibus vti volumus, ferro iugulata, an ſponte mortua ſint. Homerus quoque intellexit dicens, ἱμὰς βοὸς ἶφι κταμένοιο, ideſt lorum bouis vi occiſi; pelles

namq. eorum tenacior & fortior eſt animalium, quae non morbo, aut ſenectute, ſed ferro iugulata obierint; ex aduerſo quae animalium morſu intereunt, illis vngues nigreſcunt, pili defluunt, & coria flaccida effecta corrugantur, rumpunturve. Et quoniam ſupra Ambraciae meminimus, hic adnotare placet, apud Athenaeum cephalos, & lupos omnium optimos ex Ambracia aduehi ſolitos; Apuleius in oratione pro ſe prima etiam pectunculos in Ambracia optimos naſci ſolitos ſcribit, etſi mendoſe. [Legatur Vmbraciae finis] pro Ambraciae; eos namq. Ennii verſus (ſi tamē eius ſunt) ex Archeſtrato apud Athenaeum tertio dipnos. aliquo modo acceptos, vel ab Archeſtrato ex Ennio mutuatos vnicuique cognoſcere licet, quos verſus, quoniam Turnebus reſtituere conatus eſt, nil de iis amplius dicam. Sunt vero Archeſtrati carmina:

Τοῦς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλυς, ὄςρεια δ' Ἄβυδος,
Τὰς ἄρκτους Πάριον, τοῦς δὲ κτένας ἡ Μιτυλἠνη.
Πλείςους δ' Αμβραχία παρέχει.

Sed & haec vitiata ſunt.

FINIS LIBRI PRIMI.

VARIARVM IN MEDICINAE AVCTORIBVS, ET ALIIS LECTIONVM,

Liber Secundus.

Loca Galeni, & Plinij emendata : Non nulla de Mangonibus. Cap. I.

GALENVS in primo de articulis commentario aphor. xxx. duo extenuatorum corporum genera in medium ponit ; alterum quod ſeu fame, ſeu obſidio ne, ſeu luctu , ſeu moerore, ſeu aliquo alio cibi faſtidio alimenti parum ſumens ſponte conſumitur; alterum quod arte tale efficitur. De ſecundo haec verba, vt ſunt in baſilienſi codice, habet, ὅταν δὲ ἰατρὸς ἑκὼν ἰσχνότερον ἐργάζηται τὶ : σῖομα μὲν εὑρημένοις τὶ τῦ το πράττῃ, καὶ μετὰ τοῦτο τρίβει ὅτε χρή. quae cum aſteriſco, quaſi deprauata, notata eſſent , interpreti tamen ſic conuertere placuit, ſed vbi medicus de induſtria corpus aliquod extenuat , per ea quae excogitauit, moliri id contendit; deinceps frictione vtitur : ſed praeterq̃ quod uerbis interpretatione minime reſpondet, etiam opus medici in extenuandis corporibus

poribus nequaquam appoſite exprimit: Itaq. locum hunc mendoſum eſſe, ſicq. reſtitui debere puto ὅταν δὲ ἰατρὸς ἑκὼν ἰσχνότερον ἐργάζηται τὶ σῶμα, ἀραιούμενον μὲν τοῦτο πράττει, καὶ μετὰ τοῦτο τρίβει ὅτε χρὴ, ideſt quando medicus ſponte aliquid corpus extenuare vult, hoc quidem dilatat, aperitve: deinceps tempore opportuno frictiones adhibet, vocem enim ἀραιούμενον vſitatam eſſe Hippocrati, & Galeno, vbi corpora caloris ope rarefacienda, ac aperienda ſunt, in multis eorum commentariis, & praeſertim in 2. 6. lib. epid. animaduertere licet. Quod deinde Mangones & Gymnaſtae, dum corpora nimis craſſa extenuare intendebant, prius neceſſe erat denſata corpora calefactionibus, vel aliis adiutoriis rarefacerent, dilatarentq. ut poſtmodum ita praeparata facilius frictionibus exiccarentur, nemini in medicina uerſato obſcurum eſt; Non omnes tamen intelligunt: Qui praecipue eſſent Mangones a Galeno pluribus in locis nominati: Nam uetuſtiſſimis uſque temporibus cum nulla religio homines perinde ac belluas ſeruitiis teneri, atq. permutari uetaret, inueniebantur, qui nullam aliam artem exercebant, quàm in uendendis, permutandisq. infantibus, pueris, uiris, uirginibus, mulieribus, eunuchis, omnisq. tandem ſortis hominibus; ſed inter hos aliquod diſcrimen obſeruaui: quoniam qui pueros, puellas, & mulieres in libidinis ſeruitium uenditabant, antiquo Romanorum uocabulo lenones uocabantur; qui uero infantes in caniſtris, ſeruos, eunuchos, aliosq. homines alterius operis gratia uenales habeant, ἀνδραποδοκάπηλοι, & interdum ἀνδροκάπηλοι a Galeno, a Latinis mangones uocati inueniuntur: Hi autem quo uendibilior merx foret, corporum pulchritudini totis uiribus ſtudebant; unde legitur apud Galenum eos conſueuiſſe facies puerorum ſucco ptiſanae, farina fabacea, nonnunquam nitro, quae detergerent,

gerent, & lucidiores rederent, abluere; nonnunquam emaciatorum nates virgis percutere, atq. picare, quò habitiora & craſſiora corpora euaderent, aliquando puellarum coſtas arctiſſimis faſcijs conſtringere, vt pectoris amplitudo, ſimulq. coxarum altitudo, latitudove (qui ſolet eſſe mulierum decor) augerentur; quandoq. varijs modis pilos è genis, alijsq. partibus vellere, quò iuniores, & venuſtiores, qui erant vendendi, apparerent. Scriptum eſt a Vitruuio ſecundo libro cap. 8. corpora muliebria, dum grauida eſſent, a uenditoribus nunquam praeſtari ſana in more poſitum fuiſſe; quod a conceptu uſque ad partum integra ualetudine non uterentur, quam ſententiam nedum Hippocrates, ut ueram ſaepius protulit, uerum etiam Ariſtoteles, qui quarto de generatione animalium cap. ſexto ſcribit, bruta plurimam temporis partem corpore ualere, dum uterum gerunt, mulieres magna ex parte aegras degere, nempe quae uitam ocioſam, & ſellulariam agentes plus recrementi ſibi contraherent. Inuenio quoque apud Plinium ob alopeciae turpitudinem ſeruorum pretia fuiſſe diminuta; & icirco ad eam corrigendam innumera prope remedia excogitata eſſe: & quoniam mentio eius mentiti Plinij incidit, cuius libri de re medica circumferuntur; ex eo monſtrabo, quomodo Plinij maioris, ex cuius de natura opere toti fere minoris Plinij libri conflati ſunt, locum meliorem reddere poſſimus: libro tertiodecimo, capite uigeſimoſecundo legitur, Neronem Caeſarem dum nocturnis graſſationibus conuerberatam faciem gereret, thapſia, thure, & cera eam ſibi illiniſſe, & ſecuto die contra famam cutem ſinceram oſtentaſſe; ſed in alterius citati Plinii libro de re med. 3. cap. 47. loco cerae ceruſſa habetur: eam cum ad ſugillationes, uerberationesq. mirã operã quotidie praeſtare;

ceram vero nihil plane adiumenti afferre experiamur, ſit vt a principio librarios aliquos loco ceruſſae in Pliniano codice, ceram exſcripſiſſe, ſicq. errorem paullatim in ceteris ſubinde irrepſiſſe arbitremur, quãquam non negamus poſſe quoq. ceram in eiuſmodi medicamentis locum habere ad ceratum formandum, & alia duo continenda.

Morem Thuſcorum vrendi pueros, fuiſſe antiquum: Herodoti locus notatus, & quaedam de Scythis ex Hippocrate, Cap. 2.

IN Thuſcia, ac nonnullis alijs Italiae regionibus vetus conſuetudo eſt, vt pueros adhuc lactentes, vel paullo maiores in occipite ferris ignitis vrant, ſperantes eo auxilio ipſos a pituitae malis, & praeſertim á puerili morbo s tutos futuros; Hunc morem antiquiſſimis vſque temporibus apud Lybiae populos fuiſſe teſtatur Herodotus in quarto, vbi haec leguntur, τῶν παιδίων τῶν σφετέρων ἐπεὰν τετραέτεα γένηται οἰσύπῃ προβάτων καίουσι τὰς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέβας, μετεξέτεροι δὲ αὐτέων τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι, τοῦ δὲ εἵνεκα, ὡς μὴ σφέας ἐς τὸν πάντα χρόνον καταῤῥέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηλῆται: καὶ διὰ τοῦτο σφέας λέγουσι εἶναι ὑγιηροτάτους, εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθέως οἱ λίβυες ἀνθρώπων πάντων ὑγιηρότατοι, τῶν ἡμεῖς ἴδομεν, εἰ μὲν διὰ τοῦτο οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι, ὑγιηρότατοι δ' ὦν εἰσίν: ἢν δὲ καίουσι τὰ παιδία, σπασμὸς ἐπιγένηται, ἐξεύρηται, σφὶν ἄκος, τράγου γὰρ οὖρον σπείσαντες ῥύονται σφέας, id eſt, puerorum ſuorum cum annum quartum attigerint oeſypo ouillo venas verticis adurunt; alij vero ipſorum temporales venas; quod ideo agunt, ne vllo tempore a capite deſcendens pituita offendat, & propter hoc ſeipſos ſaniſſimos praedicant: & certe Lybici omnium hominum, quos viderimus, ſaniſſimi

mi exiſtunt, an propter hanc cauſſam, affirmare non audeo. Sunt igitur ſaniſſimi, ſed ſi inter vrendum ſuperueniat conuulſio, inuentum eſt ipſis remedium. hirci nempe vrina aſpergentes eos liberant. Quo in loco (vt Erotianus auctor eſt accepiſſe Hippocratem) pro oeſypo ſtercus interpretandum puto, quod ſanè vrendi aliqua vi pollet, ſed an ſufficere ſimili operationi illud potuerit, anceps ſum. At ſcio, quod Theophraſtus in libro de igne οἶσον, ſiue viticem apud medicos in vſu fuiſſe ad vrendum hiſce verbis a Turnebo reſtitutis teſtatur διὸ, καὶ οἱ ἰατροὶ τοὺς ἥλους καίουσι τῷ οἴσῳ. Non abſimile multum illud erat, quod factitaſſe Scythas memoriae prodidit Hippocrates, in libro de aere, aquis, & locis, qui cum ob frequentes equitationes coxis, atque cruribus valde offenderentur, inciſione venarum poſt aures ſibi ipſis auxiliabãtur, tanquam eo remedio capiti adhibito pituitae fluxum ad inferiora cohiberent; quo ſani quidem, ſed infoecundi ſemper manebant. Haec omnia praeſidia interdum magnopere ex vſu eſſe antiqui medici cognouerunt, quando & ipſi ad compeſcendos humores a capite in partes inferiores delabentes modo ſynciput, modo verticem, modo occiput, interdum oĩa haec, vel igne, vel cauſticis medicamentis vrenda conſuluerunt: quanquam in hoc vulgares ſaepenumero errare conſpiciuntur; qui contra Galeni praeceptum non raro ceruici, & aliis partibus cucurbitulas ignitas admouent, priuſquam vniuerſum corpus exinanierint.

Sententia Galeni ex Herodoto comprobata: De Syrmea: De partitione anni, ſecundum Hippocratem: Error ſacerdotum Ammonis. Cap. 3.

Τὰς μεταβολὰς τῶν ὡρέων μάλιστα τίκτειν νόσους, ſiue Mutationes temporum morbos potiſſimum parere, dum ſcripſit Hippocrates, fuerunt, qui pu

tarent eum ſucceſſiones temporum nempe Autumni, Hiemis, Veris, & Aeſtatis intellexiſſe, quos Galenus etſi grauiſſimis rationibus refellat, deq. peculiaribus temporis conſtitutionibus ipſum locutum eſſe monſtret, placet tamen eius ſententiam Herodoti teſtimonio confirmare; qui cum eadem aetate vixerit, ſimiliq. dialecto, quo Hippocrates vſus ſit, haud ab re fuerit illius teſtimonio, ad augendam Galeni fidem, in eadem prorſus re vti. Itaq. in Euterpe de Aegyptiorum moribus ſermonem habens, haec ſcribit, τρόπῳ δὲ ζωῆς τοιῷδε διαχρέονται: συρμαΐζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἑκάστου ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιείην καὶ κλύσμασι νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νόσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι: εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιέστατοι πάντων ἀνθρώπων τῶν ὡρέων (ἐμοὶ δοκέειν) εἵνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσιν αἱ ὧραι: ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσιν ἀνθρώποισιν αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται τῶν τε ἄλλων εἵνεκα πάντων, καὶ δὴ καὶ τῶν ὡρέων μάλιστα, quae verba quoniam non exacte in Latino codice uulgato exprimuntur, hic a nobis, vt debent, conuerſa ſubnectam. Hoc autem vitae genere vtuntur ſingulis menſibus, per tres dies continuos potione corpus purgant, clyſteribusq. ac vomitibus ſanitatem conſeruant, putantes nimirum quoſcunq. morbos a nutrientibus cibis hominibus euenire: Nam Aegyptij alioquin ſunt omnium, poſt Lybias, virorum ſaniſſimi ob temporum (vt ego puto) conſtitutiones, quae ibi non variantur; Nam in mutationibus quarumcunque rerum, & praeſertim temporis conſtitutionum homines a morbis maxime tētari conſtat. Quid autem antiquis ſcriptoribus συρμαΐζειν ſignificaret, videre eſt apud Erotianum, & Galenum in antiq. ver. expoſi. quorum ille purgationem factam, ex raphanide cum muria συρμαϊσμὸν, hic vero moderate factam ventris purgationem συρμαίαν vocatam tradunt: praeter quos Diocles

in

in epiſt. ad Antigonum Regem vomitus ieiuno ſtomacho factos a nonullis *συρμαϊσμοὺς* vocatos memorat *συρμαίαν*. tamen ſignificare ſcimus quoque potum ex aqua & hordeo, necnon opſonium, vt apud Diodorum Siculum, & apud nautas facere ſyrmaiam eſt comparare opſonia *μελανοσυρμαῖος λεὼς* apud Ariſtophanem in Theſmoph. teſte Suida Aegyptii ſunt: nam auctor eſt Plinius, Aegyptios hoc genere potus uſos. His adiicere placet, quae a Galeno de anni ſecundum Hippocratem partitione ſcriptis tradita ſunt in principio Epid. commentariorum, quod ideo lubens ago, quoniã futurum ſpero, vt quampluribus Heſiodi, ac Homeri locis ex Galeni verbis quandoq. maior lux afferatur, quos cum Hippocratem quadrigentis annis praeceſſiſſe ex Herodoto ſciamus, ab illis veluti auctoribus maximis multa ipſum mutuaſſe, quamuis nunquam citet, vero ſimile videtur, Galeni oratio haec eſt. *θαυμάζειν δ' οἶμαι δεῖ, καὶ ζητεῖν τὴν αἰτίαν τοῦ παραλελεῖφθαι κατὰ τὸν λόγον ἐπιτολὴν ἀστέρος τοῦ ἐπισημοτάτου γινομένην ἐν θέρει τοῦ καλουμένου σειρίου: ὀνομάζουσι δ' αὐτὸν ἔνιοι, καὶ κύνα, καταχρώμενοι τῇ τοῦ παντὸς ἄστρου προσηγορίᾳ, κύων μὲν γὰρ τὸ σύμπαν ἄστρον ὁ δ' ἐπὶ τῆς γένυος αὐτοῦ σειρίας, ὃν ὀρθῶς ἄν τις ὀνομάζοι τὸν πρόκυνα, οὐ τὸν κύνα, καὶ ἀρχή γε τῆς καλουμένης ὀπώρας ἡ ἐπιτολὴ τούτου τοῦ ἀστέρος ἐστί, καὶ ὅσοι τὸν ἐνιαυτὸν εἰς .ζ. τέμνουσιν ὥρας, ἄχρι μὲν ἐπιτολῆς τοῦ κυνὸς ἐκτείνουσι τὸ θέρος, ἐντεῦθεν δὲ μέχρις ἀρκτούρου τὴν ὀπώραν: οἱ δ' αὐτοὶ καὶ τὸν χειμῶνα τριχῇ τέμνουσι, μέσον μὲν αὐτοῦ ποιοῦντες τὸν περὶ τὰς τροπὰς χρόνον, τοὺς δὲ ἑκατέρωθεν, σπορητὸν μὲν τὸν πρόσθεν, φυταλίαν δὲ τὸν ἕτερον: αὐτοὶ γὰρ οὕτως ὀνομάζουσι, καὶ μὲν δὴ κἀν τῷ περὶ ἑβδομάδων Ἱπποκράτους ἐπιγραφομένῳ βιβλίῳ διῃρημένον ἐστὶν εὑρεῖν τὸν ἐνιαυτὸν εἰς ἑπτά: τοῦ μὲν φθινοπώρου, καὶ τοῦ ἦρος ἀτμήτων πεφυλαγμένων, τετμημένων δὲ τοῦ μὲν χειμῶνος εἰς τρία μέρη, τοῦ δὲ θέρους εἰς δύο.* Ex qua colligere licet Hippocratem, atque alios quoſdam totum an-

annum in ſeptem partes diuiſiſſe, Ver, Aeſtatem, Oporam, Autumnum, Sementarium, Hiemem, & Plantarium. Ver inchoabat ab Aequinoctio, vſq. ad Pleiadum exortum: ab hoc Aeſtas erat ad Canis ortum: a cane Opora vſq. ad Arcturi exortum durabat: Autumnus vero ab Arcturo vſq. ad Pleiadum occaſum extendebatur: reliquum temporis tractum in tres partes partiebantur, quarum primam Autumno continuam Sementarium, quaſi ſeminibus iaciendis aptam; mediam Hiemem; poſtremam & Veri adiacentem, Plantarium, quaſi tunc plantae colerentur, vocarunt. Oporam de qua Plutarchus etiam meminit 8. ſympo. probl. 10. maxime omnium calidam, atq. ſiccam, & proinde hominum virium conſumptricem fecerunt medici; & iccirco Galenus, qui in 4. de acutorum victu com. ſcripſerat hiſce temporibus non eſſe è vena ſanguinem mittendū, licet aeger in vigenti aetate, & morbus magnus ſint; in primo ad Glauconem libro narrauit, quotquot inter Canis ortum, & Arcturum phlebotomati fuerunt, plane interiiſſe: Non defuerunt tamen, qui probare conati ſint, hoc tempore (& is fuit Theophraſtus primo de cauſſis plantarum) corpora plantarum & hominum humeſcere, adducti his rationibus, quòd fructus plantarum tunc perficiantur, & homines febribus putridis, ventrisq. ſolutionibus tententur; quae certe nihilo magis id monſtrant, quàm ſudores, qui copioſiſſimi in Aeſtate è corporibus feruntur: ſed alias refelli opportunius poterit tam grauis auctor; quē defendere aequius poſſumus, quando Autumnum calidum & humidum fecit: quoniam ſi principium Autumni aeſtimemus, & forſan etiam medium, argumenta maiora caliditatis & humiditatis, quàm frigiditatis & ſiccitatis ſe ſe offerent. Quod ſacerdotes Ammonis (vt eſt apud Plutarchum in lib. de defectu oraculorum) annorum inaequalitatem

pro

probarent ex eo, quod Lucerna eius templi inextingui bilis, vnoquoq. anno olei minus cõſumeret, infirmum ſane argumentum erat, quoniam poterat multis rationibus tum ex parte olei, tum ex parte aeris id euenire, quanquam etiam erat potius conſentaneum ab eiuſmodi euentu annorum imminutionem, & mundi corruptionem, quàm inaequalitatem colligere.

Theophraſti loca ex Athenaeo, & Plutarcho correcta, de ſida, de leguminibus, de pediculis: Theophraſti & Galeni contradictio de ſcorpionibus Cap. 4.

QVarto de hiſt. plant. cap. 11. Theophraſtus narrans in Orchomenio lacu multas arbores naſci, veluti oleagnum, ſidam, & ſimilia: de ſida in hunc modum loquitur, ἡ δὲ σίδη τὴν μὲν μορφὴν ἐστὶν ὁμοία τῇ μήκωνι, καὶ γὰρ τὸ ἄνω κυτινῶδες τοιοῦτον ἔχει: quae verba transferens Gaza, vt ſimilitudinem papaueris ſeruaret, vocem illam κυτινῶδες omiſit, ſicq. errorem errori addidit. Quis autem non videat ſidam arborem cum papauere nullam ſimilitudinem gerere poſſe? Itaque textum Theophraſti corruptum eſſe faciliter, qui vis intelliget, eo magis quod Athenaeus 14. lib. dipnos. citans hunc Theophraſti locum, ſidam ex ipſius ſententia non papaueri, ſed punicae malo ſimilem facit, vt rationi magnopere conſentit, ita fuiſſe appellatam ob ſimilitudinem punicae, quam veteres ſidam nominaſſe praeter Athenaeum; Plutarchus quoq. 5. ſympoſ. probl. 8. teſtatus eſt, vbi Empedoclis verſum exponens,

οὕνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι καὶ ὑπέρφλοια μῆλα

Epitheton illud punicorum iccirco a philoſopho excogitatum ſcribit, quoniam illae Autumno deficiente, aeſtuq. iam extincto, fructum perficiunt; ſiquidem aeſtiuo tempore debilem ipſarum, ac minime viſcidam humiditatem

miditatem haud quanquam concreſcere ſinit, niſi aer frigidior euaſerit: propter quod Theophraſtus 2. lib. de cauſis plant. cap. 9. ſcribit hanc ſolam arborem in umbra melius, atq. citius fructum concoquere, ſubiungam his a Ruellio male Dioſcoridis ea uerba de acido punico [ἄστομος, καὶ δυχτικὴ] interpretari [ora, gingiuasq. laedunt] nempe quae a Marcello Serapionem imitante melius ſic uertantur, [eademq. ori ingrata, adſtringunt,] quis ignorat, (quaeſo) acida punica multum abeſſe, ut laedant, cum gingiuas laxas, & ora inflammata mirifice confirment, & iuuent, quae tamen ori auſteritate ſua, & aciditate diſplicent. Eſt & alter Theophraſti locus quarto de cauſis planta. cap. 14. qui in graeco codice corruptus, nec a Gaza cognitus eſt: De fabis namq. Philipporum ſermonem habens, ita inquit, ἐὰν δ᾽ ἐν ἀχύροις ἀπηθαλομένοις ἐν τῇ ἅλῳ καὶ καθαροῖς οὖσιν οὐ μεταβάλλουσῖν. Sed Plutarchus 7. ſympo. probl. 2. ubi multa ad uerbum ex Theophraſto adducit, pro ἀπηθαλομένοις, ἀποκειμένοις legit, quemadmodum uere legendum puto; non tantum enim fabas in area cum paleis ſuis ſepoſitas, uerum etiam triticũ omniaq. fere legumina conſeruari inoffenſa in iiſdem libris palam mõſtrauit Theophraſtus. unde quid torrefactae paleae (ut conuertit Gaza) ibi apte deſignare ualeant, non ſatis intelligo. Addam his Theophraſtum 2. de cauſſis plantarum cap. 22. uoluiſſe ex ſanguine corrupto pediculos gigni, quos ipſius praeceptor Ariſtoteles ex carne corrupta naſci, quinto de hiſto. animal. cap. 32. maluit; ſed neutrum feſelliſſe omnibus illis putare licet, qui utroque modo animalcula illa produci, & carnẽ ipſiſſimum ſanguinem eſſe cogitarint. Illud non praetereundũ, ſcriptum eſſe ab Apollonio in hiſto. mirab. quod Ariſtoteles uoluerit pediculos in morituris capita eorum deſerere, atq. in puluinaribus inueniri; cuius euentus eam

Alexander

Alexander in 2. prob. lib.30. aſſignauit cauſſam, quod pediculi nutrimento atq. tẽpore ex ſanguine opus habeant, quorũ vtroq. in morientib. deficiẽte, eos deſerũt meliorem locũ ſibiipſis quaerentes. Quomodo vero nõ omnino contraria Theophraſtus & Galenus ſentiant, dum alter 4. de cauſis plantarum cap. 10. hominẽ a ſcorpione ictum non interire, alter interire ſaepius ſcribit, ad huc ignoro, niſi dixerimus, Theophraſtũ de Italicis ſcorpionibus, ac nonullis alijs meminiſſe, quos innocuos eſſe affirmat Plinius..

De varijs antiquorum edulijs Ariſtotelis locus examinatus, de carne Camelina, de ſumine, de turta nomine. *Cap. V.*

Catulorum lactentium carnes pro cibo veteribus aliquãdo fuiſſe praeter Plinij teſtimonium haec lib. 29. cap. 4. ſcribentis, Catulos lactentes adeo puros exiſtimabant ad cibum, vt etiam placandis numinibus hoſtiarum vice vterentur, has Hippocrates quoq. grauiſſimus auctor pluribus in locis monſtrauit, vbi eas in varijs aegritudinibus ab ipſo non parum commendari clarum eſt, quemadmodum etiam Oribaſius in primo Collect. ex ſententia Mneſithei Athenienſis laudauit. At Camelinae quomodo vſq. in vſu eſſe potuerint, vehementer dubito, Galeno praeſertim in lib. 1. de alimẽtis ita dicente, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῶν ὄνων κρέα ἐσθίουσι, εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τὰ τῶν καμήλων, quaſi innuat rem extra hominum mores fuiſſe, vt quis camelorum carnibus veſceretur, nempe quas in 3. lib. vt malas valde damnat; Vnde quae Ariſtoteles. 6. de hiſt. animalium ſcripta reliquit, carnes ſcilicet & lac camelarum vſquequo conceperint, omnium ſuauiſſima eſſe mihi ſemper ſuſpecta fuerunt, credidiq. τὰ κρέα ab aliquo ex marginibus interſerta, quando Plinius lib. 8. ſolum lac, & non carnes camela-

rum ab hominum lacte dulciſſimum facit: quod ſi vulgatis philoſophi, codicibus fidem placeat adhibere, neceſſe eſt fateamur illa ex aliorum relationibus ipſum dixiſſe; ex quibus maiorem librorum de animalibus, partem conflatam putant eruditi omnes: Id quoq. a me ſaepius notatum eſt, ranarum carnes, quod ederent pro cibis maiores, a nemine fuiſſe proditum, eas tamē hac tēpeſtate veluti delicatiſſimas deguſtant multae nationes, & praeſertim Itali, quos hac ratione a Graecis aliquando *βατραχοφάγους* vocari animaduerti. Quod enim ranae ventrem Archeſtratus apud Athenaeum laudet, illud de rana piſce intelligendum eſt. tempore Plutarchi cerebra animaliū manducari coeperunt, quae antiquos vti abominatos proieciſſe affirmat 8. ſymp. probl. 9. quo in loco vuluas quoq. quas Horatius & Plinius mirum in modum praedicarunt, pro iucundiſſimo edulio tunc habitas ſcribit; at eas qui noſtra tempeſtate in ſuas menſas recipiant, nulli, aut ſane pauci inueniuntur, ſicuti nullus fere eſt, cuius palato grues hodie admodum arrideant, cum & Galenus fibroſam ac duram carnem habere dicat, quas tamen tanti fecerunt interdum maiores vt ex Melo inſula eas (quod refert Gellius ex Varrone) maximis impenſis Romam vehendas curarent; quinimmo eis pinguibus reddendis magnum ſtudium adhibuiſſe oſtendit idem Plutarchus in 2. de carnium eſu declamatione, vbi quem deſcribit ventrem porcae nuper foetae vna cum mammis baculo percutiendi morem, vt ſanguis, lac, & caro ſimul mixta iucūdiora gulae euaderēt, is eſt, quo noſtra tempeſtate ſumatas populari vocabulo appellatas faciunt, haud multum ab antiquo ſuminis nomine deflectentes, quod etenim vetuſtiores abdomen vocabant Publius minorum poeta ſumen primus vocauit, vt ſcribit Plinius lib. 8. cap. 51. & lib. 11. cap. 37. vbi cum dicat antiquos non conſueuiſſe ſcientes occide

re priuſquã abdomen calleret, id innuit, quod damnatũ eſt à Plutarcho in 2. de carnibus declamatione, videlicet ſuo tempore homines iam partui vicinas ſues occidere ſolitos, atq; ventres percutere, quò mortuo foetu, lac ſimul, & ſanguis in carne commixta edi poſſent, vt Turnebi correctionem non contemnendam omnino putem, qui lib. 23. aduer. cap. 20. loco [id ſcientes] inſcientes reſtituendum voluit, quamquam Hermolaum Barbarum, & Geſnerum aliter ſentire non me lateat. Sumen inter delicatiores cibos, non infimum locum tenuiſſe omnes Latini poetae atteſtantur, quaſi vno verbo dicere liceat, de cibis quod Horatius de vocabulis cecinit.

Multa renaſcentur, quae iam cecidere, cadentq.
Quae nunc ſunt in honore.

Auctor eſt in Onomaſtico Erotianus ἄρτον ἐγκρυφίαν, ab Atticis appellatum eſſe panem ex pinguibus palmulis farina, & aqua confectum, nec non in calido cinere coctum. quem etiam τούρταν uocatã dicit. Quo in loco facile aſſentirem doctiſſimo, & de medicinae ſtudiis optime merito Bartholomeo Euſtachio, noſtrum tortae populare nomen veteres Romanos habuiſſe, ſi quemq. alium eorum temporum ſcriptorem monſtraſſet, qui id nomen vſurpaſſet, vt veriſimile videtur, alios etiam & praeſertim Plinium, Athenaeum, Pollucem debuiſſe illius mentionem facere, ſi nomen ſimile habuiſſent, quo circa fortaſſe vox ea apud Erotianum deprauata eſt, aut ab aliquo recẽtiore in margine haec clauſula notata ὃν τούρταν καλοῦσιν, deinceps a librario ignaro aliis verbis antecedentibus adnexa fuit: quanquam etiam non me lateat ſacrae Bibliae interpretes, ἄρτον ἐγκρυφίαν tortam panis tranſtuliſſe.

Qui ſint apud Platonem ficus, & vuae generoſae ex Galeno, De pane fabaceo, & faba Aegyptia: locus Mneſithei de ficubus. Cap. VI.

PLato 8. de legibus dialogo fructuum τῆς ὀπώρας leges condens vuarum, & ficuum γενναίων mentionem facit, vbi mitius eos puniri iubet, qui huiuſmodi fructus praedantur, quam qui alios. propterea quaeſitum eſt apud Athenaeum in 14. quae nam à Platone generoſae vuae, & ficus appellatae ſint. Maſurius reſpondet γενναῖα λέγει τὰ εὐγενῆ ὁ φιλόσοφος ὡς καὶ Ἀρχίλοχος, πάρελθε, γενναῖος γὰρ εἶς: ἢ ἐπιγεγενημένα. ideſt generoſos ficus dicit philoſophus vel nobiles, quemadmodũ & Archilochus, Accede, es.n. nobilis; vel poſt genitos: Sed qui ſint nobiliores ficus, ac vuae, quas multis alijs poſtponere videtur Plato nondũ ex his Maſurii verbis certe cõſtat; attamẽ rationi conſentaneũ videtur, ſic eſſe appellatos ficus, qui poſt primos, & praecoces, ſiue in iiſdem, ſiue in diuerſis arboribus naſcuntur, ceteroſq; plerumq. ſuauitate antecedũt. Quae vero dicerẽtur vuae generoſae, ſiue nobiles omnium clariſſime explicuit Gal. 2. de alim. fac. vbi ſic ait, ὀνομάζουσι δὲ εὐγενεῖς τὰς τοιαύτας σταφυλὰς ἐν αἷς αἱ ῥᾶγες ὀλίγην μὲν ἔχουσι τὴν ὑγρὰν οὐσίαν, οὐκ ὀλίγην δὲ τὴν στερεωτέραν, ἣν ὥσπερ σάρκα τῆς ῥαγὸς ἔφην εἶναι: καὶ χρῶνταί γε κατὰ τὸν τῆς ὀπώρας καιρὸν ἀποτιθέμενοι πολυειδῶς, ideſt, vocant autem vuas eiuſmodi generoſas, in quibus acini humidam quidem ſubſtantiam habent exiguam, ſolidiorem autem non paucam; quamve carnem acini eſſe diximus: Atq. iis vtuntur eas variis modis in fine aeſtatis reponentes: Quo in loco interpres qui pro κατὰ τὸ τῆς ὀπώρας καιρὸν autumnum vertit, ignoraſſe videtur, quae proprie fuerit apud veteres opora, cuius Plato meminit, & quam nos alias ex Hippocrate monſtrauimus

eſſe

eſſe dies illos, qui inter canis ortum & arcturum nume rantur: itaq. ficus vocauit Plato generoſos qui nobiles, & poſt alios orti ſunt: at vuas generoſas appellauit nobiles quidē, ſed quae parū humidae ſubſtātiae, durioris pluſculū habēt: quaeve edēdo ſunt; neq. vinis faciēdis idoneae habētur, ſed vt ceteri fructus autumnales, lōgo tēpore cōſeruari poſſunt; vt nō inique egerit, ſi mitius in eos animaduertēdū ſtatuerit, qui vuas, faciēdis vinis minus idoneas, licet cōſeruationi aptas furarētur. De vuis generoſis loquitur Ouid. 2. de remed. amoris.

Eſt tibi rure bono generoſae fertilis vuae
Vinea, ne naſcens vua ſit vſta time.

Quod de ficubus ſcribitur a Plutarcho, eſt ſane cognitu dignum, qui in cauſſis naturalibus tradit Mneſitheum medicum a Galeno in prohemio lib. ad Glauconem cōmendatum narraſſe, quod qui in principio pulmonariae morbi caepas appetunt ſeruantur, qui uero ficus intereunt, eo quia appetitus temperaturas, temperaturae autem morbos conſequuntur. Galenus inter legumina & frumenta illud diſcrimen ponit, quod ex his panes conficiantur, ex illis non: Fabam deinde cum inter legumina recēſeat, manifeſto videtur indicaſſe, antiquos eo pane fabaceo minus uictitaſſe, quo hodie apud varios populos magnā ruſticorū partē ueſci cōſpicitur: ſed forſan id de Graecis dumtaxat intelligere dixerit aliquis; quādoquidē Plinius lib. 18. cap. 12. ſcribit etiā ex fabis panē eſſe tentatū; vbi monſtrat quoq. ſua tempeſtate pleraſq. gentes frumento fabam miſcuiſſe in panis vſum, quemadmodum hodie fit. Quod porro eſſet fabae Aegyptiae pondus, cuius frequentiſſima mentio a Galeno, atq. aliis Graecorum medicis habetur, docuit Soranus Epheſius 24. cap. ſuae iſagoges; ubi eam cōtinuiſſe ſcrupulos duos tradit; quod ideo veriſimile puto, quoniam ex Plinii loco nuper citato granum Aegyptiae

ptiae fabae ceteris valde maius fuiſſe manifeſto colligitur; vt his rationibus nullã fidem habeam libro de pōd. & menſ. Galeno falſo adſcripto, in quo legitur fabam Aegyptiam pependiſſe obolum & ſemis.

De pulmonis carne Galeni contradictio ex Aetio ſublata de carne Leporina, & Vulpina & tenera carne locus Galeni reſtitutus. Cap. VII.

PVlmonem iecore faciliorem eſſe coctu, minus nutrire, magiſq. pituitoſum ſuccum facere ait Galenus 3. de alim. fac. cap. 12. At idem lib. 6. de vſu partium cap. 10. tradit, pulmonem tenui, leui, ac vaporoſo ſanguine nutriri, iecur autem limoſo, & craſſo, vnde ſi tale eſt nutrimentum, qualis eſt ſubſtantia nutrientis, uidetur ſubſtantia pulmonis vt eſt tenuior iecore, ſic ſuccum tenuiorem, & non pituitoſiorem parere. Atqui Aetius lib. 2. cap. 127. hanc dubitationē tollit, dicens pulmonis nutrimentũ eſſe magis pituitoſum διὰ τὸ ἐν αὐτῷ χονδρῶδες σῶμα τῆς τραχείας ἀρτηρίας hoc ē, ob chartilagineum aſperae arteriae pulmoni inexiſtenti corpus: quae verba fortaſſe codici Galeni eſſent addenda, cum Aetius omnia illa ad verbum ex Galeno ſumat, potiuſq. minuat, quàm addat. Mirantur porro multi cur Martialis inter quadrupedes lepori primas dederit, qui ſane mirari deſinent, modo conſiderare velint quae a Galeno de ſanguine leporino in 3. de alim. facultatibus ſcriptis tradita ſunt, eum nimirum tanquã omnium ſuauiſſimum in magno pretio habitum: carnē enim talem eſſe, qualis ſanguis, ex quo tota conſtat, nō modo omnes medicinae auctores, verum etiam ipſa ratio declarat; unde ſanguine leporis ſuauiſſimo exiſtēte, quomodo eius caro magna ſuauitate non polleat uiro erudito creditu difficile erit. Maiori fortaſſe admiratione

ne dignum videatur, quod Galenus in 4. de victu acut. commentario,& 3. de alim. fac. ſcribit, autumno carnes vulpium, quãdo uuis nutriuntur, palato gratiſſimas haberi;& iccirco uenatores apud Graecos tunc ipſas eſitare conſueuiſſe: Hic admoneor, vt errorem quorundam detegam, qui carnes quomodolibet teneras recentibus ſemper praeferunt, haud quaquam cogitantes teneritudinem eam veluti putredinem quandam, aut ſaltem ad putredinem praeparationem eſſe, quae cibum dẽtibus quidem faciliorem & gratiorem reddat, ſed qui poſtea in venis deteriores ſuccos, & longo tempore prauas affectiones progignere queat: Vnde Hippocratẽ aut Polybũ laudare ſoleo, quòd dixerit in 2. de diaeta, Τὰ πρόσφατα πάντα ἰσχὺν πλείονα παρέχεται τῶν ἄλλων, διὰ τόδε ὅτι ἔγγιον τοῦ ζῶντος ἐστὶ: τὰ δὲ ἕωλα καὶ σαπρὰ διαχωρέει μᾶλλον τῶν προσφάτων, διότι ἔγγιον τῆς σηπεδόνος ἐστὶ: ideſt recentia omnia plus virium alijs praebent, eo, quod viuenti ſint proximiora, heſterna uero, & marcida recẽtibus excernuntur magis, quòd ad putredinem propius accedant. Nam recentes carnes plus roboris inferre corporibus, praeter Hippocratis rationem, bruta quoq. omnia carniuora demonſtrant, quae carnes recentiſſimas, immo calentes,& quaſi viuentes comedentia, omnium aliorum robuſtiſsima ſunt: haud inficior tamen aliquã hac in re eſſe rationem habendam tum hominum tum carnium edendarum: De hominibus dixit Hipp. in lib. περὶ τροφῆς, σιτίον νέοισιν ἄκρως ἀπὲς, γέρουσι δὲ ἐς τέλος μεταβεβλημένον, ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητον quae verba cũ a Galeno diuerſo modo citentur in lib. de optima ſecta ad Thraſybulum ſic uidelicet σίτος νέοισι μὲν ἄκρως, ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητος, γέρουσι δὲ ἐς τέλος μεταβεβλημένος, fit ut credam in altero eorum contextuum errorem aliquem latere; potiuſq. Hippocratis codici quam Galeni, fidem adhibendam, immo eo modo Galeni textum reſtituendum

dum

dum,ſicut in Hippocrate legitur; ut haec ſit ſententia,ci bos iuuenum debere eſſe parum mutatos. (In expos.n. uocum antiquarum lego ἀκροσαπὲς τὸ ἐπὶ βραχὺ & non ἐπιπολῆς μεταβιβληκὸς) ſenum perfecte mutatos,aetate uigentium prorſus immutatos; quod idem eſt quoq. ac ſi dicamus(vt Antonius Fracãtianus praeceptor meus, & nemini ſuorum temporum in medicina facienda, ac docenda ſecundus,luculẽtiſſime explicuit) carnes quas ſenes ſunt eſitaturi,debere teneras eſſe, quas aetate vigentes recentiſſimas; quas uero adoleſcentes medias quodammodo inter has & illas: pro vt namq.calor, qui concoquere debet,maior vel minor eſt,ſic etiam edulia paratiora,vel minus parata concoctioni eſſe decet;alioquin dicebat Galenus primo de alim. ſi facilia cõcoctu calidiſſimis uentriculis offerantur, ſtatim corrumpuntur; quemadmodum difficilia tepidioribus oblata,debitam concoctionem nunquam aſſequuntur. Non eſt tamen ignorandum,Rabim Moyſem 19. aphor. Galenũ ex 4.com.in lib.de alim.citare,vbi cum haec verba barbaro ſuo more ex Galeno deſcribat: Singula animalia ex quibus cibandi ſunt ſenes,& domini corporum defectorum per diem,& noctem ea dimitte, & poſt modum coquina carnes ipſorũ, & fac ex eis cibaria bene cocta, & miniſtra eis. Et iuuenibus,& dominis corporum fortium & operantibus fortia opera coquina carnes recentes,coquens eas bene uel aſſatas, uel elixatas. Videtur Galenus Hippocratem de duabus ſolũ & non de tribus aetatibus interpretatus,ut ẽ in lib.de opt.ſecta. De carnibus animalium edẽdis praecepit Oribaſius 4. collect. ex ſententia Ruffi,carnes omnium agreſtium ſtatim eſſe coquendas,& proinde recentes manducandas; Cicurũ uero ouillas & caprillas recentes, bubulas autem uetuſtas;ſimiliter ex auibus magnas atq.paluſtres, item gallinas,palumbos,perdices,pauones,atq.attagenes nõ eſſe

recentes.

recentes coquendas;ſed turtures, columbas, & turdos: piſces vero omnes quamprimum coquẽdos.ex quo Oribaſij delectu poteſt ſubinde quilibet iudicare non eſſe ſemper, nec a quibusuis recentes, neq. ſemper teneros quoslibet edendos cibos.

Locus Hippo. emendatus, Galeni locus defenſus de opio. Plinij loci emendati, alter Herodoti de medicis Aegyptiorum examinatus & correctus. Cap. VIII.

IN libro Hippocratis de locis in homine, vbi de oculis ſermo habetur, haec leguntur *ἢν δ' εὐθέως φλεγμήνωσιν, μὴ ἔγχει μηδὲν, ἀλλ' ἢ καῦσαι κατωτάτῳ ἰσχυροτάτῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ ἀπισχνῶναι ὑποχωρητικῷ φαρμάκῳ φυλασσόμενος μὴ ἔμετον ποιήσῃς*, ideſt ſi ſtatim inflãmationem contrahãt nihil illinias, ſed quam infime fortiſſimo uras, aut alio quopiam aluum ſubducente medicamento attenues, cauens ne uomitum facias. Quoniã uero uſtio in inflammationibus, praeſertim in initio, periculoſa eſt, ea propter locum corruptũ ſic reſtitui. (ut ẽ in manuſcripto) debere puto *μὴ ἔγχει μηδὲν, ἀλλ' ἢ καθαίρειν κάτω, τῷ ἰσχυροτάτῳ, ἢ ἄλλῳ*. quod enim inflammationibus oculorum purgationes per inferiora, magnopere proſint teſtatum fecerũt Hippocrates, & Galenus eo in Aph. *τὸν ὀφθαλμιῶντα τῆς διαῤῥοίας ληφθῆναι ἀγαθόν*. Galenus in lib. de optima ſecta ad Thraſybulum contra Methodicos diſputans, eisq. indicationes cõferentium nõ ſemper ab effectibus accipi demonſtrans, haec ſcripta reliquit *ὀφθαλμῷ δὲ φλεγμαίνοντι ἐστὶ κατάλληλα, στομάχῳ δὲ καὶ ἥπατι ἀλλότι*. quo in loco fuerũt, qui non *ὄπιον*, ſed *μαράθρου ὀπὸν* legendum maluerunt, ea ratione ducti, quòd Galenus 3. methodi aduerſus empiricos dicat medicamenta opiata magnam oculorum perniciem exiſtere, vt etiam ante ipſum Plinius lib. 20. cap. 18. ex Era-

ſiſtrati, & Diagorae ſentẽtia ſtatuerat, ſed ipſos falli, nec mutari debere contextum ex eo faciliter probatur, quoniam nullum fere ex tot relatis a Galeno in 3. de comp. med. s. l. praeclariſſimorum medicorum ad oculos compoſitis medicamentis inuenies, in quod opium iuſto modo non ingrediatur: id tamen ueriſſimum puto, opium vehementer ob eſſe niſi recte caſtigetur, & debita menſura adhibeatur, quemadmodum quoſdam ophtalmicos medicos egiſſe videtur, quos ibi damnat Galenus, quaſi nullo adhibito delectu in omnibus paſſim opiatis quibuſuis uterentur. Hanc ſententiam eo libentius amplector, quod Raſarius acerrimi iudicij, & ſummae doctrinae vir in ſua translatione ita legendum cenſuerit. Legitur apud Plinium lib. 24. cap. 5. glandis fagineae cinerem calculis illiniri, quod quomodo fieri queat, & vt prodeſſe poſſit non uideo quando praeſertim Galenus fagũ vehemẽtius robore adſtringere ſcribit. 6. de ſimpl. med. & fructus eiuſdẽ ſemper acerbos eſſe dicit 4. eiuſdem tractationis uolumine, vt his facultatibus nullo modo calculis illitu mederi valeat. ideo legendum puto non calculis, ſed oculis: Guillandino eruditiſſimo videtur poſſe legi callis, cuius iudicium non improbo. Quod autem apud eũdem Plinium lib. 27. cap. 7. ſcriptum eſt, in regio morbo crudum abſinthium bibi cum opio, aut adianto, reſtituendum eſt, cum apio, opium enim multum abeſt, vt in hoc morbo vllam opem ferat. Habebãt Romani & Graeci medicos, qui nudis quibuſdam experimentis peculiares corporum humanorum partes curare profitebantur, veluti aures, teſtes, dẽtes, ſed maior illorum copia atq. auctoritas erat qui oculis medendis operam nauabant; qui vt coeca experientia tantum confiſi, non raro magnum detrimentum afferebant; vt de quodam medico notauit Martialis, qui oculos eruebat ita frequenter hominibus, vt eam profeſſionem relinquere

linquere coactus, ad hoplomachiam exercendam ſe cõtulerit, in qua etiam paria damna inferebat.

Hoplomachus nunc es, fueras optalmicus ante,
Feciſti medicus, quod facis Hoplomachus

Quomodo vero ca varijs medicis varias corporum partes curare conſuetudo inuecta fuerit, exiſtimo Aegyptios, vt multa alia, ſic & hos mores in Graecos inuexiſſe, ab his deinde emanaſſe ad Romanos; quos vniuerſam medicinam ex Graecia recepiſſe Cato & Plinius teſtati ſunt. Quod autem Aegyptij medicos eiuſmodi haberent, affirmat Herodotus ſub hiſce verbis in 2. lib. ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τάδε σφι δέδασται· μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι καὶ οὐ πλεόνων· πάντα δὲ ἰητρῶν ἐστὶ πλέα· οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστέασι· οἱ δὲ κεφαλῆς· οἱ δὲ ὀδόντων· οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδὺν· οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσων: id eſt medicinã apud ipſos ſic diſtributa eſt: vnius morbi, & non pluriũ vnuſquiſq. medicus eſt, omnia vero plena medicis ſunt, alij enim medendis oculis, alij capiti, alij dentibus: alij ventri, alij occultis morbis curandis ſunt deſtinati: vbi vltima illa verba mihi ſuſpecta ſemper fuerunt, quando quidem Hippocrates, qui ea voce, νηδὺς, ſaepius pro vẽtre, & cauitate vtitur, (quemadmodum ſcribit Aerotianus) & quemadmodum non raro vſus inuenitur Herodotus, eoſdem poene facit in lib. de arte morbos occultos, & morbos ventris aut cauitatis; cum de ocultis loquens dicat; ἐστὶ δὲ ταῦτα ἃ πρός τε τὰ ὀστέα τέτραπται, καὶ τὴν νηδὺν; vnde ſi in Herodoto legeremus οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδὺν ἢ ἀφανέων νούσων, vt particula ἢ expoſitiua ſit, poterit is videri fortaſſe Hippocratem coaetaneum ſuum, eademq. lingua vſum imitatus, dicens nimirum alios fuiſſe medicos ventris morborum, qui oculti ſunt, neq. amplius dubitandi occaſio dabitur, qui eſſent ocultorum morborum medici, & quarum aegritudinum: neq. itẽ vlla apparebit in verbis Herodoti cõtradictio, quae ae-

gre profecto vitari poteſt, ſi, cum paullo ſupra dixerit vnius partis morbi, & nõ plurium medicum vnũ fuiſſe; ſtatim dicat, vniuerſim medicum vnum quoſq. occultos morbos, & non ventris quae occultae ſunt aegretudines, curare ſolitum. Haec dico & ſi non me lateat etiam ita, vt legitur, Herodoti orationem ſanam eſſe.

De aqua uiâ per plumbum ductarum prauitate, & quod Romae ex fontibus potarent, locus Paterculi emendatus.
Cap. VIIII.

QVantum ad ſalubritatem conſerat per quos ductus aqua potui eſui ve deſeruiens feratur, Vitruuius auctor nõ cõtemnendus in 8. lib. cap. 7. lucu lẽtiſſime monſtrauit; cuius verba tamquã medicis omnibus valde vſui futura hic ſubſcribere placet. Habent autem tubulorum ductiones ea cõmoda: Primum in opere, quod ſi quod vitium factum fuerit, quilibet id poteſt reficere; etiamq. multo ſalubrior ẽ ex tubulis aqua, quã per fiſtulas; quod per plumbum videtur eſſe ideo vitioſa, quod ex eo ceruſſa naſcitur; haec autem dicitur eſſe nocens corporibus humanis; ita ſi quod ex eo procreatur, id eſt vitioſum, non eſt dubium, quin ipſum quoq. non ſit ſolubre: Exemplar autem ab artificibus plumbarijs poſſumus accipere, quod palloribus occupatos habent corporis colores: Namq. cum fundendo plumbũ flatur, vapor ex eo inſidens corporis artus, & indies exurens eripit ex membris eorum ſanguinis virtutes. Itaq. minime fiſtulis plumbeis aqua duci videtur; ſi volumus eam habere ſalubrem; ſaporem quoq. meliorem ex tubulis eſſe quotidianus poteſt indicare victus, quod omnes extructas cum habeant vaſorum argenteorum menſas, tamen propter ſaporis integritatem fictilibus vtuntur. Columella quoq. rei medicae non inexpers dũ pro

gallinarum potu & cibo vaſorum fabricandorum rationem tradit, lignea aut fictilia plumbeis praefert, quod vtiliora eſſe compertum ſit: poſt hos vero Galenus in 7. de med. comp. s. l. cum in componendo ex papauerum capitibus medicamẽto aquã pluuiã puram, & omni mixtione carentẽ commendaſſet, haec ſubiunxit ὥστε διὰ τοῦτο καὶ τὸ διὰ τῶν μολυβδίνων σωλήνων ὀχετευόμενον φευκτέον. ἰλύματα γάρ τινα τοῦ μολύβδου κατὰ τοῦτο περιέχεται, διὸ καὶ οἱ πίνοντες ὑπόστάθμην τοῦ τοιούτου ὕδατος δυσεντερικοὶ γίνονται. ideſt propter hoc igitur aquam per plumbeos canales ductam fugiendum eſt, quoniam recremẽta quaedam plumbi huic immitũtur, unde poſtmodum huiuſce aquae ſedimentum potantes dyſenterijs tentantur. Ex quibus omnibus perſpectum fieri poteſt aquas per plũbum ductas non immerito ſemper tamquam pernicioſas eſſe damnatas, & ideo medicos quoq. illos perperam faecere, qui aquas, ſuccos & olea ui ignis per plumbum extracta medicamẽtis per os aſſumendis inimiſcere nõ verentur; ſi enim Galenus in primo de antidotis libro pro medicamentorum conſeruatione vaſa ſtãnea fugiebat, quod ſciret ſtãnum plumbo adulterari, ab eoq. vim aliquam pernicioſam immitti formidaret, cur etiam medici non valde timeãt plumbum in vllum eorum vſum vocare, quae ab ipſis pro ſanitatis conſeruatione, aut reparatione aegrotis exibenda ſunt? Ex ijs etenim quae ſuperſunt Romae vetuſtorum aquaeductuum veſtigijs apparet, maiores quantum fieri poterat, fiſtulas plũbeas effugiſſe, in illis praeſertim ducendis aquis, quae nõ tantum lotionibus, ſed potibus, cibiſq. inſeruire debebant; quamquam haud facile credo eas, quae ex Tyburtinis montibus Romam ducebantur, multum pro cibo potu ue in vſu fuiſſe; propterea quod Galenus omnium Romae conditionũ diligẽtiſſimus obſeruator in 4.6. Epid.

commen

commentario illas omnes crudas, & coquendis edulijs ineptas extitiſſe aſſeuerat, addens eam vrbem, vt alias excellentiſſimas dotes, ſic & plurimos ac pulcherrimos habuiſſe fontes, ex quibus aegri nedum ſani potarent. Vt enim alios plurimos omittam, auctor eſt in hiſtoria Romana Velleius Paterculus Syllã aquas ſalubritate, medendiſq. corporibus nobiles ad agros omnes duxiſſe, ſed quoniã Paterculi verba in vulgatis codicibus vitiata ſunt, non abſurdum erit ea a Claudio Puteano Pariſienſi iuuene doctiſſimo reſtituta proponere: ſunt vero haec. Grates Dianae cuius numini regio illa ſacrata eſt ſoluit: aquas ſalubritate, medendiſq. corporibus nobiles agros omnes ad duxit. deq. huius gratae religionis memoria & inſcriptio templi adfixa poſti, hodieq. & tabula teſtatur aerea intra aedem.

De Cicuta locus Lucretij explicatus. Ariſtotelis, & Varronis de Capris loca examinata, nonnulla de anatome.
Cap. X.

CIcuta ſturnos nutriri apud auctores, & praeſertim apud Galenum ſaepius notatum obſeruaui; cuius euẽtus cauſſã illã, is 3. de ſimp. med. attulit, quòd aues huiuſcemodi anguſtos corporis meatus habẽtes, haud ſinũt cicutae ſuccũ ad cor penetrare, ſed cũ in ventriculo tãdiu retinẽt, quoad natiuo calore ſuperatus in nutrimentũ cõuertatur; cũ hominibus ſecus eueniat, quibus nimirum ob uenarum amplitudinem cicuta in cor celerrime perducta, natiuum calorẽ extinguat. Itaq. illud admiror, quomodo Lucretius hunc effectum non in ſturnis, ſed in capris apparere atteſtetur in 5. lib.

Quippe videre licet pingueſcere ſaepe cicuta
Barbigeras pecudes, homini quae eſt acre venenum

Quod quando verum eſſe experientia cõſtaret, cauſſam

hanc

hanc aſſignarem, capras quas mirum in modum ſiccas eſſe, & perpetuo febrire Varro atq. Plinius tradiderũt, cicutis feruorem, ac ſquallorẽ temperare, quo poſtmodum temperato nutrimentum melius conficitur, & in pinguedinem concreſcit: De capris ſcripſit Ariſtoteles primo de hiſt. animalium cap. 11. Alcmeonem falſò pro didiſſe eas non naribus, ut cetera animalia, ſed auribus ſpiritum ducere, quam ſententiam deinceps Varro in 2. de re. ruſt. & Plinius lib. 8. retulerunt; ſed ambo hi Archelao, & non Alcmaeoni attribuerunt; vnde fit vt vel Ariſtotelis vel Varronis a quo Plinius ſua accepit, mendoſum eſſe contextum exiſtimem. Fuerunt quidẽ Alcmaeon & Archelaus auctores vetuſtiſſimi, alter philoſophus, alter medicus & philoſophus, vt eorum vterq. ſententiam huiuſcemodi ſcripſiſſe potuerit, & maxime Archelaus, qui etiam homines & animalia ex limo nata prodidit. Alcmaeum primum anatomen monſtraſſe Chalcidius in com. ſuper Platonis Timaeum affirmat, quam deinceps eius poſteri per manus accipientes, pueros non ſolum qui medici, ſed & qui philoſophi erãt futuri, edocebãt: ita enim Democritum, alioſq. plurimos in anatomica diſciplina eruditos fuiſſe legitur: quam & ſi a nullo veterum vſq. ad Dioclis aetatem ſcriptis man datam referat Galenus in 2. de anat. admin. melius tamen ſic conſeruatam, & amplificatam inde intelligere poſſumus, quod tunc homines a primis annis anatomẽ (vt ceteras artes) nõ ex ſcriptis, ſed ex parentum ſermonibus ipſiq. exercitatione addiſcebant; ſicq. melius eã comparantes non modo tenacius in animis ſeruabant, verum etiam aſſiduis ſtudijs augebant: At Ariſtotelem neq. ſic anatomen didiciſſe, ſed ſolum quae ſcripſit ad eam pertinentia ex aliorum relationibus tradidiſſe, ſemper putaui, quando quidem non ſemel id libris de animalibus annuat, & praeſertim in primo de hiſt. animalium

lium dum ſic loquitur, περὶ γὰρ λυγνίων τῶν καλουμένων ἐπταπλεύρων οὐθενος πω ἀξιοπίστου ἀκηκόαμεν.

Hippocratis locus emendatus, locus Diog. Laertij ex Galeno mutatus. Galeni de vrinae ſedimentorum nigredine & de lapide veſicae error. Cap. XI.

MAgnus Hippocrates in lib. de foetatione, & ſuperfoetatione (ſic enim & nō de ſuperfoetatione ſolum inſcribendum puto, cum ibi de vtraq. copioſe tractetur) docens quid ad generādū marem obſeruādū ſit, haec ſcribit, ὅταν βούληται φυτεύειν ἄρσεν τῶν ἐπιμηνίων ἀπολιγόντων, ἢ ἐκλελοιπότων μίγνυσθαι, καὶ ὠθέειν ὡς μάλιστα, ἕως ἂν ἐκμαίνηται; quo in loco, ἐκμιαίνηται omnino legendum arbitror, quod Galenus in linguarum expoſit. hanc vocem ſeminis emiſſionem ſignificare ſcribit; quantum autem rationabilius ſit dicere, impellendum quam maxime, quouſq. ſemen emittatur, quā, quouſq. ſaeuiat, vt interpretes transferunt, cuiuis perſpectum eſſe poteſt. Diogenes Laertius in vita Xenocratis auctor eſt eum, philoſophum ad quendam, qui neq. muſica, neq. geometria neq. aſtronomia inſtructus ludum ſuum frequentare cupiebat, reſpondiſſe πάρει μοὶ οὐ πόκος κνάπτεται, quae verba alioquin ab interprete latino male translata, & ſi recte accommodari poſſent, mihi tamen placeret magis ſi non, κνάπτεται ſed γναφεύεται legeretur; atq. ad id opinandum ea ratio me impellit, quod Xenocrates eo reſponſo innuere voluiſſe videtur, diſciplinas ordine quodam eſſe apprehendendas, neq. adeundum philoſophiam, niſi mathematicae diſciplinae teneantur, ſicut nemo lanam nondum vellicatā, ac politam ad fullonis officinam, vt tingatur, ferat. Sic etenim Arceliſai dictum illud οὐδεὶς πόκον εἰς γναφεῖον φέρει, quod forſan a Xenocrate in prouerbium emanauit,

intelligendum

intelligendum eſſe longa hac, atq. eleganti oratione ſignificat Galenus in 2. de differentijs pulſuum. Τὸ γὰρ τοῦ Ἀρκεσιλάου, καλὸν· ὡς οὐδεὶς πόκον εἰς γναφεῖον φέρει: τάξις γὰρ ἐστὶν, ὥσπερ ἐρίων ἐργασίας, οὕτω καὶ μαθημάτων διδασκαλίας; καὶ οὐδεὶς οὔτ᾽ ἀναγινόσκειν διδάσκεται, πρὶν πάσας ἐκμαθεῖν τὰς συλλαβάς, οὔτ᾽ αὐτὰς πρὶν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῆς φωνῆς, οὔτε τὰ συντόνα παλαίσματα πρὸ τῶν ἁπλῶν, καὶ ῥαδίων· οὐ δὲ ταῦτα πρὶν ξύσασθαι καλῶς, οὐ δὲ τοῦτο πρὶν ἀλείψασθαι γυμναστικῶς, ἀλλ᾽ ἕκαστον αὐτῶν τὸ μὲν πρῶτον, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἐστὶν ἐν ἁπάσαις ταῖς τέχναις, οὕτω δὴ κἂν τοῖς κατὰ τὴν διαλεκτικὴν οὐκ ἐνδέχεται τινὰ πρὶν ἐν τοῖς πρώτοις, καὶ οἷον στοιχείοις γυμνάσασθαι ταῖς τῶν ἑξῆς ἀποδείξεσιν ἕπεσθαι. ideſt etenim Archeſilai id pulchre dictum celebratur, quod nemo lanam nõdum carminatam ad fullonis officinam portat, Nam vt lanificij ſic & diſciplinarum addiſcendarũ ordo habetur; Atq. nullus legere diſcit, niſi prius ſyllabas teneat, neq. has, niſi prius oĩa vocis elemẽta: Neq. validas palaeſtrae exercitationes, ante ſimplices, & faciles obeũt: neq. haec, priuſquã recte fricentur, neq. hoc priuſq. vngãtur gymnaſtico modo. Sed ſingulorum hoc quidem primum, hoc ſecundum, illud tertium in cũctis artibus reperitur. Pariter quoq. in dialectica minime contingit, vt quis demoſtrationes conſequentes comparet, niſi in primis, & veluti elementis exerceatur. In omnibus quidẽ Galeni vndequaq. admirabilis auctoritatẽ magni facere ſoleo, at in ipſius quoq. commentarijs interdum inuenio, quod iure reprehendi queat, ſicuti eſt quando in primo περὶ κρίσεων libro nigras vrinarum ſubſidentias ex mortificatione a vehementi frigore inducta proficiſci ſcribit: quod enim in corpore viuo tanta poſſit conſiſtere frigiditas, quãta ſedimentis vrinae nigris reddendis ſufficiat, captu difficile admodum eſt: ſi quidem habitus hydropicorum frigidiſſimus multum abeſt vt huiuſcemodi quicquã pro-

M ducat:

ducat: Accedit, quod quaecunq. ob externum frigus nigreſcunt partes extimae, licet non ſint multum calidae, nihilominus vehementiſſimo ſolo frigore nigrorem cō trahunt: itaq. ſi in internis partibus talis nigredo progignenda eſſet, cum illae extimis ſuapte natura calidiores ſint, valde maiori frigore opus haberent; quod an in corpore vllo viuo adhuc calente inueniri quaeat, iudicēt qui rerum naturas non leuiter perſcrutari delectātur. Huic ſimile eſt, quod quidam ſcriptum reliquit, in ſenibus veſicae calculos ob frigiditatem gigni, quodq. ēt in pueris confirmare videtur Galenus 6. Epid. com. 3. aphor. 15. quae ſententia non minus a veritate remota eſt, quam lateres ſub ſole denſatos non tepore humiditatem exſugente, ſed gelu durari: Tepore nanq. a lutulentis ſuccis, inſtar ſolis, humiditatem extrahēte tam in ſenibus, quam in pueris lapides ueſicę concreſcere apud me certo conſtat. Eò magis cum Hippocratem in lib. de aer, aqua, & loc. & 2. de nat. hum. lapidem veſicę ab eius calore ſiue potius feruore gigni, aſſerentem inueniam, cuius ſententiam Ariſtoteles ſecutus uidetur probl. ſect. 10. vbi nullum animal ab ipſo homine calculoſum euadere ob meatuum amplitudinem probat, & Alex. primo probl. 108. Iam uero pueros non ita frequenter huiuſcemodi malo, quemadmodum ex ſententia Hippocratis ſcribit Galenus, tētari conſpicitur; quod fortaſſe vel in eorum regionibus, vel eo tempore uerum fuiſſe probari poſſet, niſi uoracitas, ac luxus, unde potisſimum lapides ortum ducunt, Hippocratis aetate minime uiguiſſe ſaepius dixiſſet ipſemet Galenus.

Celſi

Celſi locus ex Hippoc. notatus, & emendatus, contradictio Galeni examinatur. Nonnulla de pulſu, item de Herophilo, & Aſclepiade. Cap. XII.

Cornelius Celſus in prohemio lib. 3. haec ſcribit. In nullo quidem morbo minus fortuna ſibi uendicare, quam ars potest, utpote cum repugnante natura nihil medicina proficiat; ubi in aliquibus manuſcriptis non natura ſed fortuna legitur. Ego uero puto utrobiq. natura, legendum eſſe, tum quia uidetur Celſus Hippocratẽ in hoc, ut ſaepe in alijs, aemulatus, qui in lege ſcribit, πρῶτον μὲν οὖν πάντων δεῖ φύσιος. φύσιος γὰρ ἀντιπραττούσης, κενεὰ πάντα, tum quia in morbis curandis uere natura nihil minus arte poteſt. fortunam uero apud uulgares tantum ualere creditur, non apud eos qui prudẽtia exercent artem. qualis fuit Hippocrates, qui naturas ipſiſſimos medicos uocauit, fortunae autem parum ſemper tribuiſſe uiſus eſt. Scribit Galenus primo de differentijs pulſuum, ueteres ante Hippocratis aetatem pulſus nomen ignoraſſe; ipſum autem omnium primum illud exſcripſiſſe, quamquam non is quẽlibet arteriarum motum pulſus appellatione nominauerit, ſed poſt ipſum Praxagoras & Herophilus ſic ſenſibilem quamcunq. arteriarum motionem uocarint. Ceterum in lib. quod ani. mo. ſeq. cor. temp. prorſus contraria his tradere uidetur, ubi antiquos non omnem arteriarum motum, ſed ſenſibilem homini dumtaxat, pulſum nuncupaſſe, Hippocratem uero primum illud nomen in omni arteriarum, qualiſcunq. fuerit, motione uſurpaſſe affirmat. Quae dicta cum ſimul minime cohoerere queant, difficileq. ſit auctorem Hippocrate antiquiorem inuenire, apud quem σφυγμὸς in uenis, arterijs ue legatur, fit ut ſoli dictioni, quae in libris de pulſibus habetur, tamquam Galeni legitimae fidem dandã

putem: in altero namq. citato libro multa inueniũtur, quae mihi illum ualde ſuſpectum reddant; inter alia ibi plurima ex Ariſtotele referuntur, quae in ipſius philoſophi codicibus plane diuerſa leguntur; quamquam etiã ſcio Galenum impium ſane, & irreligioſum in ea haere ſi fuiſſe, quod anima noſtra mortalis foret, ac temperaturam corporis ſequeretur; quemadmodum alij uetuſtiſſimi philoſophi cẽſuerunt, ex quorum numero Parmenides & Empedocles extiterũt, quorum alterum haec.

Πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἐναύξεται καὶ ἀνθρώποισι
Ὅσον ἀλλοίοις μετέφυ τόσον ἄρα σφίσιν αἰεὶ
Καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρίσατο: alterũ uero iſta
Ὡς γὰρ ἕκαστος ἔχει κράσιν μελέων πολυκάμπτων
τὼς νόος ἀνθρώποισι παρίσαται:

Scripſiſſe narrat Ariſtoteles in 3. metaphys. quae tamẽ omnia grauiſſimis, & plurimis argumentis a Nemeſio, ſiue Gregorio theologo in lib. de nat. hum. refutata ſunt. Ad arteriarum pulſus redeo, quos Hippocratem nouiſſe nemo ſanus inficiaretur; & ſi neq. vllam eorum curã geſſiſſe, neq. ad artem, vt alia multa, redegiſſe conſtet: Nam & Ariſtoteles, qui annis ſexaginta tantum poſt ipſum floruit, quod de pulſibus nihil poene reliquerit, indicium clare eſt tempore ſuo vix notum tale nomen fuiſſe; neq. quis libellum de ſpiritu Ariſtoteli falſò adſcriptum inducat, vbi cum pulſuum multa fiat mentio, id ſolum praeter alia Ariſtotelis genuinum non eſſe librum apud eruditos probaret. Qui primus omnium, quos viderimus, pulſuum exactam tractationem poſteris reliquit, fuit Herophilus Archigeni in hac re a Galeno praelatus: Hunc ſcribit Plinius lib. 10. cap. 37. medicinae artẽ miranda arte pulſus deſcripſiſſe, ſed ob nimiã ſubtilitatem fuiſſe deſertum: quod fortaſſe in Galenũ ardentius exclamaſſet, ſi libros ipſius ad eam tractationem ſpectantes non minus profuſa oratione, quam in compre

comprehenſibili fere arte compoſitos intueri potuiſſet: Haud tamen de Herophilo credenda eſſe omnia Plinio arbitror, quoniam Strabo, qui ſub Auguſto vixit, in fine lib. 12. ſcribit, aetate ſua inter Laodiceam & Carurā fuiſſe ſcholam per celebrem medicorum, qui Herophilum ſectabantur, qualis erat tempore patrum ſuorum Smyrnae medicorū Eraſiſtrati ſequacium; ſed eius verba nec graeco in codice recte notata, nec ab interprete fideliter conuerſa ſub ſcribere melius erit. μεταξὺ δὲ τῆς λαοδικείας καὶ τῶν καρούρων ἱερὸν, ἐςὶ μηνὸς κάρου καλούμενον τιμώμενον ἀξιολόγως: συνέςηκε δὲ καθ' ἡμᾶς διδασκαλεῖον ἡροφιλείων ἰατρῶν μέγα ὑπὸ ζεύξιδος, καὶ μετὰ ταῦτα Αλεξάνδρου τοῦ φιλαλήθους, καθάπερ ἐπὶ τῶν πατέρων τῶν ἡμετέρων ἐν σμύρνῃ τὸ τῶν ἐρασιςρατείων ὑπὸ ἰκεσίου. ideſt, inter Laodiceam atq. Caruram templum eſt Caro menſi magna veneratione dicatum, vbi etiam aetate noſtra ſchola Herophiliorū medicorū magna a Zeuxide, & poſt ab Alex. Philalethe cōſtructa perdurat: quemadmodū tēpore patrū noſtrorū Eraſiſtrataeorū medicorum ſchola Smyrnae ab Iaeſio. Pulſuū artē, vt ſuperuacaneā, & difficilē damnauit Aſclepiades Pruſiēſis aetate Pōpeij ex oratore medicus effectus, quē Plinius cū ceteros medicos improbaſſe dicat, non ſine ratione Galenus in 3. de criſibus ipſum ἕξιν ἀντιλογικὴν exercuiſſe confirmauit; ſed in diſputationibus illud forſan ipſi condonari potuiſſet, niſi Caelius Aurelianus, vel potius Soranus a Caelio latinitate donatus in lib. de acut. paſſionibus ſcriberet, ipſum ſemper in curandis aegris ambitione quadam aliorum medicorum praeſidia, quaecunq. fuiſſent ſiue bona, ſiue mala, reijcere conſueuiſſe; quae deterrima conſuetudo vtinam tempeſtate quoq. noſtra inter faſtuoſos quoſdam & humano generi infenſiſſimos medicos non vigeret.

De condi

De condituris vinorum, de vino picante, de vino Maſsilienſi, locus Galeni emendatus. Cap. XIII.

QVod vina antiqui varijs modis condirent (facticia ab hoc genere ſeparo) ita clarum eſt ex auctorum ſcriptis, vt id demonſtrandi vanus ſit futurus omnis labor. Cauſſas vero. quibus illud agerēt, tres praecipuas inuenio, Vnam ad leniendam ipſorum aſperitatem; alteram ad augendā paruitatem, vetuſtatemq. accelerandam; poſtremam, vt ipſa ab omni corruptionis genere conſeruarent. Africam, ſcribit Plinius, ſuis vinis gypſo, & in aliquibus regionibus calce aſperitatem dempſiſſe; Graeciam autem ſuis argilla, aut marmore, aut ſale, aut marina aqua lenitatem excitaſſe, quo pacto etiam hodie a Cretenſibus vinum maluaticum nuncupatum parari audio. Refert Plutarchus 5. ſympoſ. prob. 3. ex Graecis Euboios, & ex Italis eos qui circa Padum incolebant, conſueuiſſe vaſa pice oblinire, reſinamq. ipſam vino commiſcere, quod talia vaſa non modo gratum quendam odorem impertirēt, verum etiam vinum generoſum redderent, celeriterq. ab eo aquoſitatem, nouitatemve caloris ope remouerent; de quibus loquebatur Plinius, cum ſcripſit, in Italiae prouincijs nonnullis vulgare fuiſſe, muſta pice rabulana atq. reſina condiri: Et ne quis miretur, quomodo a pice ac reſina graueolentibus potuerit vinis odorem gratum donari, ſciri velim eas lotionibus alijſq. modis (vt docet Columella) a graui odore ſpoliari cōſueuiſſe, & propterea reſinata vina, ac picata apud aliquos in pretio extitiſſe. An vero quod hodie, picans, & recens vinum populari vocabulo dicitur, veteribus notum fuerit, qui de huiuſmodi ſapore nihil meminiſſe videntur, multi dubitarunt. Ego autem puto primum a Plauto ipſum fuiſſe ſignificatum, quando in Penulo dixit, vetuſtate vino edē

tulo aetatem irriges, quaſi edentulum vocarit vinum, ad illius differentiã, quod dentatum, atq. mordax erat. Plinius ſimiliter lib. 14. cap. 20. ſcribens picis aſperſu odorem uino contingere, & ſaporis quaedam acumina. duo me commoneſacit, unum, quod vinum picans cognouerit, alterum, quod facile potuerit picãs Italorum a picato veterum eſſe deductum; quamquam ſcio non deeſſe, qui velint, picans uocem ex media Gallia fuiſſe productam. Auerroes quoq. 7. Collect. Cap. 16. eum ſaporẽ mihi videtur his verbis indicaſſe. Et vinũ, quod melius reperitur, eſt aromaticum: cuius caliditas penetrare poteſt per totum corpus, quod ſit ſine amaritudine, & ſtipticitate, & eſt illud vinum quod ẽ vinoſum pũgitiuum in principio & poſt delectabile ſine aliqua amaritudine, & põticitate. Cur autem maiores nihil de hoc ſapore explicatius nobis reliquerint, puto eã fuiſſe cauſſam, qua etiam plurimas alias res tunc temporis vulgatiſſimas nobis relinquere deſtiterunt. Ad inducendam vinis vetuſtatem erant qui uaſa in locis calidis, aut fumo exponerent, ut is continuo quodam, & blando calore penetrans aqueas partes abſumeret; quod parentem ſuum factitaſſe affirmat Galenus primo de antid. & de quo locutus eſt Horatius 3. lib. carmi ode. 8.

Hic dies anno redeunte feſtus
Corticem aſtrictum pice dimouebit
Amphorae fumum bibere inſtitutae, Conſule Tullo.

Narbonenſes, ac Maſſilienſes paſſim uina fumo maturaſſe praeter Plinij teſtimonium, Martialis abunde demõſtrat, libro 3.

Vel cocta fumis muſta Maſſilitanis, & *lib. x.*
Improba Maſſiliae quicquid fumaria cogunt,
Accipit aetatem quisquis ab igne cadus & *lib. xiii.*
Cum tua centenos expugnet ſportula ciues,
Fumea Maſſiliae ponere uina potes: & *lib. xiiij.*

Maſſiliae

Maſsiliae fumos miſcere niualibus vndis
Parce puer, pluris ne tibi conſtet aqua.

Ex quibus non ſolum vina Maſsilienſium parum aeſtimata, verum etiam inſaluberrima (quod Plinius lib. 23. cap. 1. tribuit omnibus vinis fumo inueteratis, quae Galenus capitis dolorem inducere primo de Antidotis inquit) extitiſſe faciliter colligi poteſt; & iccirco Galeni locum in 2. ad Glauconem mendoſum eſſe ſuſpicor, vbi pro eliquandis ad Herpetas medicamentis accommodata vina recenſens, inter tenuia, alba, & ſub adſtringentia Maſsilieſe adnumerat, quod tamen Athenaeus ex ipſius ſententia craſſum, & carnoſum fuiſſe, quemadmodũ eſt veriſimile, aſſerit: cũ igitur Athenaeus atq. et Galenus ipſe vinum μάρσον, ſiue μαρσικὸν & non μασσαλιώτην inter adſtringentia collocent, loco dictionis, ὁ μασσαλιώτης, dictionẽ ὁ μαρσικὸς, reſtituere praeſtat; cui ſententiae eo libentius adhaereo, quoniã Galenus nunquam alibi, aut rariſſime ſaltem vini Maſſilienſis mentionem facit: in 4. autẽ de comp. med. per genera Marſico tanquam albo, & adſtringenti in componendis vlcera exicantibus, ſine mordicatione medicamentis vna cum Falerno, ſicut in 2. ad Glauc. vtitur; Ad tuenda vero ab omni corruptione vina in primis ea nonnullas nationes igne coxiſſe inuenio, quemadmodũ de Spartanis Athenaeus, & de alijs Plinius atq. Columella referunt. Alij defrutum immiſcebãt; quod hodie aliqui populi Romae vicini faciunt; Non deerãt praeſertim apud Graecos (vt ſcribit Columella) qui ſalſa aqua, aut ſale ipſo componerent, tum gratia cuiuſdam ſuauitatis maioris, tum quia mare, vt cetera multa, ſic vinum incorruptum ſeruare compertum erat; atq. huiuſcemodi vina ab Aſclepiade Tethalaſſomena vocata ẽe prodidit Caelius Aurelianus acut. lib. ij. quãquam puto ſic etiam nũcupata interdum fuiſſe omnia ea, quae ex alijs in alias

igreones

regiones per mare transferebantur;quae ue ſimili tranſ uectione non parum in bonitate, ac ſuauitate proficere experimur omnes. Quibus vero marina aqua non miſcebatur, οἴνους ἀπαραχύτους a Lesbiis vocatos. Scribit Galenus 12. meth.

Defenditur Plinius in tractatione argenti viui, & hydrargyri. Locus Theophraſti reſtitutus. *Cap. XIIII.*

SI qui Plinium auctorem inter latinos grauiſsimum paſſim reprehendere delectãtur, ij aequiori animo ipſius ſcripta lectitarẽt,forſan intelligerent ea,quae damnant, ſaepe laudari potius debere, ut euenit de hydrargyro, quod quia ab argento viuo ſepa rat,ſtatim in ipſum tãquam linguae Graecae ignarum debacchantur, cum potius hac in re non exigua commendatione dignus ſit,quoniam Graeci Dioſcoride po ſteriores, ut uno nomine tam natiuum quam factitium hydrargyrum appellant, ſic Plinius latinae linguae locupletandae gratia(quemadmodum non raro facit) natiuum argentum viuum; factitium vero hydrargyrum vocare maluit: Neq. puto vllum vſq. adeo coecum inueniri atq. hebetem, qui non videat Plinium hydrargyri ſiue factitij argenti viui naturam deſcribentem eadem prorſus Dioſcoridis verba tranſtuliſſe, in quibus & is de factititio ſermonem habet; Ex quo capite cum etiam Plinius illa, quae auctor tribuit hydrargyro nati uo,deſumpſerit,atq. argẽto viuo ſuo clariſſime adſcrip ſerit, quis niſi Plinianae gloriae nimium inſenſus non cognoſcit eam mentem habuiſſe, vt genera vtraq. duobus nominibus deſcriberet, non autem quod linguae Graecae imperitus eſſet? quando ſermonem Dioſcoridis,vel ſaltem eius auctoris a quo etiam Dioſcorides de ſumpſit non minus accurate quàm eloquenter in lati-

num conuertit: Immo rationi magnopere cõſentaneũ mihi uidetur priſcos Graecos, qui factitium argentum viuum non cognouerunt, nempe quod minio, ex quo fiebat, 249. Vrbis conditae anno reperto, poſterius factitari coeptum ſit, natiuum alio nomine vocaſſe quam ὑδράργυρον; ſi quidem Ariſtoteles 4. Metheorol. illud. ἄργυρον χυτὸν, quemadmodum etiam Philippus Comitus apud eundem libro de anima 1. & non ὑδράργυρον noncupauit: neq. fortaſſe apud quemquam Graecum Ariſtotele ſeniorem, aut Latinum Plinio vetuſtiorem ὑδράργυρον, argentum viuum natiuum vocatum obſerues, ſed apud Dioſcoridem, quem linguae graecae politioris rudem admodum, atq. imperitum poſteriores tã graecos, quam latinos ſecutos eſſe, & in eundem errorẽ impegiſſe exceptis Plinio & Galeno forſam aliquis non abſq. ratione tueatur. Atq. hoc tunc magis pro certo habere cogor, quando Nicandrum poetam vetuſtiſſimum in ſuis alexipharmacis lithargyri, & non hydrargyri (de quo potius, ſi cognouiſſet, aliquid edocere debebat) mentionem feciſſe cõſidero. Nam Galenus, qui tantummodo factitium nouit in 9. de ſimpl. med. non eſt mirum ſi hydrargyrum, ſicut Plinius, vocauit; Quinimmo cum dixerit hydrargyrum non eſſe ex ſponte naſcentibus, videtur Plinij ſtudium imitatus, qui ſoli factitio id nomen tribuendum voluit: Nec ex eo loco cogimur putare Galenum natiuum argentum viuum ſiue ἄργυρον χυτὸν ignoraſſe, quando illud apud Philippũ comicum, & Ariſtotelem, in quo maxime verſatus erat, legiſſe potuerat; ſed fortaſſe non viderat oculis, & proinde nihil de ipſo ſcriptum reliquit: Vitruuius quoq. Dioſcoride & Plinio antiquior, in 7. lib. vbi argenti viui mentionem facit, hydrargyrum nunquam nominat; ſolius natiui tractationem habet, quaſi Auguſti etiam aetate argentum viuum natiuum ſolummodo diceretur;

tur;

tur; in qua re Fallopium virum doctiſſimũ & alios hallucinatos eſſe cuicuunq. Vitruuium non oſcitanter legenti perſpectum eſſe poteſt: Quomodo autem Verba Theophraſti, ex quibus multa accepit Plinius, & ex quibus factitium etiam ἄγυρον χυτὸν ab ipſo vocatum videtur ſint interpraetanda dicam vbi prius ipſiſſima verba reſiſtuta in medium adduxero quae in lib. περὶ λίθων ſic habentur, γίνεται δὲ τὸ μὲν ὑφιστάμενον κάτω κιννάβαρι; τὸ δ' ἐπάνω καὶ πλεῖον, πλύσμα: καταδεῖξαι δέ φασι καὶ εὑρεῖν τὴν ἐργασίαν καλλίαν τινὰ ἀθηναῖον ἐκ τῶν ἀργυρείων, ὃς οἰόμενος ἔχειν τὴν ἄμμον χρυσίον διὰ τὸ λαμπυρίζειν, ἐπραγματεύετο, καὶ συνέλεγεν; ἐπεὶ δὲ ᾔσθετο ὅτι οὐκ ἔχει, τὸ δὲ τῆς ἄμμου κάλλος ἐθαύμαζε διὰ τὴν χρόαν οὕτως ἐπὶ τὴν ἐργασίαν ἦλθε ταύτην: οὐ παλαιὸν δὲ ἐστὶν ἀλλὰ περὶ ἔτη μάλιστ' ἐνενήκοντα εἰς ἄρχοντα πραξίβουλον ἀθήνησι. φανερὸν δὲ ἐκ τούτων ὅτι τὰ μὲν μιμεῖται τὴν φύσιν ἡ τέχνη, τὰ δ' ἴδια ποιεῖ, καὶ τούτων τὰ μὲν χρήσεως χάριν, τὰ δὲ μόνον φαντασίας, ὥσπερ τὰς ἀλπεῖς: ἔνια δ' ἴσως ἀμφοῖν. ὥσπερ χυτὸν ἄργυρον: ἐστὶ γὰρ τίς χρεία καὶ τούτου: ποιεῖται δ' ὅταν τὸ κιννάβαρι τριφθῇ μετ' ὄξους ἐν ἀγγείῳ χαλκῷ, καὶ δοίδυκι χαλκείῳ. ideſt fit vero quod infra ſubſidet cinnabari, quod autem ſupra natat lotura eſt, huius opificium aiunt colliam quendã Athenienſem ex argenti fodinis inueniſſe. atq. monſtraſſe, qui cum putaſſet harenam auream, ob ſplendorem ſe tenere multa ſollicitudine collegit, ſed poſtquam ſe eam nõ habere intellexit, harenaeq. pulchritudinem ob colorem admiratus fuit, adhuiſcemodi operam cõuerſus eſt. Neq. hoc admodum antiquum eſt, ſed circa nonaginta annos tantum imperãte Athenis Praxibulo. Atq. ex his perſpicuum fit, quod ars in aliquibus naturã imitatur, in aliquibus vero propria facit, & horũ alia vſus, alia apparentiae gratia. quemadmodum alpes; alia forſan ob utraq. ſicut fuſile argentum. Eſt enim & huius aliquis vſus. Efficitur autem, quãdo cinnabari in aeneo

vaſe,aeneo,piſtillo cum aceto tritum ſit. Itaq. ex his facile conſtare arbitror a Theophraſto ἀργύρου χυτοῦ nomen vſurpatum plane inueniri etiam in factitio, quod ita eueniſſe conijcio, quoniam nonageſimo anno ante ipſum minio demonſtrato factitium argentum viuum aetate ipſius componi coeperat, & propterea nondum aliud nomen illi indiderant, ſed eodemmet, quo natiuum, tunc appellabant; poſterius vero dum factitium magis innoteſceret. hydrargyrum nominarũt. vſquequo Dioſcorides parum ſermonis puri obſeruator vocem eam ἀγύρου χυτοῦ dimittens ὑδραργύρου. vocabulo in ambobus generibus vſus eſt, Hoc loco admoneor vt quod apud medicos hactenus non obſeruaui apud Auſonium poetam,ſed Auſonij filium medici obſeruatum in medium proponam nimirum argentum viuum toxici venenum debellare,ſi poſt ipſum bibatur; quam rem exemplo vxoris maritum veneno tollere cupiẽtis. hoc epigrammate monſtrat poeta ille.

Toxica Zelotypo dedit vxor moecha marito,
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum,
Miſcuit argenti laethalia pondera viui,
Cogeret vt celerem vis geminata necem;
Diuidat haec ſi quis faciunt diſcreta venenum,
Antidotum ſumet qui ſociata bibet.
Ergo inter ſeſe dum noxia pocula certant
Ceſſit laethalis noxa ſalutiferae,
Protinus,& vacuos alui petiere receſſus,
Lubrica deiectis qua via nota cibis:
Quàm pia cura Deum, prodeſt crudelior vxor,
Et cum fata volunt,bina venena iuuant.

De tempore

De tempore coitus Plutarchi locus reſtitutus. Hippocrates, & Ariſtoteles collatus. Error gazae detectus. De ſitu corporis in ſomno. Error Alexandri contra Hippoc. Cap. XV.

COitum exerceri debere poſt ſomnū ſecundū Galeni interpraetationē mandauit Hippocrates 6. Epid. ſub. hiſce verbis labor, cibus, ſomnus, venus oīa moderata; quā tamen ſententiā haud omnes poſteriores medici prorſus ſecuti ſunt. Aetius quidē lib. 1. ſerm. 3. cap. 8. voluit a prandio coeundum eſſe, vbi cibus deſcenderit, a coena autem, vbi paululum dormieris: At Paulus lib. 1. cap. 35. maluit concumbendum eſſe ſecundum cibum, antequam ſomnus irrepat: qua in re conceptioni potius, quam valetudini ſtuduiſſe videtur; & ſi neq. hoc a veteribus admodum probatum inuenitur, cum in lib. de foetatione, & ſuperfoetatione (ſic enim inſcribi debet) Hippocrati adſcripto legatur mulierem concepturam coitu ieiunam, & virum ſobriū modice paſtum vti debere, ex quo loco ſententiā illā in probl. mutuaſſe Ariſtoteles videtur, quando ſcripſit antiquorū nōnullos praecepiſſe, vt cōcubituri parce coenarēt, quod ſic meatibus magis patētibus facilius, & lōgius ſemē propelleretur: Haec quaeſtio apud Plutarchū in 3. ſympoſ. 6. prob. latiſſime diſputata eſt, vbi poſt multas rationes hinc inde deductas tandem decernitur venere in nocte poſt coenam modice acceptam vtendū eſſe, quod ſomnus deinde ſuccedens laſſitudines omnes tollat, ac purgatiora corpora efficiat, ubi etiam duo hac in re ueluti praecepta traduntur; unum poſt coitum balneum calidum ne quis ingrediatur; ita namq. corruptū graecum codicem reſtituendum ceneo: *ἡμῖν δὲ τῷ νόμῳ πόλεως δὲ ἑπομένοις ἐξευλαβητέον ἐστὶν εἰς θέρμην ἐμβαλεῖν, καὶ κατάρχεσθαι θυσιῶν ὀλίγον ἔμπροσθεν διαπεπραγμένοις τί τοιοῦτον*: alterū ne ſacrificiū hoſtia ue offeratur,

quod

quod etiam Tibullus hoc carmine docuit in 2.

Vos quoq. abeſſe procul iubeo: diſcedat ab aris
Cui tulit externa gaudia nocte Venus

Hippoc. 2. de acut. tex. 16. 6. Epid. com. 5. aphor. 15. ſcribit coitum in ijs morbis prodeſſe qui a pituita oriuntur, & 5. Epid. Timocharem a deſtillatione per coitum eſſe liberatum narrat quam Hippoc. ſententiam Ariſtoteles eius aemulator 1. ſect. prob. 51. & 4. ſect. prob. 17 explicans docuit id fieri, quia pituitae multum una cum ſemine eijcitur. Sed cauendum eſt a Gaza, qui λαγνείαν Hippoc. uocem pro immodica libidine non abſq. ſummo periculo interpretatus fuit cum ea ipſi uel coitũ, uel ſemen ſignificet, ut in linguis monſtrat Galenus. Hanc eandem ſententiam habuit Hipp. in 1. de diaeta, ſed aenygmatico hoc modo, λαγνεύειν δὲ ὕδατος ἐφόδων γιγνομένων πλείονα, ἐν δὲ τοῖσι τοῦ πυρὸς ἐπιφορήσεσι μείονα, ideſt utendum eſſe pluri coitu in aquae acceſſibus, pauciore in ignis impreſſionibus. Iam uero me ſomnus admonet, ut communem omnium fere errorem detegam, qui ſi altiore capite dormiant a deſtillationibus minus tentari ſperant, cum contrarium potius euenire praeter ruſticorum omnium experientiam, qui ut plurimum capite toti corpori aequo ſitu poſitum dormientes urbanis minus catharris uexari clare conſpiciuntur, ratio etiam atq. auctoritas Ariſtote. in 10. prob. euidentiſſime demonſtrant: ibi enim quaerens philoſophus cur unus homo ceterorum animalium maxime & ſternuat, & conſequenter deſtillationibus laboret, inde euenire determinat, quoniam in alijs brutis neq. calor, neq. ipſum conſequentes humores recta (ut eſt eius naturalis promptitudo) ferri ad caput queunt, ſed in armos, ceruicẽ, atq. alia membra per refractionem diſiecti diſſipantur, quominus caput pertentent, ſed in homine erectae figurae ratione calor, & ſubinde humores faciliter in caput efferuntur,

ruuntur, ubi is rareſaciens meatus, calefaciensq́; hi uero ſubeuntes, & poſtmodum craſſefacti varias deſtillationes gignunt; quod item contingere ijs, qui altiore capite dormiunt, nemo ſanus non videt; quemadmodũ per ſpicuum eſt, ſi humilior & toti corpori aequali capitis ſitu dormiatur, idem euenire, quod in brutis, calorem .ſ. & humores non poſſe recta ſecundum naturalem inclinationem in caput attolli, ſed in cetera membra partitos neceſſario diſſlari, interrumpiq. Atq. hanc dormiendi conſuetudinem fortaſſe approbari ab Aetio quis putet, quãdo ſublimiorem capitis ſitum in ijs ſolũ commendauit, qui ventriculi imbecillitate laborant, quod ijs opus ſit huiſcemodi erectiore figura cibum in ventriculi fundo continere. Addam his magnum medicinae auctorem Hipp. non abſq. ſumma ratione 1. Aphor. 15. ſcripſiſſe ſomnos, fieri longiſſimos hyeme, tum ob noctium longitudinem, tum ob pituitae copiam, & iccirco Alexãdrũ Aphrodiſienſem erraſſe, qui 2. quaeſt. nat. cap. 20. nos aeſtate, quam hyeme fieri ſomnolentiores tribus de cauſſis putauit vna quod a deſtillationibus hyeme natiuus calor minus uincatur, citiuſq. ob magnitudinem ſuam vapores diſſoluat: altera quod aeſtates plus dormire uideamur ob noctium breuitatem, nempe cum aliquam diei partem ſomno tranſigamus: poſtrema quod tunc ob calorem extrinſecum ſenſoria ſint debiliora, & iccirco operari nequeuntia ſomnum faciliorem, & maiorem efficiant.

De vua Taminia, & lambruſca Plinij, locus examinatus, & emendatus. Cap. XVI.

Vam taminiam apud Cornelium Celſum ſtaphiſagriam vocatam eſſe puto dubitare neminem; quae vero illa ſit penes Plinium nonnulli in cõ-

trouerſiā vertunt; Nam qui ſub nomine taminiae vuae Plinium lib. 23. vitem ſilueſtrem,& non labruſcam explicaſſe exiſtimant,id neceſſario ſentire videntur,quod Plinius duplicis agreſtis vitis ſermonem habeat, eo ferme pacto, quo a Dioſcoride duobus diuerſis capitibus περὶ ἀμπέλου ἀγρίας mentio facta fuit,ita quod vbi dicit; labruſca quoq. oenanthen fert ſatis dictam, de vite lib. 5. cap. 2. a Dioſc. explicata loquatur; vbi vero ſubiungit, quae a graecis ampelos agria & reliqua eam vitem plane ad verbum explanet,quam in 4.lib. fuſius Dioſc. declarauit: Hanc ſententiam tribus potiſſimis rationibus confirmare nituntur; quarum prima eſt quod quādo Plinius inquit, labruſca quoq. oenanthen fert ſatis dictam,de oenāthe fructu ſiue flore labruſcae nil ſe amplius dicturum inſinuat,nempe cum in prohemio eiuſdē libri & in 16.cap. lib. 15. ac vltimo 12. de illa abūde tractauerit,& ob id ſequentia verba, in quibus taminiā memorat,de labruſca nullo modo eſſe intelligenda; Secunda ratio eſt oenanthen florem eſſe & non vuam,quēadmodū teſtatur ipſemet Plinius cap. vltimo 12. libri: vnde verba haec poſt labruſcam prodita, fert vuas rubentes cocci modo ei conuenire minime poſſe. Tertia ratio eſt quod ea verba,quae a graecis ampelos,vſq. ad eum locum eſt huius ſimilis, omnia ex Dioſcoridis capite deprompta ſunt; in quo is auctor de uite ſilueſtri, & non de labruſca latinorum ſermonem fecit. Ego vero, qui Plinium ſub taminia vua labruſcam edocuiſſe potius credo,primae illi rationi reſpondere ſoleo,verba illa,ſatis dictam,alio fine ab ipſo prolata fuiſſe, nimirum qui alios auctorum ſermones in ſuum uolumen transferre aſſuetus, in hac quoq. re Dioſcoridis uerba aucta diminuta & transformata pro more ſuo trāſtulerit; Dioſcorides etenim de labruſca latinorum loquens ait ἄμπελος ἀγρία διττή ἡ μὲν γὰρ αὐτῆς οὐ περκάζει τὴν σταφυλὴν

ἄχρι

ἄχει δὲ ἀνθήσεως ἀγρεῖ τὴν λεγομένην οἰνάνθην; ex quo loco cum Plinius ſua citra omnium controuerſiam acceperit, facile eruditus lector cognoſcere poteſt Plinianum noſtri temporis codicem mendoſum, & particulam illã ſatis vel abundare, vel eius vice particulam, ſic, legi debere vt haec ſit genuina lectio (oenanthen ſic dictam) quae graecas voces, τὴν λεγομένην οἰνάνθην, foelicius ſine dubio exprimere videatur. Secundã rationẽ propterea nihil valere aſſero, quoniã niſi Plinij verba extorqueamus, tantum abeſt ipſum oenanthen vuam eſſe negare, vt potius ore pleno affirmet hiſce verbis, eodẽ & oenanthe pertinet, eſt autem vitis labruſcae vua, colligitur cũ flore cũ optime olet, idem aſſeuerit columella, qui lib. 8. cap. 5. labruſcam ipſam vuam nũcupauit: Quod porro tertio loco ſubiũgitur, vltima illa verba (quae a graecis ampelos) vſq. ad illud, eſt huius ſimilis, labruſcae nõ eſſe attribuendã; propterea quod tota illa ſeries ex Dioſcoridis cap. de ſiluestri vite tranſlata fuerit; ſicut & ego fateor, opinioni eorum nequaquam fauere opinor; quãdoquidem ſi Plinius & illis & antecedẽtibus verbis nõ de labruſca ſola, ſed primo de labruſca, deinceps de ſiluestre vite ſermonem faceret, dum ait, quae a Graecis ampelos agria, demonſtraret vtiq. labruſcam etiam à graecis ampelon agriam non fuiſſe vocitatam, quod tamen falſiſſimum eſt, cum labruſca non minus, quam vitis ſilueſtris illud nomen obtinuerit; Relinquitur ergò Plinium loco citato de labruſca, quam vulgo taminiam dictam arbitratur, mẽtionem facere, atq. poenes ipſum quando nullo alio loco (quod recordet) de ſilueſtri alia vite locutus eſt, vtramq. Dioſcoridis ἄμπελον ἀγρίαν labruſcae nomine appellatam eſſe, immo fortaſſe pro vna atq. eadem habitam, quemadmodum cenſuiſſe quoq. ab aliquib. creditur Galenum, Paullum, & Auicennam diligentiſſimos Dioſcoridis obſeruatores, & interpre-

tes,qui vnum dumtaxat de ſilueſtri vite caput condide runt; ſicut pariter eueniſſe poteſt, vt ex vno Dioſcoridis capite vel inerudit i librarij vel ſcioli aliqui duo fecerint; eo magis quod in labruſcae cap. pauciſſima haben tur, quae fere viti ſilueſtri non conueniant, taminiam hanc vuam verrio appellatam eſſe tradit feſtus, quae tā mira ſit, quam minium.

De vua theriacae: de mulſo quaedam, et Plutarchi error, de vino maſsico; & cur vinum percolaretur Plinij locus reſti tutus. Theodori error. Cap. XVII.

LIb. 23. cap. 1. nominatur a Plinio vua theriacae; qua & vino eius cōtra ſerpentium. ictus Thaſios pro remedio vſos memoriae mādauit in 18. cap. libri 14. vini huius potionem theriacam appellatam nō inſulſe aliquis exiſtimarit; atq. eam fortaſſe M. Varronem intellixiſſe apud Nonium, quando ait, vel maxime illic didici & ſitienti theriacam mulſum, eſurienti panē cibarium ſiligineum, & exercitato ſuaue ſomnū. Quod autem vinum vitis theriacae biberetur, atq. in varios hominum vſus veniret locupletiſſima teſtimonia habē tur apud Palladio in febr. vario cap. 28. & apud Geoponicos ſcriptores lib. 2. cap. 46. & lib. 4. cap. 8. vbi, & quomodo fieret, & in quem vſum, tam ipſum vinum, quam acetum, vua, ciniſq. adhiberentur, ſatis vnicuiq. clarum efficitur. Ceterum quòd Petrus Victorius doctiſſimus in primo Variarum. arrepta inde occaſione du bitat an theriaca olim biberetur, nempe quae tempeſta te noſtra craſſior, ac durior quam ut potui idonea ſit, tē pereretur, haud quaquam ſane quaeſtione dignum mihi uidetur, quoniam nullus eſt in antiquorum medicorū, & praeſertim Galeni lectione verſatus, qui neſciat. Theriacam, quamuis craſſam modo uino, modo alijs liquoribus

quoribus diſſolutam propinari ſolitum; quam ſiue mulſo hac ratione Varro compararit, ſiue theriacae vuae (vt dixi) uinum, non multum laboro; quod magis miror eſt M. Antonium Muretum multae lectionis, atq. egregij iudicij virum aduerſus Victoriũ ita egiſſe quaſi theriacam potari inauditũ fuerit, ſi enin medicos quos habuit plurimos amicos percunctari interdum voluiſſet, ſcio mutaſſet, ſententiam, atq. theriacam licet amaram ob ſuam valetudinem quandoq. bibiſſet. At nec illud facile Mureto concedo theriacam noſtram eãdem eſſe, quam tempore Varronis, & antea habuerunt veteres; vt enim non inficior ea tempeſtate fuiſſe in vſu medicamenta θηριακὰ, quòd aduerſus ferarum venena valerẽt appellata, de quibus copioſe ſcripſit Nicãder, certe theriaca noſtra minime excogitata fuerat: ſed Andromachus primus Neronis principatu eam cõpoſuit, vt monet Galenus in principio lib. de antidotis. Quas uero antiquiores habuerũt theriacas etiam ipſos potaſſe docet Plinius, qui lib. 20. cap. ultimo ſcribit theriacam illam inciſam lapide uerſibus in limine aedis Aeſculapij. qua magnus antiochus rex utebatur, uino mixto diſſolutam bibi ſolitam, ne quamplures alias à Galeno nominatas adducam. M. Varro apud Noniũ, ſic ait. Quid medico mihi eſt opus? nempe tuo abſinthium uti bibã grauem & caſtoreum, leuemq. robur: Iam uero caſtoreum quale ſit, ſolidiuſculum quam ut ſit potando, omnes norunt: & tamen Varro bibi ſolitum mõſtrat, quod idem de theriaca cogitandum. Id praeterire nolo mulſum hodie ab omnibus fere neglectum, antiquitus in maximo honore fuiſſe; quod Varro praeter citatum locũ etiã in 2. de re. ruſt. Virgilius in Georgicis Celſus, qui quedã toto anno a uino, mulſo uenere ſibi temperã tem a podagra tota uita incolumen uixiſſe ſcribit & alij multi ſcriptum reliquerunt; Vnde mirari ſoleo Plutar-

chus auctor grauiſſimus 8. ſympoſ. prob. in 9: ſcripſerit *πολλὰ γὰρ τῶν ἀγεύϛων, καὶ ἀβρώτων πρότερον, ἥδιϛα νῦν γέγονεν, ὥσπερ οἰνόμελι, καὶ μήτρα* nisi forte ipſum tempora ante Varronem intellexiſſe credamus; ſed Plautus, qui ſaepius mulſi cerebrem mentionem facit; nos hac in re facile conuincet; ne Hippocratem uetuſtiſſimum ſcriptorem in medium proferam: quem ſi quis in libris ad gnidias ſententias, & alibi lectitare uoluerit, certus fiet Plutarchum uel erraſſe; uel eius codicem deprauatum haberi, ubi legitur ueteres mulſum nõ guſtaſſe, ne praeterea Plinium, qui Ariſtaeum Thracium huiuſmodi potionem primum inueniſſe tradit: Idem quoq. de uulua ſuſpicandum eſt in Plutarcho: quam ueteres. in delicijs habuiſſe hoc uerſu, quid melius turdo, quid uulua & Plinius, fuſe monſtrat, lib. 11. cap. 37. Sed Plutarchi mentio admonet me, vt non nulla de mulſo ex ipſomet proferam, quae in 4: probl: ſympoſ. prob. 5: ſic latine ſonant; Praeterea in ſacrificijs iudaei mel non adhibent; eo quod vino contemperatum illud corrumpere uideatur, quam uis antequam vites eſſent inuectae, melle libarent, ac inebriarentur, ſicuti etiam hac tempeſtate barbarorum quam plures, qui vino carent, multum bibũt, dulcedinem mellis uinoſis quibuſdam, & auſteris radicibus temperantes. Ex aduerſo graeci abſtemii ob hacc mulſum, in libationibus ſacrificiorum offerunt, quaſi mel natura vino oppoſita donatum ſit: quod autem vinum hebraei magna in exiſtimatione teneant illud nõ paruum argumentum eſt, apud ipſos cum multae poenae ſint, unam omnium maxime ignominioſam haberi, quando illi, qui puniuntur, tanto tempore, quantum ille, cui eſt puniendi poteſtas ſtatuerit a vini potu inhibẽtur. Fiebat optimum mulſum vt docet Dioſcorides ex vino auſtero, & melle proptereaq. ex maſſico vino, & melle attico factum commendabatur, ſicuti Martialis atteſtatur

atteſtatur hiſce verſibus.

Tam bene rara ſuo miſcentur cinnama nardo;
Maſsica Theſaeis tam bene vina fauis:

Ob quod iure damnatur ab Horatio Aufidius qui mulſum ex falerno,& melle factitabat.

Aufidius forti miſcebat vina falerno
Mendoſe quoniam vacuis committere venis
Nil niſi lene decet; leni praecordia mulſo
Proluëris melius; ſi dura morabitur aluus

Maſſicum autem vinum, ſiue marſicum (vt Galenus & Athenaeus dicunt) naſcebatur in monte Gaurano in Puteolorũ, baiarumq. proſpectu, quod licet apud fere omnes latinos poetas maxime celebratũ extet, craſſum tamen, ac turbidum aliquando fuiſſe ex his Horatij verbis colligitur.

Maſsica ſi celo ſupponas vina ſereno,
Nocturna ſi quid craſsi eſt tenuabitur aura,
Et decedet odor neruis inimicus; at illa
Integrum perdunt lino vitiata ſaporem

Nam vina craſſiuſcula ſacco lineo percolare cõſueuiſſe maiores praeter Lucretij, Horatij, Martialis,& aliorum teſtimonia, Plutarchus probl. in id inſtituto abũde mõſtrauit: Cur vero id agerent explanaſſe videtur Plinius cap. vltimo, libri 14. vbi dixit, quod vinorum vires ſacco frangebantur, vt potores plus bibere poſſent. Vina etenim diffuſa, perfrigerata, & excolata tenuiora fieri, atq. debiliora etiam in libello περὶ παθῶν, ſub Hippocratis nomine vulgato notatũ inuenitur vt iure Plinius. Vina inueterari, ſaccisq. caſtrari dixerit lib. 19. cap. 4. apud quem etiam ſaccis aniſum,& amaras nuces ad cõmendanda vina addi ſolitum legitur. ſic enim lib. 20. cap. 17. vulgatos contextus reſtituendos puto. Saccis quoq. additum cum amaris nucibus vina commendat: Cum autem Scribonius cap. 121. Falerni non ſaccati mentionem

mentionem faciat, id intelligendum eſt quod ualentius erat,& cuius uires faccis non erant caſtigatae, huius vini percolati mentio quoq. eſt apud Theophraſtũ 6. de cauſſis Plan. cap. 24. vbi Theodorus mire hallucinatus eſt, τοὺς ἠθικοὺς τῶν οἴνων non, percolatum, vt debebat, ſed morale vinum inepte transferens.

Medicinam eiuſq. regulas ab Aegypto manaſſe; locus et Hippocratis Herodoti, Ariſtotelis Plutarchi & Celſi, in id de purgatione, Aeliani improbatio de lingua Hippocratis, & de Acrone medico.

Cap. XVIII.

MEdicinam ſicut & omnes fere artes apud Aegyptos ortum habuiſſe probatiſſimi auctores ſcribunt, propterea regulas medendi praecipuas ab ijs quoq. manaſſe rationi conſentit; qualis eſt illa a maximo Hippocrate omnium primum monſtrata. Πέπονα φαρμακεύειν, καὶ κινέειν, μὴ ὠμὰ μὴ δὲ ἐν ἀρχῇσιν, ἢν μὴ ὀργᾷ, & Εν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις, καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι, καὶ τοῦτο προεξευκρινήσαντας ποιέειν. Quod enim Aegyptiorum medici purgantia medicamenta in principijs morborum uitarent abunde teſtatur Ariſtoteles, qui, ubi haec in 3. polit. cap. 11. ſcribit, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ τὴν τετρήμερον κινεῖν ἔξεσι τοῖς ἰατροῖς, ἐὰν δὲ πρότερον ἐπὶ τῷ αὐτῶν κινδύνῳ, de tribus nos commonefacit; Vnum eſt quod apud Aegyptios uetabãtur in principio purgationis, alterum uocam illam κινεῖν, antiquitus pro purgare(ut Hippocrates) uſurpari conſueuiſſe; poſtremum quod in morbis quarta dies tanquam iudicialis fere ſemper, & ubiq. obſeruata inuenitur: Hoc idem elegantiſſimum Celſum. intellexiſſe puto, quando lib. 3. cap. 4. ait antiquos medicamentis quibuſdam datis concoctionem moliri ſolitos, eo quod crudi tatem

ditatem maxime horrerent;deinde eam materiam quae laedere uidebatur ducendo ſaepius aluum ſubtrahere; Aſclepiadem uero medicamenta ſuſtuliſſe, aluum non toties,ſed fere tamen in omni morbo ſubducendo: Aduerſari tamen hiſce uidentur, quae de Aegyptijs ab Herodoto in 2. lib. memoriae mandata ſunt, eos ſanitati tuendae ſtuduiſſe tum quibuſdam purgationibus, quas ſingulo menſe per triduum faciebant, tum uomitibus, atq. clyſterijs; quaſi nullam quattridui ante dicti rationem habendam, uellent; ſed illud in morbis curandis, hoc uero in ualitudine conſeruanda lenioribus medicinis ab ipſis commendatum non inconuenit; ut pariter non abſurde factum appareat, dum Aegyptios omnes medicos eſſe prouerbio dicebatur: nam ciborum abſtinentiam, ſuccorum herbarumq: non incurioſam cognitionem, clyſterij frequentem uſum ab ibide aue commoſtratum cum paſſim omnes in Aegypto affectarent, quid aliud niſi medicinam profitebantur? ueluti ſignificatum ab Iſocrate puto in Buſiride dum hunc in modū ſcripſit *μεθ᾽ ὧν ἐκεῖνοι βιοτεύοντες τοῖς μὲν σώμασιν ἰατρικὴν ἐξεῦρον ἐπικουρίαν οὐ διακεκινδυνευμένοις φαρμάκοις χρωμένην, ἀλλὰ τοιούτοις ἃ τὴν μὲν ἀσφάλειαν ἔχει ὁμοίαν τῇ τροφῇ τῇ καθ᾽ ἡμέραν τὰς δὲ ὠφελείας τηλικαύτας ὥστε ἐκείνους ὁμολογουμένως ὑγιεινοτάτους, καὶ μακροβιωτάτους εἶναι*, ne ſileā quae ad hanc rem pertinentia ſic a Plutarcho de Aegyptijs in lib. *περὶ ἴσιδος, καὶ ὀσίριδος* referuntur noſtra lingua. Hoc primum conſideres,quod maxima cura proſequātur iſti homines ea inſtituta,quae ad ſanitatem pertinēt, & eſt ſane in ſacrificijs. luſtrationibus,& uictu non inferior ſanctitate ſanitas, neq. enim rectum putabāt ut corporibus ſubputidis,& morboſis colerēt id,quod purū, ſincerum,& immaculatum eſt, quoniam itaq. aer, quo plurimum utimur,& in quo maxime uerſamur,non eādem ſemper temperiem habet,ſed noctu condēſantur,

offendit caput, & animum contrahit in anxietates & curas, dum quaſi nubiloſus redditur, ac grauis, ſurgunt ſtatim,& reſina ſuffitum faciunt,& ſanãt,purgantq. diſſipationibus, aerem, & innatum corpori ſpiritum iam marcidum refocillant, cum hic odor ůehemẽs quiddã, & incitatiuum habeat. Iterum cum circa meridiem ſentiunt a ſole copioſas, ac graues exhalationes ui ex terra ſubtrahi myrrham incendunt quam aeri immiſcent, reſoluit enim calor,& diſſipat id quod concretum in aere, & turbulentum,& limoſum eſt, ſiquidem & medici aduerſus peſtilentes morbos ita ſuccurrere uidentur, & flammam ingentem accendunt, quae aerem attenuet; attenuant autem rectius ſi odorata ligna urant, qualia ſunt cypariſſi,iuniperi,& piceae, Acronem itaq. medicum Athenis ex eo fuiſſe celebrem memorãt quod magnae peſtis tempore ignem accendere iuxta aegrotos iuſſerit unde non paucos iuuit. An Hippocrates,qui diſcendae medicinae gratia Delum Lybiam, atq. Scythiam (ut is in Progn. & in lib. de aere, atq. innuit) peragrauit, Aegyptum quoq. inuiſerit, non liquido mihi conſtat; Attamen ab Aegyptijs multa mutuaſſe faciliter credo,quemadmodum ex altera parte nullam Aeliano fidem habeo dicenti 4. de uaria hiſt. Hippocratem dorica lingua natum Democriti perſuaſionibus inductum Ionice ſcripſiſſe; neq. uero inficias eo Doricam linguam Hippocrati (quod paetus etiam in epiſtola ad Artaxerxem fatetur) natiuam extitiſſe, quam Siculos, Calabros,Anconitanos,alioſq. innumeros populos ob laſciuam quandam eius dulcedinem amplexos fuiſſe ſcimus; at Ionica potius monumẽta ſua poſteris relinquere uoluit, quòd ipſa poſt Atticam alias elegantia & facilitate ſuperaret,ipſaq. Attica hoc maius commodũ haberet,ut cum facilitate iunctam quãdam gratiam in explicandis rebus maiorem ſeruare poſſet. Atquoniam

in citatis Plutarchi uerbis Acronis medici fit mentio, ſciendum uolo eum Acronem fuiſſe agrigentinum Empiricae ſectae, ut ait Plinius, auctorem ab Empedocle commendatum, atq. Hippocrate antiquiorem, cuius facti Aetius quoq. tetra. 2. lib. 1. cap. 94. & Paulus lib. 2. cap. 35. meminerunt, quod igitur feciſſe Hippocratem conſtat, cum graeciam prope uniuerſam peſte uexatam crebris ignibus accenſis liberauit, ab Acrone didiciſſe facile credi poteſt.

De Vnguentis, & quid Hippocrati ſignificet vnguentum Aegyptium; de Metopio locus Hippocratis emendatus quaedam ex Plutarcho de vnguentis, & myrrha.
Cap. XIX.

VEteres tam potibus, quam cibis unguenta admiſcuiſſe Plinius, Plutarchus, & Athenaeus memoriae mandarunt; ratio autem erat, quod ut muſicis ſonis, cantibuſq. aures; ſpectaculis uiſum; edulijs palatum, ſic & uarijs unguentorum atq. florum odoribus nares in conuiuijs delectare ſtudebant: Quem tamen uſum non primis illis ſaeculis (quando nondum increuerant luxus, inuectum credimus; ſed multo poſt Hippocratis tempora; apud quem de unguentis uarijs ſaepius quidem facta mentio inuenitur; at medicinae potius, quam ullius libidinis loco: Aegyptii quippe omnium primi ob myrrhae copiam inter alia medicamentorum genera unguentorum mixtiones excogitarunt, & tamdiu ceterae nationes ab illis per uniuerſum orbẽ tranſportare durarunt, quamdiu in diuerſis regionibus illa parare homines & mulieres edocti ſunt: Quocirca mirari debet nemo, ſi penes celebriores ueterum auctores maior unguentorum atq. oleorum pars Aegyptiorum cognomina ſibi uendicauit: Hippocrates enim (ut

Galenus in eius vocum expoſ. ſcribit) quattuor eorum genera memorat vnum oleum Aegyptium alterũ oleũ Aegyptium a album; tertium unguentum Aegyptium album; quartum unguentum Aegyptium hoc poſtremum quod eſſet explicans. Galenus ait, Αἰγύπτιον μῦρον τὸ διὰ τῆς αἰγυπτίας μῦρον ἀκάνθης τοῦ ἄνθους ὥσπερ καὶ μετώπιον ὠνόμασαι. Verumtamen fuerunt qui Hermolaum, & Ruellium ſecuti hac in re Galenũ damnare auſi ſint, propterea quod Dydimus apud Atheneum vnguentũ Aegyptiũ ſtactem faciat; metopiumq. & a Dioſcoride, & a Paulo valde ab Aegyptio diuerſum ponatur: Ceterum facile ij redarguentur; ſi quae a Theophraſto, ac Athenaeo memoriae prodita leguntur; in medium afferamus: ille enim in libello, περὶ ὀσμῶν, hunc in modum ait, τὸ δὲ αἰγύπτιον μῦρον ἐκ πλειόνων, ἔκ τε τοῦ κιναμώμου, καὶ ἐκ τῆς σμύρνης, καὶ ἐξ ἄλλων; Ετι δὲ ἐκ πλειόνων τούτου τὸ μεγαλεῖον, ideſt Aegyptium autem vnguentum ex pluribus ex cinnamomo. ſ. myrrha, atq. alijs. Ad huc ex pluribus quam iſtud componitur Megaleum, et paulopoſt ςάκτη δὲ καλεῖται διὰ τὸ κατὰ μικρὸν ςάζειν, ὃ δὴ μόνον τινὲς φασὶν ἁπλοῦν εἶναι, καὶ ἀσύνθετον τῶν μύρων, iterum πολυχρονιώτατον δὲ ἐςὶ τό τ' αἰγύπτιον, καὶ τὸ ἴρινον, καὶ τὸ ἀμαράκινον, καὶ τὸ νάρδινον; πάντων δὲ μάλιςα ἡ ςάκτη: ad huc ταῖς δὲ γυναιξὶν ἡ ςάκτη, καὶ τὸ μεγαλεῖον, καὶ τὸ αἰγύπτιον; Amplius τῶν δὲ μύρων τὸ αἰγύπτιον, καὶ ἡ ςάκτη. ideſt gutta vocatur a guttim decidendo, quod vnguẽtum ſolum ſimplex eſſe, & alicuis minimae commixtum quidam ajunt. Diutius autem manet Aegyptium, & irinum, & amaracinum & nardinum, omnium autem maxime gutta mulieribus gutta, & megalaeum, & Aegyptium. Vnguentorum vero Aegyptium & gutta, ex quibus omnibus luce clarius apparet aliud aegyptium vnguentum ex pluribus pharmacis commixtum; aliud ſtactem extitiſſe, nempe quam vnguenti genus ſimpliciſſimum fuiſſe omnium Theophraſtus

phraſtus; ex ſola myrrha conſtitiſſe Athenaeus cap. 15. lib. 15. ipſius myrrhae pinguitudinem fuiſſe Dioſcorides ſcribit: ſed hic obijciant fortaſſe vnguentum aegyptium Theophraſti id eſſe, quod ab Hippocrate aegyptium album nuncupatur, & propterea ex verbis a nobis propoſitis nil aliud colligi, quàm aegyptium vnguentum album, & ſtactem, non autem aegyptium ſimpliciter differre: quam obiectionem minime arduum ẽ reſſellere; ſi quidem Galenus id σούσινον καὶ κρινόμυρον vocatum ſcribit; Theophraſtus vero manifeſte ſuſinum vnguentum ab aegyptio ſeparauit, vbi ait unguẽtorum alia a floribus nomen mutuaſſe, vt roſaceum, liliaceum, & ſuſinum καὶ γὰρ τοῦτο (ait) ἐκ τῶν κρίνων; alia a folijs, vt myrrhinum, & oenanthinum, alia a radicibus, vt nardinum; alia a ligno, ut phoenex; alia a fructu, vt melinum, myrtheum, & laurinum; Aegyptium vero ex pluribus, ex cinnamomo, ex myrrha, atq. aliis: neq. illud verum puto, quod Theophraſto adſcribunt nimirum in aegyptio vnguento albedinem commendatam, quoniam is, dum myrroplaſtas alia vnguẽta vtpote viliora certis coloribus inficere; alia vt precioſiora nullis refert, propterea aegyptium tamquam precioſum albũ hoc eſt nullo colore extraneo ſaturatum, ſed ἀχρωμάτιστον eos voluiſſe innuit; quamquam ſcio Pollucem nigri quoq. aegyptii & alterius quod ſagdas ab ipſo, & ab Heſychio etiã φίγδας, vel vt in Galeno, & Athenaeo pſagdas vocatur, mentionem feciſſe, forſam quod alterum colore nigro infectum componeretur, cuius ab alio nullã mentionem factam adhuc obſeruarim. His omnibus addo, quod ſi Theophraſtus diuerſum agnoſcit megaleum ab aegyptio; Galenus vero ambo haec, & mendoſium unũ atq. idem facit, quomodo aegyptium album Hippocratis ſub nomine Mendoſij & Megalei ſignificatum pro aegyptio Theophraſti, quod a Megaleo diſtinguitur, ac

 cipi

cipi queat intelligere non poſſum, niſi forſam contendant Megaleum Theophraſti aliud fuiſſe a Megaleo Galeni; quam rem ſi ipſis conceſſero, illud tantum conſequentur verum Megaleum Galeni aetate fuiſſe deſideratum, nomenq. in aliud tranſiiſſe: Dioſcorides enim ſcribens tempore ſuo Megalei mixturam fieri deſiiſſe, id ait quod Galeni tempeſtate extitiſſe veriſimile eſt, quādo Megaleum quidem illud vetuſtum non amplius cōficiebatur; ſed eius nomen dumtaxat in aegyptio albo conſeruabatur, vt non ſine ratione is dixerit aegyptium album ab aliquibus Megaleum & Mendeſium eſſe vocatum, atq. in hac ſententia ideo magis confirmor, quoniam Plinius Mendeſio colorem nigrum tribuere videtur; vnde patere poteſt aegyptium album non fuiſſe verum Mendeſium, aut megaleum, ſed ipſo deficiente ſolum nomem obtinuiſſe, & iccirco ex Theophraſto ſtactem ac vnguentum aegyptium ſimpliciter ita dictum; non parum inter ſe diſtare. Nunc Athenaeum videamus cuius verba in 15. dipnos. haec ſunt ex vetuſtiſſimo codice Alexandri Farneſii Cardinalis maximi excepta, *τοῦ δὲ Αἰγυπτίου μύρου μνημονεύει Ἀχαιὸς ἐν ἄθλοις φησὶν, εἰς ἀργυροῦν τίς χερὶ κυπρίου λίθου δώσει κόσμον χριμάτων τ' Αἰγυπτίων; μήποτ' οὖν (φησὶν ὁ Δίδυμος) καλουμένην στάκτην λέγει διὰ τὴν σμύρναν; τὴν εἰς αἴγυπτον καταγομένην κομίζεσθαι πρὸς τοὺς ἕλληνας.* ideſt Aegyptij unguenti mentionem facit. Achaeus, inquit enim in certaminibus, in argenteum quis manucyprij lapidis vnguentorum aegyptiorum dabit ornamentum? Nunquid (ait Didymus) guttam vocatā dicit ob myrrham, quam ſcimus in Aegypto natam ad graecos portari? ex quibus nomini obſcurum eſt Didymum minime aſſerere de aegyptio vnguento ſimpliciter ſic appellato, quod ab Achaeo pro ſtacte comprehenſum ſit; at potius interrogantis inſtar de illo ambigere videtur, quam dubitationem omnino

leuem

leuem putare debemus, quoniam Achaeus cuius verba is interpretari ſtudet, de aegyptijs vnguentis, non autem de vno ſolo mentionem facit: Metopij vero nomen cum oleo amygdalino & alijs multis tributum reperiatur, nihil inconuenit quin etiam vnguento aegyptio; vt ſcribit Galenus fuerit traditum; propterea locum illum Hippocratis in lib. de loc. in homine δι᾽ἐἴτα μετώπῳ, tam in graecis omnibus codicibus, quam in latinis corruptum & μετωπίῳ reſtituendum arbitror, vel enim pro oleo amygdalino, vel pro vnguento Aegyptio capiamus, melius ſane ad explicandam Hippocratis mentem conſultum erit. His addam Plutarchum in lib. de Iſide, & Oſiride ex Ariſtotelis ſententia dicere vnguentorum, florum, pratorum odorifera reſpirationes non minus ad ſanitatem, quam ad voluptatem conferre, cũ cerebrum natura frigidum & concretum ſenſim calore & leuitate reſoluant; Myrram inſuper apud Aegyptios Bal vocari, quod translatum delirij expurgationem maxime ſignificat.

Morborum rara quaedam genera ex Hippocrate, Agatarchide Plutarcho, & Galeno, locus Hipp. reſtitutus, & alter Platonis indicatus. Cap. XX.

QVod Galenus in 1. & 6. de locis affectis negauit ſe vidiſſe vt etiam in inteſtinis hominum perinde, ac in veſicis lapides gignantur, id minime mirandum putari debet, quando & nos & alij tophaceas materias ex inteſtinis, atq. alijs corporis partibus non ſine ſtupore extractas inſpeximus: immo vetuſtiſſimus auctor Hipp. in 5. Epidemiorum famulae Dyſeridis in matrice lapidem enatum refert: quod neq. admiratione ulla dignum uidebitur, ſi quibus cauſis renes & ueſica humores in lapideam compagem uertunt, alunt, & augent,

augent, ijſdem alias quoq. partes illud efficere poſſe cō ſideremus. Negauit quoq. ibidem Galenus ſe animalia in cruribus hnmanis apud Arabas genita, dracunculos appellata conſpexiſſe; quae tamen Auicenna 3.4.t.2. cap. 21. a ſe uiſa innuit: & ſi, quod eſſent animalia, palā affirmare minus uideatur: Haec eadē fuiſſe ſemper exiſtimaui, quae Plutarchus aetate Galeno non multū ſuperior in 8. ſympoſ. 9. hunc in modum deſcripſit. οἱ δὲ περὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, νοσήσαντες, ὡς ἀγαθαρχίδας ἱςόρηκεν, ἄλλοις τε συμπτώμασιν ἐχρήσαντο κενοῖς, καὶ ἀνιςορήτοις, καὶ δρακόντια μικρὰ τὰς κνήμας διεσθίοντα, καὶ τοὺς βραχίονας ἐξέκοψεν; ἀψαμένων δὲ αὖθις ἀνεδύετο, καὶ φλεγμονὰς ἀκαρτερήτους ἐνειλούμενα τοῖς μυώδεσι παρέχειν, καὶ τοῦτο τὸ πάθος οὔτε πρότερον οἶδεν οὐδεὶς; οὔτε ὕςερον ἄλλοις; ἀλλὰ ἐκείνοις μόνον γενόμενον, ὡς ἕτερα πολλά. ideſt Maris rubri incolae, vt retulit Agatharchides affectionibus nouis, et nunquam auditis tentati ſunt. Nam dracunculis quidā parui crura, & brachia e dentes eruperunt, qui ſi tangebantur, ſtatim emergebant, atq. muſculis infixi minime tolerabiles inflammationes pariebant; Hoc morbi genus prius nemo vidit vnquam. neq. poſterius alijs, niſi his ſolis contigiſſe vt alia multa. An is morbus ab aere, an a regione, an à victu naſceretur, fortaſſe dubitandū eſſet; ſed me certum faciunt, victum potius ſimili morbo occaſionem dediſſe, quae in 5. περὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης idem Agatarchides ſcripta reliquit, Nimirū quoſdam populos ob frequentem locuſtarum eſum non modo breuiori ceteris vita eſſe, verum etiā ſaeuiſſimo quodam, nec admodum dracūculis praedictis diſſimili morbos conſumptos interire; vnde vehementer mirari ſoleo, quomodo Parthi, ac Iudaei potuerint (vt leuitici 2. narratur) locuſtis victitare, niſi Dei immortalis beneficio id perinde factum eſt in ipſis, ac in Ioanne Baptiſta obſeruatum legitur apud Mattheum; alioquin, vt Galenus

nus 5. de loc. aff. nec non Suidas tradunt, Seleucidos aues in Aſia locuſtis veſcentes, ſtatim ipſas excernere, & proinde nil fere nutriri, ſic par erat homines eo vnico cibo haud quaquam diu ſupereſſe poſſe: Hiſtoriam ab Agatarchide relatam quoniam medicos iuuare ac delectare debere ſpero, eam latino ſermone expoſitam hic ſubiungam. A praedictis non multum differunt locuſtarum eſores, gens quidem ſtaturae alijs breuioris, aſpectu macilens, ac ſupra modum nigra; ſub aequinoctium vernum, quãdo apud ipſos Aphrici & Zephiri ſpirant, ex loco quodam incognito ineffabilis magnarum locuſtarum multitudo vna cum illis ventis ipſos peruehitur, quae ab auibus uolandi facultate parum, at corpore longe differũt; ab hoc animalium genere toto tẽpore nutriuntur, ijs ſalitis atq. alio modo paratis ueſcentes; venantur autem ipſas fumo ex aere in terram deijcientes; Atq. hi agilitate quidem & pedum velocitate pollere dicuntur, ſed cum valde ſiccum nutrimentum capiant, vltra quadrageſimum annum minime vitam producunt; Immo vita miſeriorem ſane mortem obeũt, ſi quidem appropinquante ſenectute eorum corporibus alata quaedam pediculorum genera innaſcũtur figura quidem caninis muſcis ſimilium, ſed alioquin minorum: Incipiunt a pectore, ac ventre, breuiq. vniuerſam faciei cutem depaſcuntur: Atq. horum alij primum ſcabioſorum inſtar afficiuntur, deinde ſe ipſos grauiter dilacerant, tandemq. morbo conſiſtente nec non cum beſtiolarum exortu tenuibus effuſis humoribus intollerabiles cruciatus ſubire miſeri coguntur; ſicq. vel ob ſuccos vel ob alimentum, vel ob aeris prauitatem intereunt. In lib. de medico Hippocrati adſcripto, Haec legũtur, ἔπειτα περὶ αὐτῶν καθαίρειν ὡς ἔχειν, quae cum obſcura ſint, neq. cohaereant, ſic reſtituenda puto, ἔπειτα τὰ περὶ αὐτὸν καθαρῶς ἔχειν ἐσθῆτι χρήσει, qui enim dixerat antea

tea de corpore medici vt eſſe debeat mox iure de ijs, quae ſunt circa corpus, loqui poteſt. Quod autem dixit ibi Hipp. medicum carnoſum & optimi caloris eſſe debere, quoniam male diſpoſiti alijs minus auxiliari poſſe putantur, diuerſum eſt ab eo, quod in 3. de Rep. ſcriptũ eſt apud Platonem. ſ. medicos fieri excellentiſſimos ſi a pueritia artem diſcere auſpicati, cũ plurimis aegris verſati ſint ipſiq. omnes morbos experti, natura quoq. valetudinarij ſint.

De ijs qui ſemel in die cibos capiunt. *Cap. XXI.*

MAiorem antiquorum partem ſemel tantũ in die cibis ſaturari ſolitã multi varijs rationibus atq. autoritatibus comprobarunt: Non defuiſſe tamen & praeſertim ſeniores, qui valetudinis gratia bis, terue manducarent, & Ariſtoteles, & Galenus memoriae prodiderunt: Vtri melius ſibi ipſis cõſulerent huic loco non conuenit, vt diſputetur; Id ſolum dicam ab auctoribus varia in ijs, qui ſemel manducarent vitia fuiſſe notata: Ariſtoteles in phyſicis quaeſt. quemadmodum refert Appollonius in mirab. hiſtorijs ſcribit *τοὺς μονοσιτοῦντας πικρότερα τὰ ἤθη. ἔχειν μᾶλλον, ἢ τοὺς δὶς ξοφαῖς, χρωμένους*; ſiue eos qui in die ſemel tantum cibis veſcuntur, amarulentioribus eſſe moribus, quam eos qui bis, quoniam aucta in ipſas vtraq. bilis animum magnopere perturbat, eoſq. iracundos & melancholicos facit, unde auctor ille in fine primi libri de dieta, qui calido temperamento ſunt, mãdat vt poſt ſumptos cibos, actiones obeant, quoniam ſic calor cibis temperatus eos ſtabiliores, ac agẽdis rebus aptiores facit Plinius quoq. lib. 28. cap. 5. ex ſententia Hippocratis tradit non prandentiũ exta celerius ſeneſcere: Ante hunc dixerat Celſus aſſuetis bis in die comedere, ſi ſemel ſolum cibis impleãtur,

aluum

aluum adſtringi, ambos vero ex 2. de dieta Hippocratis libro accepiſſe arbitror, vbi haec leguntur; μονοσιτίη ἰσχναίνει, καὶ ξηραίνει, καὶ τὴν κοιλίην ἵστησι διότι, τῷ τῆς ψυχῆς θερμῷ τὸ ὑγρὸν ἐκ τῆς κοιλίης, καὶ τῆς σαρκὸς καταναλίσκεται, Ἄριστον δὲ τἀναντία διαπρήσεται τῇ μονοσιτίῃ, quo fit vt non omnibus tuto a medicis τὸ μονοσιτέειν praecipi credam: Quemadmodũ inutile omnibus puto ſi cibis quotidie repleri. (Quod Plato in Syracuſanis notauit) bis velint: Certe alimentum in plures vices diſpertitum facilius concoqui nemo negat. At ſi modus qualitatis, ac menſurae non habeatur, quanto copioſius quis alatur, tanto deteriora pericula ſubire conſtat. atq. his locutũ puto Hippocratem, quando in lib. de aer. atq. & locis, ἀριστήτας edaces appellauit, quaſi illi ab ipſo, vt intemperati damnentur, qui tam in prandio, quã in cena eſcis impleri volunt. Neq; enim Cornelij Celſi ſententiam probare queo; vbi, modo concoquas nullum in cibis diſcrimen haberi neceſſarium ducit, quod etiam ante Lucretius dixerat hiſce carminibus.

Nec refert quicquam, quò victu corpus alatur
Dum modo quod capias concoctum didere poſsis
Artubus, & ſtomachi humectum ſeruare tenorem.

Si quidem athletae peſſimis cibis, & ἀναγκοφαγία illa ab Ariſtotele in politi. & Clemente Alexandrino decantata vtentes fortaſſe ob exercitationes, & coctiones minus offendebantur; ſed Galenus, qui illud probè nouit, in 2. de aliment. facult. haec ſcripſit, διὰ τοῦτο ἀπέχεσθαι συμβουλεύω τῶν πάντων κακοχύμων ἐδεσμάτων, κἂν εὔπεπτα τισὶν ᾖ, λανθάνει γὰρ ἐν ταῖς φλεψὶ χυμὸς ἐξ αὐτῶν ἠθροισμένος ὃς ἐπειδὰν ὀλίγης εἰς τὴν σῆψιν ἀφορμῆς ἐπιλάβηται, πυρετοὺς κακοήθος ἐργάζεται. ideſt, quapropter, vt ab omnibus praui ſucci edulijs abſtineant conſulo, & ſi illa coctu facilia ſint. Latet enim in venis prauus humor ex ipſis coaceruatus, qui cum vel paruam ad putredinẽ

concipiendam ſit nactus occaſionem febres mali moris inducit. Hoc tamen obſeruandum δεῖπνον, quod & Galeni & noſtra tempeſtate cenã ſignificat, ἄριςον, ſiue prãdiũ vetuſtiſſimis temporibus deſignaſſe, vt Erotianus, & Galenus meminerunt quaſi id eſſet μεθ᾽ ὃ δεῖ πονεῖν ſiue poſt quod laborare oportet.

De Caryce, & Carycia; de Apro & Lumbo. *Cap. XXII.*

EΣΤΙΝ καρύκην edulium, ſiue intritum fuiſſe lydium ex ſanguine, atq. aromatib. eo pacto quo in pluribus Italiae locis conficiuntur, commixtum & Suidas, & ante ipſum Philocrates Samius, Erotianus, ac Galenus memoriae mandarunt; cuius item mentionem fecit Plutarchus 4. ſympoſ. prob. 1. vbi dum haec ſcribit ὡς οὐκ ἐν ἀβυτάκαις, καὶ κανδύτοις, καὶ καρύκαις ἐςὶν, demonſtrat ea omnia eſcarum genera ex varijs rebus apparata fuiſſe: Ad Caryces vero immitationem. aliud non illi diſſimile condimẽtũ poſteriorib. ſeculis cõponi ſolitum puto, quod a multis, & praeſertim a Galeno in 4. de ſanitate tuenda καρυκεία vocatum eſt; cuius ue apparatũ maximam artem requiſiuiſſe ex hiſce ipſius met Galeni verbis perſpicuum fit ἐπιτήδειον δὲ τοὺς οὕτω διακειμένοις ἐςὶ καὶ τὸ διὰ ξειῶν πεπέρεων, ὅταν μὴ πάνυ φαρμακώδες τε, καὶ ποικίλως σκευασθῇ, καθάπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν συντιθέασιν αὐτὸ, δίκην καρυκείας τινὸς, ἢ συὸς ἀγρίου πρὸς δὴ τούτων τῶν θαυμασίων ὀψοποιῶν ἐσκευασμένων, Vnde mirari ſubit cur Suidas τὴν καρυκείαν ſignificare τῶν ζωμῶν ἡδότητα ſripſerit: Apri autem, quos etiam a coquis exquiſitiſſime apparari conſueuiſſe in praecitatis verbis meminit Galenus, vt a Veteribus in cõuiuijs aeſtimarentur, Iuuenalis hoc verſu teſtatur.

Quanta eſt gula, quae ſibi totos
Ponit apros, animal propter conuiuia natum

Ne

Ne Martialem proferam, qui vix vnquam. cenas, aut nobiles eſcas memorat, quin inter ipſas apro nobilioré prope locum tradat; quem ſicut hodie varijs iuribus, ac delicatis liquoribus condiunt coqui, vt eius ſilueſtrem odorem occultent, ita quoq. Maiores noſtros non minus gulae ſtudioſos factitaſſe intelliget, quicunq. Apicij illius opſodaedali varias apri condituras examinauerit, Apri lumbus omnibus alijs partibus, eius praeponebatur, hunc Plautus & Cato aprugnum vocauere, cuius tenera durities commendata ipſi etiam callinomen dedit; propter quod etiam Horatius longa oua extollens calloſa nuncupauit, tamquam compacta illa teneritudo in omnibus ciborum generibus & dentibus, & palato valde grata ſit: Quin & hodie in Italiae nõnullis regionibus ac Venetorum praeſertim ſuum domeſticorum lumbos inter ſuauia aeſtimari ſcimus.

Quid ſit ὠμήλυσις, De farre factitio Aetij locus emaculatus, & quod far Hordei, de Hordeo quaedam ex Ariſt. & Apollonio. Cap. XXIII.

QVicunq; apud Abſyrtum lectitarunt, ὠμήλυσιν graecorum mixtionem quandam ex farinis foenugraeci, ſeminis lini, & hordei aequali pondere confarctis extitiſſe, iure dubitãt quomodo Caelius Aurelianus acutorum 2. cap. 24. & 37. interdum ſimplicis pollinis cataplaſma, interdum pollines aqua ſolutos a graecis ὠμήλυσιν vocari tradat; ſed omnem dubitandi occaſionem e medio tollit Galenus, qui in expoſ. voc. antiq. eo nomine a veteribus appellari tam tenuiores, quam craſſiores et nõ torrefactas hordei farinas ſcribit, addens ὠμήλυσιν quaſi crudam farinam proprie dici, abuſiue autem omne aliud farinarum genus ita nuncupari: Et quoniam farinarum mentionem feci hic locus

me admonet vt errorem quorundam recentiorum detegam, qui apud antiquos far etiam rem factitiam extitiſſe duabus rationibus probare credunt, quarum prima eſt quod Archigenes apud Aetium lib. 9. cap. 45. manifeſte monſtrat Romanos far ex frumento madefacto, ſiccato, & in partes craſſiores diffracto paraſſe: Altera eſt quod Palladius farris hordei mentionem faciens clare innuit far illud factitium fuiſſe; Ego vero qui nec Plinium Archigeni fere coetaneum nec quemquam alium (quod recorder) far aliud praeter natiuum adoreum vocatū nominaſſe vidi, facile puto eos in magno errore verſatos eſſe; & quod primo de Archigene in medium afferunt, ſciant velim ea omnia ex margine, ab aliquo inſcio librario contextui fuiſſe perperam interpoſita; nam praeterquam, quod nemo mediocris iudicij inueniretur, qui verba illa in latinis codicibus poſita nec inter ſe, nec cum praecedentibus ſubſequentibus ve, cohoerere non aduerteret; accedit quoq. codicis vetuſtiſſimi, qui apud me reperitur, teſtimonium in quo tota illa pars ſine farris factitij mentione hunc in modum legitur, *πόλλοι μὲν οὖν σκευάσθωσαν διὰ χόνδρου ἢ ἀλίκης τρόφιμοι ὄντες, καὶ ποσῶς παραπλαστικοί; ἡδυνέσθωσαν δὲ ἅλσι ἐλαχίστοις καὶ βραχεῖ ἐλαίῳ, καὶ ἀνήθῳ, ἢ μᾶλλον ἀντὶ τοῦ ἐλαίου στέατι ὄρνιθος ἢ χηνὸς προσφάτῳ; οἱ δὲ διὰ ὀρύζης ὁμοίως σκευαζόμενοι ξηραντικώτεροι εἰσίν; ἔτι δὲ μᾶλλον οἱ ἀπὸ κέγχρου: οἱ δὲ ἐκ φαρὸς σκευαζόμενοι ἐμπλαστικώτεροι: σκευάζω δὲ αὐτοὺς ἐγὼ φησὶν Ἀρχιγένους, τὸν τρόπον τοῦτον μαγειρικὸν ἀποβρέχω ὕδατι ὀμβρίῳ ὥστ᾽ ἐν νυκτὶ ῥεῦσαι, εἶτα ἐπιμελῶς ἀποπλύνων τὸν ῥύπον ἐμβάλλω τῷ ὕδατι φὰρ τὸ καλούμενον κλούσινον, καὶ πάλιν ἐάσας αὐτὸν διαβραχῆναι χερσὶν σπουδαίως διατρίβω, καὶ οὕτως διηθήσας αὐτὸν τὸν χυλὸν ἕψω κινῶν ἀνήθου κλωσίν. συνίσταται δὲ ταχέως ὡς ἡ εἰς τὰ βιβλία κόλλα.* ideſt pultes igitur ex chondro, vel halica apparentur, vt qui valde nutriant, & aliquo pacto obducant, cōdiantur vero

ro minimo ſalis, oleo, & anetho vel potius olei loco recenti gallinae, aut anſeris pinguedine; quae uero ex oryra eodem modo paratur magis exſiccant, & quae ex milio adhuc magis; & quae fiunt ex farre magis adſtringunt, ipſas autem paro (ait Archigenes) hoc coquorum modo, Aqua pluuia tota nocte rohem macero, deinde deligenter exprimens, aquae inijcio far cluſinum vocatum, rurſuſq. ipſum macerari ſinens, manibus diligenter tero, ſicq. percolatum ipſum ſuccum coquo, anethi ramis agitans, conſiſtit autem celeriter inſtar glutini librorum, quae verba vti inter ſe mirifice conſonant, ſic latinis germani interpretis comparata nō modo ea corrupta eſſe, verum etiam quicquid plus in ipſis legitur, ſuperuacaneum fore monſtrant: cum enim aliquis recentior in margine editionis far regione adnotaſſet farris illius apparatum, forte vel interpres ipſe, vel librarius alter id totum textui interſerendum exiſtimauit; vnde poſtmodum alia exemplaria tranſcripta ſimili errore innumera infecerunt, multos etenim errores in antiquos libros ſimili ratione irrepſiſſe apud omnes eruditos cōſtat: de Palladio autem quod dicunt ita ſentio far hordei apud ipſum idē eſſe quod apud Columellam a quo omnia illa accepit, Columellam porro farris nomine ſaepiſſime pro craſſiore farina vti ſcire poſſunt, qui octaui eius libri cap. 4. 5. & 11. attente legerunt, quo pacto Varro etiam uſus ſaepius inuenitur, & praeſertim quando pro turdorū cibis offas modo ex craſſiore, modo ex ſubtiliore farre componi mandat, nam & farinam a farre quo tercentum annis veteres Romani victitarunt, dictam fuiſſe teſtatus eſt ex Verrio Plinius lib. 18. poſt quem & iuuenalis ſimili vocabulo pro pane ex farina, vſus inuenitur ſatyr. 5.

Cum poſsis honeſtius illic
Et tremere & ſordes farris mordere canini

Addam

Addam his in hiſtorijs mirabilibus Apollonij notatum inueniri Ariſtotelem in phyſicis quaeſtionibus docuiſſe eos qui hordeo ſerendo incumbunt pallidioribus corporibus eſſe quam qui tritico; cum tamen in 21. prob. ſec. prob. 24. id paullo diuerſius legatur, eos ſcilicet qui cibos ex hordeo factitant decoloratiores, & deſtillationibus magis obnoxios eſſe, eos uero qui ex tritico, meliorem habitum referre, quod ſicut triticum hordeo facilius coquitur pariter etiam effluxus ab illo in corpus illabentes melius conficiantur, & propterea nec in crudos humores conuertant, nec ſanguinem corrumpant, quemadmodum uapores ab hordeo effluentes efficere uerisſimile eſt.

Locus Ariſtotelis de melle correctus & expoſitus, quod mel conſeruet mortua corpora & alia quaedam.

Cap. XXIIII.

VVlgarium quorundam iam diu fuit opinio mellis prouentum maxime praemonſtrari, quando frequentiores arcus celeſtes apparent, quod probant nonnulli ex hiſce uerbis Ariſtotelis in lib. 5. de hiſtoria animalium cap. 22. μέλι δὲ τὸ πῖπτον ἐκ τοῦ ἀέρος, καὶ μάλιστα τῶν ἄστρων ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν κατασκήψῃ ἡ ἶρις, ſed ego hanc ſententiam ſemper ſuſpectam habui, propterea quod Ariſtoteles eodem in loco ita ſcribens ἀλλ' αὐχμοῦ μὲν ὄντος μέλι ἐργάζονται μᾶλλον ἐπ' ὀμβρίας δὲ γόνον id clare affirmat, quod etiam communi fere omniū experimento conſtat, nimirum in ſummis ſiccitatibus maiorem mellis ſuper herbas quas depaſcuntur apes, copiã abundare, iccirco quin Ariſtotelis codicibus impreſſis error aliquis lateat, nemini dubitandum puto, eo magis quod in uetuſtiſſimo Scipionis Carteromachi codice, quem mihi opera eruditiſſimi Fuluij Vrſini uidere contingit,

contingit, in hunc modum ſcriptum inueni *καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τῶν ἄστρων ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν κατασκήψῃ ὁ Σήριος*, quã lectionem vt vehementer probem, in primis publica fere experientia admonet, deinde Plinij ſcriptoris inter latinos grauiſſimi auctoritas, qui cum omnia ab Ariſtotele acceperit, ſenſiſſe videtur lib. 11. cap. 14. optimum mel Sirio ex oriente produci; apparente vero arcu coeleſti, ſi imber non ſequatur, medicamenta oculis & non nulla fieri: Quid porro aſtrorum exortus Ariſtoteli ſignificent ſcio alios diuerſa ſentire, mihi vero probatur magis, vt canem & procyonem interpretemur, quando quidem Theophraſtus 1. de cauſſis plantarum cap. 6. & alibi canem *τὸ ἄστρον* per excellẽtiam vocaſſe inuenitur: cum enim (vt Hipparchus ac Hyginus declarant) Sidus canis plures ſtellas contineat, quarum vna Sirius vel canicula nuncupatur, Ariſtotelem id ſignificaſſe arbitror, quod mel tunc maxime ab aere cadit, quando aſtra, videlicet procyon, canis, & praeſertim Sirius, qui canis ſtella eſt, exoriũtur: eo namq. tempore ardere terram, & ſiccitates maiores inſtare, vnde roris mellei vbertas naſcatur, nemo neſcit: Illud vero admiratione dignum eſt, quod Eudoxus Cnidius apud Apollonium refert in Aphrica quandam gentem eſſe, quae ſupra Syrtes & Chartaginem incolat Gyzanteres vocata, hancq. exerceat artem quod flores iſtis in locis colligat, melq. copia & qualitate ex ijs cõficiat, vt apum aequet mellificium: Multas autem atq. omni ex parte homini vtiliſſimas vires a natura obtinuit mel: ſed illa reliquarum praeſtantiſſima putanda, quod vitia coerceat, nec ſerpere ea patiatur; qua ex cauſſa etiam exanimum (ſicut Columella lib. 12. tsadit) corpus hominis per annos plurimos innoxium conſeruat: nam Plinius refert principatu Claudij ſe vidiſſe hippocẽtaurum in Theſſalia natum ex Aegyptio ad Imperatorem in melle allatum ante Plinium

vero

vero Xenophon. in 5. graecarum rerum, morem quandoq. ſepeliendi mortuos in melle vt conſeruarentur extitiſſe tradit, quod in 3. Lucretium intellexiſſe puto cū ſcripſit.

Aut in melle ſitum ſuffocari, atq. rigere
Frigore, eum in ſummo gelidi cubat aequore ſaxi

Vt hac ratione valeant medici in vſu mellis eſſe audiciores, vbi praeſertim corruptionibus occurrere, atq. putredinem compeſcere neceſſarium eſt; alioqui ſi cū ſiccitate contendatur, detrimentum potius quam commodū mellis vſui ſuccedere merito innuit Galenus, dū bilioſis, vt pote ſiccis, magno ſtudio eū cauēdū praecepit.

Locus Theophraſti Apollonio collatus; de Helleboro quaedam alter Theophraſti locus, non integre a Plinio expreſſus. Cap. XXV.

THeophraſtus 18. cap. lib. 9. de hiſto. plant. quātum aſſuetudo etiam in medicamentis valeat, declarans, aliquot hominū exempla proponit, qui magna hellebori copia aſſumpta ob conſuetudinē, neq. ſuperius, neq. inferius purgabantur: inter alia Eudemū Chiū refert 22. hellebori potiones in foro vna die hauſiſſe, nec quicquā purgatū eſſe; quamquā hoc ab ipſo factū ſubiungit, cū poſt ſeptimā potionē pumicis puluerē aceto ſubactum ad comprimendum hellebori vim bibiſſet: Haec hiſtoria ex ipſomet Theophraſto non parū diuerſa ab Apollonio in lib. de mirab. hiſt. refert hoc pacto, Θεόφραςος ἐν τῷ περὶ φυτῶν ἐν τῇ ἐσχάτῃ τῆς πραγματείας, Εὔνομος (φησιν) ὁ χίος ὁ φαρμακοπώλης ἐλλεβόρου πίνων πλείονας πόσεις οὐκ ἐκαθαίρετο, καὶ ποτὲ ἔφη ἐν μιᾷ ἡμέρα συνθέμενος τοῖς ὁμοτέχνοις περὶ τουτου δύο καὶ εἴκοσι πόσεις ἔλαβεν ἐν τῇ ἀγορᾷ καθήμενος, καὶ οὐκ ἐξανέστη ἀπὸ τῶν σκιδιῶν: τό τε δ' ἀπῆλθεν λούσασθαι, καὶ δειπνῆσαι ὥσπερ εἰώθει, καὶ

θει, καὶ οὐκ ἐξήμεσεν τοῦτο δὲ ἔπραξεν ἐν πολυχρονίῳ συνηθείᾳ γεγονὼς, ἀρξάμενος ἀπὸ ὀλίγων ἕως τοσούτων, πάντων δὲ τῶν φαρμάκων αἱ δυνάμεις ἀσθενέστεραι τοῖς συνειθισμένοις, ἐνίοις δὲ, καὶ ἄπρακτοι εἰσὶν, ideſt Theophraſtus in lib. de plantis, in poſtrema tractatione Eunomus (ait) Chius pharmacopola multas ellebori potiones hauriens non purgabatur; & nonnunquam vna die cum eiuſdem profeſſoribus re compoſita in foro ſedens vigintiduas potiones accepit; neq. tamen a ſuis vaſis ſurrexit: tum vero abijt lotum atq. cenatum, vti cõſueuerat, neq. euomuit. Hoc autem fecit longa cõſuetudine ita paratus. ſ. a paucis principio accepto, ſicq. ad tot potiones progrediente. Sunt enim omnium medicamentorum vires in conſuetis infirmiores, in aliquibus etiam prorſus inefficaces. Quae verba libenter propoſui, vt queant eruditi iudicare Theophraſti ne vulgatis codicibus, an Apollonij ſcriptis potior fides haberi debeat: Cum enim Theophraſti mens in eo capite exiſtat conſuetudinis potentiam demonſtrare, videtur potius ſi ſuam ſententiam tali exemplo confirmare quaerit, voluiſſe Eunomũchium tot hellebori potionis impune accepiſſe ob conſuetudinem (vt legitur apud Apollonium) quam quod pumicem aceto ſubactum potaſſet. Cur veteres helleboro, elaterio ſimilibuſq. vehementiſſimis medicamẽtis adeo frequenter, atq. audacter vterentur, inopiam leuiorum pharmacorum, qua laborabant, in cauſſa extitiſſe putarunt multi: Ego vero non tam eorum conſilium huic adſcribo, quam quod (vt Galenus in libris de artic. memorat) huiuſcemodi pharmacorum praeparationes varias ac tutas habebant, quas poſteros edocere neglexerunt niſi potius eorum commentarijs careamus vt contigit de lib. Hellebori Hippocr. cuius principium dumtaxat habetur. Praeterea linimentis balneis, alijſq. extrinſecis (vt notat Oribaſius) remedijs admiſcebant,

quae vt ſine noxa hominū corpora purgabāt, ſic quoq. iucunditatem maiorem vel ſaltem moleſtiam minorem afferebant; His autem temporibus nihil pene huiuſce generis notum eſt, & iccirco non eſt mirum, ſi dum medicamenta leuiora ſectari ſtudemus, valentiora dimittētes in curandis aegris ab antiquioribus tum in celeritate, tum etiam in ſecuritate non raro ſuperamur: Ita ſane interpretor Plinij ſententiam, qui helleborum ſcribit quondam terribile, poſtea tam promiſcuum effectum, vt plerique ſtudiorum gratia ad peruidenda acrius, quae commentabantur, ſumptitarent; An venenis edēdis ita quoq. poſſint homines aſſuefieri, vt ab illis non ledantur dubium eſt. Multi grauiſſimi auctores id fieri poſſe exiſtimarunt, ſed Auerroes auctor in perſcrutandis rerum cauſſis acutiſſimus in lib. ſuo de theriaca talē ſententiam acriter confutauit: Hic ſubiungendus alter Theophraſti locus a Plinio non integre expreſſus. Is. n. libro de lapid. in hunc modum ſcribit, *ἀνακεῖσθαι καὶ ἐν τῷ διὸς ὀβελίσκῳ σμαράγδους τέτταρας μῆκος μὲν τετταράκοντα πηχῶν, εὖρος δὲ τῇ μὲν τέτταρας, τῇ δὲ δύο*, ided in Iouis Obeliſco, quatuor ſmaragdos fuiſſe poſitos, longitudinis quadraginta cubitorum, latitudinis vero in vna parte quatuor, in altera duorum. Haec Theophraſtus. at Plinius ipſum citans ſic ait 37. lib. cap. 5. & fuiſſe apud eos in Iouis delubro obeliſcum ex 4. ſmaragdis 40. cubitorum longitudine, latitudine vero in vna parte quatuor, in altera duorum. Mihi ſane rationabilius videtur in obeliſco fuiſſe ſmaragdos arte infixos, quam totum obeliſcū ex ſmaragdis cōſtructū ēe.

Locus

Locus Hippocratis de Hippace Herodoto collatus: de lactis coagulatione; Cteſiae locus de radice vinum coagulante: muria dura, & marinae vſus.

Cap. XXVI.

VEtuſtiſſimus auctor Hippocrates in lib. de aer aqua,& lo. ſcytharum mores varios enarrans, inter cetera eos equino lacte Hippace vocato victitaſſe refert; quomodo autem Hippacem eae gentes conficerent,in 4. de morbis hac oratione edocet, ἔοικε δὲ τοῦτο ὥσπερ οἱ Σκύθαι ποιεῦσιν ἐκ τοῦ ἱππείου γάλακτος, ἐγχέοντες γὰρ τὸ γάλα ἐς ξύλα κοιλὰ σείουσι. τὸ δὲ ταρασσόμενον ἀφριεῖ, καὶ διακρίνεται, καὶ τὸ μὲν πίον ὃ βούτυρον καλέουσιν, ἐπιπολῆς διΐσταται; ἐλαφρὸν ἐόν; τὸ δὲ βαρὺ, καὶ παχὺ κάτω ὑφίσταται: ὃ καὶ ἀποκρίναντες ξηραίνουσι: ἐπὴν δὲ παγῇ καὶ ξηρανθῇ, ἱππάκιν καλέουσιν, i. aſſimilatur vero hoc, illi quod Scythae ex equino lacte parant. Nam lac vaſis ligneis inijcientes conquaſſant: quaſſatum ſpumeſcit atq. diſſeparatur, & id quod ſuperficiei ſupernatat butyrum appellant veluti leue quoddam: quod autem infra ſubſidet graue ſegregantes exiccant, & poſtquam concreuerit Hippacem vocant. Hanc eandem rem quoniam Herodotus Hippocratis coaetaneus in 4. diuerſo quodam,& latiori modo exponit, eius quoq. verba ſubnectam αἱ γὰρ τῶν Σκυθέων γυναῖκες ὡς σφι ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλὸν ἐφοίτεον παρὰ τοὺς δούλους, τοὺς δὲ δούλους οἱ Σκύθαι πάντας τυφλοῦσι τοῦ γάλακτος εἵνεκεν, τοῦ πίνουσι ποιέοντες ὧδε: ἐπεὰν φυσητῆρας λάβωσι ὀστεΐνους αὐλοῖσι προσεμφερεστάτους, τούτους ἐσθέντες ἐς τῶν θηλέων ἵππων τὰ ἄρθρα φυσῶσι τοῖσι στόμασι, ἄλλοι δὲ ἄλλων φυσεόντων ἀμέλγουσι: φασὶ δὲ τοῦ δὲ εἵνεκα τοῦτο ποιέειν, τὰς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσωμένας τῆς ἵππου, καὶ τὸ οὖταρ κατίεσθαι, ἐπεὰν δὲ ἀμέλξωσι τὸ γάλα ἐγχέαντες ἐς ξύλινα ἀγγήϊα κοιλὰ, καὶ παραστήξαντες κατὰ τὰ ἀγγήϊα τοὺς τυφλοὺς δονέουσι τὸ

γάλα, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐπιστάμενον ἀπαρύσαντες ἡγέονται εἶναι τιμιώτερον, τὸ δὲ ὑφιστάμενον ἧσσον τοῦ ἑτέρου. ideſt vxores namque eorum in diuturna virorum abſentia ad ſeruos acceſſerant viſu orbatos. Orbant autem Scythae ſeruos omnes lactis gratia quod potant, ita id facientes: ſufflatoria oſſea fiſtulis ſimillima ſumuntur, eaq. genitalibus equarum impoſita ore inflantur, hoc alijs facientibus, alij equas emulgẽt. Hoc ideo ſe facere aiũt, quod venae equarum ſufflatae implentur, & mammae deſcendunt. Poſteaquam emulxere lac, in cõcaua vaſa lignea diffundunt. His circumpoſiti caeci lac agitant, cuius, quod ſummum eſt delibatur, precioſiuſq. habetur: vilius autem, quod ſubſidit. Ratio autem qua ſeruos occoecarẽt Scythae nulla alia fuit, quam ne fugam capere poſſent, ſiquidem cum in hunc vnũ faciendi lactis vſum eos adhiberent, oculi ipſorum non erant neceſſarij, vt ideo poſſent ſine detrimento ne fugitarent ſeipſos exoculatione ſecuros reddere, itaq. ex praedictis perſpectũ habetur praeter coagulum, & ſuccos diuerſos nobis experientia notos quendam alium condenſandi caſei modum antiquos cognouiſſe; medicos autem ſolos fuiſſe, vt 4. Meteorol. cap. 3. ſcribit Ariſt. qui coaguli opera lac in caſeum condenſarent, forſan quod ſic purior caſeus, & valetudini accõmodatior euadat, cum qui alijs rebus commixtis efficitur, earum qualitates imbibere neceſſe videatur; Nam & Hippocrates loco citato Ariſtotelis ſententiam ratam facere videtur, cum ipſe medicus coaguli ſic mentionem faciat, ἔοικε δὲ τοῦτο τὸ πάθος γάλακτι, ἐπὴν τὶς ὀπὸν ἐμβάλλῃ ἐς τὸ γάλα ψύξις γινομένη ἐπ' αὐτῷ τῷ γάλακτι συνεπάχυνε τὸ γάλα, καὶ ὁμοῦ ἐποίησε. ideſt ſimilis eſt haec affectio lacti, quando quis ſuccum lacti inijcerit frigiditas ipſi lacti inducta id cõdẽſat, atq. vnit; quamquam poſſet aliquis ſuſpicari nomine ὀποῦ intellexiſſe Hippocratem ſuccum ficulnum, vt ſaepe no

tatum

tatum eſt apud auctores, & praeſertim poetas graecos. Hippicem quoq. herbam, deſcribit Plinius lib. 25. cap. 8. quam in ore habentes famem, ſitimq. non ſentire, & ob id Scythas illa etiã in duodenos dies durare in fame ſitiq. An vero ſit herba Hippice Plinij, cuius meminit Theophraſtus 9. de hiſt. plant. 13. his verbis διὸ ταύτῃ τε, καὶ ἱππάκῃ διάγειν φασὶ τοὺς Σκύθας ἡμέρας καὶ ἕνδεκα, καὶ δώδεκα, vt credidiſſe videntur Hermolaus, & Gaza, qui ἱππάκῃ vocem tranſtulit equeſtri, an vero caſeus equinus, ſicut Turnebus in annotationibus in lib. Theophr. de odoribus, in hoc Plinium reprehendens, exiſtimauit; nõ ita faciliter auſim affirmare; certe Theophraſtus aliquid miri de Scythis dicerẽ voluiſſe videtur; atqui eos duodecim dies ea radice, & caſeo equino viuere conſue uiſſe nullam admirationem habet, quando ferunt Zoroaſtrem interdũ ſolo lacte ſex menſes trãſegiſſe, quod de quodam alio narrat Athenaeus, immo ipſemet Hippocrates, atq. Herodotus videntur innuiſſe, quod plurimam temporis partem ſolo caſeo equino Scythae vectitarent, igitur quin Turnebo diſcors ſim hactenus facere nequeo. An vero ope caloris, an frigoris ſemper lacti coagulatio accedat, dubitari merito poſſet; ſed cũ à rebus diuerſis facultatibus praeditis hanc operationẽ naſci conſtet, ab vtraq. cauſſa proficiſci autumo, calore ſeroſum humorem exſuggẽte, frigore terrenum condẽſante, atq. ab aqueis partibus ſegregante; ſic namq. Cynara; gallinae guttur: cnicus (quod tradit Alexander probl. auctor) coagulare conſpiciuntur. Illud mirum, quod a Cteſia ſcriptis mandatum eſt radicem quandam apud Indos haberi, quae aquae, aut vino parua menſura immiſſa ita condenſat, vt manu veluti cera teneri, ac tractari queant, quemadmodum item de aquifoliae arboris flore aquam glaciante, & coriaceſia, calliciaq. idẽ operantibus ex Pythagorae auctoritate tradit Plinius lib.

lib. 24. cap. 13. & 17. id autem efficere vim radicis mirifice exſiccatoriã, ac frigidam propterea exiſtimo, quoniam Ariſtoteles ſcriptor grauiſſimus, in 4. Meteorol. lib. aquam ſerum, & vrinam ſolo frigido ſicco concreſcere prodit, vbi etiam ſcribit Arcadici quoddam uini genus eſſe, quod a fumo in utribus ſiccatum adeo conſpiſſatur, ut gladijs abraſum bibatur. Cur itaq. apud Scribonium largum, alioſq. ſcriptores pro muria dura non eam intelligamus, quae ui ſolis uſq. adeo craſſefacta ſit, ut alterius liquidioris reſpectu dura quodammodo appareat? Certe Turnebus alioquin oculatiſſimus ſi Columellam in lib. 12. ubi muriae durae conficiendae rationem edocet, attente lectitaſſet, non ipſi neceſſe fuiſſet eius etymologiã nimis ſubtiliter inueſtigare, ſed ſtatim intellexiſſet maiores noſtros plures murias habuiſſe, & inter alias vnam, quam & copia ſalis, & calore ſolis conſpiſſatam ut à reliquis ſeperarent, duram nuncupare uoluerunt, quave etiam oliuas albas condiri conſueuiſſe innuit Celſus in 2. lib. Nam Columella idẽ lib. 7. cap. 4. coeleſtis aquae ſubdio ſalibus duratae ad pecoris ſcabritiem curandam meminit; mentionem quoq. facit Celſus lib. 2. cap. 30. aquae durae, quam difficiliter putreſcentem exponit. Ad haec marinam aquam ad profligandos uarios morbos in uſum receptam ab antiquis inuenio; qua ſacerdotes aegyptios Euripidem, illuc cũ Platone appulſum & morbo correptum curaſſe memorat Laertius, unde is quaſi remedio gratiam redditurus uerſiculũ decantatũ omnibus fecit, θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά.

Sententia Plinij defenditur de lino viuo, & ex alijs comprobatur quid ſit Scribonio foenicium. Cap. XXVII.

EX Cyprio lapide, quem amiantum alij nominãt, telas & uela ſpectaculi gratia maiores texiſſe, quae ignibus iniecta arderent quidem, ſed flammis

mis

mis inuicta & ſplendidiora exirent; Dioſcorides ſcrip-
ſit: Hunc quod Plinius crediderit ac appellarit linum
uiuum, & inextinguibile non erat a quibuſdam recen-
tioribus damnandus; quandoquidem Pauſanias ante
ipſum Carpaſium linum, Strabo Caryſtium uocarant,
quem Solinus Carbaſum, Zoroaſter Boſtrychitem, qui
dam Corſoydem, alij Poliam, alij Spartopoliam, uulga
res pulueres Salamandrae aut alumen ſciſsile falſò dixe
re: Ex huiuſce generis lino mappas etiã factitatas quae
igni immiſſae, ut aliae aqua lotae a ſordibus mundabã-
tur, praeter Plinium Apollonius quoq. auctoritate Taci
in libro mirab. hiſt. hunc in modum teſtatur. τάκος ἐν τῷ
περὶ λίθων, ὁ καρύστιος (φασὶν) λεγόμενος λίθος ἐπιφύσεις ἔχει
ἐριώδεις, καὶ χνοώδεις, ἐξ ὧν νήθεται καὶ ὑφαίνεται χεῖρε κραγεῖα,
στρέφουσι δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἐλλύχνια, καὶ ἐστὶν, καιόμενα λαμπρὰ,
καὶ ἀκατάκαυστα. τῶν δὲ ἐκμαγείων τῶν ῥυπαινομένων. ἡ πλύ
σις γίγνεται, οὐ δι᾽ ὕδατος, ἀλλὰ κλημάτις καίεται, καὶ τότε τὸ
ἐκμαγεῖον ἐπιτίθεται, καὶ ὁ μὲν ῥύπος ἀποῤῥεῖ, αὐτὸ δὲ λευ-
κὸν, καὶ καθαρὸν γίνεται ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ πάλιν εἰς τὰς ἐγ-
χρήζει, χρείας: τὰ δὲ ἐλλύχνια μενεῖ τὸν ἅπαντα χρόνον ἀκατά-
καυστα καιόμενα μετ᾽ ἐλαίου: δοκιμάζει δὲ καὶ τοὺς πτωματι-
ζομένους ἡ ὀσμὴ τοῦ ἐλλυχνίου, καιομένου; γίγνεται δὲ ὁ λίθος
οὗτος, καὶ ἐν Καρύστῳ μὲν ἀφ᾽ οὗ καὶ τοὔνομα, ἔλαβεν, πολὺς δὲ
ἐν Κύπρῳ καταβαινόντων ἀπὸ τοῦ Περάνδρου ὡς ἐπὶ Σόλους
πορευομένοις ἐν ἀριστερᾷ τοῦ Ἐμαίου ὑποκάτω πετρῶν, καὶ κα
τὰ πανσέληνον αὔξεται, καὶ πάλιν φθίνοντος τοῦ σεληνίου μειοῦ
ται, καὶ ὁ λίθος. ideſt Tacus in lib. de lapidibus, lapis (ait)
Caryſtius dictus habet adnata quaedam linea, & colo-
rata, ex qua materia nentur, ac texuntur mantilia; ex ea
dem & fila pro lucernis torquentur, ſuntq. dum vrun-
tur, ſplendida atq. incremabilia. Porrò ſordes manti-
lium non aqua eluũtur, ſed clematis vritur, atq. ei map
pa imponitur, vnde ſordes omnis effluit, ipſaq. mappa
igne alba, atque pura redditur, rurſumq. in vſum adhi-
betur:

betur. Funiculi autem lucernarum ex ipſo facti vſti cũ oleo nullo vnquam tempore conſumuntur, atq. harum lucernarum odore deprehenduntur, qui morbo caduco vexantur; gignitur vero huiſcemodi lapis tum in Caryſto, a quo nomen ſumpſit; tum copioſius in Cypro, qua a Gerandro Solos verſus iter deorſum ducit, ad laeuam Elmaei infra rupes; augeſcit circa plenilunium; rurſumque luna decreſcente minuitur. Ex quibus maniſeſte colligitur lapidem ſiue linum cyprium, non tantũ ſpectaculi gratia, verũ etiam ad mappas, ac mantilia cõficienda, vt quoq. Plinius meminit, vſurpatum eſſe; quẽ vſum Dioſcoridem ſanè latuiſſe nemo dubitet; fortaſſe quod illius tempeſtate, vel potius in regionibus ſuis minime amiantum in id adhiberetur. Ad hunc locum faciunt & illa, quae Plutarchus ſcripſit in lib. de defectu oraculi: vbi flumina, fontes, metalla, aliaſq. plurimas terrae vires, aliquando deficere oſtendens, idem eueniſſe ſcribit lapidi Caryſtio ſub hiſce verbis, καὶ μετάλλων τὰς μὲν ἐξαμαυρώσεις γεγονέναι κενὰς ὡς τῶν περὶ ἀττικὴν ἀργυρίων, καὶ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ χαλκίτιδος, ἐξ ἧς ἐδημιουργεῖτο, τὰ ψυχήματα τῶν ξίφων, ὡς Αἴσχυλος εἴρηκε. Λαβὼν γὰρ αὐτόθακτον Εὐβοϊκὸν ξίφος, τῆς δὲ ἐν καρύστῳ πέτρας χρόνος οὐ πολὺς ἀφ' οὗ πέπαυται μηρύματα λίθων μαλακὰ νηματώδη συνεκφέρουσα; καὶ γὰρ ὑμῶν ἑωρακέναι τινὰς οἴομαι χειρόμακτρα, καὶ δίκτυα, καὶ κεκρυφάλους ἐκεῖθεν οὔτε περικαομένους ἀλλ' ὅσ' ἂν ῥυπανθῆ χρωμένων ἐμβαλόντες εἰς φλόγα, λαμπρὰ, καὶ διαφανῆ κομίζονται: νῦν δὲ ἠφάνισται, καὶ μόλις οἷον ἶνες ἢ τρίχες ἀραιαὶ διατρέχουσιν ἐν τοῖς μετάλλοις. ideſt metallorum quoque nouas haud mirum extinctiones factas, quemadmodũ argenti apud Atticam regionem, atq. chalcitidis, in Euboea, ex qua aquae frigore tinctos enſes fieri ſolitum teſtatur Aeſchylus his verbis (cupiens enim Euboicum enſem acie rigentem) petrae autem in Caryſto iam diu eſt, quod vena deſijt glomos lapideos molles ferre, ex

quibus

quibus fila nebantur . Nonnullos enim veſtrum mantilia,plagulas,retia ex illa materia contexta aſpexiſſe puto, quae non comburuntur, ſed vſu ſordida effecta in flammā conijciunt, atque inde lucida,& ſplendida afferunt. Nunc autem euanuit, vixq. in metallis rarae veluti fibrae ac pili intercurrunt. Laborauit Turnebus, vt quid Scribonio Foenicium ſignificarit, apertum faceret, ſed quis non videt ea verba in 267. ſic legi debere? ſecundum quae adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrra trita per ſe aſpergitur, vltimum nitrum, & aſius lapis: Phoenicio inducitur; Marcellus enim qui Scribonium tranſcripſit cap. 35. idem malagma deſcribens, ſic ea verba refert; ſecundum quae adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrrha trita aſpergitur, vltimum nitrum,& aſius lapis additur: Ea vero vltima duo verba, Phoenicio inducitur, arbitror ſic intelligenda, quod malagma ſuper pannum vel coriū purpureū, dum poſtulat vſus, duci debeat, atq. ita loco patienti apponi; Nam, & Marcellus & Scribonius alia huiuſcemodi emplaſmata memorant, quae pannis ſuper inducta aegrotantibus membris applicabantur: in 37. capite Marcelli; de lapide Sarcophago vnciam 1. tundes, & cribrabis, & ex aqua tepida permiſcebis atque in pannum inductū impones pedibus & alligabis.

FINIS SECVNDI LIBRI.

VARIARVM IN MEDICINAE AVCTORIBVS, ET ALIIS ECTIONVM,

Liber Tertius.

Loca Oribaſij ex Stobaeo reſtituta. *Cap. 1.*

ORIBASIVS qui multa veterum medicorum ſcripta collegit, cuive, ob hanc cauſſam medici omnes magnopere debent, in 9. collect. ſuorum libro nõnulla ex Antyllo de aere profert, quae, quoniam apud Stobaeum diuerſo ſatis modo leguntur, hic lectoribus proponere volui. Ea igitur quae in cap. 4. Oribaſij ſcripta habentur, ſic apud Stobaeum ſer. 99. leguntur. ἡμέραν λαμβάνομεν σὺν τῇ νυκτὶ, ἀναλογίαν δὲ αὐτὴν ἔφαμεν ἔχειν τινὰ πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν, καθάπερ Ἱπποκράτης ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐπεσημήνατο: ἔστι δὲ ὁ μὲν ὄρθρος, ὑγρὸς, καὶ θερμὸς ἔαρι, ἐοικὼς διὰ τοῦτο οἵ τε ὕπνοι εὐκρινεῖς, καὶ τὰ σώματα ἀνεῖται, καὶ τὰ τῶν ὑγιαινόντων, καὶ τὰ τῶν νοσούντων ὥστε, καὶ τοῖς πυρέσσουσιν εὐφορώτατον εἶναι τόνδε τὸν καιρὸν: ἀναθυμιάσεις δὲ ἄνεισι περὶ τὸν ὄρθρον, καὶ αὖραι ποταμὸν ἀποπνέουσιν ὑγραὶ, καὶ δρόσος ἐπιπίπτει, ἄνθη ἀναβαίνει, καὶ πάντα τὰ

ἐκ τῆς γῆς. φυόμενα ἀνίησιν ἔαρι τῆς καταστάσεως τῆς ὀρθρινῆς
ἐοικυίας: τὰ δὲ μέσα τῆς ἡμέρας θέρει παρείκασται· τὰ δὲ κατὰ
τὴν δείλην φθινοπώρῳ διὰ τοῦτο βαρῶν καὶ δυσαρεστημάτων
οἰστικὰ νοσερῆς οὔσης τῆς δείλης, ἀνάλογον φθινοπώρῳ, τῆς δὲ
νυκτὸς τὰ μὲν πρῶτα, καὶ τὰ περὶ τὴν ἑσπέραν ὅμοια τῇ δείλῃ,
ἐντεῦθεν οὔτε ὕπνουν ἐπιτρέπομεν τοῖς κάμνουσι περὶ τὴν δὲ
τὴν ὥραν οὔτε ποτὸν προσφέρομεν, οὔτε ἄλλο προσάγομεν βοή-
θημα, εἰ μή τι ἕτερον προκαλοῖτο ὑποψόμενοι τὸν καιρὸν τοῦ-
τον, ὥσπερ, καὶ τὸν δείλινον: τὰ δὲ μέσα τῆς νυκτὸς χειμῶνι ἐξεί-
κασται: πλεῖστον γὰρ τότε ὁ ἥλιος καθάπερ καὶ ἐν χειμῶνι ἀφέστη
κεν ἡμῶν αἵτε οὖν ὀδύναι τοῖς νοσοῦσιν ἰσχυρότεραι τῆς νυκτὸς
εἰκότως διὰ τὸ ψῦξιν πυκνουμένης τῆς ἐπιφανείας καὶ ἀπολαμ-
βανομένης τῆς κατὰ τὸ ἄδηλον διαπνοῆς, καὶ τὰ ῥεύματα δὲ
καὶ τὰ τῶν ὀφθαλμιόντων, καὶ τὰ τῶν δυσεντερικῶν, καὶ κοιλια
κῶν, καὶ τὰ αἱματικὰ ἀπὸ τῆς αὐτῆς προφάσεως ἐπιγίνεται
παντὸς τοῦ εἰωθότος ἀπεῖναι κατὰ τὸ ἀφανὲς εἰς ἕνα τόπον συν
διδομένου τὸν ῥευματιζόμενον: τὰ δὲ τελευταῖα τῆς νυκτὸς
διὰ τὴν πρὸς τὸν ὄρθρον γειτνίασιν τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ κράσεως
μεταλαμβάνει: Ea vero in latinis codicibus hunc in mo
dum reſtituenda erunt, Diem vna cum nocte modo in-
telligimus eumq. anno ſimilē eſſe pronunciamus, quē-
admodum Hippocrates in 2. Epid. ſignificauit; matuti
num enim tempus humidū, calidumq. eſt, veri ſimile;
quamobrem ſomni puri, & corpora tam ſanorum, quā
aegrotantium recreantur; ex quo fit vt febricitātes hac
hora placidiſſime degant; nam exhalationes mane diſ-
ſoluuntur, & humidae fluminum aurae reſpirant, & ros
cadit, flores exurgunt, omniaq. e terra orientia attolū-
tur: nimirum matutina conſtitutione veri ſimili exiſten
te: meridies autem aeſtati comparatur, pars vero quae
ad occaſum pertinet, autumno propter hoc grauitates
ac faſtidia infert, quippe cum occaſus morboſus ſit: no-
ctis vero pars prima, & quae circa veſperam eſt occaſui
ſimilis eſt; eo tempore neq. ſomnū aegrotis ſuademus,
neque

neque potum damus, neq. vllum aliud auxilium adhibemus, niſi quid aliud admoneat, quod facimus veluti illud tempus aequo, ac tempus occaſus vereamur mediae noctis tempus hyemi comparatum eſt, ſiquidem tum ſol plurimum a nobis, vt hybernis diebus, diſtat: ergo dolores nocturno tempore vehementiores ſunt, idq. merito, cum nox ſuo frigore extremam cutim denſet & perſpirationem, quae clam in corporibus fit, intercipiat; & defluxiones tum eorum qui lippitudine laborant, tum eorum, quos tormina inteſtinorum exercent, tum eorum qui coeliaci nominantur, tum eorum quibus ſanguis fluit, ab hac eadem cauſſa promouentur, cũ ij, qui defluxionibus correpti ſunt, id totum quod clam ferri conſueuit, vnum in locum amandent: Vltima noctis pars propterea quod matutino tempori propinqua eſt, eiuſdem cum eo temperamenti eſt particeps. In eodem ſimiliter lib. cap. 11. quae ſcribuntur, ita Stobaeus refert, *οἱ ὑψηλοὶ τῶν τόπων ὑγιεινότεροι τοῦ ἀέρος ἐν αὐτοῖς μὴ μένοντος, ἀλλὰ περιχεομένου, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνέμων συνεχὲς ἀπωθουμένου. δυσπνοοῖτε δή, καὶ διαθέσεσι πάσαις ἐπιτήδειοι τοῖς περὶ θώρακα, καὶ κεφαλῇ πεπονθυῖα καὶ τοῖς αἰσθητηρίοις πᾶσιν: οἱ δὲ ταπεινοὶ τοῖς μὲν προειρημένοις ἀνάρμοστοι, διαφορουμένοις δὲ ἢ, καὶ συγκοπτομένοις ἐπιτήδειοι, καὶ γέρουσι δὲ ἁρμόζουσι μᾶλλον τῶν ὑψηλῶν, οἱ δὲ παραθαλάττιοι τόποι τοῖς τε ὑδροπικοῖς, καὶ τοῖς ὑπὸ ῥεύματος οὑτινοσοῦν ἐνοχλουμένοις ἁρμόδιοι, καὶ ὅπου διαμύξαι, ἢ θάλψαι, ἢ ἀναστομῶσαι, ἀγαθοὶ δὲ καὶ νεφριτικοῖς, ἢ ἀρθριτικοῖς πᾶσιν. ἐπιτήδειοι δὲ καὶ εἰς ὄρεξιν κεκακωμένοις. οἱ δὲ μεσόγειοι ψυχρότεροι τῶν παραθαλαττίων, καὶ πρὸς μὲν τὰ ὀξέα νοσήματα: ἐάν γε μὴ ἑλώδεις ὦσι, μηδὲ κοῖλοι κρείττους τῶν παραθαλαττίων, πρὸς δὲ τὰ χρόνια χείρους: οἱ δὲ ἑλώδεις κακοὶ μὲν ἀεὶ, θέρους δὲ καὶ λοιμώδεις: πεζώδεις θέρους μὲν πνιγώδεις, χειμῶνος δὲ χαλεπῶς ψυχροὶ, οὐ φαῦλοι δὲ πρὸς ὑγείαν: οἱ δὲ παραποτάμιοι ψυχροὶ καὶ ἀνώμαλοι ἀσοφίαις μόναις ἐπιτήδειοι ταῖς διὰ ψυχρότητα συνισταμέναις*

σταμέναις χείρους δὲ τούτων, οἱ τελματώδεις, οὐ γὰρ μόνον φαῦλον τὸν ἀέρα κατασκευάζουσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς καρποὺς κακείους στόμαχόν τε λυμαίνονται καὶ τὰ σπλάγχνα σκληροῦσι, καὶ καχεξίας, καὶ κακοχυμίας καὶ ὑδρωπας ἀποτελοῦσι· κακοὶ δὲ καὶ οἱ πρὸς μετάλλοις τισὶν ὑφεστῶτες, ξηροὶ γὰρ, καὶ πνιγώδεις· οἱ δὲ βαθύγειοι εὐχυμώτεροι ὄντες ταῖς ξηροτέραις ἁρμόζουσι διαθέσεσιν· οἱ δὲ ἀργιλλώδεις διαλυτικοὶ τοῦ στομάχου ἔκλυτον ἔχοντες τὴν ἀναθυμίασιν· οἱ δὲ πυρόγειοι ξηραντικώτεροι τούτων· οἱ δὲ μελάγγειοι πάντες ἄριστοι. ſic vero latini interpretanda ſunt: loca ſublimia ſaluberrima ſunt, cum aer in eis non ſit permanens, ſed perfundatur, & a ventis cõtinenter exagitetur, cumq. recte perſpirentur omnibus thoracis affectionibus erunt accommodata & capiti laboranti, & omnibus ſenſuum inſtrumentis conuenient: at loca humilia antedictis non ſunt idonea : ijs vero qui per halitum digeruntur, qui in ſyncopas cadunt, & ſenibus magis quam ſublimia apta ſunt: loca vero maritima hydropicis, & quibus quaeuis defluxio moleſta eſt, accommodata ſunt, itemq. vbi detergendum ; aut calfaciendum, aut aperiendum eſt conueniunt; ſed proſunt etiam omnibus ijs, qui neruorum, & articulorum doloribus torquentur ; Iam deprauatis quoq. appetitibus proſunt: Mediterranea vero ſunt maritimis frigidiora, ceterum ad morbos acutos ſi neq. paluſtria, neq. caua fuerint, ſunt maritimis accommodatiora, ſed ad morbos diuturnos ineptiora: ſtagnantia cum ſemper ſunt in vitio, tum vero etiam aeſtate ſunt peſtilentia: petraea aeſtate quidem ſuffocant, hyeme vero moleſta frigora faciunt, neq. tamen ſanitati incommodant: Quae vero ſunt prope flumina frigida ac inaequalia exiſtunt ſolis atrophia ob humiditatem laborantibus accommodata: Hiſce peiora habentur lutulenta, quoniam non ſolum aerem prauum, ſed & fructus deteriores reddunt, ſtomachum corrumpunt, viſcera indurant, malos habitus

cacochy-

cacochymias,& Hydropas pariunt; praeterea quae metallis propinqua ſunt, mala itidem exſtimantur, ſiquidem ſicca ſunt,& ſuffocantia; quae vero ſub terra ſunt, ſi boni ſucci fuerint, ſiccioribus affectionibus apta cenſentur: argilloſa vero robur diſſoluunt, cum exhalationem habeant, in qua exſoluendi vis ineſt; ruffa maiore exſiccandi vi, quam quae nunc diximus ſunt praedita: nigra vero omnibus bonitate longe praeſtant.

De Cyphoide & Cyphi Galeni, Plutarchi, & Herodoti loca collata, emendata, & explicata: de verbo ταριχεύειν in condiendis corporibus mortuis vſurpato. Cap. 2.

EX praeclariſſimis quas ad varia morborum genera reliquit Andromachus compoſitionibus, vna fuit pro hepaticis curandis Cyphoides appellata, cuius Galenus 8. de comp. med. ſecundum lo. mentionem faciens, ſic ab ipſo vocatam ſcribit ob ſimilitudinem illius Cypheos, quod Aegyptij omnium primi inuenere, ac in honorem Deorum quotidie accendere, eiuſq. vapore templa ſuffumigare conſueuerunt: Cypheos vero compoſitionem, etſi Damocrates ex Ruſo, in 2. antidotorum Galeni libro clariſſime explicaſſe videatur, nihilominus & a Plutarcho traditam deſcriptionem proponere gratũ futurum putaui, vt vtriſq. ſimul conlatis Galeni hiſtoriae ſplendor & gratia maior addatur. Plutarchus itaq. in libello de Iſide & Oſiride prope finem ſic lingua noſtra loquitur, Cyphi autem temperamentum eſt ex decem & ſex rebus compoſitum cypero, melle, & vino, & vua paſſa, & reſina, & myrra, & aſpalatho, & ſeſeli, & iunco odorato, & bitumine, & muſco, & lacaptho; nam vbi Graecè θρύου legendum βρύου, & λαχαφθοὺ praeter haec vtraq. iunipero, quarum alterã maiorẽ, alterã minorẽ vocãt, & cardamomo, & harundine;

dine; cōponunt aūt nō temere ſed recitatis interim,dū ſeplaſiarij temperant,ſcripturis ſacris; numerus vero tametſi maxime videtur quadratus, ex quadrato, & ſolus habere aequalem aequaliter numerum, eo quod loco aequalem ambitum decenter inducat,minime eſt nominandus: In hoc autem cooperari oportet inter ſe ſimul plurima quae coniuncta ſunt. Cum odoriferas habeāt facultates; Dulcem enim ſpiritum & vtilem emittunt exhalationem, per quam & mutatur aer, & corpus etiā ſpiritu commotum conſtringit,vt & erga nos accommodetur, & temperamentum blandum habeat, & continuas graueſq. curas diuturnas ſine ebrietate relaxat, ac ſoluit, & vim imaginatiuam & inſomniorum capacem veluti ſpeculum leuigat, ac puriorem reddit,nihilo deterius quam lyrae pulſus, quibus ante ſomnum vtebantur Pytagorici: odorata enim ſenſum deficientem reuocant ſaepe,rurſus obtundunt, & auferunt diffuſis prae tenuuitate per corpus humoribus, ſicut & medici nonnulli ſomnum fieri dicunt, cum cibi exhalatio leniter circa uiſcera ſerpens, & blande attrectans pruritū quēdam facit: Cyphi autem tum potione, tum maſſa utuntur; potum enim interiora purgare uidetur, maſſa uero emollit & praeter haec reſina ſolis opus eſt, & myrrha, earum plantarum quae ad Lunam lachrimas emittunt, at inter ea quae Cyphi conſtituūt ſunt; quae nocte gaudent magis,ut ſunt quaecunq. uētis frigidis, & umbris, & rore,& humoribus nutriri ſolent, quando ſolis quidem lumen unum eſt,ac ſimplex;|& ſolem Pindarus nullo contradicente dicit per Aetherem cerni, ſed nocturnus aer commixtio eſt, ac temperamentum multorum luminum,multarumq. uirtutum ueluti ſeminū ex omnibus in unum Sydus confluentium: merito itaq. illa cum ſimplicia ſint,& ex ſole originem trahāt, interdiu, haec uero cum mixta ſint,& uaria qualitatibus,incipiēte nocte

te nocte ſufficiunt. Quemadmodum enim Plutarchus Cypheos potionem interiora purgare ſcribit, ſimiliter quoq· dixit Damocrates τινὲς δὲ καὶ τοῖς ἧπαρ, ἢ τὸν πνεύμονα; ἢ καίτί γε ἕτερον σπλάγχνον ἐξηλκωμένοις πίνειν διδόασιν ὡς δραχμὴν τοῦ φαρμάκου, ideſt quidam autem ijs. qui iecur, vel pulmonem, vel quodpiam aliud viſcus vlceratum habent drachmam pharmaci bibendã tradũt, vt inter ipſos conueniat non ſolum ſuffitu, ſed etiam potu pro medicamento in vſu extitiſſe id mixturae genus: Quod porro memoriae mandauit Galenus 3. de loc. affec. Cypheos odorem capitis dolorem inducere, id intelligendũ eſt de quibuſdã, qui leui qualibet de cauſſa eius partis dolore occupãtur, quando praeſertim caput calidum a natura habent, alioquin ſcriptum eſt ab eodem Plutarcho in libro citato Ariſtotelem voluiſſe cerebrum ab odoribus maxime recreari, quin & ipſemet Galenus 2. de comp. medi. ſ. l. vbi in febribus humores frigidi dolorem capitis faciunt, fronti illini Cyphi praeſentaneum remedium putat; quod cum tradat Damocrates Aegyptijos Dijs quibuſdam in ſacrificio ſuccendere conſueuiſſe, ſit vt credam de illo Herodotum ſermonem facere, quando in 2. libro eius gentis in ſacrificando ritus enarrãs ait, His actis reliquum bouis corpus ſtipant panibus puris, & melle, & vua paſſa, & ficis, & thure, & myrrha, atq. alijs odoribus; vbi haec inſar ſerunt, adolent, multum vini, oleiq. infundẽtes: Et quoniam de Aegyptijs ſermonem hactenus habui non ommittam notare apud Herodotum hoc verbum Ταριχεύειν iccirco vſurpari ſaepiſſime, in corporum mortuorum cõdituris, propterea quod cũ plures gens illa haberet modos, quibus mortuos a putredine ſeruarent, primus omnium atq. etiam frequentius a populo vſurpatus fuit, qui ex ſolo conſtabat ſale, vnde iure condire corpora, dicebatur ſalire, & condita τεταριχευμένα; Nam ſimpliciora

ciora & cuius promptiora primo cognita, & in vſu poſita fuiſſe rationi valde conſentaneum eſt.

De turdis Horatij et Martialis defenditur iudicium et Galeni ſententia improbatur; modus coquendi phaſianos. Cap. 3.

Quod Horatius Flauus ſcripſerit
Nil melius turdo, nil vulua dulcius ampla,
Idq. Martialis confirmauit dicens
Inter aues turdus (ſi quis me iudice certet)
Inter quadrupedes gloria prima lepus,

MVlti mirati ſunt, in eamq. venerunt ſententiam, vt veteres tamquam gulae indoctos damnarent: ſed ſi rem hãc exactius conſiderare velimus, profecto apparebit haud quamquam male eos iudicaſſe: Nam quantam nutriendis, pinguefaciendiſque turdis maiorem operam impenderent, M. Varro in 3. de re ruſt. lib. & Columella poſteris teſtarum fecerunt, vbi praeter alia inumera circa turdos ſtudia, in cibum illis quotidianum offas ex ficis & farina alias craſſiore, alias ſubtiliore confarctas, nec non milium cum aqua copioſa & clara praebuiſſe monſtrat; vt hac ratione perſuaſum cuiq. eſſe poſſit aues ſimilibus cibis, alijſque curis enutritas iucundiſſimas euaſiſſe, adeo quod ſinguli turdi ternis denarijs iure emptitari potuerint, quemadmodum interdum tempore ſuo Varro, quotidie aetate ſua factũ ſcribit Columella. Atque temporibus noſtris turdorum ſaginandorum cum nullus ueram gerat quales ve capiuntur in coquinas mittantur, neceſſe eſt eam in ipſis manducandis ſuauitatem minus percipi illud ſane de turdis non parua admiratione me afficit quomodo Galenus eos & paſſerculos duriores eſſe concoctu perdicibus, attagenis, columbis, gallis, faſianis, & Gallinis ſcripſerit 3. de alim. fac. quem locum aliquo mẽdo ſcatere

tere poſſet quis ſuſpicari, niſi eadem verba apud Oribaſium & Aetium notata haberentur; Cur autem hoc admirer potiſſimum in cauſſa eſt quod & 7. metho. & alibi ex Galeno colligitur quaecunq. magis nutriunt debere difficilius(datis ceteris paribus) a calore naturali confici; vnde ſi turdis,& paſſeribus magis perdices, gallinae, & phaſiani nutriunt ſuntq. (vt loquitur Celſus) materiae firmioris, par eſt quoq. difficilius concoqui: Iam verò phaſianos quos quantum ad coctionem,ac nutriendi vim ſpectat,gallinis pares,edendi vero ſuauitate ſuperiores facit Galenus, ſolis vaporibus a culinarũ magiſtris ob maiorem gulae iucunditatem coqui conſueuiſſe apud D. Hieronymum obſeruaui: Is enim in Epiſt. ad Oceanum 83. ſacerdotis munera typice enarrans, ſic eum depingit debere eſſe domum ſuam bene regentem,non vt opes augeat; non vt regias paret epulas; non ut caelatas patinas ſtruat; non vt phaſidas aues lentis vaporibus coquat, qui ad oſſa perueniant, & ſuperficiem carnis non diſſoluant artifici temperamento, Hoc etiam pacto ſolitum fructus coqui pro valetudinarijs meminit Galenus 2. de comp. med. vbi examinat ſcripta Apollonij ad capitis dolorẽ ex ebrietate,& Alexander Trallianus lib. 12. cap. de tertiana.

De Aconiti nomine ex Antigono: de eodem Athenaei,locus emendatus, item alter Theophraſti melius quam a Gaza interpretatus: de cicuta quaedam,error Macrobij. *Cap.* 4.

DIu inter auctores diſputatum fuit,a quo nam aconiti nomen acceptũ eſſet; tandemq. potior pars Theophraſto adhaeſit, qui in 9. de plãtarum hiſtoria ſic ipſum vocatum ſcribit ab Aconis Periandynorum ſiuae Mariandynorum (vt quidam corrigendum volunt) pago ad Heracleam Ponti: Theophraſti ſentẽ-

tiam ex Theopompo comprobauit. Primo Aelius promotus cuius verba haec ſunt, ex lib. *περὶ ἰοβόλων, καὶ δηλητηρίων φαρμάκων*, qui in Vaticana bibliotheca ſeruatur *τὸ ἀκόνιτον φύεται μὲν ἐν ἀκόναις, λόφος δὲ ἐστὶν ἐν ἡρακλείᾳ, οὕτω καλούμενος ἀκόναι, ὡς ἱστορεῖ θεόπομπος· καὶ εὐφορίων δὲ ἐν τῷ ξενίῳ: ἐστὶ δὲ τὸ ἀκόνιτον ῥίζιον ἀγρώστει διεμφερές: ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦτο ὄνομα κέκτηται: ὃ δὲ παρδαλιαγχές τινες ὀνομάζουσι, διὰ τὸ τὰς παρδάλεις ἀπογευσαμένας τούτου πνιγμὸν ὑπομένειν*, ideſt Aconitum in Aconis quidē naſcitur, mons autem eſt in Heraclea ſic vocatus, vt narrat Theopompus. Vt uero Euphoriō ſcribit in Xenio, aconitum radicula eſt gramini ſimilis a loco huiuſmodi nomen ſortita, quam nonnulli pardalianchem uocāt, propterea quod pardali ſi eam guſtauerint, ſuffocantur. Deinde Antigonus in collectaneis paradoxis vbi haec ſcribit, *θεόπομπος δὲ φησὶν ὁ ἱστοριόγραφος τὸ καλούμενον ἀκόνιτον γίνεσθαι μὲν περὶ Ἡράκλειαν τὴν ἐν ταῖς ὀνομαζομέναις ἀκόναις, ὅθεν καὶ τῆς προσηγορίας τετυχηκέναι: δυναμικὸν δὲ ἐναργῶς ὄν, οὐκ ἐνεργεῖν οὐθὲν ἂν πίῃ τις πήγανον ταύτην ἡμέραν ὡς Ἀγαθάρχου τοῦ τυράννου πολλοὺς ἀποκτείναντος φαρμάκῳ, καὶ πειρωμένου λανθάνειν ὡς ἐγένετο συμφανὲς τοὺς πλείστους Ἡρακλεωτῶν οὐ πρότερον ἐξιέναι πρὸ τοῦ φαγεῖν πήγανον*; ideſt Theopompus vero hiſtoriarū ſcriptor aconitum uocatum circa Heracleam in Aconis vocatis naſciatq. inde nomen habuiſſe narrat, Cum autē magnas vires poſſideat, quicquam non operari, ſi quis eadem die rutam potet, vnde Agatharco tyranno multos eo pharmaco tollere atq. latere cupiente: vt primū res detecta eſt, plurimi heracleotarum non exibant domo priuſquam rutam comediſſent, quomodo uero Agatarchus Heracleotas aconito interficeret, Theopompus apud Antigonum clare non expreſſit: conijci tamen poteſt occultum aliquem modum habuiſſe, quando ipſe tanto tempore latuit, atq. Heracleotae, ut illaeſi euaderent,

rent, antequam e domibus proprijs exirent, rutam bibebant; quaſi nulla ui, aut arte alia ſe ſe tueri ualerēt, quo in caſu id uenenum etiam extimarum partium contactu forte iugulare potuiſſe crederem, poſtquam Heracleotae ſtatim extra domos uenenum formidabant, ac Theophraſtus, & Plinius retulerunt aconitū θυλήφονον, genitalibus quadrupedum feminarum ſolummodo inditum eo die enecare: alijq. ſcripſerunt aconitum, tam extrinſecus, quam intrinſecus homini nocere; niſi veriſimilius eſſet Agatharchum eo ſecreto componēdi aconiti modo ad interimendos Heracleotas uſum, cuius Theophraſtus 9. de hiſt. plant. cap. 16. meminit; ubi ſecundum interpretationem noſtram ſic loquitur de aconito. Petracis locis maxime gaudet; eo nec oues, nec aliud animalis genus paſcitur; ad hoc autem vt operetur, quodam modo componi dicunt, nec cuiuſuis eſſe ſimilem compoſitionem parare; & propterea, cum medici eam ignorēt, pro putrefactorio uti; quinimmo nec in uino, nec in mulſo ad quaecunq. alia propinatū ulla tenus ſentiri: Ita uero componi, ut quibuſdam ſtatis tēporibus ueluti duorum aut trium, ſex ue menſium, aut unius anni uel duorum ſpatio ſuſtollat: Atq. eos infeliciſſime mori, quibus pluri tempore corpus conſumitur; felicius autem quibus citius: Nec ullam eius antidotū ſponte naſcentem (ut audimus) inueniri, ſed quaedam auxilia illis, qui acceperunt, eſſe reperta; Si quidem incolae nonnullos melle, & uino, & ſimilibus, ſed raro, & cum labore a morte reuocant. Haec Theophraſtus in quibus quot graues errores commiſerit Gaza, cognoſcet quicunq. ſua & noſtra graecis cōferre uoluerit. Id quod ex Antigono rettuli apud Athenaeum quoq. 3. dipnos. paullo diuerſius legitur hoc pacto. Εἴτις τούτοις ἀπιστεῖ, μαθέτω καὶ παρὰ θεοπόμπου τοῦ χίου ἀνδρὸς φιλαλήθους, καὶ πολλὰ χρήματα καταναλώσαντος εἰς τὴν περὶ-

τῆς ἱστορίας ἐξέτασιν ἀκριβῆς: φησὶ γὰρ οὗτος ἐν τῇ ὀγδόῃ καὶ τριακοστῇ τῶν ἱστοριῶν περὶ κλεάρχου διηγούμενος τοῦ ἡρακλεωτῶν τῶν ἐν τῷ πόντῳ τυράννου ὡς βιαίως ἀνῄρει πολλοὺς καὶ ὡς τοῖς πλείστοις ἐδίδου κώνειον πιεῖν, ἐπειδὴ οὖν φησὶ, πάντες ἔγνωσαν τὴν τοῦ φαρμάκου φιλωτησίαν οὐ προῄεσαν τῶν οἰκιῶν πρὶν φαγεῖν πήγανον: τοῦτο γὰρ τοὺς προφάγοντας μηδὲν πάσχειν πίνοντας τὸ ἀκόνιτον; ὃ κληθῆναι φησὶ διὰ τὸ φύεσθαι ἐν τόπῳ, Ἀκόναις, καλουμένῳ ὄντι περὶ τὴν ἡράκλειαν, ideſt ſi quis fidem his adhibere non vult, apud Theophraſtum Chium diſcat, hominem veritatis amantiſſimum, quiue in exacta hiſtoriarum cognitione comparanda multum pecuniarum conſumpſit. Hic enim in 38. hiſtoriarum libro ſermonem faciens de Clearcho Heracleotarum in Ponto tyranno, vt ui multos ſuſtulit, & vt plurimis aconitum potu dedit, poſtquam, ait, omnes pharmaci in potu faciendam a rege inuitationem cognouerunt, haud prius domo exierunt quàm rutam comederent eo quod nil ab aconito laedantur illi, qui prius hanc potarint, Aconitum vocari ſcribit a loco circa Heracleam Aconis appellato, ſed vbi apud hunc habetur, ἐδίδου κώνειον πιεῖν, corrigendum eſſe puto, ἀκόνιτον, quoniam cũ Antigoni nuper citati auctoritas id ex poſtulat, tum maxime ipſiusmet Athenaei poſtrema verba requirunt: vt interim quoq. non omittam cicutam valde aconito lenius eſſe venenum, & iccirco eam maiori menſura propinari, atq. interdum fallere; niſi malumus Athenaeo κώνειον, & ἀκόνιτον, idem perperam extitiſſe; quemadmodum Stephanus in lib. de vrbibus cum citans in voce ἀκόναι atteſtari videtur; quo pacto Arabum errorem tegere quoq. poſſemus, qui κώνειον, & ἀκόνιτον forſan idem putantes turdos, ſiue ſturnos aconito ueſci tradiderunt, cum non aconito ſed cicuta eos notriri Galenus, & alij verius tradant. Ex ijs quoq. Athenaei verbis clarum eſſe poteſt apud Antigonum Agatarchum, ſed Clearchum

chum eſſe legẽdum, atq. illum ea die, in qua olim reges pocula praeguſtata porrigebant populo, vt hac propinatione ſuam erga ipſum beneuolentiam teſtarentur, ipſa pocula aconito inficere, atq. hoc pacto ilios interficere decreuiſſe, Porro cicutam vino hauſtam irremediabile malum inducere, & ſi poſt ipſam vinũ bibatur, eius prauitatem atq. illum caſtigare Plinius ſcripſit; cuius euentus eam rationem afferre ſoleo, quod cicuta pauco vino hauſta citius ad vitalia penetrat, nec ab illo ſui uis hebetatur; at ſi vinum large bibatur, poſtquam ipſi per aliquod tempus cum natiuo calore pugna fuit, uim eius in pugna iam retuſam ab illo vt pote calido penitus extingui neceſſe eſt, & iccirco apud Platonem in Phaedone voluerunt Satellites vt Socrates hauſta cicuta non moueretur, timentes ne calore motus ueneficium cicutae frigus nimium retuſum foret, ſicq. mors vel impedita vel ſaltem prorogata eſſet, Itaq. Macrobium erraſſe facile hinc patet, quando lib. 7. cap. 6. ſcripſit aconito poto ſuperhauſtum vinum eſſe remedio, ſicut vinum cum aconito tritum, & potu hauſtum irremediabile malum facit; praeterquam enim quod de aconiton id nullus probatae fidei auctor tradidit. Plutarchus etiam a quo omnia illa accepit 3. Sympoſ. 5. monſtrat non de aconito, ſed περὶ κωνείου, ſiue de cicuta ea vera eſſe, vt Macrobius hallucinatus ſit κώνιον, ideſt cicutam aconitum eſſe putans. Eſt apud eundem Plutarchum in lib. περὶ ἀδολεσχίας hiſtoria ſcitu digna de illis qui templũ depeculaturi prius cicutam pótarãt ſecumq. lagoe nam vino plenam attulerant, vt ſi capti fuiſſent ueneno interirent, ſin minus ui ni potu ſeſe a ueneno liberarent.

Macrobij

Macrobij error ob imperitiam medicinae: quod potus ad pulmonem pertingat non lunum Platonem dixiſſe: Plutarchi locus ex Macrobio emendatus. Cap. 5.

MAcrobius qui totum ſaturnalium ſuorum ſeptimum librum ex Sympoſiacis Plutarchi verbotenus furatus, illius uunquam mentionem fecit, ſi a nobis interdum damnabitur, ingratitudinis ſuae debitas luere poenas aequi iudices clamabant; quemadmodum hoc loco vbi Plutarchi, quem latinum eius nomine occultato faciebat, veſtigia deſerere & medicorum harenas ingredi non veritus, calumnijs locum ſatis amplum parauit: Dum enim eius lib. cap. 4. quattuor virtutes, quas medici naturae in perficiendis nutrimentis ſubminiſtrare ſciunt, exprimere conatur, quaſi in primo limine maximo errori impegit, ſi quidem nullus eſt vel in medicinae auctorum lectione minimū verſatus, qui ignoret eas facultates appellari ἑλκτικὴν ſiue attracticem, καθεκτικὴν. ideſt retentricem ἀλλοιωτικὴν vel alteratricem, & ἀποκριτικὴν ſiue expultricem: quam uero ipſe falſò καθεκτικὴν vocat ἑλκτικὴν eſſe: & quam καταδεκτικὴν καθεκτικὴν, ex ipſiuſmet verbis intelligere facile licet: neq. etiam vllus adeo rudis grammaticus inueniatur, qui κατέχειν pro trahere, & καθεκτικὴν facultatem pro attractrice vſurpare velit: ſed hoc illius proprium erratum ſit; Aliud autem cum multis ſibi commune, & forſan cum Plutarcho & Galeno, qui Platoni adſcripſerūt, tamquam primus & ſolus potum per aſperam arteriam ad pulmones deſcendere ſenſerit, cum ante ipſum fuerint celebres medici idem ſentientes, aduerſus quos Hippocrates ſiue Polybus in 2. de morbis diſputauit, & quos potiuſquam Platonem ab Ariſtotele in libris de animalibus damnari crediderim: Hiſce adijciam aliquas quoq. gratias Macrobio habendas eſſe, nē

pe

pe qui plures in Plutarchi problematibus lacunas ex plendi,& errores corrigendi ſcriptis ſuis poteſtatem faciat; ſicuti ex loco citato hos verſus Eupolidis apud Plutarchum corruptos reſtituere poterit quiuis.

Βοσκόμεθα ὕλης ἀπὸ παντοδαπῆς; ἐλάτης.
Πρίνου, κομάρου τε πτόρθους ἁπαλοὺς ἀποτρώγουσαι
Καὶ πρὸς τούτοισιν ἔτ᾽ ἄλλ᾽ οἷον κύτισόν τε, ἠδὲ
φάσκον εὐώδη, καὶ σμίλακα τὴν πολύφυλλον
Κότινον σχίνου, μελίαν συκῆν δρῦν κιττὸν μυρίκην
Πρόμαλον ῥάμνον, φλῶμον, ἀνθέρικον κισθὸν
Φηγὸν, θύμα, θύμβραν

Quos ſi Adrianus Iunius legiſſet nō traduxiſſet, φάσκον εὐώδη, legumina odora, ſed aut alio quodam modo legiſſet, aut φασκὸν intellexiſſet ſaltem apud Heſichium, ſi non apud alios eſſe τὸ ἐπὶ τῶν δρυῶν γινόμενον: quae omnia vna cum ceteris enumeratis ab Eupolide capras lubentius, quâm legumina paſci nunquam negarent paſtores; quamquam illius poetae ſententiam nequaquā opinione eorum fauere putem, qui multiplices cibos facilius concoqui ſimplicibus aſſerunt; propterea quod ex Eupolide non conuincitur capras ſimul tot eduliorum genera māducare; ſed quod, cum maior pars aliarum pecudum duobus, tribusve tantum cibis vtantur, ipſae vno vel altero deficiente adhuc multas habēt, quibus veſci queant, plantas, vel herbas.

Lucretij locus de peſte Hippocrati collatus & eius defenſio. Cap. 6.

MVlti fuere ex veteribus, qui peſtis rationem explicare, & poſteris tradere tentarunt, ſed vnum Hippocratem in eo genere omnes alios excelluiſſe inter medicos conſtat, non modo in ijs quos Epidemicos inſcripſit libris, verum etiam alibi, & praeſertim in

illo vbi volumine vbi *περὶ φυσῶν* ſiue de ſpiritibus diſer tiſſime tractat; quod cum ab Erotiano, Galeno, Gregorio Nazianzeno, Stobaeo, & ab alijs fide dignis ſcriptoribus vt Hippocraticum citetur, quin magnae apud medicos exiſtimationis tamquã Hippocratis doctrina plenum eſſe debeat neminem negaturum ſpero, quemadmodum etiam latiſſime in noſtris, quas edituri aliquando ſumus ſuper Hippocratem adnotationibus, probabitur: Itaq. in lib. de ſpiritibus ſapientiſſimus ſenex omnium morborum aliquem dari communem originem nempe aerem ante cetera oſtendens, ita ſcribit, *Μετὰ τοῦτο τοίνυν εὐθέως ῥητέον ὅτι οὐκ ἄλλοθεν ποθὲν εἰκός ἐστὶ γίνεσθαι τὰς ἀῤῥωστίας μάλιστα ἢ ἐντεῦθεν: ὅταν τοῦτο ἢ πλέον ἢ ἔλασσον ἢ καὶ ἀθροώτερον καὶ μεμιασμένον νοσεροῖσι μιάσμασι ἐς τὸ σῶμα ἐσέλθῃ.* ideſt, poſt hoc igitur ſtatim dicẽdũ, quod non aliunde potiſſimum morbos naſci conſentaneum eſt, quam hinc, quando. ſ. hic (de aere loquebatur ſiue ſpiritu) vel copioſior, uel paucior, uel cumulatior atq. morboſis inquinamentis infectus corpus ĩngrediatur. Ex quibus liquet eum ſenſiſſe, quod licet aliunde quoq. morbos naſci cõtingat, nihilominus tũc maxime contingunt, quando aer morboſis contagijs affectus corpus intrat: Paullo poſt febres in duo genera partiens, alterum commune omnibus peſtem vocat; alterum ijs, qui mala uiuendi conſuetudine vtuntur, ob victum proprium facit; vtrumq. tamen ab aere ortum capere ſcribit de primo ſiue de peſte hunc in modum loquitur, *ὁ μὲν οὖν κοινὸς πυρετὸς διὰ τοῦτο τοιοῦτός ἐστιν, ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦτο πάντες ἕλκουσιν: ὁμοίου δὲ ὁμοίως τοῦ πνεύματος τῷ σώματι μιχθέντες, ὅμοιοι καὶ οἱ πυρετοὶ γίνονται: ἀλλ᾽ ἴσως φήσει τίς διά τι οὖν οὐχ ἅπασι τοῖσι ζώοισι ἀλλ᾽ ἔθνει τινὶ αὐτέων ἐπιπεριπίπτουσιν αἱ τοιαῦται νοῦσοι: διότι (φαίην) ἂν διαφέρει σῶμα σώματος; καὶ φύσις φύσιος, καὶ τροφὴ τροφῆς: οὐ γὰρ πᾶσι τοῖσιν ἔθνεσι τῶν ζώων ταῦτα οὔτ᾽ ἀνάρ-*

μοστα

μοσα οὔτ' ἀνάρμοσα ἐστὶν ἀλλ' ἕτερα ἑτέροισι ξύμφορα: ὁκόταν μὲν οὖν ὁ ἀὴρ τοιουτέοισι πληθῇ μιάσμασι, ἃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει πολέμια ἐστὶν, ἄνθρωποι τότε νοσέουσιν: ὅταν δὲ ἑτέρῳ τινὶ ἔθνει ζώων ὁ ἀὴρ ἀνάρμοστος ᾖ τὸ νούσημα, κεῖνοι νοσέουσιν. ideſt communis itaq. febris ideo talis eſt, quod ſpiritum huiuſcemodi omnes attrahant. ſimili vero ſpiritu ſimiliter corpori commixto ſimiles quoq. morbi efficiuntur: At fortaſſe dicet quiſpiam, cur igitur non cunctis animalibus, ſed alicui ipſorum generi contingunt tales morbi? cauſſa eſt (inquam) propterea quod corpus a corpore, natura a natura, nutrimentum a nutrimento differunt: non enim omnibus animalium generibus incongrua eadem vel congrua ſunt; ſed alia alijs conueniunt, quando itaq. aer huiuſcemodi contagijs, quae hominum aduerſantur naturae repletus fuerit: tunc homines aegrotãt; quando autem alicui alteri animalium generi aer incongruus extiterit, illa ſimiliter aegrotant. Quam ſententiam Lucretius in 6. de natura adeo eloquenter ac oppoſite expreſſit, ut non aliũde, quam ex hoc Hippocratis libro ea omnia excerpſiſſe, & quae breuiter hic docentur, ibi fuſius & luculentius declaraſſe uideatur. Verſus ipſius hiſce ſubijcere placuit.

Nunc ratio quae ſit morbis, aut unde repente
Mortiferam poſsit cladem conflare coorta
Morbida vis hominum generi, pecudumq. cateruis
Expediam; primum multarum ſemina rerum
Eſſe ſupra docui, quae ſint Vitalia nobis
Et contra quae ſint morbo, mortique neceſſe eſt
Multa volare, ea cum caſu ſunt forte coorta,
Et perturbarunt coelum; fit morbidus aer,
Atq. ea vis omnis morborum, peſtilitasque
Aut extrinſecus, Vt nubes, nebulaeque ſuperne
Per coelum veniunt; aut ipſa ſaepe coorta
De terra ſurgunt, Vbi putorem humida nacta eſt

Intempeſtiuis pluuijsq., & ſolibus icta.
Non ne vides etiam coeli nouitate, & aquarum
Tentari procul a patria quicunque domoque
Adueniunt? ideo quia longe diſcrepitat res.
Nam quid Britannis coelum differre putamus,
Et quod in Aegypto eſt, qua mundi claudicat axis;
Quid ve quod in Ponto eſt differre a Gadibus, atq.
Vſque ad nigra Virum, percoctaque ſaecla calore?
Quae cum quattuor inter ſe diuerſa videmus
Quattuor a ventis, & coeli partibus eſſe,
Tum calor, & facies hominum diſtare videntur
Largiter, & morbi generatim ſaecla tenere.
Eſt elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Aegypto in Media, neque praeterea vſquam.
Atthide tentantur greſſus, oculique in Achaeis
Finibus; inde alijs alius locus eſt inimicus
Partibus, ac membris, Varius concinnat id aer.
Proinde vbi ſe coelum quod nobis forte alienum
Commouet, atque aer inimicus ſerpere coepit;
Vt nebula ac nubes paullatim repit, & omne
Qua graditur, conturbat, & immutare coactat;
Fit quoque vt in noſtrum cum venit denique coelum,
Corrumpat, reddatque ſui ſimile, atque alienum.
Haec igitur ſubito clades noua, peſtilitasque
Aut in aquas cadit, aut in fruges perſidit in ipſas,
Aut alios hominum paſtus, pecudumque cibatus,
Aut etiam ſuſpenſa manet vis aere in ipſo:
Et cum ſpirantes mixtas hinc ducimus auras:
Illa quoque in corpus pariter ſorbere neceſſe eſt.
Conſimili ratione venit bubus quoque ſaepe
Peſtilitas, etiam pecubus balantibus aegror.
Nec refert vtrum nos in loca deueniamus
Nobis aduerſa, & coeli mutemus amictum:
An coelum nobis vltro natura corruptum
Deferat, aut aliquid quod non conſueuimus vti;
Quod nos aduentu poſsit tentare recenti,

Si igitur

Si igitur quis attento animo Lucretiana Hippocraticis conferat, ſane cognoſcet latinum ſcriptorem non modo ſententiam atq. principia a Graeco accepiſſe, immo & ſaepe verba uerbis alterius correſpōdere perſpicuo animaduertet: quod ego magis miror, quoniam cum Epicurus, & Democritus cuius diſcipulus fuit Hippocrates, eandem opinionem tenuerint, facile dici poſſet Lucretium potius illos, quam Hippocratem ſecutum eſſe: Vt uero cumq. ſit manifeſte patet peſtis originem apud illos omnes pene eandem haberi, atq. in hoc duntaxat varietatem aliquam apparere, quod Democritus atomos, Hippocrates μιάσματα, Lucretius Epicurum imitatus ſemina appellare maluerit: Cōferrem quoq. Thucydidis de Athenienſium peſte narrationē Lucretianae, quando praeſertim Galenus ſaepenumero Thucydidis mentionem facit; ſed quia id a multis eleganter factū inuenio, quos Fuluius Vrſinus ſingularis probitatis, & eruditionis vir in ſua Virgilij collatione non parum anteceſſit, libentiſſime abſtinebo; itaq. illud vnū admonebo nonnullos inique profecto agere, qui Lucretio vertunt uitio, quod interdum a Thucydidis oratione ac mente deflectat; quandoquidem non ipſe Thucydidis uerba ad unguem exprimere inſtituerat; ſed tātum modo hiſtoriam latinis carminibus complecti; quā ut feliciſſime aſſecutus eſt, ita magnam laudem meretur, ubi praeter ſentētias uerba quoq. Graeca (id enim ſaepiſſime facit) latino ſermone reddit.

Hippocratis & Herodoti loca de morbo Scytharum foemineo collata de amaronibus. *Cap.* 7.

HErodotus in Thalia auctor eſt Scythas praelio fuſis Medis uniuerſa Aſia potitos, iamq. ut in Aegyptum contenderent, Syriam Paleſtinam ingreſſos

ingreſſos Apſammiticho rege precibus & muneribus fuiſſe perſuaſos, vt ea regione intacta relicta in loca ſua reuerterentur, cumq. in Aſcalonem Paleſtinae vrbem perueniſſent, multi ipſorum uetuſtiſſimum Vraniae Veneris templum depecularunt; ob quod facinus Dea illa templi ſpoliatoribus, eorumq. poſteris omnibus morbo rum ſemineum immiſit; quo quicunq. laborabant a reliquis Scythis ἐνάρεες ſiue ἐνάριες hoc eſt euirati uocabantur: Ceterū qui nam fuerit is morbus cū Herodotus nō docuerit, Hippocratem qui & morbum, & originem ueram, eiuſq. nominis rationem explanat, in medium adducemus, cum ut Herodoti hiſtoriae maior claritas addatur, tū maxime ut per Herodotum Hippocratis verba ac ſententias facilius intelligamus: ſic ergo in lib. de aere aquis & loc. ſcribit, ἔτι τε πρὸς τουτέοισιν εὐνουχίαι γίνονται πλεῖστοι ἐν Σκύθεσιν, καὶ γυναικεῖα ἐργάζονται, καὶ ὡς αἱ γυναῖκες διαλέγονταί τε ὁμοίως, καλεῦνταί τε οἱ τοιοῦτοι ἀνανδριεῖς. οἱ μὲν ἐπιχώριοι τὴν αἰτίην προστιθέασι θεῷ, καὶ σέβονται τουτέους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ προσκυνέουσι δεδοικότες περὶ τε αὐτέων ἕκαστοι: ἐμοὶ δὲ καὶ αὐτέῳ δοκεῖ ταῦτα τὰ πάθεα θεῖα εἶναι καὶ τ᾽ ἄλλα πάντα καὶ οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου θειότερον οὐδὲ ἀνθρωπινώτερον; ἀλλὰ πάντα θεῖα: ἕκαστον δὲ ἔχει φύσιν τῶν τοιουτέων, καὶ οὐδὲν ἄνευ φύσιος γίγνεται: καὶ τοῦτο τὸ πάθος ὥς μοι δοκέει γίγνεσθαι, φράσω· ὑπὸ τῆς ἱππασίης κέδματα λαμβάνει, ἅτε αἰεὶ κρεμαμένων ἀπὸ τῶν ἵππων τοῖς ποσίν: ἔπειτα ἀποχωλοῦνται, καὶ ἕλκονται τὰ ἰσχία οἱ ἂν σφόδρα νοσήσωσιν: ἰῶνται δὲ σφᾶς αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε· ὁκόταν ἄρχηται ἡ νοῦσος ὄπισθεν τοῦ ὠτὸς ἑκατέραν φλέβα τάμνουσιν; ὅταν δὲ ἀποῤῥυῇ τὸ αἷμα ὕπνος ὑπολαμβάνει ὑπὸ ἀσθενίας, καὶ καθεύδουσιν: ἔπειτα ἀνεγείρονται, οἱ μὲν τινες ὑγιεῖς ἐόντες, οἱ δὲ οὔ: ἐμοὶ μὲν οὖν δοκέει ἐν ταύτῃ τῇ ἰήσει διαφθείρεσθαι: εἰσὶ γὰρ παρὰ τὰ ὦτα φλέβες, ἃς ἐάν τις ἐπιτάμῃ ἄγονοι γίνονται οἱ ἐπιτμηθέντες: ταύτας, τοίνυν μοι δοκέουσι τὰς φλέβας ἐπιτάμνειν: οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἐπειδὰν ἀφί-

χωνται

κωνται παρὰ γυναῖκα, καὶ μὴ οἷοί τε ὦσι χρῆσθαι σφίσιν αὐταῖς τὸ πρῶτον οὐκ ἐνθυμέονται, ἀλλ' ἡσυχίην ἔχουσιν ὁκόταν δὲ δὶς καὶ τρὶς καὶ πλεονάκις αὐτέοισι πειρωμένοισιν μηδὲν ἀλλοιότερον ἀποβαίνῃ, νομίσαντές τι ἡμαρτηκέναι τῷ θεῷ ὃν ἐπαιτιῶνται ἐνδύονται στολὴν γυναικείην καταγίνοντες ἑωυτέων ἀνανδρείην: γυναικίζουσί τε καὶ ἐργάζονται μετὰ τῶν γυναικῶν, ἃ καὶ ἐκεῖναι: Τοῦτο δὲ πάσχουσιν Σκυθέων οἱ πλούσιοι οὐχ οἱ κάκιστοι ἀλλ' οἱ εὐγενέστατοι, καὶ ἰσχὺν πλείστην κεκτημένοι διὰ τὴν ἱππασίην: οἱ δὲ πένητες ἧσσον. οὐ γὰρ ἱππάζονται, καίτοι ἐχρῆν. ἐπεὶ θειότερον τοῦτο νόσευμα τῶν λοιπῶν ἐστὶν οὐ τοῖς γενναιοτάτοις τῶν Σκυθέων, καὶ τοῖς πλουσιωτάτοις προσπίπτειν μούνοις, ἀλλὰ τοῖς ἅπασιν ὁμοίως, καὶ μᾶλλον τοῖσιν ὀλίγα κεκτημένοισιν οὐ τιμωμένοισιν ἤδη. εἰ χαίρουσιν οἱ θεοὶ, καὶ θαυμαζόμενοι ὑπ' ἀνθρώπων, καὶ ἀντὶ τουτέων χάριτας ἀποδιδοῦσιν: εἰκὸς γὰρ τοὺς μὲν πλουσίους θύειν πολλὰ τοῖς θεοῖς καὶ ἀνατιθέναι ἀναθήματα ὄντων χρημάτων, καὶ τιμᾶν: τοὺς δὲ πένητας ἧσσον διὰ τὸ μὴ ἔχειν, ἔπειτα καὶ ἐπιμεμφομένους ὅτι, οὐ διδόασιν χρήματα αὐτέοισιν, ὥστε τῶν τοιούτων ἁμαρτιῶν τὰς ζημίας τοὺς ὀλίγα κεκτημένους φέρειν μᾶλλον, ἢ τοὺς πλουσίους: ἀλλὰ γὰρ ὥσπερ καὶ πρότερον ἔλεξα θεῖα μὲν καὶ ταῦτα ἐστὶν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις; γίνεται δὲ κατὰ φύσιν ἕκαστα καὶ ἡ τοιαύτη νοῦσος ἀπὸ τοιαύτης προφάσιος τοῖς Σκύθαις γίνεται οἵην εἴρηκα. Quibus, vt facilius a quocunq. intelligi & conferri queant, etiam latina adiungam: Amplius autē plurimi Scythae Eunuchi fiūt, & muliebria officia obeunt, inſtarq. foeminarum omnia faciunt, & loquūtur, vocanturq. hi effoeminati. Et regionis quidem incolae cauſam ad Deum referunt, coluntq. hos ipſos homines & adorant ſibiipſis timentes, ne quid tale accidat. Mihi vero hi affectus diuini quidem eſſe uidentur, ſicut & reliqui omnes; neq. ullum aliquem alio eſſe diuino rem aut humaniorem, ſed diuinos omnes: verū unusquiſq. eorum ſuam propriam habet naturam, neq. aliquis citra naturam accidit: Qua re quomodo hic affectus contingāt

tingāt ut mihi uideretur, narrabo. Ab equitatione ipſa diuturni eos corripiunt articulorum dolores, nimirum propendentibus ſemper ex equis eorum cruribus; dein de claudi fiunt, contrahunturq. coxendices; cum inualuerit morbus; Medicantur autem ſibiipſis hoc modo, à principio morbi vtranq. uenam retro aures incidunt, quo facto ſanguine multo promanante ſomnus eos corripit prae imbecillitate, ſicque obdormiſcunt; quorum quidem aliqui depulſo ſomno ſani exurgunt; aliqui vero minime: Atq. mihi ſane videntur ea medicatione ſe ipſos perdere: Venae enim retro aures ſunt, quas ſi quis ſecet ſterilitatem inferant his, quibus ſecantur; quare id etiam ipſis ex earum inciſione accidere certū eſt: Quando igitur poſtea vxores adeunt, impotētesq. ſe factos vident cum illis coire, primum quidem nihil moleſtius cogitantes quieſcunt, cum autem bis, aut ter, aut amplius fruſtra opus tentarunt, neque quicquam proficiunt, mox putant ſe Deum offendiſſe; in quem culpam reiiciunt, induuntq. ſe veſte muliebri, palam ſe euiratos eſſe confitentes ad mulierumq. contubernia tranſeunt, earum opera tractantes. Hoc itaq. malo ditiſſimi Scytharum afficiūtur, minime vero infimi, imo qui maxime & genere & potentia praeualent, ex nulla alia quā continuae equitationis cauſa hoc perpetiuntur: pauperes uero minus quum non multum aequitent: Vnde ſi haec alijs diuinior cenſenda eſſet, non nobiliſſimis neq. ditiſſimis Scytharum fere ſolis accideret, ſed eſſet omnibus aequaliter peculiaris, immo magis inuaderet pauperes circa cultum deorum negligentiores; ſi ſaltem gaudent dij in hominum admiratione conſtitui, & pro hoc beneficia hominibus retribunt: Diuites enim saepius dijs ſacra faciunt, victimas offerunt, ſtatuas erigunt coluntq. quum pecunijs abundent: pauperes autem minus id faciunt, quum non habeant; quinetiam aliquando deos

do deos deteſtantur, qui eis opes non ſuppeditent; ut veriſimilius eſſet pauperes, ac parum abundantes hoc malo propter crimina ſua puniri, quàm diuites, & qui opibus abundant: Verum (ſicut & prius dixi) diuinus quidem hic affectus eſt, ſecundumq. naturam accidit, ſi militer vt alij omnes; neq. alia eius cauſa, quàm ea quã dixi Scythis exiſtit. Hactenus Hippocrates a quo facile vnusquiſq. comprehendere poteſt Scytharum morbũ ab Herodoto nominatum eundem eſſe; quem ipſe refert, & quãdo hic eos ἀναδριεῖς vocat, vel ἐνάριες, ut apud Herodotum, corrigi debet; vel vtramq. dictionem idẽ ſignificare putandum, nimirum euiratos ſeu effeminatos: ſicuti quoq. Scytharum vates, vtpote caſtratos appellatos eſſe in Melpomene meminit: Quae vero Hippocrates de morborũ omnium diuinitate differit, quaeve de pauperum, & nobilium moribus, vnde Ariſtoteles multa in 2. Reth. ſcripta accepiſſe potuit; ita interpretari debent, tamquã a viro potius philoſopho, quàm vllo verae religionis lumine praedito proficiſcantur. Id non eſt abſq. animaduerſione praetereundum Amazonum genus, quod ab aliquibus fabuloſum reputatũ eſt ab Hippocrate ante verba citata apertiſſime confirmatum eſſe; ſicut etiam confirmauit 3. de artic. textu 85. quamquam ibi neget eas cõſueuiſſe infantibus maſculis articulos luxare, vt claudi imbecilliores fierent: Has etenim mulieres multis ſaeculis perduraſſe probaret aliquis, quod Eradius in vita Pemenis abbatis narrat. Amazonas foeminarum crudele genus viuente eo abbate in Scitiam deſcendiſſe, multoſq. patres ſanctos interemiſſe, quod pluribus annis poſt natum Chriſtum contigit. Haec tamen hiſtoria haud parum vero diſſimilis videtur; quoniã regio in qua Amazones regno ſunt potitae, plus diſtabat ab Aegypto, quam vt potuerint in ipſius regionem uenire; praeterquam quod nullus

auctor fide dignis Amazonum imperium tanto tempore perduraſſe tradidit; quod tamen aliquem ſcripſiſſe, ſi verum fuiſſet, rationi conſentaneum eſſet.

Iecur anſerinum in precio fuiſſe antiquitus: de carne ſuilla locus Plutarchi. Caupones Italos ſolum immerito damnari a Plutarcho. Cap. 8.

IEcur anſeris apud Romanos in menſis fuiſſe celebre probatum eſt ab Athenaeo dipnoſ. 9. vbi etiam anſeres ipſos ſaginari ſolitũ habetur, quod potiſſimum gratia iecoris factum puto, nempe quod ſagina maxime omnium creſcit, ideoq. Martialis hoc ſignificans ait.

Aſpice quam tumeat magno iecur anſere maius,
Miratus dices, hoc rogo creuit vbi?

Quamobrẽ nullus mirari debet ſi pariter ſuillã carnẽ, qui ſummopere cõmendẽt ipſiuſq. ſolã cõcoctionis difficultatẽ damnẽt, inueniãtur multi; ex quorũ numero diuinus Galenus eiuſq. ſequatiũ maior pars extitiſſe videtur: Ante hunc, qui vſq. adeo extulerint huiuſmodi cibũ, raros obſeruaui, immo quã plures rationes recẽſere poſſumus, quibus antiquitus ſicut, & hiſce tẽporibus ſuem in cibũ aſſumere relligio erat; quod plerunque ob ſanitatẽ factitaſſe, potiuſquã ob ſuperſtitionem credo: & ne ſententia, ſine fautore aliquo proferatur, Plutarchum adducã, qui in 4. ſympoſ. prob. 5. rationẽ reddẽs cur Iudaei carnibus ſuillis abſtinerent ſic loquitur Τόδε ἕνεκεν χρέας οἱ ἄνδρες ἀφοσιοῦσθαι διὰ τὴν ὑγιείαν δοκοῦσιν, ὅτι μάλιστα πάντων οἱ βάρβαροι τὰς ἐπιλευκίας καὶ λέπρας δυσχεραίνουσι, καὶ τῇ προσβολῇ τὰ τοιαῦτα καταβόσκεσθαι πάθη τοὺς ἀνθρώπους οἴονται· πᾶσαν δὲ ὗν ὑπὸ τὴν γαστέρα λέπρας ἀνάπλεων, καὶ ψωρικῶν ἐξανθημάτων ὁρῶμεν ἃ δὲ καχεξίας τινὸς ἐγγινομένης τῷ σώματι καὶ φθορᾶς ἐπιτρέχειν δοκεῖ τοῖς σώμασιν, οὐ

σιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ θολερὸν περὶ τὴν δίαιταν τοῦ θρέμματος ἔχει τινὰ πονηρίαν, οὐδὲν γὰρ ἄλλο βορβόρῳ χαῖρον οὕτω καὶ τόπους ῥυπαροῖς καὶ ἀκαθάρτοις ὁρῶμεν, ἔξω λόγου τιθέμενοι τὰ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φύσιν ἐν αὐτοῖς ἔχοντα τούτοις· λέγουσι δὲ καὶ τὰ ὄμματα τῶν ὑῶν οὕτως ἐκκεκλάσθαι καὶ κατεσπᾶσθαι ταῖς ὄψεσιν ὥστε μηδενὸς ἀντιλαμβάνεσθαι μηδέποτε τῶν ἄνω μηδὲ πρὸς ὁρᾶν τὸν οὐρανὸν ἂν μὴ φερομένων ὑπτίων ἀναστροφήν τινα παρὰ φύσιν αἱ κόραι λάβωσιν· διὸ καὶ μάλιστα κραυγῇ χρώμενον τὸ ζῶον ἡσυχάζειν ὅταν οὕτω φέρηται, καὶ σιωπᾶν κατατεθαμβημένον ἀήθη τὰ οὐράνια καὶ κρείττονι φόβῳ βοᾶν συνεχόμενον. Quae verba quoniam aliqua ex parte nos reſtituimus, necdum a quoquam latine interpretata vidimus, vt a nemine deſiderentur, etiã lingua noſtra ponam: Carnem porro ſuillam ob ſanitatem quoq. reuereri iſti homines videntur, propterea quod barbari maxime omnium gentium uitiligine, ac lepra laborant; huiuſq. carnis eſu a talibus morbis homines conſumi arbitrantur: omnem vero ſuem ſub vẽtre lepra, ac efflореſcentijs refertam fere ſemper intueamur; quae nimirum ob malum quẽdam habitum, atq. corruptionem corpori ingenitam in corporibus ſummis efflоreſcere videntur: Verum enimuero huiuſmet beſtiae circa victum ſordities prauitate non caret; quãdoquidem nullum aliud animal aeque fimo, ac lutulentis, immundiſq. locis gaudere cernimus, exceptis ijs, quae generationem in his ipſis, naturamq. ſimilẽ poſſideat; ferunt etiam oculos porcorum vſq. adeo inter videndum hebetari, atq. contrahi, vt nec ullam rem ſuperiorem apprehendere, neq. coelum aſpicere valeãt, niſi ipſis reſupine collocatis pupillae conuerſionẽ acquirant; & proinde animal illud, dum uehementer ſtridet, tũc praeſertim ſi ita feratur, quieſcere, ac tacere, q̃ſi inſuetudine coeleſtia uidẽs ſtupeat, & maiore metu, a clamãdo detereatur. Sed qm̃ Plutarchi meminimus,

 non tacebo

non tacebo me ſummoperc illius iudicium mirari, qui 2. ſympoſ. probl. 10. Italos cauponas prauitatis, ac moleſtiae incuſat, quaſi graeci non eſſent alijs deteriores, etiã Platonis aequiſſimi iudicis ſententia, qui dum graecis legẽ de cauponaria in 11. lib. de legibus ferret enumeratis pluribus cauponũ maximis vitijs eos ex viliori ciuitatis gente tamquam prauos omnino futuros creari mandat; At fortaſſe Plutarchus ab aliquo caupone deceptus, quòd vel vinum falernum adulteratum, vel nouũ aut recentatũ pro uetere (vt ſaepe eos facere cõſueuiſſe narrat Galenus) ei uẽdiderint, ea dicere nõ erubuit.

De Meliloto Cratinus expoſitus: De coronis: de lemniſcis. Cap. 9.

QVaeſitum eſt apud Athenaeum in 15. dipnos: qua de cauſſa Cratinus melilotum herbam ἀεὶ φρουρὸν ſemper cuſtodem vocarit: cui quaeſtioni cum eo in loco nihil reſponſum habeatur, ne lectorum animi continuo ſuſpenſi maneant, ſciri velim inter herbas coronarias apud veteres melilotũ primas fere ſemper tenuiſſe, ac ob id à latinis modo ſertulam, modo cãpanicam ſertã vocatam eſſe: cur vero id eſſet, puto quoniam coronis ad ſedandum ebrietatis feruorem inſtitutis melilotum miram operam praeſtabat, quando nimirum in 3. eiuſdem Athenaei libro legitur, ὅτι μελιλώτινοι ςέφανοι πάνυ εὐώδεις, καὶ καύσωνος ὥρα ψυχτικώτατοι: Qui igitur apud Cratinum ſemper cuſtodem melilotũ dixit, nil aliud (mea quidem ſententia) ſignificare nobis uoluit, quã quod eius herbae poteſtate ſemper ab ebrietate cuſtodiretur. Coronas autem laneas antiquiſſimis temporibus, ut ait Feſtus, eſſe factitatas nemo mirari debet, propterea quod ſi Plutarchi, Athenaeiq. de coronarum origine ſcripta attente conſideremus, Veteres potui

tui magnopere dediti ſaepenumero ex ebrietate maxi mis capitis doloribus ſollicitabantur; nec vllum magis praeſentaneum remedium experiebantur, quam vt arctis vinculis tempora ligarent:ligamina vero illa primo ex rudi & uili materia fuiſſe confecta veriſimile eſt,vtpote lino lanave,non tincta coloria à Feſto appellata,quarum vtilitas quotidie maior apparens homines tãdem excitauit,vt (quemadmodum in rebus luxus ſuccreſcere ſolet) primo vtilitatẽ illã ornamentis quibuſdã pararent,vnde coronas inuenerunt; deinde ut commoditati iucunditatem etiam annexam uellent:quo tempore laneis,lineiſq.inuolucris dimiſſis coronas ex hedera,myrto, roſis, meliloto,alijſq. fragrantibus herbis texere aggreſſi ſunt,quae & odore,coloreq.ſenſus oblectarent,ac ſimul ui refrigeratoria incendium uini & ciborum leuarent,quod remedij genus excogitaſſe medicos valde rationi conſonat,ac Athenaeus atteſtatur. Nam (ut ſcribit Plinius lib. 21.) apud graecos de coronis priuatim ſcripſere Mneſtheus,atq. Callimachus medici quae nocerent capiti,quoniam & in hoc eſt aliqua ualetudinis portio in potu atq. hilaritate praeſertim. Nec his homi num vaſta cupiditas delitijs ſatiata eſt; immo referẽte Plinio,ex auro,atq. argento folia coronarũ tegere,eaſq. vnguentis pretioſis perfundere,& capiti collove circũponere coeperunt; quaſi parum eſſet odoribus florum a natura elargitis perfrui, niſi & illam vincere, aut ſaltẽ dehoneſtare tentaſſent. Habuerunt coronae faſciolas quaſdam intortas dependentes, vt illis poſſent ſubligari ne capite laberentur,vel potius vt aliquid ornamenti ijs adderetur;quas faſciolas a graecis λημνίσκους,a latinis lemniſcos vocatos ſcio: quamquam apud Plinium lib. 21. cap. 3. non lemniſci,ſed lemnici falſo legantur. Hi vero ex varijs rebus fiebant,ſed celebres erant ex tenuiſſimis philyris earum tunicarum,quae inter corticem,

& lignum tiliae inueniuntur. Ad illarum porro ſimilitudinem Celſus, Aetius, Paulus, alijq. medici lemniſcorũ nomen indiderunt inuolucris quibuſdã lineis lõgis retortis, quibus in dilatãdis uulnerũ, nec nõ amplificãdis aliquorũ locorũ anguſtis oris utebãtur: At lemniſcos anguſtas uittas uocaſſe Syracuſios auctor eſt Heſichius.

Plinij & Galeni loca de doloribus: Pro oculis vſtio venarum temporalium: Lotio pedum: Origanus: ſordes aurium in morientibus quales. Cap. 10.

Plinius lib. 25. cap. 3. memoriae mãdauit. Auos experimento iudicaſſe aſperrimos omnium cruciatus eſſe calculorum a ſtillicidio ueſicae; Proximum ſtomachi ob quem epoto gypſo C. Proculeium Auguſti Caeſaris familiarẽ ſeſe enecaſſe prodit lib. 36. cap. 24. tertium eorum quae in capite doleant, non ob alios fere morte conſcita: At ex aduerſo Galenus in 2. de comp. med. s. l. ſcribit neminem ob capitis dolorẽ uehementẽ unquam animi deliquio comprehenſum interijſſe; neq. ſeipſum occidiſſe, quemadmodum quidã coli dolore vexati fecerunt: Quinimmo vtcumq. quis capite doleat, ſemper eius minorem dolorem eſſe, quã eorum, qui coli, aut auris, aut dentis, aut oculi vexãtur dolore: Inter alia vero quae antiqui habuerunt pro vetere capitis dolore tollẽdo remedia, vnũ erat temporũ venas inurere ab Hippocrate in lib. de loc. hom. ſummopere cõmendatũ: quo ſimiliter uſos ad compeſcendas oculorum fluxiones ſcriptum reliquit Ariſt. 31. probl. ſect. 5. vbi ſic ait, διὸ τῶν ῥευματικῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τάς τε περὶ τοὺς κροτάφους φλέβας καίουσι πυκνοῦντες τοὺς τῶν ὑγρῶν πόρους, καὶ ξύουσι τὴν κεφαλὴν διατέμνοντες τὸ ἐν αὐτῇ δέρμα. ideſt propter quod in illis qui fluxionibus oculorum tentantur uenas circa tempora inurunt hu-

morum

morum ductus occludentes, caputq. obſcalpunt eius cutem incidentes. Qui tamen hanc medicationis rationem damnarent, poſterioribus temporibus non defuerunt, quemadmodũ Aetius qui ſolos barbaris legibus ſeruientes hoc factitaſſe memorans non medicationem ipſam, ſed imprudẽtem potius eam adhibendi modum improbaſſe videtur: Cur autem in lib. 5. & 7. Epid. notatum habeatur pedes aqua vel igne maxime calefacere oculis noxium eſſe, certe videre nequeo, niſi maximam calefactionem vapores plures, quam par ſit, ad caput mittere dicamus, & propterea eos libros qui non approbarunt; aliqua ratione id effecerunt: At quod ibidem ſcribitur Origani potum oculis obeſſe non vſquequaq. a veritate abhorret; quãdo Ariſtoteles 31. prob. ſect. prob. 9. origanum oculis iccirco nocumentum afferre innuit, quoniam tantummodo deſicando cutem indurat, neq. lachrymarũ ciet. Et ne aures penitus ſilentio praetermittantur de illis hoc in loco adnotare placet, quod ex ſententia Ariſtotelis ſcriptũ reliquit Apollonius in hiſt. mir. videlicet ſordes, quae in auribus naſcuntur, cũ ſint alioquin amarae, fieri dulces morituris, idq. in multis eſſe obſeruatũ; cuius euentus cauſſam ab ipſo in quaeſt. nat. explicatam tradit, qui liber cum hodie deſideretur, Iccirco putamus nos eam ibi rationem allatam, quod morituris calor natiuus extinguitur, vnde humores in capite dilutiores ac frigidiores multiplicantur; ut etiam ex lachrymis conſtat, ac deſtillationibus, quae tunc temporis maiores fiunt: illi igitur humores ſordibus aurium permixti dulceſcere faciunt, perinde ac lupinos aqua potabilis: niſi potius dicamus bilioſos ichoras ut pote calidos, qui ſordibus commixti amarorem inducebant, morientibus una cum calore expirare, & propterea quod relinquitur pituitae dulcius uideri.

De carbonibus

De carbonibus loca Galeni, Caſsij, Lucretij, & Theophraſti: De lumbricis locus Plinij ex Theophraſto correctus: Error Gazae. Cap. II.

MVltos ex halitu Syrorum, ſpeluncarum, ex cubilibus recenter oblitis, atq. etiã a carbonibus, tum antiquis tum noſtris temporibus interijſſe nemo ſanus inficias ibit; quorum euentuum cauſſam tenuitati ſpirituum attribuens Eraſiſtratus iure a Galeno refellitur 7. de vſu partiũ, necnon lib. de vtil. reſpir. ſed neq. ipſe omnibus placere potuit, dum ea omnia & praeſertim carbonum effectus in occultas & nobis inimicas qualitates retulit; Caſſium itaq. medicum (vt vocat Celſus) ingenioſiſſimum Thyberij aetate Romae aeſtimatum magis laudare debemus, qui in probl. ſuis carbones capitis dolorem parere non arcana ratione, ſed nimio calore caput exiccãte condenſanteve ſcripſit; eſſe namq. maiorẽ uim in exuſto carbone iterumq. flagrante Plinius quoq. lib. 33. cap. 5. affirmauit: Cur autem Caſſius ad euitandam carbonum noxam eos vino pauco extingui praecipiat, eam rationẽ afferrem quod uinum maxime penetrans carbones non ſolum prauis vaporibus priuat, qui ſi ſuffocatione extinguantur, in ipſis retinentur; verum etiam eos, rariores ac tenuiores efficit, vt cum iterum accẽdantur, puriorem ac blandiorem calorem emittant; Huic rationi id non parum fauet, quod Theophraſto in libro de igne ſcriptũ eſt, ignẽ ſcilicet citius ab aceto, & vino quàm ab aqua extingui, quoniam intimius penetrans, poroſq. latiores reddens, fomites vbi ignis conſeruatur, melius tollit. An vero quicquam ad hunc Caſſij locum faciant Lucretiani illi verſus in 6. ſic ab Oberto Giſanio reſtituti.

Carbonumq. grauis vis, atq. odor inſinuatur
Quam facile in cerebrum, niſi aquam praecepimus ante

Aut

Aut niſi membra prius pertexit frigida ſeruus
Aut ſit odos vini plagae manabilis mora? *alijs cogitādū ꝓpono*

Nunc poſtquā Theophraſti mentio incidit, aliquid ex ipſo memoria dignum interſerere libet, id ſcilicet quod in fine ex lib. de hiſt. plant. notatum inuenitur ἕλμινθας lumbricorum genus nonnullis nationibus connaſci, ex aduerſo alias ipſis omnino carere: Habere quidem Aegyptios, Arabas, Armenios, trans Mediam, (ſic enim corrigo, ἀρμένιοι μεταδίδις, quod & Plinius & Gaza omiſſerunt) Syros, Cilices, & inter, Graecos Thebanos in gymnaſijs verſantes, ac Booetios omnes Carere autē Athenienſes, Phrygas, atq. Thracas; Vnde Plinij verba in fine 27. libri ex hoc loco ſūmpta ſic corrigenda ſunt, quemadmodum in manuſcripto Pauli Manutij codice leguntur. Sicut accepimus de tineis, lumbriciſq. ineſſe Aegypti, Arabiae, Syriae, Ciliciae populis, e diuerſo Thraciae (non Graeciae, vt eſt in vulgatis omnibus) Phrigiae omnino non innaſci; Minus id mirum quàm quod in confinio Atticae Booetiaeq. Thebanis innaſcuntur, cum abſint Athenienſibus. Hoc autem an peculiare illarum regionū donum ſit, an potius ex victus diuerſitate naſcatur (vt ego magis reor) alijs diſcutiendum relinquam, ſi tamen hiſce adiecero errorem in eodem cap. a Gaza commiſſum: Nam quod Theophraſtus de grano Gnidio loquens, ita ſcribit διὸ ἐνίοτε διδόασι κατὰ ποτὸν (διδόασι γὰρ πρὸς κοιλίας λύσιν) ἐν ἄρτῳ ἢ στέατι περιπλάττουσι, ipſe tranſtulit [contra alui ſolutionē] cum potius ad aluum ſoluēdam interpretari debuiſſet. Si quidem granum Gnidium apud medicos, & praeſertim apud Hippoc. nunquam non pro maximo purgatorio vſurpatum eſt, ſed fortaſſe deceptus eſt Theodorus a Plinio, qui lib. 27. cap. 9. ſcripſit granum Gnidium aluum ſiſtere, contra rationem cum ſit adurens, & contra experientiam, quamquam etiam Dioſcorides eius vim

purgatoriam magnam facit qui ſemen Thymelaeae granum Gnidium eſſe,& a Syris linum, vt quoq. Plinius vocari ſcriptum reliquit.

Thucididis locus a Lucretio expreſſus, ac illuſtratus. Cap. XII.

PETRVS Victorius vir aetate noſtra cum ob raram eruditionem tum ob incredibilem probitatem omnibus admirandus in iis,quos poſtremo variarum lectionum edidit libris,cogitandum proponit an ea Thucididis verba ϗ πολλοὶ στερισκόμενοι τούτων διέφευγον a Lucretio exacte ſint interpretata his uerſibus:

Et grauiter partim metuentes limina leti
Viuebant ferro priuati parte uirili

De qua re cum iam diu ipſi ſententiam meam per litteras Roma ſignificaſſem,humaniter ſanè nonnullis aliis rebus, quæ in ipſis continebantur, reſponſum dedit,de hac vero nullum quidem verbum fecit, ob quod ratus opinionem meam ſaltem ab illis improbatam non eſſe, hic ponere non timebo.Homines.n.vitā membris,dum periculum conſpiciūt, praeponere nemo eſt qui neget, porro medicis in peſtiferis morbis(qui facile niſi compeſcantur,& ſerpendo ſeſe in viſcera propagare,& inde cito iugulari ſolent)ferro atq. igne, vt ſtatim virus de corpore tollant,crebrò vti clarū eſſe cuiq. puto: Itaque uerisſimilius ſit in ea ſæuiſſima peſte a Thucidide deſcripta homines ne perirent, genitalia lue peſtifera iam corrupta ſibi amputāda ferro praebuiſſe; quam permiſiſſe vt emortua ſponte caderent: Rarum plane eſt vt peſtis aliquod membrum depaſcens ſponte deſinat niſi medicamentorum opera coerceatur; quod tanto minus in partibus genitalibus euenire putandum eſt;nimirum quae male affectae ob viciniam, & συμπάθειαν ceteris uiſceribus

bus affectiones ſuas facile impertiunt: Quando igitur Thucidides illos genitalibus priuatos euaſiſſe narrat, ſecundum medicos neceſſarium prope eſt intelligere, quod ferro illa abſcinderent, neque ſinerent morbum intimius penetrare, necareq. vt eueniſſet ſi partes a peſte infectae, atq. corruptae, vt ſponte ſua deciderent expectaſſent, neq. ſtatim a ſanis eas diſiunxiſſent; Ergo Lucretium commendare potius debemus, qui breuitati ac obſcuritati Thucididis claritatem afferre, nec non eā peſtem diligentius deſcribere voluit. Num autem peſtis haec illa fuerit, a qua Athenas Hippocratē lignorum, & herbarum odoratarū, incendiis liberaſſe in ipſius vita, in Athenienſium decreto, & apud Galenū legitur, non multū intereſt ſcire: Attamen ipſiſſimam fuiſſe credere quoq. poſſumus, eo praeſertim quod Thucididē Hippocrate iā aetate prouecto hiſtoriā ſuā condidiſſe conſtat.

Locus Virgilij ſecus quam a grammaticis ex Ariſtotele declaratus: Et cur ab ipſo medicina ars muta uocata ſit. Cap. XIII.

MVLTI declarare conati ſunt cur Virgilius mare Aquilonibus flantibus atrum fieri ſcripſerit eo verſu Aeneid.

Fluctusq. atros Aquilone ſecabat.

Quorum omnium ſententias & ſi improbare non intendam; nihilominus quid & ego ſentiam, hoc loco exponam: atq. ante alia ſupponam duo prima coloris genera eſſe, album nempe & nigrum, ex quibus vario modo ſimul commixtis variae ac pene innumerae colorum ſpecies enaſcuntur: Niger color nonnumquam obſcurus, interdum tenebroſus, aliquando ater (ſicut a Virgilio) nuncupatus inuenitur: atque hic quandoque verus, & naturalis exiſtit, quandoque ſolummodo talis apparet: multos enim colores apparere, & non eſſe, pluribus exemplis demoſtrari poſſet, niſi quod

de columbae collo ſceptici diſputabant, atque in iride conſpicitur, totum hoc manifeſtum faceret: De vero atro colore, quoniam Virgilius, mea ſententia, non loquitur, de apparente dumtaxat ſermonem habebo; Qui ceu in lib. de coloribus (ſiue ſit Ariſt. ſiue Theophraſti) ſcriptum habetur hiſce tribus modis apparet, ἢ γὰρ ὅλως τὸ μὴ ὁρώμενον ἐστὶ τῇ φύσει μέλαν, ἢ ἀφ' ὧν μηδὲν ὅλως φέρεται φῶς πρὸς τὰς ὄψεις: τὸ γὰρ μὴ ὁρώμενον ὅταν ὁ περιέχων τόπος ὁρᾶται φαντασίαν ποιεῖ μέλανος φαίνεται δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ἡμῖν ἅπαντα μέλανα ἀφ' ὅσων ἀραιὸν, καὶ ὀλίγον ἀνακλᾶται τὸ φῶς, ideſt, vel enim omnino quod non videtur eſt natura nigrum; vel a quibus nullum prorſus lumen fertur ad oculos; nam quod non videtur, quando ambiens locus videtur, nigri ſpeciem reddit; apparent item omnia huiuſmodi nigra, quibus rarum & paucum lumen reflectitur. His itaq. tribus modis nigredine in rebus apparente proculdubio mare aquilonibus ventis agitatum vno ipſorum atrum, atq. obſcurum videri neceſſum eſt; ſed quoniam neq. primo, neq. ſecundo id fieri cuiuis mediocriter in philoſophia verſato perſpectum eſt, ſequitur vt tertio modo appareat: Mare ſane, & omnis aqua cum ſuapte natura alba videatur, eo quia ſolares radij a laeuore, ac planitie ſuperficiei reflexi eã illuſtrando lucidam efficiunt, amiſſo laeuore, radijſq. lãguentibus fractis, atq. imminutis, iure merito albedo deperditur, contrariaq. ipſi nigredo ſuccedit: Quamobrem (vt ad vergiliana verba deſcendam) aquilones ſuis vehementibus motibus mare perturbantes, nec nõ illius planam, laeuemq. ſuperficiem aſperam reddẽtes, ita vt altera pars depreſſa, altera eminens euadat, iuxta id quod Poeta 3. Aeneidos expreſſit, dicens.

Et glacialis hiems aquilonibus aſperat vndas.

Propter ſimilem aquae inaequalitatem paucis radijs, illiſq. fractis, & imminutis incidentibus haud ſuperficies

cies depreſſae partis illuminatur, immo ab illa aſperitate diuulſum, & diſipatum lumen aboletur; & propterea ſuperficies aquae vmbris quodammodo plena, lumineq. priuata, nigra apparet; quam apparitionē inſinuaſſe Virgilium apud me certum eſt, ſicut etiam Ariſt. 23. part. prob. 23. fieri auctoritate Homeri abunde demōſtrauit: iam vero ſententiam hãc ex veris philoſophiae fundamentis capi, quae Poetae ignota minime fuerūt, apertum erit, ſi libellum de coloribus magna doctrina refertum eo in loco perlegamus, vbi haec ſcribuntur, *ὁμοίως δὲ καὶ τοὔδωρ μέλαν φαίνεται ὅταν τραχυνθῇ καθάπερ ἡ τῆς θαλάττης φρίκη; διὰ γὰρ τὴν τῆς ἐπιφανείας τραχύτητα ὀλίγων τῶν αὐγῶν προσπιπτουσῶν καὶ διασπωμένου τοῦ φωτὸς τὸ σκιερὸν μέλαν φαίνεται*, ideſt, ſimiliter autē & aqua nigra apparet, quando aſperata ſit, veluti in maris aeſtu: Nam ob ſuperficiei aſperitatem, cum pauci radij incidant, ac lumen diuellatur, quod vmbroſum eſt, nigrum videtur, quo in loco atq. in probl. *φρίκης* nomine vtitur, Ariſtoteles ad ſignandam maris perturbationem, perinde ac medici idem vſurpant ad horrores & concuſſiones febrientium ſignificandas. Cur autem Virgilius 12. Aeneid. Medicinam mutam artem uocarit carminibus his.

Ille vt depoſiti proferret fata parentis,
Scire poteſtates herbarum, vſumq. medendi
Maluit, & mutas agitare inglorius artes

Non defuerunt qui explicare conati ſint, ita. ſ. a Poeta vocatam dicentes, quoniam comparata muſicae, ignobilis ac parum celebris eſt; ſed eorum mendacia faciliter redarguuntur, quod Homerus multis antea ſeculis medicum magnis hominibus dignum fecerit: Itaq. oppoſitiſſime Fuluius Vrſinus doctiſſimus, mihiq. ob cādidiſſimos eius mores, & miram eruditionē, valde carus, atq. arcta amicitia coniunctus in ſuis collationibus mutam

tam a Vergilio artem medicam nũcupatam inſinuauit, quod tota eius vis in operationibus ac remedijs potius, quàm in ſermonibus atq. eloquẽtia collocetur, vt nedũ Cornelius Celſus, verum etiam Galenus vbiq. praedicat: vnde in medicos loquaces dicterium emanauit.

Ἰατρὸς ἀδόλεσχος νοσοῦντι πάλιν νόσος.

Loca Ariſtotelis & Strabonis de generatione animalium in niue & igne collata atq. examinata: Locus Ariſtotelis emendatus. Cap. 14.

ARiſtoteles 5. de hiſt. animal. cap. 19. animalia quaedam ex niue atq. igne oriri hunc in modũ ſcribit, καὶ γὰρ ἐν τοῖς δοκοῦσιν ἀσηπτοτάτοις ἐγγίνεται ζῶα, οἷον ἐν χιόνι τῇ παλαιᾷ σκώληκες: γίνεται δὲ ἡ παλαιὰ ἐρυθροτέρα, διὸ καὶ οἱ σκώληκες τοιοῦτοι καὶ δασεῖς: οἱ δὲ ἐκ τῆς ἐν Μηδίᾳ χιόνος μεγάλοι, καὶ λευκοί; δυσκίνητοι δὲ πάντες: ἐν δὲ Κύπρῳ οὗ χαλκῖτις καίεται, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐμβαλλόντων; ἐν ταῦθα γίνεται θηρία ἐν τῷ πυρὶ τῶν μεγάλων μυῶν μικρόν τι μείζονα, ὑπόπτερα, ἃ κατὰ τοῦ πυρὸς βαδίζει, καὶ πηδᾷ: ἀποθνήσκουσι δὲ καὶ σκώληκες καὶ ταῦτα χωριζόμενα τὰ μὲν τοῦ πυρὸς, οἱ δὲ τῆς χιόνος. Quinetiam in ijs, quae putredinẽ nullã poſſe recipere exiſtimãtur naſci animalia nouimus, vt uermes in niue uetuſtiore, qui hirti ſunt pilis, & rubidi. quoniã & ipſa nix uetuſtate rubeſcit. ſed in niue mediae terrae candidi, & grãdiores inueniũtur. Torpent omnes, ac difficulter mouẽtur. In Cypro inſula aerarijs fornacibus, ubi chalcites lapis ingeſtus cum pluribus diebus crematur, beſtiolae in medio igne naſcuntur pennatae, paulò muſcis grandibus maiores, quae per ignem ſaliãt, atq. ambulent. Emoritur & hoc genus, & aliud niuis alumnum, cum alterum ab igne, alterum a niue demotum eſt, quae cum referat etiam Antigonus in paradoxis, non μυῶν, ſiue murium, ut in graeco, &

co,& latino codice legitur,ſed *μυῶν*,ideſt muſcarum legendum eſt. Animalia vero haec, & praeſertim ex niue generata,quoniā Strabo, ut in Armenia fiāt; ex Apollonide monſtrat, eius uerba haud Ariſtotelicis diſſimilia hic ex libro eius Geographiae 12. ſubiungam, *ἐν δὲ τῇ χιόνι βώλους πήγνυσθαι φασὶ κοίλας περιεχούσας χρηστὸν ὕδωρ ὡς ἐν χιτῶνι; καὶ τὰ ζῶα δὲ ἐν αὐτῇ φύεσθαι; καλεῖ δὲ σκώληκας Ἀπολλωνίδης; Θεοφάνης δὲ ὀρίπας, καὶ τούτοις ἀπολαμβάνεσθαι χρηστὸν ὕδωρ περιχεθέντων δὲ τῶν χιτώνων πίνεσθαι; τὴν δὲ φύεσιν τῶν ζώων τοιαύτην εἰκάζουσιν οἵαν τὴν τῶν κωνώπων ἐκ τῆς ἐν τοῖς μετάλλοις φλογὸς, καὶ τοῦ πετάλου.* In niue glebas quaſdam concauas cōgelaſſere prodiderunt aquam optimam tanquam in tunica continentes, in niue animalia quaedā concreari, quae Apollonides uermes appellat. Theophantes uero montanas teredines,atq. in illis aquā optimam contineri,& ruptis tunicis bibi. Horū animaliū generationē talem putant qualem culicū ex flamma, & bractea metallorū. Quae omnia ſane creditu difficilia ſunt, quòd ad animalium generationē neceſſario tum calor,tum humor requirūtur; quorum alter ab igne, alrer a niue maxime abſunt: immo agricolae,dum ſemina in terra ad huc latent,hieme niuiū copiā exoptāt,quo inter cetera beneficia id cō ſequātur ne beſtiolae frugibus perniciosae alantur; ſed exiſtentes enecentur. Itaq. ſi in niuibus interdum uermiculi conſpiciūtur,ex terra emanaſſe ipſioſq.ſeſe inuoluiſſe putandū: Pariter animalia apparentia, in fornacibus metallorum potius crediderim ex terra metallis commixta,in qua naſcuntur, erumpere, quam in igne ipſo oriri; eo maxime quod Ariſtoteles quaſi ſui immemor in 2. de gener. animalium cap. 3. ubi maturius quàm in hiſtoriarum libris naturae res examinauit, nec in igne ipſo, nec in ignitis ullis, ſiue humidis, ſiue ſiccis animal quodpiam gigni hunc in modum ſcripſit;

δίὸ

rate ac prudenter degant: excitantur vero tibia, animive oblectatione, aut temulentia, aut adſtantium exhortationibus: Manat huiuſcemodi furor à Deorum afflatu: quod ſi incolumes deſiſtant bono & pacato animo ſunt tãquã Dijs initiati: At decolores, macilenti, & prae vulnerum doloribus infirmi longo tempore remanent. Hos vero fuiſſe Cybeles ſacerdotes Gallos vocatos, Corybanthas & omnes eos, qui matris Deum ſacris initiabantur facile eſt illis intelligere, qui eorum ſacrorum ritus, ac modos paſſim ab auctoribus deſcriptos in memoriam reuocarint: nunc ſatis erit meminiſſe ſacerdotis & miniſtros eius Deae cymbalis atq. tympanis curſitãtes ſeſe furore correptos ſimulare, aut etiã opinari conſueuiſſe; ſicq. inſanientes caput rotare, genitalia abſcindere, cultris faciem & muſculos corporis totius (ſicut Catullus, Strabo Geog. x. & Apuleius in viiij. transformationum memorat) diſſecare, morſibusq. ſeipſos impetere, quaſi flagitiis ſimilibus eam Deam gaudere putarent: nec aliquis mirari debet Veteres lumine Chriſtianae veritatis orbatos vſq. adeo ſpurciſſima ac immaniſſima facinora ſub religionis titulo peregiſſe; ſi quidem Plutarchus in libro περὶ δεισιδαιμονίας prauam religionẽ, & ſimilia, & his peiora hominibus ſuggerere exemplis Galatarũ, atq. Scytharum humano ſanguine Diis ſacrificare ſolitorum copioſe ſatis oſtẽdit, vnde nõ immerito apud Herodotum iñ Melpomene Scythae vitio verterunt Graecus agendi bacchanalia conſuetudinem negantes rationi conſentaneum eſſe excogitare Deum; qui homines ad inſaniam adigat. Porro furorem hunc inter morbos a medico antiquiſſimo, & Hippocratis doctrinae ſtudioſiſſimo maxime recenſeri commendo: veluti Caelium Aurelianum nequaquam improbo, quod & in 4. diuturnarum affectionum mollitici inter morbos locum fecerit: quae licet ſolo animi vi

Z tio,

tio,& non corporis naſci videatur, aegritudinem tamē maximam ſi quis appellat, minime errauerit, quemadmodum uocauit Iuuenalis in 11. Saty. vbi ſic ipſam deteſtatur.

Magna inter molles concordia, non erit vllum
Exemplum in noſtro tam deteſtabile ſexu:
Taedia non lambit Clauiam, nec flora Catullam:
Hiſpo ſubit iuuenes, & morbo pallet vtroq.

Defenditur Galeni inſcriptio περὶ πεπονθότων τόπων *loca Aretaei & Galeni collata de ijs, qui corde patiuntur. Cap. XVI.*

IVlius Caeſar Scaliger uir certe noſtrorum temporum doctiſſimus, ac ſubtiliſſimus fuit, ſed dum in Galenum ingenii acumen exercere nimis ſtuduit, plerunq. maledicentiam ſuam atq. imprudentiam detexit: vt ipſi tunc contingit, quando in primo commentariorum, ſiue potius accuſationum, quas in libros de plantis Ariſtoteli inſcriptos edidit, eũ damnare nititur, quod libros inſcripſerit περὶ πεπονθότων τόπων cũ potius περὶ παθόντων inſcribere debuiſſet: Quod πέπονθε (inquit) non amplius patitur, non igitur eget opere medici. Pulchra ſane ratio, & ſubtili homine digna. Videamus itaque quomodo uir iſte Galeni doctrinam parum guſtauerit, Nam quicunque antiquorum de locis affectis tractarunt, vt fecit Archigenes medicorum ſui temporis princeps, inter τόπους παθόντας, & πεπονθότας id diſcrimen poſuerunt, quod παθόντας vocarunt eas partes, quae extra ſe cauſſam paſſionis tantum habent, atq. ea abeũte incolumes & ſanae relinquũtur: πεπονθότας vero eas vocarunt partes, quarum non tantum cauſſa externa eſt, quae ipſis morbum faciat, verum etiam quae propriam in ſeipſis ac iam factam affectionem

nem licet aliquando inſenſibilem retinent, ita vt etiam recedente cauſſa nihilominus affectae remaneant, & ſic vocarunt quaſi non modo patiantur, ſed quoq. iam paſſae ſint: Cũ itaq. Galenus in libris de locis affectis totã tractationem conſumat praecipue in docendo qua methodo partes iam paſſae, & affectione propria à cauſſa ſibi externa, & (vt dicunt) per conſenſum occupatae dignoſci queant, iure ſane περὶ πεπονθότων τόπων eos inſcripſit: Hae namq. proprio ac inteſtino affectu laborantes ſunt, quae potiſſimum curationem expoſtulant, non illae quae nihil in propria eſſentia paſſae, aliunde ſolũmodo vexantur, & cauſſa extincta nihil offenſae, aut parum admodum remanent; & propterea παθόντες τόποι nuncupantur. Patet igitur quam iniuſte Galenus reprehendatur, quem iam aetate prouectum, quando eos libros ſcribebat, in titulo ponendo feſelliſſe apud me irrationabile omnino videtur: cur autem Rabi Moſes in ſuis Aphoriſmis citans libros hos appellet ſcientiarum libros hactenus certe diuinare non potui, ex quincto eorum librorum id mihi obſeruatione dignum in primis videtur, quod quicunq. corde vulnerantur uſq. quo vitam trahant, ſemper mente conſtent, ac ſapiant, quaſi neceſſario inde colligatur animã rationalem minime in corde collocari: At Galeno vetuſtior Aretaeus in ij. de acutis paſſionibus ſimile quid de corde in ſyncopis tractatione ſcriptum reliquit: vbi differentiam oſtendens eorum, qui ore uentriculi infeſtantur, & eorum quos cordis labor aliquis exercet, de poſtremis ita loquitur ἐπὶ δὲ τοῖσι καρδιώσσουσι, καὶ αἰσθῆσι ὀξύτεροι, ὡς ἰδεῖν, καὶ ἀκοῦσαι μᾶλλον, ἢ πρόσθεν, καὶ γνώμῃ εὐσταθέστεροι, καὶ ψυχῇ καθαρώτεροι: καὶ τάδε οὐκ ἐς τὰ παρέοντα μόνον, καὶ ἐς τὰ μέλλοντα μάντιες ἀτρεκέες eſſe ſcilicet qui corde laborant ſenſibus acutioribus ita, vt magis quam antea videant, audiantq.; & praeterea mente conſtare, ani-

mumq. puriorem habere, ac nedum in praeſentibus dignoſcendis, verumetiam in futuris exactos diuinatores exiſtere.

Quid ſit apud Galenum ellychnium Tarſicum: & de goſſypio. Cap. XVII.

Galenus in libro meth. 13. modum quo ad cicatricem ducuntur vlcera docens ellychniorum Tarſenſium meminit, quemadmodum etiam in 14. eiuſdem tractationis libro, vbi Oedematis curandi rationem tradens ſpongiam poſca madidam probat, eaq. deficiente ellychnium Tarſenſe ſubſtituẽdum monet: Quibus in locis quid ſub ellychniorum eiuſmodi nomine intelligi debeat, ab omnibus fere hactenus ignoratum eſt: Ego uero quae illa fuiſſe ex auctoribus coniecerim in medium afferam, ſententiam mutaturus quotieſcunq. meliorem quis mihi monſtrauerit: Ex variis namq. linorum generibus pro lucernis accendendis ellychnia feciſſe veteres apud omnes conſtat, iccirco & Tarſenſia a Galeno vocata ex huiuſcemodi materia fuiſſe conflata putare debemus: Inter alia autem cum vnum extiterit goſſypium a Latinis, a Graecis ξυλὸν nũcupatum, vt Plinius lib. 19. cap. 1. meminit, hoc ἐλλύχνιον ταρσικὸν Galeno ſignificaſſe tribus rationibus, vti credam, impellor: Vna eſt, quod Galenus nullibi goſſypii mentionem facit, unde niſi his locis illud deſignet, ipſi ignotum extitiſſe dicendum, quod tamen non admodum veriſimile videtur, quando Plinij tempore Romae praeſertim cuiq. abunde ſuppetebat, & ad uarios medicinae vſus inſeruire poterat: Altera ratio, quod Galenus ellychnijs illis mollitiem prae ceteris attribuit. de goſſypio ſcribit Plinius nulla ipſi in candore mollitiave praeferenda: Tertia eſt quod loco ſpongiarum (vt Galenus

lenus monet de ellychnio Tarſico) Xylinum linum, ſiue goſſypium aptiſſime in vſum medicum reuocatur. Sed duo huic opinioni obſtare fortaſſe alicui videantur; Alterum eſt Galenum ellychnio Tarſico carnem excreſcẽtem deprimendi poteſtatem tribuiſſe quae in goſſypio minime reperitur: alterum quod nullus ex Tarſo Ciliciae vrbe Xylinum linum inuectum ſcribit; ſed Plinius in ſuperiori Aegypti parte in Arabiam vergente oriri memorat: Attamen haec dubia facile diſſolui poſſunt, ſi dicamus goſſypium in fila redactum, quemadmodum pro ellychniis fiebat, atq. etiam hodie paſſim fieri conſpicitur, eandem paene operam in compeſcenda carnis luxurie praeſtare, quam & fila linea. Praeterea tempore Plinii in Aegypto illa fila fieri conſueſſe, tempore uero Galeni optima in Tarſo fieri caepta ſicuti temporibus noſtris in Cypro, in Italia, & in alijs regionibus: Nec ſane mirum videbitur ſi cogitemus facile ob tractus uiciniam ab Aegyptiis Cilices, & ab his Cyprios, deinde alias nationes tale lini genus accepiſſe potuiſſe. Quod porro memoriae Plinius mandauit ex goſſypio veſtes ſacerdotibus Aegyptiis gratiſſimas fieri conſueuiſſe, uſq. etiam ad tempora noſtra perdurare nemo ignorat, quando veſtes illas ſacerdotum, quas Itali vocabulo populari cottas, rochettosve appellant, ſaepenumero Xylinas, & praeſertim ditiorum ac nobilium eſſe videamus.

Morbus Deliorum ab Aeſchine deſcriptus: locus Celſi notatus, & alter Nonij emendatus contradictio Herodoti, & Plinij. Cap. 18.

AEſchines rhetor nauigationem quandam Philocrati per epiſtolam ſuam deſcribens cuiuſdam Deliorum peſtiferi morbi meminit, qui quòd for

ſan

ſan ab aliquibus ignorari poſſet, hoc in loco (vt mea ferat ſententia) notum facere ſtudebo: Sic itaq. in lib. graecarum Epiſt. legitur; λύσαντες ἐκ μουνιχίας ἑσπέρας λαμπρῷ σφόδρα σκίρωνι περὶ μέσην ἡμέραν κατήχθημεν εἰς νῆσον τὴν χίον καθίσαντες δὲ ἡμέρας ἐννέα (σκαιὸς γὰρ ἦν ὁ ἄνεμος) εἶτα πάλιν λύσαντες ἅμα τῇ ἕῳ εἰς δῆλον ἤλθομεν· δήλιοι δὲ ἐνόσουν λοιμώδη τινὰ νόσον τὰ μὲν πρόσωπα ἐπίμπλαντο λεύκης καὶ τὰς τρίχας, λευκοὶ ἐγίνοντο. ὁ δὲ τράχηλος αὐτῶν καὶ τὰ στέρνα ᾤδει. πυρετοὶ δ' οὐκ ἐγίγνοντο οὐ δὲ ἀλγηδόνες μεγάλαι, οὐ δὲ τὰ κάτω μέρη παρήλαττεν οὐδὲν: ταῦτα δὲ ἐπαθοντο κατὰ μῆνιν Ἀπόλλωνος αὐτοῖς συμβεβηκέναι ταφότος ἐν τῇ νήσῳ τίνος τῶν ἐπιφανῶν οὐ πρότερον εἰωθός: Ἐκ τούτου οὖν προσβάλλειν αὐτοῖς τὸν θεὸν τὴν νόσον ταύτην ὑπελάμβανον: ἡμεῖς δὲ ὥσπερ τὶ ἔθνος ἀλλόφυλον, ἢ νῆσον ἐν τῇ ἔξω θαλάττῃ ἀφιγμένοι, καὶ ἰδόντες ἐξαίφνης χρῶμα ποικίλων ἀνθρώπων νυκτὸς ἀποφεύγοντες ᾠχόμεθα πυνθανόμενοι ἀλλήλων κατὰ τὸν πόρον εἰ τὸ χρῶμα ἔχοι ἕκαστος οἷον ἐκόμιζεν ἐκεῖθεν καὶ τὰς τρίχας. Veſpere ex Atticae portu Cauro valde claro perflãte ſoluentes circa meridiẽ Chiũ perueni mus. ibiq. dies nouem (erat enim aduerſus ventus) morati, deinde rurſum aurora ſoluentes Delum iuimus, laborabant Delij peſtifero quodam morbo. Vultus quidem vitiligine plenos, capillos pariter albos habebant: ipſorum autem collum, & pectus erant tumida; febres vero non aderant, neq. dolores inſignes, neq. inferiores partes quicquam permutatae fuerant: Atq. haec Apollinis ira ſibi contigiſſe credebant, cum praeter veterẽ conſuetudinem illuſtris quidam in inſula ſepultus fuiſſet. Ob hoc igitur Deum ipſis huiuſcemodi morbũ mittere ſuſpicabantur. Nos autem tanquam externas gentes, vel tanquam inſulam in externo mari accedentes, hominumq. diuerſorum colorem inſpicientes, nocte fuga capta diſceſſimus, mutuo nosipſos inter abeundum percunctantes, an quiſq. colorem, & pilos, quos domo geſta-

geſtauerat, haberet. Fuerunt itaq. quae tale morbi genus conditiones comitabantur, quinq. primo peſtilens erat; ſecundo leuce ſeu vitiligine ora replebantur, tertio pili albeſcebant, quarto collum & pectus tumeſcebant, quinto doloribus exiguis aegrotantes exercebātur; Aberant febres: Nunquid autem contagioſum malum foret, clare non explicuit Aeſchines: attamen cum Delo iam relicta eius ſocij timerent, ne colores atq. pilos exigua mora ibi facta mutaſſent, non ſine ratione quis colligeret etiam contagioſum extitiſſe: Quod vero maxime ambiguum in hac re videtur, eſt, an ille morbus fuerit leuce ſiue uitiligo, an alphi, an elephantiaſis alba a Plinio lib. 15. cap. 5. vocata: Mihi ſane cogitanti alphos, atq. vitiligines, neq. peſtiferos, neq. contagioſos fieri, praeterea ſine tumore vllo, ac ſine dolore exiſtere, magis inclinat animus vt putem elephantiaſim, ſiue lepram albam fuiſſe, quam peſtiferam, contagioſam, cum tumore & cū dolore fieri cōfirmant Medici: quod ſi cruſtarum leprae huiuſcemodi propriarum nulla fit mentio, ob id non neceſſe videtur ab hac ſententia recedere, quoniam vel ſub leuces nomine, qua replebantur facies, eas comprehendi non inconuenit: At id magis forſan repugnat de pilis albis dictum, quos tamen in elephantiaſi ſecundum humoris naturam mutari valde rationi congruit; Videbunt doctiores quae potior ſententia haberi debeat, interim obſeruari velim Celſum gangraenam vocaſſe cācrum, ſicut & veteres omne fere mali quod vt cancer ſerperet genus, gangraenam dixerūt, vt ex Lucilio, & Varrone docet Nonius apud quem vbi legitur. Non vituperamus cum ſciamus dictum praecidi oportere, ſi ob eam rem gangraena nō ſit ad brachiū ventura loco dictionis [dictum] reſtituendum eſt [digitum] quemadmodum etiam Lypſius iuuenis ingenioſiſſimus iam corrigendum monſtrauit, quamquam is deceptus

ceptus ſit putans gangraenam eſſe morbum manus peculiarem, cum potius nulla ſit corporis pars, quae illi obnoxia non ſit. Ad inſulam Delum reuertor, quam eo tempore commotam ſcribit Herodotus in Erato, quo Datis, vt Delijs ipſum fugiētibus reditum pateſaceret, aduerſus Eretriam Claſſem, & ſimul Ionas atq. Aeolas ſecum egit, cum nec prius, nec poſterius (ſic enim legēdum & non quemadmodum Latinus interpres) vſq. ad aetatem ipſius Herodoti commotionem paſſa foret: Ceterum Plinius lib. 4. cap. 12. eandem Delum diu fluctuatam vſq. ad Varronis tēpora, qui paullominus trecentis annis poſt Herodotum vixit, immotam perduraſſe teſtatur, quam virorum diſcordiam alijs conſiderandam relinquo.

Heracliti morbus: eius & Aſclepiadis ſententia de Vrina, Galeni ad idem locus notatus, de Iberis dentes vrina lauantibus. Cap. 19.

AEgrotabat Heraclitus, vt ipſemet in epiſtola ad Amphidamantem narrat, cumq. ad ipſum curādum medici conueniſſent, nec alter alteri concordaret, vt philoſophus eorum inſcitiamatq. petulantiam retunderet, obſcuris verbis (vt ſui moris erat) ab ipſis quaeſiuit, quomodo ἐκ τῆς ἐπομβρίας ποιήσειεν αὐχμὸν, cui neſciētes ignari medici quicquā reſpōdere, ab Heraclito iure expulſi fuerūt: laborabat enim ille vētris hydrope ἀσκίτην vocant Graeci, quae vt facile notis proprijs manifeſtatur, ſic non arduum erat & ipſam cognoſcere, & curandi rationem ex ijs verbis intelligere: ſed ante Heracliti atq. Hippocratis tempora medici empiricem tantum profitebantur, & iccirco neq. morborum naturas, neq. veras curationum regulas noſcebant, ut iure merito cum ipſe in huiuſmodi medicos inuehatur, oſtēdens

dens nihilo ſecius medicum humanos languores curare debere, atq. Deus magna mundi corpora medicatur, dum eorum inaequalitates adaequat, atq. contraria contrarijs adhibet, tum etiam ille apud Athenaeum non inſulſe prorſus dixerit, *εἰ μὴ ἰατροὶ ἦσαν οὐδὲν ἂν ἦν τῶν γραμματικῶν γένος μωρότερον*, quod ſcilicet niſi eſſent medici nullus grammaticis ſtultius inueniretur genus. Neq. ſolummodo aſſeuerabat Heraclitus perinde hominibus medicinam, atq. Deo exercendam eſſe; immo & omnia in corpore noſtro fieri, ſicut & in mundo magno opinabatur: ita namq. vrinam in veſica gigni, quemadmodum in aeris ſecunda regione pluuiam, quod vt hic ex vaporibus a terra elatis, ac in nubem condenſatis pluuia efficitur, ſic ab eſculentis, poculentisve halitus in veſicam emanantes vrinam producant: Heraclitum vero hunc in modum ſenſiſſe auctor eſt in 13. prob. ſec. prob. 6. Ariſtoteles; quam falſam ſententiam Aſclepiadem quoq. medicum olim celeberrimum ſecutum eſſe docet Galenus in 1. de fac. naturalibus libro, in cuius fine diſputans aduerſus Lycum de vrinae natura ſentire videtur id totum, quod potatur, per vrinam excerni, praeter pauca quaedam per aluum, per ſudorē, aut per inſenſibilem uocatam expirationem interdum exeuntia: Quod dogma verum eſſe, vt ipſemet ex euidētibus, atq. Eraſiſtrati auctoritate probare nititur, in lectionibus noſtris, latiſſimè probauimus, atq. etiā in tractatu noſtro de vrina moſtrabimus, vbi clare (ni fallor) & rationibus, & veterum medicorum, ac philoſophorum auctoritatibus apparebit vrinae materiam nullam aliam eſſe, niſi ſubſtantiam ipſammet potulentam: Hic illud addam quod Catullus in Egnatium, & Strabo lib. 3. Geog. ſcribunt Celtiberos, Hiſpanosve conſueuiſſe mane lotio proprio dentes atque gingiuas ad abſtergendum nocturnas ſordes colluere; quod ſane magis ferri

poteſt, quam vrina in cloacis inueterata ſeſe lauare vt Iberos factitaſſe memoriae prodidit Strabo.

Aetius redarguitur cur caſtrati non fiant leproſi; locus Ariſtotelis de Satyriaſi: De manu Gregorij Nyſſeni ſententia noua. Cap. 20.

AEtius lib. 13. cap. 125. multa praeclare de elephāticorum victu memoriae mandauit, ſed in duobus inſigniter eum lapſum ſemper exiſtimaui: in vno dum cauſſam, qua caſtrati eo morbo non tentantur, aſſignare ſtuduit; in altero dum elephantiaſi corruptos generandi gratia cum mulieribus aliquando conſuetudinem habere conſuluit: Quod in caſtratis larga fiat ſeminis generatio, atq. non caſtrati vtilem ac bonū humorem in eo ita abſumant, vt illi a morbo ea ratione euadant, hi vero facilius capiantur ridiculum ſane eſt fateri; ſicuti abſonum eſt quos Elephantiaſis exercet, multo abundare ſemine putare: in iis.n. qui omne membrorum alimentum vitiatum & corruptum habent, quo modo ſemen, quod vltimi, ac vtilis alimenti περίττωμα eſt, multiplicari poſſit non video. Quare verior ſeſe offert ratio cur Eunuchi ab eo malo immunes reddantur; ſiquidem praecipua illius generationis occaſio a caliditate, & ſiccitate cum iecoris, tum vniuerſi corporis habitus dependet; & iccirco huiuſcemodi affectio Aegypto familiaris traditur: Eunuchi vero frigidi atq. humidi citra omnium controuerſiam fiunt, vt nemini arduū ſit intelligere hinc naſci, quod caſtrati nō ſolum leprae, verumetiam vlli alteri morbo a calido & ſicco naſcenti non facile ſubiiciantur. Conſulere porro vt laborantes lepra generandi gratia concumbant, eſt non modo male affectus iugulare, ſed etiam reliquos peſte inficere, morboſumq. genus humanum reddere velle. Cur autē

Elephantiaſi uſq. adeo veneris appetitu ſtimulentur, non aliam cauſſam puto, niſi quia vaſa ipſorum omnia multo & craſſo flatu, humoreve incocto replentur, qui tam genitalia ipſorum quàm ora ſatyris ſimilia efficit: ob quod etiam *σατύριασις* & *σατυρίας* a veteribus medicis tale mali genus nuncupatum inuenitur, quemadmodum apud Ariſtotelem in 4. de gen. animal. cap. 3. ubi haec leguntur *παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ τὸ νόσημα τὸ καλούμενον σατυρίας; καὶ γὰρ ἐν τούτῳ διὰ ῥεύματος, ἢ πνεύματος ἀπέπτου πλῆθος εἰς τὰ μέρια τοῦ προσώπου παρεμπεσόντος ἄλλου ζώου, καὶ σατύρου φαίνεται τὸ πρόσωπον.* i. ſimilis huic eſt morbus ſatyrialis vocatus: etenim in hoc ob fluxionis & crudi flatus copiam uultus partes ingrediētis, alterius animalis, & ſatyri facies apparet. Niſi igitur Plutarchus eo modo exponatur, quo in 1. lib. harum obſeruationum notauimus, excuſſari non merebitur, cur Ariſtoteles elephantiaſis mentionem facit, quam is tēpore Aſclepiadis tantum qui trecentum annis plus minusve poſt Ariſtotelem vixit, apparuiſſe in ſympoſ. tradidit. Manus a natura homini tributas fuiſſe duobus rationibus auctor eſt Ariſtot. 4. de part. animal. cap. 10. Vna quod ſit erectus, atq. ob id non cruribus, vt bruta terram prona ſpectātia, ſed brachiis, & manibus egeat: Altera quod ſit omnium prudentiſſimus, ſicq. ad exercenda prudentiae munera magna inſtrumentorum copia exigatur, pro qua unae manus ſufficere poſſunt, nēpe quae non vnum, ſed multa inſtrumenta, ac veluti inſtrumentorum inſtrumentum ſint. Ariſto. ſententiae addidit acutiſſimus Gal. 1. de vſu partium, hominem a natura manibus ornatum fuiſſe, quoniam ſicuti ratio ipſius animo tributa eſt veluti quaedam artium ars, ipſaq. ſine inſtrumento ſibi accōmodato operari nequit, ſimiliter inſtrumentum omnium praeſtantiſſimum dari conueniebat. Gregorius Nyſſenus auctor non ignobi-

 lis

poteſt, quam vrina in cloacis inueterata ſeſe lauare vt Iberos factitaſſe memoriae prodidit Strabo.

Aetius redarguitur cur caſtrati non fiant leproſi; locus Ariſtotelis de Satyriaſi: De manu Gregorij Nyſſeni ſententia nona. Cap. 20.

AEtius lib. 13. cap. 125. multa praeclare de elephã ticorum victu memoriae mandauit, ſed in duobus inſigniter eum lapſum ſemper exiſtimaui: in vno dum cauſſam, qua caſtrati eo morbo non tentan tur, aſſignare ſtuduit; in altero dum elephantiaſi corre ptos generandi gratia cum mulieribus aliquando conſuetudinem habere conſuluit: Quod in caſtratis larga fiat ſeminis generatio, atq. non caſtrati vtilem ac bonũ humorem in eo ita abſumant, vt illi a morbo ea ratione euadant, hi vero facilius capiantur ridiculum ſane eſt fateri; ſicuti abſonum eſt quos Elephantiaſis exercet, multo abundare ſemine putare: in iis.n. qui omne mem brorum alimentum vitiatum & corruptum habent, quo modo ſemen, quod vltimi, ac vtilis alimenti περίττωμα eſt, multiplicari poſſit non video. Quare verior ſeſe offert ratio cur Eunuchi ab eo malo immunes reddantur; ſiquidem praecipua illius generationis occaſio a caliditate, & ſiccitate cum iecoris, tum vniuerſi corporis habitus dependet; & iccirco huiuſcemodi affectio Aegypto familiaris traditur: Eunuchi vero frigidi atq. humi di citra omnium controuerſiam fiunt, vt nemini arduũ ſit intelligere hinc naſci, quod caſtrati nõ ſolum leprae, verumetiam vlli alteri morbo a calido & ſicco naſcenti non facile ſubiiciantur. Conſulere porro vt laborantes lepra generandi gratia concumbant, eſt non modo male affectus iugulare, ſed etiam reliquos peſte inficere, morboſumq. genus humanum reddere velle. Cur autẽ

Elephantiaſi

Elephantiaſi uſq. adeo veneris appetitu ſtimulentur, non aliam cauſſam puto, niſi quia vaſa ipſorum omnia multo & craſſo flatu, humoreve incocto replentur, qui tam genitalia ipſorum quàm ora ſatyris ſimilia efficit: ob quod etiam σατυρίασις & σατυρίας a veteribus medicis tale mali genus nuncupatum inuenitur, quemadmodum apud Ariſtotelem in 4. de gen. animal. cap. 3. ubi haec leguntur παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ τὸ νόσημα τὸ καλούμενον σατυρίας; καὶ γὰρ ἐν τούτῳ διὰ ῥεύματος, ἢ πνεύματος ἀπέπτου πλῆθος εἰς τὰ μόρια τοῦ προσώπου παρεμπεσόντος ἄλλου ζώου, καὶ σατύρου φαίνεται τὸ πρόσωπον. i. ſimilis huic eſt morbus ſatyriaſis vocatus: etenim in hoc ob fluxionis & crudi flatus copiam uultus partes ingredie̅tis, alterius animalis, & ſatyri facies apparet. Niſi igitur Plutarchus eo modo exponatur, quo in 1. lib. harum obſeruationum notauimus, excuſſari non merebitur, cur Ariſtoteles elephantiaſis mentionem facit, quam is te̅pore Aſclepiadis tantum qui trecentum annis plus minusve poſt Ariſtotelem vixit, apparuiſſe in ſympos. tradidit. Manus a natura homini tributas fuiſſe duobus rationibus auctor eſt Ariſtot. 4. de part. animal. cap. 10. Vna quod ſit erectus, atq. ob id non cruribus, vt bruta terram prona ſpecta̅tia, ſed brachiis, & manibus egeat: Altera quod ſit omnium prudentiſſimus, ſicq. ad exercenda prudentiae munera magna inſtrumentorum copia exigatur, pro qua unae manus ſufficere poſſunt, ne̅pe quae non vnum, ſed multa inſtrumenta, ac veluti inſtrumentorum inſtrumentum ſint. Ariſto. ſententiae addidit acutiſſimus Gal. 1. de vſu partium, hominem a natura manibus ornatum fuiſſe, quoniam ſicuti ratio ipſius animo tributa eſt veluti quaedam artium ars, ipſaq. ſine inſtrumento ſibi acco̅modato operari nequit, ſimiliter inſtrumentum omnium praeſtantiſſimum dari conueniebat. Gregorius Nyſſenus auctor non ignobi-

lis in lib. opificio hominis praeter haec alium naturae, in extruendis manibus finem fuiſſe putauit nimirum ſermonem homini omnium maxime proprium, quandoquidem niſi manus, quibus cibum pararet, atq. in os mitteret habuiſſet, neceſſario os ſumendis è terra cibis, vt in ceteris brutis idoneum ſabricare cogebatur. Os autem eiuſcemodi loquellae atq. ſermoni plane inceptum fuiſſet unde vt loqui poſſet, manus homo habuit.

De Cretae generibus locus Plinij explicatus: faſciae, toga, mappae cretatae: error Cornarij: de gypſo Tymphaico Theophraſti loci correcti, & alter Plinij notatus. *Cap. 21.*

Ceruſſa ad faciem dealbandam antiquiſſimis uſq. temporibus vſas fuiſſe mulieres praeter multos alios Plautus copioſe ſatis teſtatus eſt; quod uero ad candorem atq. ſplendorem ueſtibus, togisve conciliandum veteres cretae quodam genere uterentur, Iſidorus in Etymolog. & ante ipſum Plinius lib. 36. cap. 17. memoriae mandauit; quo in loco cum non parum obſcure loquatur, & interdum a Galeno diuerſa ſentire videatur, eius ſententiam breuiter explicabo: Itaq; Latinus auctor cretae tria genera facit, Cimoliam, Argentariam, & Viliſſimam: Cimoliarum altera erat vera a Cimolo una cycladarum inſula vnde deferebatur, ſic nominata; altera per ſimilitudinem ita nuncupata; atq. huius plures ſpecies fuerunt: aliae namq. ad medicos pertinebant, veluti Theſſalica, atq. Lycia: aliae in veſtibus uſurpabantur, ſicuti Sarda, Vmbrica, & ſaxum uocata: Sarda aquae commixta & eliquata ueſtes abluebantur, mox ſulphure ſuffitae Cimolia uera laeuigabantur; cumq. uiliſſima eſſet, togis candidatorum dealbandis, illuſtrandisve eam minime adhibitam puto: Vmbrica quae precioſior habebatur, poliendis ueſtibus in uſu

erat;

erat; modo enim eliquata, modo ipſis affricata nitorem quendam gratum ceteris ueſtium coloribus praeſtabat- non enim ſolis candidis ut Sarda, ſed etiam uerſicoloribus inſeruiebat. Saxum pumicis inſtar & ipſum candidis ueſtibus ſulphure ſuffitis affricatum non modo albedinem augebat, uerumetiam nitorem & lumen quoddam, atq. ſoliditatem conciliabat, quo pacto mulieres hodie amylo, uel oryzae decocto ad dealbandas, ſolidãdasve mappas & uela utuntur; Hac ueteres etiam togis candorem, ſoliditatem, ac nitorem nec non faſcijs caligarum, atq. mappis comparare conſueuiſſe opinor, unde M. Tullius 2. Epiſt. ad Atticum 18. faſcias cretatas dixit; & Martialis lib. 12.

Cretatam praetor vellet cum mittere mappam,
Praetori mappam ſurripit Hermogenes.

Cretenſes tamen calceos ab Hippocrate 4. de artic. mõſtratos, quibus monticolae in Aſia & venatores vtebantur, diuerſos a cretatis extitiſſe nemo neſcit. Cimolia vero nullo modo candorem tradebat, ſed alios colores precioſos, & ueros emolliebat, nec nõ ſulphure cõtriſtatos quodã nitore exhilarabat, perinde ac hodie factitãt ſericarum telarum textores, vbi varijs tincturis nitorẽ ipſis conciliant, illuſtrantve: De hac locutũ credo Galenum, quando denigrãdis capillis cimoliam cum alijs rebus commendat; alias namq. cimoliae ſpecies aut nõ nominaſſe, aut vno cimoliae vocabulo in 9. de ſimpl. med. cõprehendiſſe conſtat. Tot igitur Cimolias apud Plinium inuenio, quae primum cretae genus faciunt. Secundum vero cretae genus erat argẽtaria, quam Galenus praecitato loco γῆν κρητικὴν appellat, vbi eam ab ſtergendi poteſtatem habere, & iccirco ad ſplendorem vaſis argenteis ſordidis reddendum homines vſurpaſſe memorat; qua in re accuſandus eſt Cornarius, qui vbi Aetius lib. 2. ſcribit Creticam terram facultatẽ abſtergendi

gendi habere, qua τὸ ἀργύριον ῥύπτει tranſtulit ipſam argentum exterere, ac depurare: tertium genus fuit viliſſimae, qua circulos victores domibus, vel earum veſtibulis praeducebant, vt eſſet ſpectatoribus (quemadmodum coronis etiam feneſtris appoſitis interdum faciebant) victoriae ſigna, quave ſeruorum venalium pedes tingebant, vt ab omnibus eos fuiſſe vendendos intelligeretur; ob quod Iuuenalis quendam, qui pro ſeruo vēditus fuerat notans in 1. Saty. ſcribit.

Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis.

Et ante ipſum Tibullus.

Barbara gypſatos ferre cataſta pedes.

Nunquid autem huiuſcemodi cretae genere etiam facies eorum puerorum oblinerentur, qui aut venundari debebant, aut dominis inſeruiebant, ſequebanturve nōdum mihi compertum eſt: illud certe ſcio veteres puerorum ſuorum vultus oblinire ſolitos, ne gelu, aut ſole deturparentur, vt teſtatur Seneca Epiſt. 124. vbi pro paedagia potius legendum paedagogia puto, quoniam ſic mancipia apud iuriſperitos vocata legimus: Quo vero ſucco vngerent haud ſatis ſcio. Id tamen mihi perſpectum eſt hodie Genuenſes mulieres, ne a ſole facies ipſarum denigrentur, in aeſtate ſolatri ſuccum per linteamina expreſſum vultibus inungere. Quod cum mihi Ioannes Vincentius Pinellius ſingularis doctrinae, & probitatis vir ſignificaſſet, perſuaſit etiam veteres potuiſſe huiuſcemodi ſucco alioquin paratu facili. (quod ſimili in re exigitur) vti. Iam vero Plinius cum Tymphaici gypſi mentionem faciat admonet, vt locū Theophraſti in lib. περὶ λίθων lacerum, & corruptū, vnde ſua ille acceperat, a me fore reſtitutum, hic ſubnectam, vbi terras alias arte fieri, alias ſponte naſci ſcribens, de poſtremis ſic ait, αἱ δὲ αὐτοφυεῖς, καὶ ἅμα τῷ περιττῷ τὸ χρήσιμον ἔχουσαι σχεδὸν ἕξεις εἰσὶν ἢ τέτταρες ἥτε μηλία, καὶ ἡ κιμωλία,

λία, καὶ ἡ σαμία, καὶ ἡ τυμφαϊκή· καὶ ἡ τετάρτη τοῦτον ἐστὶ γύψος: χρῶνται δὲ οἱ γραφεῖς τῇ μηλίᾳ διὰ μόνον; τῇ κιμωλίᾳ δὲ οὐ καίπερ οὔσῃ καλῇ διὰ τὸ λίπος ἔχειν, καὶ πυκνότητα, καὶ λειότητα: τὸ γὰρ ἀραιὸν, καὶ τραχῶδες, καὶ ἀλιπὲς ἐπὶ τῆς γραφῆς ἁρμόττει μᾶλλον, ὅπερ ἡ μηλία ἔχει τῷ φάριδι: εἰσὶ καὶ ἐν τῇ μήλῳ, καὶ ἐν τῇ σάμῳ διαφοραὶ τῆς γῆς πλείους: ὀρύττοντα μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ὀρθὸν στῆσαι ἐν τοῖς ἐν σάμῳ: ἀλλ' ἀναγκαῖον ἢ ὕπτιον ἢ πλάγιον: ἡ δὲ φλὲψ ἐπὶ πολὺ διατείνει, ideſt. Quae vero ſponte naſcuntur, ſimulq. praeſtantiam vtilitati iunctam habent tres fere, aut quattuor ſunt, Melia, Cimolia, Samia, & Tymphaica, atq. harum quarta gypſus eſt: Melia per ſe ſola vtuntur pictores, Cimolia vero tametſi bona exiſtente, ob pinguitudinem, denſitatem, ac laeuorem ipſi inexiſtẽtes, nequaquam vtuntur: Nã raritas, & aſperitas, & pinguitudinis inopia magis in pictura conueniunt. Sunt & in Melo, & in Samo plures terrarum differentiae, effodientem in Samo minime rectum, ſed vel ſupinum, vel obliquum ſtare neceſſe eſt; vena aut ad multũ protẽditur, & paullo poſt. *χρῶνται δὲ τῇ τυμφαϊκῇ πρὸς τὰ ἱμάτια, καὶ καλοῦσι γύψον οἱ περὶ τυμφετόντε, καὶ τοὺς τόπους ἐκείνους: ἡ δὲ γύψος γίνεται πλείστη μὲν ἐν κύπρῳ, καὶ περιφανεστάτη; μικρὸν γὰρ ἀφαιροῦσι τῆς γῆς ὀρύττοντες: ἐν φοινίκῃ δὲ καὶ ἐν συρίᾳ καίοντες τοὺς λίθους ποιοῦσιν: ἔπειτα δ' ἐν θουρίοις; καὶ γὰρ ἐκεῖ γίνεται πολλή: τρίτη δὲ ἡ περὶ τυμφαίαν, καὶ περραιβίαν, καὶ κατ' ἄλλους τόπους*; ideſt vtuntur Tymphaica ad veſtes, Gypſumq. appellant, Tympheti, atq. illorum locorum incolae: fit autem plurimus Gypſus, atq. praeſtantiſſimi in Cypro: Nam qui effodiunt, parum longe a terra auferunt. In Phoenicia vero, & in Syria ex lapidibus vſtis faciunt, tum in Thurijs, tertia vero eſt circa Tympheam Perrhebeã, & alios locos. Ex quibus verbis clare patet, vel Plinium habuiſſe alium contextum, vel eſſe deceptum, quando 36. lib. cap. 24. ſcriptum reliquit Tymphaicum gypſum e

ſumma tellure peti, qđ Cyprio tribuit Theophraſtus.

Menecrates medicus quis fuerit. Medici Clinici, locus Plinij mutatus, de poſca locus Suetonij. Cap. 22.

MEnecratem cuius frequentem, nec incelebrem mentionem fecit Galenus in medicamentorum libris, nonnulli eum eſſe dubitarunt, qui Philippi Macedonũ regis medicum egit, quive glorioſo quodam titulo ſeipſum Iouem nuncupabat, vnde poſtmodum ab Ageſilao Spartarum rege inſaniae vitio notatus fuit: At ne horum leuiſſima dubitatio alijs forſan occaſionem errandi praebeat, non alienum iudicaui declarare Menecratem a Galeno nominatum fuiſſe quendam Tiberij & Claudij Caeſaris medicum, libertum ſectae rationalium addictum, multiſq. commentarijs editis inſignem: de quo forſan nec hiſtoriae repugnaret Coelium Aurelianum lib. 1. diutur. paſſ. cap. 4. meminiſſe; Quod vero ita ſe habeat praeter Galenum, qui Menecratem poſt Antoniũ Muſam paullo ante Andromachum, & Neronis imperium Romae floruiſſe ſcribit, non incertum teſtimoniũ affert uetus haec inſcriptio, quae hodiae in Vrbe ad D. Paulli ſeruatur.

5. de cõp. med. s. l. cap. 3.

ΤΙΒΕΡΙΩι ΚΛΑΥΔΙΩι
ΚΟΥΡΕΙΝΑΙ
ΜΕΝΕΚΡΑΤΕΙ. ΙΑΤΡΩι
ΚΑΙΣΑΡΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΑΣ
ΛΟΓΙΚΗΣ. ΕΝΑΡΓΟΥΣ
ΙΑΤΡΙΚΗΣ. ΚΤΙΣΤΗι. ΕΝ
ΒΙΒΛΙΟΙΣ. ΡΝΣ ΔΙΩΝ
ΕΤΕΙΜΗΘΗ. ΥΠΟ. ΤΩΝ. ΕΝ
ΛΟΓΙΜΩΝ. ΠΟΛΕΩΝ. ΨΗΦΙΣ
ΜΑΣΙΝ. ΕΝΤΕΛΕΣΙΟΙ ΓΝΩΡΙΜΟΙ
ΤΩι ΕΑΥΤΩΝ ΑΙΡΕΣΙΑΡΧΗι ΤΟ ΗΡΩΟΝ

Iam

Iam uero Clinicos uocatos medicos a chirurgis eo modo antiquitus fuiſſe ſeiunctos, quo temporibus noſtris phyſici nuncupati ab ijſdem chirurgis ſeparantur, praeter hoc Martialis carmen.

Chirurgus fuerat, nunc eſt veſpillo Diaulus
Coepit, quo poterat, Clinicus eſſe modo

ſequens inſcriptio, quam Romae marmorae inſculptā uidi, ſatis perſpectum facit,

P. DECIMIVS. L. HEROS
MERVLA. MEDICVS
CLINICVS. CHIRVRGVS
OCVLARIVS. VI. VIR
HIC PRO LIBERTATE DEDIT. HS. I)))
HIC PRO SEVIRATV IN REMP.
DEDIT HS. ∞ ∞
HIC IN STATVAS PONENDAS IN
AEDEM HERCVLIS DEDIT. HS. ↆↆↆ
HIC. IN. VIAS STERNENDAS IN
PVBLICVM DEDIT. HS. ↆↆↆI)) ∞ ∞
HIC PRIDIE QVAM MORTVVS EST
RELIQVIT PATRIMONI
HS. ∞ ↆↆ

Ex qua item manifeſtum eſſe poteſt, quantum Romae (quod etiam Plinius meminit) diteſcerent medici, nimirum qui & pro libertate ſibiipſis aſſerenda (multi.n. erant ſerui) & pro dignitatibus in repub. conſequendis ingentia precia ſoluebant. An clinici quoq. a Romanis dicerentur aegri decumbentes nonnulli, quemadmodum Plinius lib. 25. cap. 5. dixiſſe aliquibus viſum eſt, certe non parum dubito, tametſi Hermolaus Barbarus magni iudicij, & rarae eruditionis vir ex ſacris biblijs quoq. id probare nitatur: Itaq. ſi quis pro clinicis in Pliniano codice cronicis ſubſtituat, fortaſſe non aberret; quando non minus potuit auctor in loquendo in-

terdum liberati hac voce graeca ſanè at ab alijs vſurpata, quam [ſpaſticis] uocabulo ex media graecia ſumpto, nec forte a quoquã vllibi praeterquam ab ipſomet in eodem loco, & alibi vſurpato. Niſi potius pro ſpaſticis, clinicis alteri ſubſtituere placeat, ſpaſmis cynicis; vel ſpaſticis, cynicis; Si quidem medici omnes ſciunt ſpaſmũ cynicum faciei eſſe morbũ; in quo tollendo prodeſſe elleborũ, ſcripſit etiã Celſus lib. 4. cap. 2. ſpaſtici (ait Barbarus) ſunt quibus eſt intus aliquid conclauſum cõuulſumve. Mirantur nonnulli quod ſcribat Suetonius Aſiaticum Vitellij Imperatoris libertũ Puteolis poſcã vendidiſſe quaſi huiuſmodi potus ſolum in medicum vſum intus, & extra adhiberetur, ego vero minime illud admiratione dignum exiſtimo, quoniam vinũ acidum aquae mixtum pro vili plebecula venale extaſſe rationi cõſonat, atq. id poſcam fuiſſe appellatum; niſi malumus Puteolis gratia aegrorum, qui eo frequentes cõueniebant. id ſolummodo factitatũ, vt ſcilicet vera poſca venderetur, quam ex aceto aquae modo pluri, modo pauciori mixtó factã memorat Galenus. Quamquã etiam antiquitus ſicut eſcam pro cibis, ita poſcam pro potibus eſſe vſurpatam inuenio. Quando, vt notat Barbarus in antiquiſſimis Feſti codicibus, & in Ferentini vetuſto monumento poſculenta pro poculentis leguntur.

TERTII LIBRI FINIS.

VARIARVM IN MEDICINAE AVCTORIBVS ATQVE ETIAM ALIIS LECTIONVM

Liber Quartus.

Qui fuerint apud veteres archiatri, & archiatrorum comites, quodve eorum munus. *Cap.* I.

QVi Galenū, alioſq. medicinae ſcriptores vſq. ad haec tempora interpretati ſunt, omnes penè in hoc conuenerunt, vt nomen ἀρχιάτρου medicorum principem, quaſiq. excellentiſſimum deſſignare voluerint (Io. Baptiſtam Raſarium virū tempeſtate noſtra eruditiſſimum excipio, qui in ſuis Galeni commētariorum translationibus vbicunq. occurrit archiatrū transfert.) Id quoniam ego a veritate longe alienum ſemper putaui, credidiq. ἀρχίατρον proprie imperatoris, principisve, atq. eius familiae medicum ſignificaſſe; quibus ductus rationibus hanc opinionem conceperim, in medium proponam: videbunt deinde eruditi, ac in antiquis rebus perſcrutandis verſati viri num ſentētia noſtra aliorum placitis anteponi debeat. Nam primo nullum hactenus graecum, latinumve ſcriptorem, qui ante Romanos Imperatores floruerit, inuenire mihi eſt

conceſſum; qui hac ἀρχιάτρου voce vſus ſit; quòd coniecturam non paruam facere videtur, vt Imperatores eſſe, medicosve, cum eorum perſonae, tum familiae valetudinis curae deſtinatos habere coeperunt: Sic uocem eã tunc a medicis in vſum inuectam eſſe; quod paullo poſt Tiberij, & Claudij tempora fuiſſe ideo perſuaſum habeo, quoniam ante ea tempora neq. auctorum ſcripta, neq. marmoreae medicorũ inſcriptiones Romae ſeruatae vſquã hoc nomen habent. Hanc autem graecã vocẽ potius, & non latinã elegerũt, quod (ut refert Plinius) nemo Romanus medicam artem exerceret, ſed omnes fere, aut ſaltem maiori ex parte graeci, atq. ij vt plurimum ſerui, aut liberti eſſent; vnde ſi archiater vel medicum primarium, vel medicorũ principem ſignificaſſet, conſentaneum ſane rationi erat, vti res ipſa ante Imperatores extitiſſet, pariter etiam nomen eam exprimens aliquando vſurpatum fuiſſe; quod nunquam a me (niſi ceteri maioris lectionis viri ſecus obſeruarint) apud quempiam auctorem animaduerſum eſt; quemadmodum ex altera parte valde mihi probatur, iccirco ante Imperatores minime id nomen receptum fuiſſe, quod res ab illo ſignata medicus ſcilicet principis nondum inſtitutus foret: Quinimmo Plinius, cuius tempore iam archiatri nomen in vſu haberi coeperat cum Damocratem Seruilium Mithridaticae Antidoti auctorem medicum ipſius aetate primarium nominare vellet, non eum archiatrum, ſed e primis medentium vocauit, quaſi ſciret nomen illud medicis dumtaxat principis conueniſſe; vt his omnibus grauiſſimis conięcturis facile iudicari queat τοῦ ἀρχιάτρου nomen haud illis proprie attributum, qui ceteros antecellerent, ſed qui principis, vel imperatoris perſonae, atq. familiae operas ſuas locarent. Praeterea Andromachus quem Erotianus in Onomaſtici ſui dedicatione ἀρχίατρον appellat, a Galeno item τοῦ

Lib. 26. cap. 1.

Lib. 25. cap. 8.

Νέρωνος

Νέρωνος ἀρχίατρος vocatus reperitur, non quia is alios me dicos praecellere ab ipſo putaretur, qui Archigenem ab Andromachi tempeſtate vſq. ad Traiani principatum in magna exiſtimatione habitum (quod etiam Iuuenalis inſinuat ijs locis. *1. de anti. cap. 1. 4. de loc. aff. cap. 1. Satyr. 6. & 14.*

Tunc corpore ſano
Aduocat Archigonem. Et
Ocyus Archigenem quaere, atq. eme quod Mithridates
Compoſuit)

Alios anteceſſiſſe ſcribens, nullibi archiatrum nuncupauit, ſed quod intelligeret ſolos principis medicos eo nomine fuiſſe vocatos. Quocirca ſi res ipſa non ſecundum legentis voluntatem, ſed vere atq. prudenter aeſtimetur, plane apparebit Erotianum, & Galenum concorditer Andromachum archiatrum nuncupaſſe, quod eā vocem vti debitum ſibi quendam titulum, nimirum cū Neronis medicus eſſet, ei congruere intellexerint: Qua ſimiliter ratione Liuium Eutychum archiatrum uocatum credo in hac inſcriptione quae olim in tabellula quadam una cum multis aliis uetuſtate pene conſumptis Romae ad D. Sebaſtiani reperta eſt.

M. LIVIO CELSO TABVLARIO
SCOLAE MEDICORVM
M. LIVIVS EVTYCHVS
ARCHIATROS OLL. D. TI.
INFR. PED. IIII.

Sicut & Petrus quidam archiater apud Aetium nudis verbis citatus inuenitur, quem eo titulo indicatum, quaſi Principis medicus, non autem medicorum princeps foret, ex Aetii verbis facile colligi poreſt; veluti quoq. Galenum in lib. de Theriaca ad Piſonem non alia ratione puto vocaſſe Archiatros magnum, & Deme *11. tetrac. ſer. 3 cap. 110.*

trium,

trium,atq.alios multos alioqui populares potius,q̃ emi nentes. Neque uero illud mihi conſonum uidetur Imperatores conſueuiſſe medicos plures conducere,atque inter eos vnum reliquis ſuperiorem habuiſſe, quem & ob doctrinae excellentiam, & ob dignitatem ſibi maiorem delatam archiatrum vocarent, quandoquidem nõ unum, ſed plures ſimul archiatros extaſſe apud varios ſcriptores legimus.Quis ex legum peritis quaeſo eſt,qui neſciat Conſtantinum Imperatorem legem tuliſſe, qua archiatros illuſtribus priuilegiis, maximiſq. gratiis ornari voluit? Quis item non vidit eam legem quam Imperator in hunc modum tulit. Archiatros noſtri palatii,necnon vrbis Romanae &c. Ex quibus omnibus negari nunquam poterit, quin Imperatores non unum ſed plures ſimul archiatros habuerint: ut hac ratione archiatrum Principis medicum extitiſſe credendum ſit; alioquin ſi aliorum ſuperior quaſiq. princeps fuiſſet, par erat non plures uno tempore,ſed vnum tantum eſſe debuiſſe:Quam rem manifeſtius adhuc Vindiciani medici, qui Octauii Horatiani, ſiue Priſciani Theodori praeceptor fuit; necnon Caſſiodori teſtimonia comprobare queunt, quorum ille archiatrorum Valentiniani comes fuiſſe perhibetur: hic vero dum formam qua archiatrorum comes eligebatur. 6. variarum lib. exponit ita clare archiatros ſimul plures, eoſq. principis medicos extitiſſe,atq. horum praeſidem,ac veluti principem non archiatrum, ſed comitem vocatum oſtendit, vt nemo niſi ſuae opinionis nimius amator hanc ueritatem inficiari poſſit: quam Andreas Alciatus auctor noſtra tempeſtate clariſſimus probe cognoſcens antiquos legũ interpretes damnare non dubitauit, quod ubi leges de archiatris loquuntur ſemper medicorum principes, & non principis medicos interpretentur. Porro quatenus ad vocis ipſius etymon pertinet, etſi uſus ſcriptorum ſecus

In l. Archia. cap. de metatis lib. 12 cod. tit. 41.

In Epiſt. ad Valẽ.

In com. ſuper lib. cod.

cus habere videatur, attamen non minus *ἀρχίατρος τοῦ ἄρχοντος ἰατρὸς* quam *ἰατρῶν ἄρχων* dici queat, ut neq. huiuſcemodi ratio ulla ex parte iis foueat, quibus diuerſam ſententiam ſequi placuit. Nunc qui eſſent archiatri, quodve eorum munus non admodum difficile eſt percipere; ſiquidem veriſimile vnicuiq. apparere poteſt, vt hodie ſaepenumero contingere cernimus; ita etiam antiquitus contigiſſe, quod qui vel artis praeſtantia, uel quopiam apud Imperatores fauore pollerent, in eius atq. familiae medicos cooptarentur; atque horum cum aliquis moreretur, alter in eius locum ſubrogaretur, in qua ſubrogatione, quoniam interdum ob fauores nonnulli indigni locum obtinebant, ea lex condita eſt, quod in Cod. lib. 9. ti. de profeſſ. & med. cap. 11. habetur, ne ſcilicet quis in archiatrum eligi deberet niſi communi meliorum iudicio comprobaretur: nemo enim erat, qui vt archiatri locum impetraret, non omnem moueret lapidem nedum ob dignitatem, ac gloriam, verum & ob honeſtiſſima ſtipendia, ceterave priuilegia, quibus illi fruebantur. Scribit Plinius annua ho- *Lib. 29.*
rum medicorum ſtipendia apud principes fuiſſe CCL. *cap. 1.*
HS. quae ad monetae noſtrae rationem redacta faciunt ungaricorum V I L X. Semuncialem unum, duodenarios nouem, duplos quattuor, ſimplum vnum: Quae tamen non omnium archiatrorum merces erat, cum in legibus habeatur archiatros ab Imperatoribus praeter alimenta ſubminiſtrata, quampluribus aliis priuilegiis atque fauoribus donatos eſſe; quae omnia mercedis inſtar, quod multi forent, ipſis donabantur: perinde, ac temporibus noſtris medici aliqui in Pontificis Romani curia, & in aliorum Principum domibus ob ſolam ſportulam aliasve gratias operam ſuam medendo exhibent. de iis ſermonem factum a Galeno puto ubi in 9. de plac. Hipp. & Plat. alios lucri cauſſa medicinam

exercere

exercere voluiſſe, alios ob honorem, alios ob ſibi legibus conceſſam immunitatem, ac reipub. vacationem. Iam vero illorum munus quod eſſet ex loco cod. citato cap. 10. ſcire vnicuiq. licet, vbi ex uerbis illius legis aperte dici poteſt archiatros cum a populi commodis cōmoda reciperent ſalaria, non ſolū principis familiae, eiuſq. perſonae inſeruiſſe, uerumetiam pauperibus ſine vlla mercedis ſpe obſequi, nec turpiter diuitibus inſeruire obligatos fuiſſe; Dicebatur vero archiatros & archiater veluti ex auctoribus, atq. ſuperiori inſcriptione, ſubſequenteve patet, quae Romae in vetuſto lapide ſeruatur adhuc.

D. M.
A. ACTIVS CAIVS
ACRHIATER SIBI ET
IVLIAE PRIMAE CONIVGI
INCOMPARABILI

Erant itaq. archiatri medici illi omnes, qui principis ſumptibus conducti eius perſonae primùm, deinde aulae omni, poſtremo cunctis pauperibus arte propria Romae operā praeſtabant; quorum archiatrorū princeps quidam ſenior prudentia, & doctrina praeſtantior eligebatur, cuius ſententia & auctoritate omnes de re medica obortae diſſenſiones ſtatim dirimebantur; isq. comes vocabatur, & prae ceteris maximam principis curam gerebat, eiuſq. veluti imperium quoddam, & poteſtatem magnā obtinebat, vt ex Caſſiodori citato nuper teſtimonio abunde perſpectum eſt: Nolo propter hoc omnino inficiari, quin in vrbe medicorū collegia quaedam, & ſcolae inſtituerentur, quorum qui alijs praeſidebat, archiatros interdum uocaretur, vt ex inſcriptione Liuij Celſi ſuperius allata, & ex legibus colligi poteſt, verum-

verumtamen qui frequentius in ore hominum verſaba tur archiater, is erat, quem deſcripſimus.

De Cydni fluuij aqua loci Plutarchi, Galeni & aliorum collati. locus Plutarchi ex Galeno reſtitutus, locus Hipp. emendatus. Cap. 2.

CYdnus Ciliciae fluuius eſt tranſiens per mediam Tarſum ciuitatem olim non minus quam Athenas, & Alexandriam viris in philoſophia, atq. omni alia doctrina praeclariſſimis florentem; cuius fluuij aquam frigidam, atq. aſperam eſſe narrans Strabo Geographiae 14. eã tum belluis, tum hominibus neruos craſſis humoribus occupatos habentibus auxiliari ſcribit, poſt quem Vitruuius, necnon Plinius ex Caſſij Parmenſis ſententia eandem aquã cruribus podagricorum affuſam dolores leuare ſcripſerunt: Quae omnia nunquid vera ſint, certe dubitari iure poteſt, non modo quia frigidum neruis aduerſari pro comperto habẽt medici, ſed etiam quòd Galenus in lib. de cauſſis procatarcticis Alexandrum magnum aeſtiuo tempore dum ſe in Cydno flumine lauaret conuulſione, ac tremore, torporeve captum fuiſſe tradit, quemadmodum poſterioribus ſaeculis Fridericum Oenobarbum Imperatorem eodem flumine lotum interiiſſe ſcribunt hiſtorici. Niſi igitur dicamus contra Q. Curtij auctoritatem Cydni aquam blãdo quodam frigore, vt Pauſanias ſcribit pollere, & vim detergendi inſignem ſub voce [ξαχὺ] a Strabone, & interdum ab Hippocrate deſignatam obtinere, quorum illo dolores ab humore calido naſcentes mitigentur: hac vero humores ipſi neruis elidãtur, quomodo podagricis, & neruorum fluore tentatis opem ferat intelligere arduum erit: Quod ſi interdum experientia comprobatum eſt frigidum affuſum conuulſionẽ

ſoluere, dum calorem, διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν augendo humoribus diſſipãdis aptiorem reddit, nõ propter hoc Cydni aquam iuuare credendum, alioquin de quampluribus alijs aquis frigidis idem foret aſſerendũ: Neq. etiam immodico eius frigore dolores conſopiri dicendum, propterea quod potius ſic articulis & neruis nocumentum quam auxilium inferretur: ob hoc enim dicebat Hipp. de podagricis loquẽs in lib. de vſu humidorũ ψυχρὸν πολλὸν καταχεόμενον ἰσχναίνει, καὶ ὀδύνην ναρκοῖ. ideſt frigidum multum affuſum, extenuat & dolorem ſopit. Alexãdrum autem ac Fridericum id paſſos fuiſſe puto, quoniam fortaſſe nimis labore, vel aeſtu calefacti aquae frigidae ſeſe immerſerunt: Cautum enim eſt medicorum praeceptis, ne quis dum magnopere calet in frigida lauetur, quoniam tunc corporis meatus valde aperti ingreſſum facilem noxio humoris frigori permittunt; atq. ita nerui calorq. natiuus non parum offenduntur. Aquam autem Cydni non modica detergendi facultate praeditam eſſe Plutarchi teſtimonio cõfirmatur, qui libro, in quo de ſitorum oraculorum cauſſas quaerit, vt demonſtraret poſſe aquas, & ſpiritus terrae inueniri, a quorum archana quadam poteſtate animi humani ad futura praenoſcenda diſponerentur, alia alijs conuenire & non omnia omnibus multis exemplis hac oratione monſtrat, ἄλλα γὰρ ἄλλοις οἰκεῖα καὶ πρόσφορα; καθάπερ τῆς μὲν πορφύρας ὁ κύαμος; τῆς δὲ κόκκου τὸ νίτρον δοκεῖ τὴν βαφὴν ἄγειν μεμιγμένον: βύσσῳ δὲ γλαυκῆς κρόκος, καταμίγεται, ὡς Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε, περὶ δὲ τοῦ κύδνου, καὶ τῆς ἱερᾶς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Ταρσῷ μαχαίρας ὦ φίλε Δημήτριε σοῦ λέγοντος ἠκούομεν ὡς ὁ κύδνος ἐκκαθαίρει σίδηρον ἐκεῖνον: οὔτε ὕδωρ ἄλλο μᾶλλον τὴν μάχαιραν, ἢ ἐκεῖνο; καθάπερ ἐν ὀλυμπίᾳ τὴν τέφραν προσπλάττουσι τῷ βωμῷ, καὶ περιπηγνύουσι ἐκ τοῦ ἀλφειοῦ παραχέοντες ὕδωρ; ἑτέρῳ δὲ πειρώμενοι ποταμῷ οὐδενὶ δύνανται συναγαγεῖν, οὐ δὲ κολλῆσαι

τὴν

τὴν τέφραν. ideſt. Alia enim alijs propria & conuenien tia quemadmodum purpurae faba, & grani inſectorij nitrum videntur tincturam commixta ducere. Byſſo autē Glaucae crocus miſcetur, vt dixit Empedocles. De fluuio Cydno, & de ſacra Apollonis in Tarſo machaera o amice Demetrie te narrantē audiuimus, quod Cydnus ferrum illud depurgat, neq. machaeram vlla alia aqua magis quam illa: quemadmodum in Olympia cinerem arae affingunt, & aquam affundentes Alphaei cinerem circum denſant; alio vero flumine id tentātes, nullo poſſunt coniungere, neq. cinerem conglutinare. Vbi manifeſte declarat Cydni fluuij aquam detergēdi, repurgandive (cum ferrum ex quo machaera Apollinis ſacra in Tarſo conflata erat, ſola depurgaret) vim magnam habuiſſe. At hic admoneor vt paullò ante citata Plutarchi verba corruptum in graeco Baſilienſi cōdice locum reſtituam: vbi enim is ſiccitatem calori aſſociatam ſpiritum attenuare, aetheriumq. ac purum efficere dixit, ſtatim ſubiungit, αὐτὴ γὰρ ξηρὰ ψυχὴ καθ' ἡράκλητον; quibus nil ſignificantibus, hunc in modum corrigi debet, αὐγὴ γὰρ ξηρὰ ψυχὴ σοφωτάτη καθ' ἡράκλητον: eā namq. ſententiam protuliſſe Heraclitum in ſimili prope diſputatione ſcriptum reliquit Galenus eo libello, in quo temperatura corporis, animi mores fingi probat, vnde etiam locus Hippocratis emendādus eſt, in 1. lib. de diaeta, vbi in omnibus codicibus latinis, & graecis, tam vulgatis, quā manuſcriptis legitur, ἰσχνασίης δὲ πνεύμονος οὗτος δέεται, καὶ ξηρασίης, cum legi debeat πνεύματος, ſiquidem pulmonem ad prudentiam conferre nulli aſſerunt, ſed ſpiritus, qui quanto ſicciores, & ſubtiliores ſunt, tanto mentem acutiorem faciunt.

Loci Ariſtotelis, & Herodoti collati. Darij luxatio a medico Graeco curata. Cap. 3.

Mmenſae ſubtilitatis (ut ait Plinius) vir Ariſtoteles in 11. Politicorum lib. Lacedaemoniorum Reipub. inſtituta examinans inter cetera illi uitio uertit, quod ſenatoribus per omnem uitae aetatem de rebus magnis iudicia ferre liceret, cum in ſenectute id non ſine periculo fieri poſſit: quoniam (ait is) *ὥσπερ καὶ σώματος, καὶ τῆς διανοίας γῆρας*. Hanc eandem rationem vſurpauit apud Herodotum in Thalia Atoſſa Cyri filia, & Darij uxor, quae a Demodene medico Graeco ulcere prauo in mãmilla curata, uiroq. ſuo, vt bellũ Graeciae inferret aſtuto eius medici ita patriam reuiſere ſperantis conſilio perſuadere conata inter multa alia haec uerba protulit *νῦν γὰρ ἄν τι καὶ ἀποδέξαιο ἔργον ἕως νέος ἦς ἡλικίην, αὐξανομένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι, καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα ἀπαμβλύνονται*; i. Nunc, autem, quando aetate iuuenis es ſi opus ſuſcipias, (nam augeſcente corpore ſimul & prudentia creſcit, ſeneſcente uero, conſeneſcit, atque ad omnia opera hebetatur) unde non immerito apud priſcos prouerbio decantatum habetur.

Ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων εὐχαὶ δὲ γερόντων, ideſt
Opera iuuenum, conſilia autem mediorum, preces vero ſenum.

quem verſiculum Boethus poeta in Athenodorum ſeniorem ſic apud Strabonem in 14. mutauit.

Ἔργα νέων βουλαὶ δὲ μέσων, πορδαὶ δὲ γερόντων, ideſt
Opera iuuenum, conſilia autem mediorum, crepitus uero ſenum.

Athenodorus autem contra ipſum (*βρονταὶ δὲ γερόντων*) ſiue tonitrus ſenum dici iuſſit. Sane haec omnia non de animae ſubſtantia, quam alioquin immortalem credimus, ſed de illius operationibus, quae ab inſtrumentis magna ex parte dependent intelligi aequius eſt, etſi me

dici

dici, ac praeſertim Galenus aliter ſenſiſſe inueniatur. De mocedis mentio iam impellit me, vt quam is apud Herodotum citato loco in curando Rege Dario operam praeſtitit, hiſce ſubiungam. Darius enim in venatu magnam oſſis tali luxationem paſſus, vbi a medicis Aegyptiis, qui omnium primi ea in arte putabantur uarie tractatus eſſet, nec illi in torquendo retorquendove quicquam proficerent, quin potius malum augerent; Democedes Crotonienſis Graecis medicamentis vtens & lenia, poſt acria admouens Darium, qui ſeptem noctes iam nihil dormierat, & perpertuo doloris cruciatu pene confectus erat, tandem ſomni compotem fecit, breuiq. deinde tempore incolumem prorſus reddidit, cùm iam poſthac validum ſe fore ad incedendum deſperaſſet. In qua re an ſolis medicamentis, an etiam manibus os tali reſtituerit bonus medicus, ex Hiſtorici ſermone non admodum conſtat: mirum tamen ſit, ſi medicamenta tantum (quemadmodùm ex uerbis colligi poſſe uidetur) adhibuerit in eo præſertim luxationis genere, quod quando uehemens eſt, ab Hippocrate, & Galeno omnium difficillime ſanari traditur. Atqui nec de his, neque de maioribus adhuc antiquorum operibus multum mirari debemus quandoquidem eos in chirurgica, quæ Clinice prius reperta fuit, poſterioribus omnibus valde ſuperiores extitiſſe Homeri atq. aliorum teſtimoniis faciliter conuincitur.

Hippocratis & Ariſtotelis loci collati, Galeni de demoſtrationibus libri qui fuerint, & quae ſymphonia a Nemeſio citata. Cap. 4.

QVoniam Hippocratem noſtris adnotationibus, & emendationibus illuſtratum, non ita citò, vt optamus, edere ſperamus, interim aliqua ex ipſis in

in hũc librũ ſparſim protulimus, vt eruditi, quid in ipſo praeſtaturi ſimus, ab hiſce coniicere valeant. Itaq. Hippocrates in lib. de aer. aq. & loc. Aſianos & Europaeos inter ſe diſtinguens illos ingenio magis, minus vero fortitudine valere ſcribit, cuius euentus duas potiſſimum rationes aſſignat; alteram quod Aſiae regio maximam aeris temperati clementiam obtinuit, nulliſq. propemodum mutationibus ſubiicitur: Europa contrariũ quod vt ingeniorum bonitati, atq. mẽti magnopere confert, ſic animorũ fortitudini, qui a mutationibus magis excitati ualidiores fiunt, nullum adiumentum praebet: alteram quod Aſiani ſemper regum imperijs ſubiecti fuerunt, Europaei vero non modo non ſeruierunt, verum etiam fere ſemper liberi extiterunt. Nam qui bello, & armis non ſibi quicquam, ſed dominis omnia comparare ſciunt, negligentiores euadunt; quemadmodum ceteri ſpe lucri proprij inflammati quidvis animoſe audent. Ariſtoteles ſimiliter lib. 3. polit. cap. 10. & lib. 7. cap. 7. Hippocratem ſecutus Aſianos artibus, & mente excellere quidem, at animis nihil a natura ualere, & propterea tyrannis cõtinuo inſeruiſſe ſcribit: ſicut Europaeos ob regionis frigiditatem mente, ac artibus inferiores, animis vero, & fortitudine ſuperiores, ob idq. nullius regis imperiũ paſſos eſſe: inter quos graecos veluti medios, non minus artibus, & intellectu, quàm armis, & animorum viribus pollere. His vero, atq. multis alijs rationibus demonſtrare conatus eſt Galenus Hippocratem, Platonem, & Ariſtotelem animam noſtram ſi non ipſiſſimam corporis temperaturam, ſaltem eius ſequacem exiſtimaſſe: quam ſententiam multis iiſq. grauiſſimis argumentis damnauit Nemeſius in 3. Cap. lib. de hominis natura ſub Gregorii etiam Niſſeni nomine ab aliquibus falſo uulgati: Quo in libro cum multa ex Galeni commentarijs de demonſtrationibus inſcriptis adducat

ducat, quae nil prope mutata in lib. de plac. Hip. & Pla. necnon in libello quod animi mo. ſeq. cor. temp. ac aliis editis legantur, fit ut facile mihi perſuadeam Galenum in libris illis περὶ ἀποδείξεων nequaquam de rebus ad Logicam, ſiue Dialecticā facultatem tantum ſpectantibus, quemadmodum inepte arbitrantur nonnulli tractaſſe, ſed praecipue earum rerum plurimas ſub oculis ratione, & ſenſu ponere tentaſſe, quae apud medicos, & philoſophos in controuerſiam trahuntur, veluti eſt de ſede ac partibus animae quaeſtio, de affectuū generatione, & cauſſis, de uenarū & arteriarum principiis, de teſticulorum uſu aliaque huiuſcemodi plurima quod ſimiliter videtur confirmaſſe Rabi Moſes. 25. V. partic. aphoriſ. vbi hunc librum probationes appellat. Quo in loco illud quoq. adnotare placet librum Galeni de placitis Hippocratis & Platonis συμφωνίαν eſſe uocatum ab eodem Nemeſio, quaſi ipſius tempeſtate ſub hoc titulo ab aliquibus legeretur, cum in illo ſummorum virorum concordantiae declarentur: Vixit vero Nemeſius Gratiani, & Theodoſii temporibus quando Maximus philoſophus Platonicus, Libanius, Baſilius, Gregorius Niſſenus, aliiq. plurimi praeclariſſimi uiri floruerunt. quae tempora ab aetate Galeni paullo plus 150. annis abfuerunt, vt ob hoc non paucam fidem Nemeſii ſcriptis adhibendam cenſeam.

De putaminibus fabarum, & quid ſit ὄσπριον Athenaeo. Cap. 5.

QVod Theophraſtus in 5. de cauſis plātarum cap. 21. ſcribit fabarum putamina radicibus, aut germinibus plantarum nouellarum appoſita earum vitam penitus tollere, etiam a Clemente Alexandrino Strom. 3. & ab Apollonio in mirabilib. hiſtoriis

citatũ ex quincto de cauſis naturalibus, (quaſi ſic liber ille inſcriberetur antiquitus) inuenio; qui cum addant domeſticas gallinas ijſdem putaminibus iugiter veſcentes ſterileſcere, neq. id a Theophraſto traditũ ſit, eiuſce modi ſententia non exiguã mihi ſuſpicionẽ parit; quẽadmodum item nõ admodum probo Pythagoreos iccirco fabarum eſum vetaſſe, quod comeſtae mulieres infœcundas reddant; quoniam, ut meminit Galenus, fabae ſi belle nutriunt, & flatulentae ſunt, potius foecunditatem, quam ſterilitatem inducere debent: Fabam uero appellatam eſſe per excellentiam a Clemente Alexãdrino in loco citato ὄσπριον non miror, quando ſic in uſu fuiſſe apud ueteres puto, vnde Galenus in 2. de fac. ali. legumina recenſens, primã fabam collocauit; verſiculum 9. ab Athenaeo citatũ σῦκον μετ' ἰχθεῖς ὄσπριον δὲ μετὰ κρέας de faba interpretari ſoleo, quam uiridem his quoq. temporibus homines poſt carnes loco bellariorum eſitant, quamve etiam hodie a vulgo Graecorum ὄσπριον paſſim uocari intelligo.

In Acrothoracis ſignificatione Clementis Alexandrini locus emaculatus, cur lauri folia poſt cenam adhiberentur: ebrietatis praecautiones Plinij locus emendatus. Cap. 6.

ARiſtotelem in 3. probl. parti. probl. 2. manifeſtum eſt eos ἀκροθώρακας vocaſſe, qui leuiter inebriati delirant, quive de rebus quidem iudicium ferre tentant, ſed in iudicando aberrant; quaſi medii ſint inter ſobrios, & temulentos; quorum illi iudicandi uim firmam, & incorruptam habent; hi uero adeo vino obruti, & ſepulti iacent, vt neq. iudicare, neque ſecũdum animi corporisve facultates operari queant. Erotianus in Onomaſtico ubi θώρηξιν ab Hippocrate οἰνοποσίαν vocari ſcribit ἀκροθώρηκας etiam vſq. ad tem-

pora

pora ſua, eos appellatos ſubiungit, qui non multum vino repleti ſunt. Plutarchus quoq; in 3. ſympoſ. prob. 8. Ariſtotelis ſententiam examinans idem, quod is omnino ſentire videtur ἀκροθώρακας. ſ. corpus nō adeo diſſolutum habere, quin, & moueri, & ſecundum ipſum aliquatenus operari valeant; at eorum diſcurſiuàm vim minime liberam eſſe; nempe cum iudicium phantaſias, & non rationem ſequatur. Itaq; non video cur Alexandrinus Clemens diuerſa ſentiens in 2. paedagogi ἀκροθώρακα minime rationem, ac memoriam offenſas gerere ſcribit. Nam ſenibus chriſtianis, vt vino vtantur eouſq; indulgens, quoad ἀκροθώρακος terminum non tranſgrediantur; his verbis in 2. cap. vtitur, ἀλλὰ καὶ τούτοις ὅρος ἔσω τοῦ ποτοῦ μέχρις οὗ τὸν λογισμὸν ἄσειστον διατηρήσωσι, καὶ τὴν μνήμην ἐνεργὸν, καὶ τὸ σῶμα ἀσάλευτον οἴνῳ καὶ ἀκράδαντον, ἀκροθώρακα καλοῦσι οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ, ideſt. His autem in potando terminus ſit, quouſq. diſcurſum immotum ſeruent, & memoriam efficacem, & corpus vino inconcuſſum & immobile acrothoracē vocant circa haec periti. quo in loco uerum illius uocis uſum omnino ab ipſo ignoratum perſpicitur, niſi contextum corruptum eſſe, & ea verba (ἀκροθώρακα καλοῦσι οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ) ab aliquo ignaro primum in margine adſcripta, deinceps a librario inepte interſerta fuiſſe velimus, quemadmodum plures ſimiles vulgata eius auctoris commentaria habere apud doctos conſtat. Legimus apud Athenaeum in 4. veteres inter bellaria poſt cenam interdum etiam folia lauri adhibuiſſe, quod pluribus rationibus factum puto, ſed potiſſimum duabus hiſce, tum vt ui foliorū exiccatoria fumi ad caput elati abſumerentur; tum etiam vt odor vini, ac ciborum qui ſolet ſaepenumero à paſtis hominibus grauis emitti, abſconderetur; id quod Martialis in 5. facete, & clare admodum nobis indicauit.

Foetere multo Myrtale ſolet vino,
Sed fallat vt nos, folia deuorat lauri,
Merumq; cauta fronde non aqua miſcet;
Hanc tu rubentem prominentibus venis
Quoties venire Paule videris contra,
Dicas licebit. Myrtale bibit laurum

Vt quoq; euitarent antiqui ebrietatem interdum lauro hedera anetho, ſimilibuſq; alijs eos coronatos inter potandum legimus; alij pumicem tritum, alij amygdalas amaras, alij braſſicam praemandebant, quaſi non praeſtaret ebrietatis turpitudinem ſobrietate cauere, quam eam ſuccis, alijsve medicamentis occultare. Plinius lib. 14. cap. 2. de Apianis vitibus loquens ita ſcribit. Vina primo dulcia auſteritatem annis accipiunt, & rubra fiunt. Nulla magis vite gaudet; in quibus duo ſunt quae non immerito eruditorum animos turbare poſſunt, vnum, quod vina alba a principio, vetuſtate nō rubra, ſed vel pallida, vel flaua, vel fulua redduntur, quemadmodū Galenus docet 5. de tu. val. & 12. meth. Alterum quod poſtrema illa verba quid ſignificent, obſcurū eſt. Itaq; reſtitui debent, vt in manuſcripto Pauli Manutij omnium poſt Ciceronem eloquentiſſimi codice inuenitur. ita 5. Vina primo dulcia, auſteritatem annis accipiunt. Ethruria nulla magis vite gaudet.

Tuberes apud antiquos qui eſſent. locus Plinij notatus. Cap. 7.

QVi fuerint apud maiores noſtros tuberes inter malorum genera relati, neminem qui apertè declararit, hactenus mihi videre contigit; iccirco ſi meam ſententiam explicuero, id ſaltem proficiam, vt alij ad veritatem indagandam, meq; ſententiam meliorem

rem proferendam excitentur. Ne igitur temere quicquam affirmare videar, notas aliquas tuberum ab auctoribus latinis traditas ante alia indicabo; Tuberes ex Africa regione calida primum allatas, ſcribit Plinius lib. 15. cap. 14. vbi fructus proferre baccis, quam malis ſimiliores ſtatuit: idem quoq; lib. 16. cap. 25. & lib. 17. cap. 16. tuberes poſt amygdalas cum armeniacis, & proecocibus florere, (vt Columella lib. 11. in fine cap. 2.) quaſi cum ijs etiam maturarentur fructus, & melius inſeri pruno ſilueſtri; atq. malo cotoneo, quam granis ſeri memorat. Martialis lib. 13. auctor eſt tuberes in agro Nomentano prouenire ſolitos, quae regio inter Romana ſuburbia pro calida, & aprica habetur. Palladius vero lib. 10. titul. 14. tuberum fructus dulces facit, menſeq; Septembris eos granis ſeri, nec non etiam omnibus malorum generibus prunis, & cotoneis inſeri ſolitum tradit; quas omnes notas ſi ijs arboribus conferamus, quos decem ab hinc annis plus, minusve ex Alexandria in Siciliam primum, mox Neapolim tranſuectos; ob idq. albercocos Alexandrinos nuncupatos eſſe ſcimus, facile iudicabimus tuberes veterum hosmet albercocos extitiſſe. nam ij ſunt arbores nonadmodum procerae magnitudinis, foliaq; armeniacorum fere gerunt, florent ſtatim poſt amygdalas, inſeruntur praecocijs, perſicis, & prunis; ſeminantur granis Septembre, & Octobre, ſed inſitione meliore fiunt; naſcuntur locis calidis, & apricis, gelu corrumpuntur: ſiccam terram ſed arte irroratam amant: fructus nuce pontica paullo maiores rubeos, cute leui, ac dulces ſuaueſq. ferunt, vt cuiq. intelligere liceat huiuſmodi arbores fructuſq. maxime cum veterum tuberibus conuenire, nec quicquã repugnat, quod Domitiano prius quã iugularetur ſeptẽbris menſe oblati fuerint tuberes, quoniam eos adſeruatos

ea arte eſſe credendum eſt, quam Palladius loco praeci tato monſtrauit, neq; inferendum eſt, Palladium, quod in libro menſis Octobris tuberes ſeruandi rationem doceat, eos tunc maturari voluiſſe: quoniam hac in re auctor ille certam legem non ſeruat, cum etiam in libro Aprilis zyzipha quae autumno maturãtur ſeruãdi modum indicet. Martialis item quamuis tuberes cum malis punicis adnumeret non propterea putãdum eſt eum innuiſſe, quod eodem tempore maturarentur. Immo hoc diſtico.

Lecta ſuburbanis mittuntur apyrina ramis,
Et vernae tuberes, quid tibi cum Lybicis?

Forte dicere voluit, ſe ad amicum duo pomorum genera miſiſſe, vnum nuperrime ab arbore lectum, alterum domi quidem, & ipſum natum, ſed integrum arte conſeruatum. Porrò Plinianum codicem lib. 15. cap. 14. vbi tuberum duo genera habentur, corruptum omnino, ac loco tuberum legendum eſſe zyziphorum ſuſpicor, quoniam Columella lib. 9. cap. 4. albam, & rutilã zyziphum agnoſcit. Galenus zyzipha 2. de alim. fac. appellat, nullus autem duo tuberum genera fuiſſe ſcribit. Sericum vero colorem Plinio rutilum, vel rubrum eſſe, quem alibi Siricum & ipſe, & Aetius, & Paullus Aegineta vocarunt, ſatis Barbarus in Plinianis caſtigationibus declarauit.

De Menta locus Ariſtotelis ex Hippocrate illuſtratus & correctus Plinij alter ad idem notatus, & ex Lucretio explicatus. Cap. 8.

MEntam tempore belli ſerere olim vetitum fuiſſe ſcripſit Ariſtoteles 20. Prob. ſect. cauſſamq; illã putauit, quod huiuſmodi herba corpora humana refrigerando genitale ſemen corrumpat, ſicq; vires, qui-

quibus in bello maxime opus eſt frangantur: quo in loco ſi non καταψύχει, ſed κατατήκει legatur, vt ego legendum cenſeo, quando menta non refrigerat, ſed potius colliquat Hippocratis ſententiam tranſtuliſſe alicui videri poſſit, qui in 2. περὶ διαίτης hunc in modum, de mẽta ſcribit; Μίνθη θερμαίνει, καὶ οὐρέεται, καὶ ἐμέτους ἵστησι, καὶ ἢν πολλάκις ἐσθίῃ τις, τὸν σπόρον αὐτοῦ τήκει, ὥστε ῥέειν, καὶ ἐντείνειν κωλύει, καὶ τὸ σῶμα ἀσθενὲς ποιέει. Mentam. ſ. calefacere, vrinam concitare, vomitus comprimere, ſiq; ea ſaepenumero quis veſcatur, illius ſemen, ab ipſa ita liquari, vt fluat ad haec tentiginem arcere, imbecillumq; corpus facere; ſimili prope ratione Plinius lib. 20. cap. 14. mentam ſemen humanum deprauare, atq; generationi ineptum reddere tradit: quod ſicuti illa immiſta lacti quo minus coeat, concreſcatue, prohibet; ita ſemẽ condenſari ab homine in cibo ſumpta non ſinit, vbi legendum eſſe [cohibendo genituram denſari], & non [genitalia] vt in vulgatis habetur qui vis mediocriter doctus facile conijcere poſſet. Niſi genitale pro genitura Plinium & ibi, & cap. 21. eiuſdem libri vſurpaſſe, conſtaret. Quantum vero, ad ſterilitatem refferat, vel nimia geniturae liquiditas, vel immodica craſſities, prae ceteris elegãtiſſime, dixit Lucretius in 4. hiſce verſibus.

Nam ſteriles nimium craſſo ſunt ſemine partim:
Et liquido praeter iuſtum, tenuique viciſsim.
Tenue, locis, quia non potis eſt, adfigere adhaeſum,
Liquitur, ex templò, & reuocatum cedit ab ortu:
Craſsius hoc porrò, quoniam concretius aequo
Mittitur; aut non tam prolixo prouolat ictu;
Aut penetrare locos aeque nequit; aut penetratum,
Aegrè admiſcetur muliebri ſemine ſemen

Ariſtotelis

Ariſtotelis error de Epilepſia. Hippocratis locus ad id notatus, Seruij error, Ariſtotelis alter error, de ſale, & nitro: breuis adnotatio, de cauſsis res duratas diſſoluentibus. Cap. 9.

ARiſtoteles ſect. prob. 31. quaerens cur homines ſoli vel maxime inter animalia oculis peruertantur iccirco euenire illud reſpondet, διότι μόνοι ἐν τῷ φύσει ἐπίληπτοι γίνονται τῶν ζώων, ἡ δὲ ἐπίληψις διαστροφὴν ποιεῖ. quod ſcilicet ſoli in animalium genere fiunt epileptici, epilepſia vero oculorum peruerſionem inducit. Hanc vero ſententiam omnino falſam eſſe, vt putem, duo faciunt, vnum eſt quod ipſemet Ariſtoteles in libris de animalibus nonnulla recenſet, quae iiſdem morbis, quibus homines, tentari ſcribit, vt oues, Alterum, quod in libro de ſacro morbo, qui vt Hippocratis a Galeno in 1. progno. text. 4. & lib. an ſanguis in arter. contineatur, nec non a Caelio Aureliano lib. 1. paſſ. chron. cap. 4. citatur, ſcriptum eſt oues, & maxime capras epileptico morbo non parum obnoxias eſſe, quod certe de ouibus valde ueriſimile uidetur, nempe quae caput in terram fere detinentes halitus prauos ac humiditatem craſſam facile in caput trahant, & ſubinde morbum ſacrum incurrant. At caprae, quae alto capite, ut plurimum paſcuntur, ſiccaeq. ſunt, ac perpetuo febrire traduntur; quomodo ouibus magis epilepſiae, quae a larga pituita gignitur, exponantur, non admodum intelligo. Niſi dicamus, ut Plutarchus in Rom. prob. capras ceteris animalibus magis comitiali morbo tentari, ob meatuum anguſtiam, quam arguit uocis tenuitas, atq; etiam eodem morbo facile capi eos, qui caprinis carnibus ueſcuntur. ob quod ſacerdotibus eā carnem uetitam fuiſſe tradunt. Itaq. ſententia Ariſtotelis

telis ſic moderari debet vt in ſect. 10. probl. prob. 43. ubi ait, quod homo, ἢ μόνον, ἢ μάλιστα διαστρέφεται. ὅτι ἢ μόνον, ἢ μάλιστα ληπτὸν ἐν τῇ νηπιότητι γίνεται. ideſt uel ſolus, uel maxime oculis peruertitur, quoniam, uel ſolus, uel maxime in infantia epilepticus fit; qua ratione in libro de ſomn. & uigil. praeceptum dedit, ut non ſolum pueri, uerumetiam nutrices a uino, & praeſertim. nigro abſtinerent, tamquam id magis, quam album ad caput euaporet. Hic animaduertere placet ſeruium in 3. Georgicorum grauiter pecaſſe, qui ubi Virgilius ait.

Contactos artus ſacer ignis edebat.

Putauit ſacrum ignem eſſe, quem graeci ἱερὰν νόσον uocant, cum ἱερὰ νόσος, nil aliud ſit, quam epilepſia uocata: Ignis uero ſacer apud latinos idem ſit, quod apud Arabas formica, apud Graecos Herpes, apud Scribonium zona, apud Plinium zoſter, & Circinus. De hoc morbo ſacro ſcriptum eſt a Platone 11. de legibus; ſi quis ſeruum, uel phtiſi, uel calculo, uel ſtranguria, uel ſacro morbo, aut aliqua alia uulgaribus, ignota longa & curatu difficile aegritudine laborantem alicui, qui neque medicus, neque gymnaſtua ſit, uendidetit, licere emptori intra ſextum menſem ipum redhibere' excepto ſacro morbo, quo laborantem emptor intra annum reſtituere poteſt. Cauſſam uero cur hunc morbum exceperit, puto, quia alii enumerati morbi ſex menſibus dignoſcuntur, & fere incurabiles euadunt; epilepſia uero, ſiue morbus ſacer, uix intra annum uerè diſcerni poteſt; atq. curatu difficilis euadit. Et quoniam Ariſtotelis mentio eſt ſubiungam hiſce quandam illius oſcitantiam quam alioquin perſpicaciſſimus in 4. meteorol. lib. commiſſit, ubi indurata quibus cauſſis diſſoluantur exponens, de ſale, & nitro haec dixit,

νίτρον δὲ καὶ ἅλες λυτὰ ὑγρῷ οὐ παντὶ, ἀλλὰ ψυχρῷ. Atqui ea non ſolo humido frigido, ſed etiam humido calido diſſolui ſenſui manifeſtum eſt; nam,& ſi vinum,& aqua calefacta à quibus clare ſales,& nitrum ſoluuntur, poſſint quodam modo frigida, humida appellari, cum ſint ſub genere aquae,ac illius propriam qualitatem nempe frigiditatem quantumvis mutata nunquã penitus amittant; de oleo tamen calido id affirmare non poſſumus, nempe quod ipſemet Ariſtoteles in eodem libro, non ſub genere humidi aquei,ſed aerei,cui perpetuo iuncta eſt caliditas aperte collocauit,ab illoq. tam ſpontaneo, quam calefacto ſalem liquefieri experientia quotidie comprobatur. Quare meliuserit ſic de duratarum rerum diſſolutione ſtatuere. Quae a frigido ſicco concreſcunt,vel à moderato, vel ab immoderato omnem humiditatem exprimente talia reddũtur;ſimiliter,& quae à calido ſicco concreſcunt,vel à moderato,vel ab immoderato omnem humorem conſumente. Concreta à frigido ſicco moderato, vt glacies, vina, ſerum, & vrina à calido ſicco ſimpliciter,& etiam,calido humido ſoluuntur. Concreta vero ab immoderato,aut ſimpliciter inſolubilia ſunt,vt adamas, & aliae gemmae, aut non niſi à vehementiſſimo calore ſoluuntur, quemadmodũ plurima metalla; & cornua, quae magno calore molleſcũt. Concreta vero à calido ſicco moderato: à calido,humido,& frigido,humido ſoluuntur;vt ſales,manna, & nitra,quae ab aqua calida actu, & à vino poteſtate calido nec non ab oleo calido ſoluuntur. Concreta ab immoderato,vt lateres,fictilia, aut non ſoluuntur, aut ſolummodo ab ijs humoribus, qui maxime penetrant, ſicut ſuccus citri & acetum acerrimum elambicatum, aqua uitae,& ſimilia,quae aliquos lateres,lapidesve ſoluunt; quod forſan ignotum fuit Ariſtoteli, quamuis ex ipſo ratio huius habeatur:nam cũ neget ipſe fictiles liquari, propte-

proprerea quod aqua eius meatus,per quos ſpiritus exiuit,penetrare nõ poteſt, manifeſtum eſt quod ſi aliquis humor adeo ſubtilis inueniatur, vt eos ingredi queat, etiam ex eius ſententia poterunt liquari: inueniuntur autem facile hiſce temporibus, quibus ars chymica Ariſtotelis tempeſtate ignorata, cuius opera ſubtiliſſimi ac maxime penetrabiles humores efficiuntur, in facilem vſum tracta,quaſiq. perfecta eſt.

Locus Hippocratis, ex Gellio reſtitutus, & alter defenſus. Cap. 10.

AVlus Gellius noc. lib. 3. cap. 16. haec verba ex lib. Hipp. de alimento citat, ἐςὶ δὲ, καὶ οὐκ ἐςὶν ὀκτάμηνος γένησις, quae cum ibi ita non habeantur puto reſtituenda eſſe, vbi poſt [ἐς ἔκπτωσιν σμ] haec habentur ſolum, οὐκ ἐςὶ, καὶ ἐςὶ, ita vt vniuerſa illa oratio ſic conſtituenda ſit, ἐς ἔκπτωσιν σμ,(ἐςὶ δὲ καὶ οὐκ ἐςὶν ὀκτάμηνος γένησις) γίνεται δὲ ἐν τούτοισι &c. Quae autem verba ſequuntur etſi etiam a Gellio ibidem diuerſa ponantur, placent tamen magis vt ſunt in vulgatis Hipp. codicibus. Explicatio porro ipſorum verborũ licet obſcura admodum ſit,ac Sabinus diligentiſſimus,vt ſaepe eum vocat Galenus Hippocratis interpres illa clariora facere hac oratione conatus ſit, ἔςι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκζωσιν οὐκ ἔςι δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα. καὶ ἔςιν συνῶ φαντασία μὲν παραυτίκα ὄντα, δυνάμει δὲ οὐκ ἔςι. non abſurdum tamen mihi videtur Hippocratem nil aliud docere voluiſſe,quam quod octimeſtris partus,nõ propriè generatus, ſed impropriè tantum dicatur quaſi potius abortus,quam vera generatio ſit,quod enim putarunt aliqui Hippocratem uoluiſſe docere quod alibi non ſuperuiuant nati octauo menſe, aliqui vero ſuperſtites fiant, quemadmodũ ſcribit Ariſtoteles in Aegy-

pto fieri poſſe: id ſane placitis Hippocratis nequaquam conſonum eſt, qui in libro de octimeſtri partu mõſtrat, fieri non poſſe, vt nati in octauo mẽſe ſuperuiuant. Criminantur aliqui Hippocratem, quod in iuſiurando cauerit, ne quis medicinam exercens mulieri vtero gerenti, abortiuum medicamentum propinaret, cum tamen ipſe in lib. de natura pueri ſcripſerit ſe famulae cuidam grauidae, ne apud alias mulieres infamaretur, conſuluiſſe, vt ſaltando genituram deijceret; quod factum Hippocratis ego hac ratione tueri ſoleo, quod foetus nondum animatos corrumpere, vel quo minus vitam adipiſcerentur impedire ijs temporibus, quibus nondũ chriſtiana lux appaſuerat liceret; at iam animatos, & viuentes minime offendere fas eſſet, atq. hoc ita fuiſſe locupletiſſimus teſtis eſt Ariſtoteles lib. Polit. 7. Cap. 16. Qui tamen 7. de Hiſto. animal. ne foetus animaretur, docuit poſt coitum locos oleo cedrino, aut ſimplici cũ thure ceruſſave eſſe vngendos. De Hippocratis, & Gellij loco cum iam ſentẽtiam meã ſtatuiſſem, eamq. Claudio Puteano communicaſſem; is retulit Muretũ quoq. eum locum reſtituiſſe, iccirco ad ipſum ſcripſi, vt cuius raram eruditionem, acerrimumq. iudicium ſemper plurimi feci, eius opinionem explorarem. Tandem Muretus hocce dedit reſponſum.

M. ANTONIVS MVRETVS. HIERONYMO MERCVRIALI. S. P. D.

CVm tuae litterae, ad Vrbem allatae ſunt; Tibur iam omnes, vt nos quotannis facere ſolere ſcis, ſeceſſeramus, eò illas accepi biduo, aut triduo ſerius: Tibure autem, neq. Hippocratem habebam, neq. Gellium. expectandum denuo fuit, dum Roma acceſſerentur.

rentur. Allatis; ecce tibi aliud incommodum: corripit me febricula, nō illa quidem, vt euentus poſtea docuit, periculoſa: ſed quae tamen animum nonnullo metu ſuſpenſum ab omni ſcribendi cogitatione auocaret. Hæc ideo, ne mireris me ad tuas tardius reſpondere. Locus eſt ex libello, περὶ τροφῆς. οὐκ ἔςι, γίνεται δὲ ἐν τούτοισι, καὶ πλέω, καὶ ἐλάσσω. Huc ego addebam illa ex Gellio: aut potius pro illis, οὐκ ἔςι καὶ ἔςι, ſupponebam illa ἔςι δὲ καὶ οὐκ ἔςιν ὀκτάμηνος γένεσις. Quod ſi tibi quoq. ita videtur, non dubito quin verum ſit; ſin tu ſecus iudicas, nunquam mihi dubium erit, quin tua ſententia verior ſit. Semper enim non in his modo rebus quarum tua propria poſſeſſio eſt, ſed in omni literarum genere, iudicium tuum libentiſſime anteponam meo. Vale, meq; ama, & certo tibi perſuade, te a me mirifice & amari, & coli. Tibure. Kal. Septemb. M D L X X.

Quae ſint paleales vuae, & fabriles apud Caelium Aurelianum. Quae menſae frigidae Plutarcho, & eius locus emendatus. Cap. II.

QVae ſint apud Caelium Aurelianum lib. de acutis paſſionibus vuae paleales, & quae apud eundem vua fabrilis, cuius meminit ſaepius adhuc multi dubitant. Ego vero ita exiſtimo plures fuiſſe modos veterum in ſeruandis vuis. Nam primo ſeruabantur in ollis fictilibus, atq. in doliis incluſae, uinaceis ſtipatae circumſudantibus, ut manifeſte docet Plinius. Seruabantur quoq. appenſae uariis modis, non tantum ad eſcam, uerum etiam ad faciendum paſſum appellatū, atq. alia potus genera. Ex uua namq. reſupina ſuſpenſa, & in uaſis ſuis ſeruata, ac thecis naturalibus cuſtodita uinum acinaticum Veronenſe adeo celebratum, & Imperatoribus aeſtimatum fieri conſueuiſſe teſtatur

Caſſiodorus 12. Variarum. Ad haec refert Columella inter multos ſeruandarum uuarum modos hunc extitiſſe fere praecipuum quando in labello fictili nouo paleis quam ſicciſſimis cribratis, ut ſine puluere eſſent impleto, uuae condebantur, deinde labellum luto paleato circumlinitum in tabulato ſicciſſimo paleis ſicciſſimis obruebatur. Has uuas paleales Coelium uocaſſe puto nimirum quae humore ſuperuacaneo ſpoliatae aegris impune concedi poſſent: niſi potius eas appellet paleales, quae colore ſunt paleis ſimiles, cum praeſertim addat, recētes, eo quod illae ui quadam adſtrictoria magis pollleant, quales puto fuiſſe cydonitas a Columella uocatas. Porrò quae fuerit uocata uua fabrilis non admodum difficile eſt diffinire, ſi quidem ea erat, quae in officinis fabrorum ferrariorum ſuſpēdebatur, ut igne, atq. fumo exiccata diutius poſſet ſana conſeruari. Idq. innuit ijſmet Coelius 4. lib. de diuturnis paſſ. cap. 3. dicens fabrilem uuam eſſe dictam uapore fumi ſiccatam. Vt enim dolia uinorum ad fumum ponebant antiqui, praeſertim Maſſilienſes ac Narbonenſes quo citius ueteſcerent, ac innoxia magis redderentur. Ita uериſimile eſt uuas fumo exiccatas conſeruare potuiſſe, atq. ob id fabriles nuncupaſſe. Quam rem uidetur non obſcure expreſſiſſe Plinius lib. 14. cap. 2. ubi loquens de uuis ut conſeruarentur, ita ſcribit. Alijs gratiam, qui & uinis affert fumus fabrilis, ijſq. gloriam praecipuam in fornacibus Africae Tiberij Caeſaris auctoritas fecit. De huius generis uua Horatius 2. ſer. ſatyr. 4.

Rectius Albanam fumo duraueris uuam.

Cur uero eas in coeliacis, & alijs uentris defluxionibus commendet, ratio eſt, quia fumus, & calor officinarum fabrorum ratione ferri, quod ignitur aſſiduo, non modo exiccat, uerumetiam facultatem quandam adſtrictoriam, & corroboratoriam immittit, quae in huiuſcemodi

di affectionibus non parum conferunt. Caſeum ſimiliter fumo exiccare conſueuiſſe Maiores teſtatur Martialis hoc diſticho.

Non quemcunque focum, nec fumum caſeus omnem,
Sed Velabrenſem, qui bibit, ipſe ſapit.

Quod Athenaeus. 4. dipnos: ex Dromea paraſito ſcripſit. Prohoemiũ cenae in Chalcide fuiſſe illuſtrius quã totum Athenienſium apparatum, ſub nomine prohoemij oſtreorum copiam, & varietatem indicans, Veteres in principio cenae oſtrea praebere conſueuiſſe mõſtrat, quod etiam prae ceteris uidetur teſtari Plutarchus. 8. Sympos. 9. ubi haec leguntur a nobis in quibuſdam ut cunque reſtituta. αἱ γὰρ καλούμεναι ψυχραὶ τράπεζαι τῶ πρότερον ὀςρέων ἔχειν ὠμὸν λάχανον, ὥσπερ ἔφησεν ὁ Πλάτων ἀπ᾽ οὐρᾶς ἐπὶ ςόμα μεταχθεῖσαι τὴν πρώτην ἀντὶ τῆς ἐχάτης τάξιν ἔχουσιν. id eſt, Menſae frigidae uocatae, quod ante oſtrea, olus crudum habenr, vt dixit Plato a cauda ad os translatae primum pro vltimo ordine habent. Ex quo coniicere quoq. licet menſas frigidas vocatas, quas nũc acetaria Latini appellant, & antiquitus in vltimo menſae ponebantur, tempore Plutarchi coepiſſe primo loco in menſas ferri, cui etiam adſtipulari videtur Martialis, qui lactucam prius vltimo mẽſae loco poſitam, ſua aetate ante alias dapes eſitatam teſtatur hoc diſticho.

Claudere quae cenas lactuca ſolebat auorum
Dic mihi cur noſtras inchoat illa depes?

Vixit autem Martialis iiſdem temporibus, quibus Plutarchus cum alter ſub Domitiano, alter ſub Traiano, qui Domitiano poſt Neruam ſucceſſit floruerit vt hac ratione potuerit vterque uſum acetariorum eo tempore innouatum nobis ſignificaſſe. Hactenus quae ego cẽſeam. Sed ne eruditos vlla ex parte defraudem, vtque habeant quomodo in variis rebus diiudicãdis ingeniũ, & iudicandi vim exercere queant, ſubiungam his aliam

eius Plutarchi loci correctionem pulchram quidem, & Hieronymi Mei uiri acutiſſimi, qui eam excogitauit, eximia doctrina vere dignam, Eſt vero illa huiuſmodi, αἱ γὰρ καλούμεναι ψυχραὶ τράπεζαι τὸ πρότερον ὄστρεον ἔχειν ὠμῶν λαχάνων ὡς προ ἐλαφρῶν ὁπλίτην, ἀπ' οἱ ρᾶς ἐπὶ στόμα μεταχθεῖσαι τὴν πρώτην ἀντὶ τῆς ἐσχάτης τάξιν ἔχουσι. In qua illud quod me offendit eſt. Plutarchum ad declarãdas nouorum morborum cauſſas inducere nouũ uſum ciborum, Atqui oſtrea ante alios cibos comedendi vetus fuit conſuetudo, ſicut & herbas loco cenae vltimo poni ſolitum antiquis ſcimus. V nde ſi τῷ πρότερον ὀστρέων ἔχειν ὠμὸν λάχανον in Mei emendatione reponatur, Et gratiam maiorem, & auctoris ſententiam verius, atque aptius forſan aſſequebatur tota oratio.

Qui ſint apud medicos Ichores. Locus Iulij Pollucis de morbis emendatus. Fauorini erratum, ſudor ſanguineus. Cap. 12.

Ichores frequẽter in oris medicorum verſari nemo ignorat. At qui ſint ij pauci omnino intelligunt, iccirco hac in re ſententiam meam declarare audebo non aliunde quàm ex ipſis auctorum probatiorum ſcriptis acceptam Homerus in 5. Illiados ſub his verſibus.

ῥέε δ' ἄμβροτον αἷμα θεοῖο
Ἰχὼρ, οἷός περ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι
Οὐ γὰρ, σῖτον, ἔδουσ', οὐ πίνους αἴθοπα οἶνον
Τῆς οὔνεκ' ἀναίμονες εἰσὶ, καὶ ἀθάνατοι καλέονται

Et rurſus.. Ἦ ῥα καὶ ἀμφοτέρῃσιν ἀπ' ἰχὼρ χειρὸς ἐμόργνυ. manifeſtum eſt quod voluerit Ichorem eſſe ſanguinem Deorum, qui cum nec pane, nec nigro vino veſcantur, vt homines, iccirco ſanguinem humanum non gignũt, ſed ichorem. Hipp. 2. Epid. circa principium. 4. de ratione

ne victus text.1. 6. Epid. Commento.2.tex.38.Ichores (vt ſentit Gal.in iis commentariis) appellauit aquoſas, atq. tenues humiditates, a corpore emanantes, quae prout à variis humoribus ſecernuntur, ſic varias qualitates,& appellationes habent, dum alij bilioſi Ichores, alij melancholici vocantur. Hippocratis ſententiam aemulatus Plato in Timaeo dixit, ichorē ſanguinis eſſe blandum, ſerum, acidae vero, melācholiae ἄγριον.i.ſerū. Ceterum Ariſtoteles vnum ſolū ichorum genus agnouiſſe videtur, atq. id nil aliud eſſe voluiſſe quàm ſanguinem imperfectum, vel in ſerum conuerſum, vt eſt apud ipſum videre 3. de Hiſt.animal. Cap. 19. immo in 2. de part.animal.Cap.4. ſcriptum reliquit ichorem eſſe partem aqueam ſanguinis, vel nondum coctam, vel corruptam. Vnde 4. metheor. Cap. 7. dixit ſanguinem ichoroſum non coagulari, quod huiuſmodi ſanguis ſit pituita,& aqua, cum neq. coctus, neq. a natura ſuperatus fuerit;& Cap.10.ichorem veluti ſerum, vinum, lixiuium, & alia aquae naturae eſſe ſtatuit. 10. etiam probl. prob. 2.quaerens cur homini maxime omnium animaliū ſanguis a naribus effluat, id euenire reſpondet, quoniam cerebro humidiſſimo eſt, unde fit ut ſanguis capitis humiditati plurimæ cerebri commixtus ueluti ichor euadat,& ſubinde uenis facile effluat. Eſt igitur Ariſt.ſententia ichorem eſſe aqueum ſanguinem, uel partem ſanguinis aqueam, incoctam, uel in ſerum mutatam. Itaq. duplex hoc ichoris genus, uel per ſolam cruditatem factū, uel per corruptionem,& in ſerum mutationem. Ex primo per coctionem poſſe fieri ſanguinem aperte ſcribit Ariſt.3.de hiſt.animal.Cap.19.Celſus lib.5.Cap.27.appellauit ichorem ſpeciem ſaniei tenuem ſubalbidam ex malo ulcere emanantem. Dioſcorides uero Cap.de corno ſuccum foliorum corni uiridium dum uruntur emanantem uacauit ichorem, quem quaſi imitatus Aetius

cochlea-

cochlearum muccum, & ipſe ichorem nũcupauit. Iulius Pollux lib. 4. Onomaſt. Cap. 25. ubi de morbis totius corporis loquitur ichorem videtur appellaſſe morbum quendam capitis ulceroſum, ſed ſuſpicor ſubeſſe mendum, & ubi legitur, τερηδόνας τῶν φθορὰ, ἀπροφασίςως μάλιςα περὶ κεφαλὴν, σύριγξ, ἄνθραξ, αἷμα, ἰχὼρ, ἕλκος περιτεξυχωμένων, legendum eſſe, τερηδὼν ὀςῶν φθορὰ ἀπροφάσιςος, καὶ μάλιςα περὶ τὸν κεφαλὴν, σύριγξ ἄνθραξ, ἀθέρωμα, ἀχὼρ ἕλκος περιτεξυχωμένων. Galenus porrò, & in locis citatis, & in 6. de tuẽd. ual. ſecutus Hipp. & Platonis ſententiam de qua etiam 8. de plac. Cap. 7. videtur omnino cenſuiſſe ichores, nil aliud eſſe quam tenuiorem atq. aquoſiorem partem vnius cuiuſq. humoris, ſicut enim in lacte adeſt ſerum, quod nil aliud habetur, quam pars ea ſanguinis humidior quae in caſeum, uel in butyrum verti nõ potuit, pariter etiam in ſanguine atq. aliis humoribus tam ſanguini mixtis quàm ſeparatis reperitur, quaedam pars aquoſior, quae in ſubſtantiam humoris verti nõ potuit, exacte ſero proportione reſpondẽs, & ichor vocatur, ac eiuſdem facultatis eſt ſemper, cuius eſt proprius humor, ut Gal. 4. Acut. 1. 6. Epid. cõ. 2. text. 28. & 2. de temp. nec nõ Paullus Lib. 1. Cap. 100. ex Dioclis ſententia clariſſime cẽſuerunt, neq. ſolum eiuſdem qualitatis ſunt, verumetiam prout vna cum ſanguine alter, uel alter humor abũdat magis, ſic etiam illius ichor copioſior extat. Et ne decipiatur quis in ichoribus dignoſcendis ſcitu dignum, vbi aliqui humores a ſanguine ſegregati ſunt facile eſſe dignoſcere illorum ichores, quando craſſiore parte conſpiſſata, facile humidior, & tenuior ſeſe prodit. At vbi ſanguini permixti ſunt, dificilius eſt dignoſcere. Ideo ſanguinem ex uenis extractum cõtemplari oportet, qui poſtquam coagulatus eſt, duas ſubſtantias tenues monſtrat, unam quæ magis eſt in ſumma, quamve materiam potulentam eſſe, & vrinã

profitemur

profitemur;quoniam ſi ſeponatur in vaſe,& vrin ac com paretur,eſt eiuſdem coloris, atq. ſubſtantiæ; Alteram quae eſt vicinior ſanguinis ſubſtãtiae coagulatae, quae ve medij quodam modo coloris eſt inter vrinam, & ſan guinem.Haec igitur ſecunda eſt ichor totius illius maſſae ſanguinis coagulatae, in qua prout hic, vel illic humor abundat magis,ſic huiuſcemodi ichor huius,vel illius humoris naturam atq. facultatem refert. Hoc cum ignoraret Fauorinus ille dixit ichorẽ eſſe αἷμα πεπηγός, ſiue, ſanguinem coagulatum, errans turpiter cum non ſit ſanguis coagulatus, ſed ea pars humiditatis tenuis, quae a ſanguine coagulato ſeparatur,quod ſi ſanguis re periatur aliquis, qui totus ferè incoctus ac tenuis exiſtat, ita quod nulla eius pars coaguletur ichoroſus ſanè nuncupabitur,cuiuſmodi vocaſſe Ariſt. diximus.4.meteorol.Cap.7.qui in nulla alia re circa ichores a medicis mihi diſcrepare videtur, niſi quia in humoribus aliis ab ipſo ſanguine ſimiles ichores haberi explicite non mon ſtrauit. Nam etſi medici ichores in ſanguinem verti negent, poſſumus tamẽ dicere Ariſtotelem quoque idem cenſuiſſe de illis qui fiunt per ſanguinis corruptionem, & in ſerum degenerationem, quãquam poſtea eos qui fiunt ex ſanguine non concocto; nec a natura euicto in ſanguinem per concoctionem mutari voluerit, quod fortaſſe neq. medici ipſi negaturi ſunt, quando Gal.6. de tu.val. docere videtur apertiſſime quomodo ichores frigidi,& pituoſi a capite in ventriculum delabentes,tũ ope medicamentorum,tum ciborum, tum etiam ipſius caloris natiui opera ſint coquendi,atq. in melius commutandi. Ex his ergo omnibus non eſt arduum intelligere quomodo potuerint aliqui ſanguinem ſudare. Vt eueniſſe interdum referunt Ariſt.3. de hiſt.animal.cap. 19.3.de partib.animal.cap.5.Theophraſtus in lib.de ſudoribus ex ſentẽtia Monae medici,& Gal.in lib.de vti-

li reſpir. Nam haud quaquàm ſanguinem verum, ſed ſanguinis ichorem exiuiſſe venarum meatibus rationi conſentaneum eſt.

Galeni explicatus locus. Alter Plutarchi mutatus, & ex Celſo atq. Galeno explicatus. Hiſtoria Sabini vxoris notatu digna.

Cap. 13.

GAlenus 10. de ſimp. med. Cap. 1. Xenocratẽ damnans quod ſtercora aegris voranda daret probrum ait grauius eſſe κοπροφάγον. id eſt ſtercoriuorum audire, quàm fellatorem, aut cinaedum; ſubiungit deinceps καὶ τῶν αἰσχρουργῶν μᾶλλον βδελυττόμεθα τοὺς φοινικίζοντας, τῶν λεσβιαζόντων. Qui vero ſint phoeniciſſantes, & lesbiãtes apud ipſum nullibi explicatum habetur. Ego itaq. reperio ſpurciſſimam quãdam apud Phoenices libidinis ſpeciem extitiſſe, qua viri cunnos milierum lingebant, quave interdum impuriſſimos homines Romanos vſus eſſe memoriae mandatum eſt. Nã Seneca lib. 4. de beneficiis Cap. 31. Quid tu ait, cum Mamercum Scaurum conſulem faceres, ignorabas ancillarum ſuarum menſtruum ore illum hiante exceptare, & lib. 13. epiſt. 88. nuper inquit. Natalis tam improbae linguae, quam impurae in cuius ore foeminae purgabantur. Hos cunnilingos frequenriſſime diffamatos, apud Martialem eſt reperire, quos fortaſſe phoeniciſſare dicebatur, quod labia ſanguine rubea ſaepiſſime gererent. vnde Martialis lib. 1. Cunnum Carinus lingit, & tamen pallet. De hoc meminit Lucianus, in Apophrade, & Plutarchus in Caeſare. Iam vero λεσβιάζειν quid eſſet ab aliquibus explicatur, quod. ſ. obſcoenum fuerit, turpitudinis genus, quo viri inguina puerorum vel virorum ore, & labiis tractabant, irrumatio alias vocata, & ſicuti phoeni-

phoeniciſſantes labra rubicunda faciebant, ſic leſbiantes alba, ob quod Catullus ad Gellium.

Neſcio quid certe eſt, an uere fama ſuſurrat.
Grandia te medij tenta uorare uiri,
Sic certe eſt clamant Virronis rupta miſelli
Ilia demulſo labra notata ſero.

Heſychius tamen aliter videtur ſenſiſſe, ſed qua auctoritate aut ratione ductus ignoro, ſimile his portentum refert Suetonius de Lucio. P. Vitellij filio, qui alioquin innocens, & induſtrius amore libertinae perinfamis fuit; cuius ſaliuis melle commixtis; nec clam quidem aut raro, ſed quotidie ac palam arterias & fauces pro remedio fouebat. Eſt apud Plutarchum in lib. de praeceptis ſanitatis locus non ſine animaduerſione praetermittendus; vbi monet eos qui aegrotos inuiſunt, vt diligenter ab ipſis, cauſſas aegritudinis inquirant μὴ σοφιστικῶς, μὴ δὲ περιέργως ἐνστάσεις, καὶ παρεμπτώσεις καὶ κοινότητας, λαλοῦντα, καὶ παρεπιδεικνύμενον ἰατρικῶν ὀνομάτων, καὶ γραμμάτων ἐμπειρίαν. quo in loco quid ἐνστάσεις apud medicos ſint cum nondum mihi notum eſſet, ἐνδείξεις legendum putabam, quod eſt vocabulum commune medicorũ, vel potius ἀναστάλσεις, qua voce vſus eſt Herodotus medicus apud Aetium lib. 5. Capit. 129. ad ſignificandã cibi ſubtractionem, & ſi mendoſe apud Aetium legatur ἀναστάσις. Ceterum Nicaſius Ellebodius, & in medicorum, & in aliorum lectionibus verſatiſſimus, magnoque iudicio praeditus textum integrum eſſe, nec vllo mendo ſcatere perſuaſit, quandoquidem Aſclepiadem, qui Democritum ſecutus morbos ex atomorum in vacuos meatus ingreſſu, obſtruſioneve gigni docuit, huiuſmodi ingreſſum, infixionemve ἔνστασιν veroſimile eſt vocaſſe: quod primo colligitur ex Celſo, qui in prohemio librorum ſuorum tradit Aſclepiadem contendiſſe fieri aegritudines vbi manantia corpuſcula per inuiſibilia fo

ramina ſubſiſtendo iter claudũt: Deinde ex Caelio Aureliano, qui in prohem. lib. de acutis paſſ. ait Aſclepiadem diffiniſſe phrenitim eſſe corpuſculorum ſtationẽ, ſiue obſtructionem in cerebri mẽbranis: Galenus vſus eſt ea voce lib. 6. aphor. 31. his verbis ἐφ᾽ ὧν ἐστὶν ἔνστασις αἵματος παχέος ἐν τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν φλεβίοις. Apertiſſime autem omnium quid proprie eſſet ἔνστασις declarauit Caſſius medicus, quem ideo Aſclepiadis ſectatorẽ fuiſſe conuincitur, quia frequentiſſime eam vocem vſurpauit; is enim probl. 76. quaerens cur in dolore capitis tinnitus fiant, ita reſpondet, ὅτι τὸ ἀκουστικὸν πνεῦμα κραδαίνεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως τῆς περὶ τὰ μέρη συστάσης; ἔνστασις δέ ἐστιν ὄγκος ἐν λόγῳ θεωρητοῖς ἀραιώμασι διὰ σφήνωσιν. Quae porrò eſſent Methodicorum κοινότητες omnes ferè medici norunt, quando clarum eſt eius factionis medicos ad quaſdam ab ipſis uocatas communitates nempe στεγνὸν, καὶ μανὸν omnes morbos reducere conſueuiſſe. Atqui παρέμπτωσις fuit Eraſiſtrati medici dogma, qui vt locupletiſſime teſtatum facit Celſus in prohem. libri ſui, & Galenus in Cap. 3. eius libri, in quo diſputat an ſanguis in arteriis contineatur, hoc profitebatur, quod ſpiritum in ſeipſis dumtaxat arteriæ continerent; & quod vbi in ipſas a venis, pulſo ſpiritu transfunderetur ſanguis (quæ vocabatur παρέμπτωσις) inflammationes, & alij morbi ſuboriebantur. Hiſce omnibus adiicere libet, quod refert idem Plutarchus in fine eius libri, qui inſcribitur ἐρωτικὸς de Sabini Romani vxore, quae cum utero gereret, atq. dum aliae mulieres ſecum lauabantur, vteri tumorem celare optaret, eo unguẽto, quo ruffas, & aureas comas reddebant, uniuerſum corpus ab utero liniuit. Id uero, ut ait auctor habebat, λίπασμα σαρκοποιὸν: ἢ χαυνωτικὸν σαρκὸς ὥστε οἷον διάχυσίν τινα, ἢ διόγκωσιν ἐμποιεῖν, ἀφθόνως δὴ χρωμένης τούτῳ πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος, αἰρόμενον, καὶ ἀναπιμπλάμενον ἀπέ-

κρυπτικὸν τῆς γαστρὸς ὄγκον. ideſt pinguitudinem carnis effectricem, uel carnis laxatiuam, ita ut ueluti diffuſionem quandam inflationemve ingeneraret; Quo cum large in reliquis corporis partibus uteretur, id tumefactum, & repletum uentris tumorem occultauit. Quod autem eſſet illud medicamentum certi nihil tradi poteſt, quando ſcimus innumera prope modum eiuſmodi extitiſſe apud antiquos medicamenta; poſſumus tamen conijcere ex eorum genere fuiſſe, quae magna caloris vi, aut humores ex alto ad ſummum trahendo, aut ex ipſis diffuſis flatus gignendo cutem, & omnem extimam corporis partem in maiorem molem attollunt, qualia ſunt rubificantia, & ueſicas inducentia; calx ſcilicet, auripigmentum, thapſia, ſulphur: Haec enim aliis rebus commixta, ueteres ad capillos excolendos, & pulchriores efficiendos adhibuiſſe notatum habetur apud Galenum, atq. Oribaſium.

Plutarchi locus reſtitutus de ſignis peſtis ex Heſiodo, & Hippocrate, Strabonis ad idem locus Empedoclis Hiſtoria diuerſo modo à Plutarcho, & Laertio relata. Quid fuerit ἄπνους Empedoclis, & Laertio, & Galeno.

Cap. 14.

PLutarchus in initio lib. de deffectu Oraculorum declarans, quomodo paruae res interdum magnarum ſint indicia, medicinam in exemplum profert, quam duobus ſignis aeſtatem peſtiferam ſignificare, nimirum aranearum copia; & ficus foliorum vernorum cum cornicis pede ſimilitudine ſcribit; quoniã vero Heſiodus in 2. de operibus, & diebus tradit, ficus folia cornicis pedibus ſimilia, veris noui argumenta eſſe, atq. idem quoq. Hipp. 6. Epid. ſect. 7. confirmat. Vnde ſi veritati conſona Plutarchi ſententia eſſet, ſequeretur ſemper debere aeſtatem peſtilentem eſſe, cum

ſemper vere folia ficus ſint talia, ad credendum impellor Plutarchi locum mendoſum eſſe, atq. ita reſtituendum ἰαξικὴν δὲ λοιμῶδες θέρος ἀραχνίων πλήθει προδηλοῖ, καὶ θρίπες ἔαρ νέον, ὅταν κορώνης ποδὶ ἴκελα γίνηται. Huc quoq. pertinet quod a Strabone memoriae mandatum eſt lib. Geogr. 3. Hiſpanis haud eſſe peculiarem muſcarum multitudinem, quam ſaepe conſequi peſtis conſueuit, vt Romani interdum, in Cantabria aliquos ſint conſtituere coacti, qui muſcas venarentur, & ſecundum menſurā capturae mercedem acciperent. Nam μυῶν potius ſiue muſcarum, quam μυῶν, ſeue murium quemadmodum legunt alij, ibi ſcribendum eſſe vt credam, facit Plutarchi auctoritas, cum muſcae araneis ſint ſimiliores, & ratio, quòd mures gignantur a ſicca putredine, quae aerem non cōtaminat. Accedit Plinij auctoritas, qui lib. 10. cap. 27. ſcribit Elaeos Myagrum Deum muſcarum inuocare conſueuiſſe ipſarum multitudine peſtem afferente. Eſt & apud Laertium in Empedocle, hiſtoria a Timaeo excepta, & à Suda repetita, quod ſcilicet Empedocles Eteſijs aliquando vehementer flantibus adeo, vt fruges corrumperent excoriari aſinos iuſſit, factiſq. vtribus eos collibus, & montium verticibus admoueri ad cohibendos flatus, ceſſantibusq. ventis ab euētu rei κωλυσάνεμαν vocatum eſſe. Haec hiſtoria quoniam parum fide multis digna videtur, ea ſane veriſimiliorem exiſtimo, quā Plutarchus in lib. περὶ πολυπραγμοσύνης narrat his verbis, ὁ δὲ φυσικὸς. Ἐμπεδοκλῆς ὁρῶν τινὰ διασφάγα βαρὺν, καὶ νοσώδη κατὰ τῶν πεδίων τὸν νότον ἐμπνέουσαν ἐμφράξας λοιμὸν ἔδοξεν ἐκκλεῖσαι τῆς χώρας. Videlicet Empedoclem cum animaduertiſſet grauem quendam, & peſtiferum auſtrum per montis ſciſſuram in campos, mitti obſtructa ea peſtem a loco auertiſſe. Quid porrò eſſet ἄπνους Empedoclis, quo ille vt Laertius & Sudas narrāt, dicebat hominem ſine pulſu & ſpiratione

ratione triginta dies ſeruari, a quoquam explicatum nō inuenio. Galenus ſanè lib. 6. de locis affect. cap. 5. meminit Heraclidis Pōtici libri, qui ἄπνους inſcriptus erat, vbi is, vt videre ē, affectiones explanabat, quibus aegri abſq. reſpiratione pulſu, aliove vllo motu reddebātur. In hoc itaq. libro forſan ab Heraclide monſtratum eſt, quid fuerit, nunquid medicamen, an potius (vt ego exiſtimo) morbus. vteri praefocatio vocatus, vel ipſi ſimilis. Quicquid ſit hoc certum puto apud Laertium non [Ἄπνουν igitur Heraclitus] ſed [Heraclides] nec, [abſq. ſtrepitu aut putrefactione] ſed abſq. ſpiratione, Ex Suda, & Galeno eſſe legendum; apud quem eundem Heraclidem, cuius Laertius meminit, ſignificari opinor. Quamquam etiam vbi Sudas habet ἄσιτον, & Laertius ἄσηπτον, legendum ἄσφυκτον, ex Galeno in loco citato certum habeam.

Plinij locus emendatus, Hippocratis locus à Plinio citatus, & explicatus. Cap. 15.

Apponam loci Pliniani non inutilem emendationem in quo explicando mirum eſt Hermolaum Barbarum doctiſſimum adeo inſigniter dormitaſſe lib. n. 16. cap. 20. ſic in omnibus fere codicibus ſcriptum reperitur. Harum generi non decidūt, oleae, palmae, lauro, myrto, cupreſſo, pinis, ederae, rhododendro, & quamuis herba dicatur ſabina rhododendrum, vt nomine apparet a graecis venit, Alij nerion vocarūt, alij rhododaphnon ſempiternum fronde roſae ſimilitudine caulibus fruticoſum. Putauit Barbarus rhododēdrum a Plinio herbam ſabinam dici, quod ſanè a veritate longe alienum eſt, quando rhododendrum, & ſabina multum differunt, ipſeq. Plinius lib. 24. cap. 11. dicit rhododendron tempore ſuo nomē latinum nō inueniſ-

ſe, quam

ſe,quam tamen Apuleius poſt Plinium lauream roſam vocauit. Itaq. ſic Plinianus contextus reſtituendus eſt hederae,rhododendro,& (quamuis herba dicatur) ſabinae. Rhododendrum vt nomine apparet; a Graecis venit.Nam Plinius vult dicere etiam ſabinae non decidere folia & quia de arboribus erat ſibi ſermo, iccirco addit ea verba (quamuis herba dicatur) deinde perſequitur rhododendri tractationem. Hunc vero locum etiam Melchior Guillãdinus herbariae rei,omniſq. eru ditionis vir peritiſſimus,ita ante me reſtituerat. Vt mihi carior,& certior eſſe debeat emendatio, quia in eandem cum uiro acri iudicio praedito ſententiam fortuna quadam inciderim. Ad haec Plinius lib. 38 cap. 5. ſcribit Hippocratem tradidiſſe non prandentium exta celerius ſeneſcere, uerum id remedijs non epulis ceciniſſe,quod multo utiliſſima ſit temperãtia in cibis. Hip pocratis ſimilem ſententiam nullibi adhuc inuenire mi hi licuit, niſi in 2. acutorum morborum uictus lib. ubi ſcriptum eſt eos,qui prandere conſueuerunt,ſi prandiũ demiſerint imbecillos fieri, ignauos praecordiorũ doloribus torqueri,ac ueluti ſuſpẽſa uiſcera gerere, quod etiam in libro de ueteri medicina fuſius dixit. Quem lo cum ſi Plinius nobis indicare uoluit, aliter quam fecerit Barbarus eius uerba erunt interpretanda, quod ſcili cet prãdiũ intermiſſum uoluerit Hippocrates ſecundũ Pliniũ ijs nocuiſſe, quia morbis detinebãtur,& curatio nis gratia temperatè uiuebant;non autem iis, qui ualetudine fruebantur, ac inter epulas quotidie uerſabantur,quibus alioquin utile erat a prandio abſtinere cum lautiſſime ferè ſemper coenarent. Niſi magis placeat (quemadmodum in lib. artis ueteris ſcriptum eſt)dicere. Aliis prandium conducere ob neceſſitatem, quia ſi non prandeant offenduntur, & non his qui aut ob uoluptatẽ, aut ob aliquem alium caſum alterutrũ faciũt.

Loci

Loci Hipp. reſtituti, & collati Lucretio Ariſt. locus reſtitutus, & alter deffenſus. cap. 16.

IN principio eius Hippocratis libri, qui περὶ γονῆς inſcribitur, haec leguntur verba. ἡ δὲ γονὴ τοῦ ἀνδρὸς ἔρχεται ἀπὸ παντὸς τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐν τῷ σώματι ἐόντος, ideſt viri ſemen ab omni humore corpori inexiſtente proficiſcitur, quae non paucam eruditis multis difficultatem peperere, non ſatis intelligentibus quomodo a quolibet humido ſecernatur ſemen: ſed cum ipſe legerim in vetuſtiſſimo Vaticani codice non ἀπὸ παντὸς ὑγροῦ, ſed ἀπὸ παντὸς ὑγιέος, ideſt, non ab omni humore, ſed ab omni ſana corporis parte: ita reſtituendum locum, atq. omnem ambiguitatem tollendam putaui, ratio eſt, quoniam inferius Hipp. non tantum ab omni humore, verumetiam a ſolidis, & mollibus partibus, tandemq. ab vniuerſo corpore ſemen emanare ſcribit. Ad haec Ariſt. i. de gen. anim. cap. 17. vbi aduerſus Hipp. non paruam habet de ſemine diſputationem monſtrat eius ſententiam fuiſſe (quod etiam alibi Hipp. ſenſiſſe reperitur) ſemẽ tantum a partibus integris nõ mancis, atq. deprauatis proficiſci, argumento, quod claudi (quãquam hoc non ſemper fieri vult Hipp.) ex claudis naſcantur, quoniam a partibus vitiatis ſemen non ducatur. Hipp. autem opinionem etſi Ariſtoteles ibi euertere omni ſtudio contendat, eam tamẽ aliquãdo in Prob. ſecutus videtur, ſicuti 14. ſect. quando reddens cauſſam cur venere vtentes reſoluuntur atq. debiliores reddun tur, idem ait quod Hipp. quoniam ſcilicet ex vniuerſo corpore ſemen profluit, & paucum ex multo nutrimento ſicuti τὸ ἄμυλον ἐκ τοῦ σταιτὸς, vt legit Gaza vel. μυελὸς ἐκ τοῦ στέατος, vt ego poſſe legi puto, ſiue (quod in 13. prob. ait) quoniam ſemen paruum quid exiſtẽs magnam vim habet, ſi quidem ex multo paucum cõflatur,

Theophraſtus 5. de cauſſis. Pli. cap. 7. ſcribit viti ſi medulla extrahatur, vuas abſq. acinis fieri, atq. eum euentum illis fauere, qui ſemen ab omni corporis parte duci putant, eandem Hipp. ſententiam veluti antiquam habuit Lucretius in 4. hiſce carminibus.

Ex homine humanum ſemen ciet vna hominum vis
Quod ſimul atq. ſuis eiectum ſedibus exit
Per membra, atq. artus decedit corpore toto
In loca conueniens neruorum certa

In eodem Hipp. de genitura libro haec ſcripta inueniuntur ἧσον δὲ πολλῷ ἥδεται ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ μίξει, πλείονα δὲ χρόνον ὁ ἀνὴρ, ideſt, multo minus in concubitu delectatur foemina, quàm vir, pluri autē tempore vir. Sed poſtrema in manuſcripto antiquo leguntur, πλείονα δὲ χρόνον ἢ ὁ ἀνὴρ, videlicet mulierē minus in coitu uiro delectari, ſed diutius ipſo perdurare in voluptate, quod veriſſimum eſſe ea ratio perſuadet, quoniā vir calidior (quicquid ſenſerit Parmenides) muliere exiſtens uelociores motus obtinet, quorum merito ardentius & citius deſideria ſua terminat; mulier uero ut eſt frigidior ad cuncta, atq. tardior, ſic in uoluptate finienda frigidiuſcule ſe habet, ac perdurat magis: id Meſ. Salina proſtitutae libidinis foemina ſatis aperte declarauit, quae & ſi centies in die uiro ſeſe commiſcuerat, potius tamē delaſſatam, quam ſatiatam ſe praedicabat. Ad hoc item alluſiſſe potuit Tireſias ille, qui iudex electus ad decernēdum Iouis ne, an Iunonis maior eſſet in concubitu voluptas, ſententiam tulit, uiros ardentius mulieres pertinacius, amare, atq. concumbere. Sic namq. Arabum opinio eſt intelligenda, quando maiorē mulieri, quàm viro voluptatem tribuunt: ſcribit ibidem Hippocrates, ex quacunq. corporis uiri parte plus prodierit in genituram, quàm mulieris; quod partus ille magis patri adſimilabitur: Vndecunq. vero a corpore mulieris plus

venerit

venerit,mulieri ſimilior euadet. Quam ſententiam, ſicut & quamplurimas eius libri alias Lucretius, qui primus rerum naturas Romana lingua explanauit,ac plurima ab Epicuro,Democrito, & Hippocrate mutuatus eſt hiſce verſibus explicuit.

Semper enim partus duplici de ſemine conſtat,
Atq. vtri ſimile eſt magis id quodcunq. creatur,
Eius habet plus parte aequa quod cernere poſsis,
Siue virum ſuboles, ſiue eſt muliebris origo.

Porro in lib. de natura pueri, quem eſſe ueluti partem quandam libri de genitura facile ex fine vnius, & alterius principio colligitur,ſcriptum eſt, ἤν τι γυνὴ ἐν γαςρὶ ἔχουσα νόσημα ἔχῃ μὴ συγγενὲς ἐν τῇ λοχίῳ καθάρσει, ἀπόλλυται, vbi cum obſcurum ſit quid ſibi uelit, μὴ συγγενὲς clarum euadet ſi quemadmodum in manuſcripto antiquo legitur,in hunc modum reſtituatur, μὴ συγγενὲς ἐὸν τῇ λοχίῳ καθάρσει, qui enim morbi a familiaribus puerperio perturbationibus ualde diuerſi contingunt lethales fere ſunt, quod neceſſarium ſit aliquam magnã adeſſe cauſſam,quae morbũ inducat,nec a naturalibus purgationibus uincatur,quaeve & purgationum moleſtiis, & partus laboribus adiecta malorum prauam ſocietatẽ gignat. Addam hanc coronidem, illud eueniſſe libro de natura pueri,quod multis aliis Hippocratis commẽtarijs cõtigit,qui trãſmutati,imminuti, atq. aucti ſunt, uel prioribus illis ſeculis, quando circa libros homines negligentiores erant,uel quando Hadriano imperante a Capitone,& Dioſcoride in unum collecti ſunt. Nam praedicto libro apud me compertum eſt totam eam partem importune interſertã fuiſſe, ubi longo ſermone de cauſſis diſſeritur, quibus terra, & aquae nonnullae hieme calent, aeſtate frigent;quandoquidem neq. praeſenti materiae quicquam fere conuenit, nec ullo modo ei diſputationi aptari poteſt, quam de augumento planta

Gg 2 rum

rum tã in ſupernis,quàm in infernis partibus inſtituit. Itaq. uidebunt eruditi an tota ea tractatio ſit ex eo loco tollenda ,atq. in librum de aer aq. transferenda in eã ſcilicet partem,quae olim lib. de uulneribus capitis ma le interiecta conſpiciebatur, Athenaeus 7. Dipnos refert Ariſtotelem in lib. περὶ ζωϊκῶν ſcripſiſſe piſcem aſellum ſolum inter animalia cor in uentriculo habere:quã rem ex anatome falſam eſſe probare conati ſunt Rondeletius,& Saluianus. Ego autem cum intelligam hoc fieri non poſſe,ut cor ibi ſit,ubi cibi coquuntur, Philoſophum adeo ſtupidum fuiſſe,vt hoc uerum putaret, nunquam crediderim; iccirco ſi id unquam ſcripſit Ariſtoteles,nil aliud ſignificare uoluit, quam immenſam eius animalis uoracitatẽ, magnamq. ſtomachi reſpectu cordis amplitudinem; ſicuti namq. eos qui uentrem fere non habent prominẽtem dicimus in dorſo illum gerere: ſimiliter piſcem qui magnum ſtomachum haberet, cor puſillum,dixit Ariſtoteles cor in uentre habere.Clemens Alex. 2. Paedagogi cap. 1. uoraces inquit, & eos qui mentem in uentre infodiunt aſſimilari aſino piſci, quem Ariſtoteles dicit,ſolum ex alijs animalibus cor in uentre habere.

Quoties ueteres in die manducarent. *Cap.* 17.

INter doctos diu fuit nõ parua quaeſtio ſemel ne in die tãtum,an ſaepius veteres manducarent.M. Antonius Muretus uir elegãtiſſimus,& doctiſſimus in hoc laborauit, ut etiam quater in die manducaſſe interdum probaret; in quo certe non fefellit. Attamen ego hanc rem ſic ſtatuendam exiſtimo. Graecos, & praeſertim Hippocratis tempore nullam hiuſce conſuetudinis legem firmam habuiſſe; ſed multos ter, plures ſemel, plurimos bis cibum ſumere conſueuiſſe; ut

Cardanus omnino deridendus videatur. Qui quod tē-
pore Hippocratis ter,& plus ederent;totidem etiam ca-
caſſe in com.in ſecund.prognoſ.ſcripſit.Id autem clariſ
ſima Hippocratis auctoritate confirmatur, qui in 2. de
rat.vict.in acut.morb. ubi ſanorum hominum conſuetu
dines multis verbis exponit, ſic loqtur ἐπεὶ καὶ τοῖσι δὶς
σιτεομένοισι τῆς ἡμέρης καὶ τοῖσι μονοσιτέουσιν αἱ ἐξαπιναῖοι με
ταβολαὶ βλάβας, καὶ ἀῤῥωστίην παρέχουσιν. καὶ τοὺς μέν γε μὴ με
μαθηκότας ἀριστᾶν εἰ ἀριστήσουσιν, εὐθέως ἀῤῥώστους ποιεῖ καὶ
βαρέας ὅλον τὸ σῶμα καὶ ἀσθενεῖς. καὶ ὀκνηρούς. ἢν δὲ καὶ ἐπιδει
πνήσωσιν, ὀξυρεγμιώδεας. i. Quippe ſiue bis, ſiue ſemel
duntaxat in die,quis cibum accipere ſolitus eſt,ſi ſubito
conſuetudinem mutauerit,noxam,imbecillitatemq. ſu-
bibit. Etenim prandium aſſumens, qui id non conſue-
uit, protinus imbecillus,grauis, aegrotus, ſegnisq. red-
ditur. Et paullo poſt ſic ſcribit, καίτοιγε πολλοί εἰσιν οἱ εὐ
φόρως φέρουσιν τρὶς σιτεόμενοι τῆς ἡμέρης ἐς πλῆθος, οἳ ἂν οὕ-
τως ἐθισθῶσιν. ideſt. Quamquam ſunt nonnulli quibus
nihil moleſtiae affert, ter in die cibo repleri,praeſertim
ſi ita educari conſueuerint. Ex quibus,& alijs multis eo
in loco ſcriptis facile colligitur, mores hominum grae-
corum in comedendo diuerſos fuiſſe. Quod uero Pla-
to miratus ſit Siculos atq. Italos bis in die impleri ci-
bis,ita plane intelligendū eſt quod rari eſſent, qui uſq.
ad ſatietatem quotidie bis cibum caperent,cum Hippo
crates ibidem ſcribit. ἔτι δ᾽ ἂν μᾶλλον, πονήσειεν ὁ τοιοῦτος,
εἰ τρὶς σιτέοιτο τῆς ἡμέρης ἐς κόρον. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ πλεονάκις.
ideſt, Maiori tamen moleſtia afficietur is: qui ter eadē
die ad ſatietatem vſq. cibum ingeſſerit, ac multo magis
ſi crebrius etiamnū aſſumpſerit; Vbi ſatietatem ciborū
frequentatam in die eadem maxime obeſſe docens, mo
net quoq. non fuiſſe hanc eorum hominum conſuetu-
dinem; quod ſimiliter innuit Ariſtoteles in probl. vbi
medicos concubituris praecipere ſolitos, vt parce veſpe-

re

re manducarent,ſcribit: Sed clarius hoc teſtatum fecit Plutarchus,qui 8. ſympoſ. 6.tradit olim infames fuiſſe, qui ante coenam quicquam edebant, quemadmodum etiam Hippocrates in lib. de aer, aq. & loc. pranſores infamia notatos ait. Immo ibidem a Plutarcho notatū eſt *ἀκρατισμα*, & *ἄριστον*, ſiue ientaculum, & prandiū idē ueteribus ſignificaſſe, atq. alterum dictum eſſe *ἀπὸ τοῦ ἀκράτου*. i. a mero, quod ſolū cū pane ueteres mane ſumebāt; uel *ἀπὸ τῆς ἀκρασίας*. i. ab incōtinētia qua notabātur id faciētes; alterum uero quaſi *ῥᾶστον*. ideſt facilimum, quod faciliter pararetur, vt ex his omnibus colligatur quam rariſſimos fuiſſe Graecorum, qui pluries in die cibis implerentur, quāquā multi etiam ter eſitarēt. Ceterum Romanos ita aſſueuiſſe puto, vt ſcilicet maior hominum pars ſemel ſaturarentur, atq. id veſpere, mane vero aut modicum quid, aut nil omnino ſumerent; rariſſimi ter eſitarent. Quod certe Horatij, Martialis, & aliorum, qui Romanos mores poſteris tradiderunt, probare poſſem ſcriptis; ſed vnum Galeni teſtimonium mihi ſat erit. Qui in lib. de tuend. val. 5. ſenes nutriendi rationem exponens, ſatius eſſe ducit illos ter cibum ſumere atque illud factitaſſe Antiochum medicum, ac Telephum grammaticum monſtrat, quaſi hoc praeter communem aliorum viuendi morem eſſet. In 6. quinetiam cuiuſdem tractationis lib. eorum victus rationē docēs, qui negociis diſtricti ſunt, cōſiderari mandat melius ne ſit in die ſemel, an bis comedere; atq. hoc ex conſuetudine diffiniri debere, quaſi certo ſciret homines Romae (nam in lib. illo ad Romanos, vt plurimum ſermonem habere certum eſt) modo bis, modo ſemel comedere, rariſſime vero ter, vt etiam ex Cornelio Celſo in principio librorum ſuorū de medicina intelligere poſſumus, nec non ex Plutarcho, qui in loco nuperrime citato, ſcriptum reliquit priſcos Romanos moderate prandere ſeorſim

orſim,cum amicis vero coenare cōſueuiſſe. Ideoq. coenam quaſi κοινὴν, id eſt communem ab ipſius appellatā eſſe.Quod vero de ientaculo, & comeſſatione, à Latinis auctoribus memoriae mandatum eſt. ſic accipio pueros ferè ſolos ipſo vſos perinde ac hodie,vbiq. fere gentium hoc vſurpatum eſt, vt pueri ſummo mane ſemper aliquid cibi capiant,ea propter in Curculione Plautus facit Phedromum adoleſcentulum Veneri ientaculum vouere;ſimiliter,& in Truculēto Phroneſium meretrix ſic ait. *non nouiſti obſecro.*

Qui illic apud me erat huius pater pueri, ille eſt, uſque ad ientaculum.

Iuſsit ali.

Idem ſignificauit Martialis lib.14.hoc diſticho.

Surgite iam pueri uendit ientacula piſtos.

Criſtatae quae ſonant undique lucis aues.

Praeter pueros, ſenes tantum valetudinis gratia vtebātur ientaculo,nullos alios vnquàm vſos puto;quod ſi aliqui erant,qui vterētur protinus,tamquā incontinentes notabantur: ita quoq. de merenda apud Afranium, & alios, quae erat,vt Nonius docet, cibus poſt meridiem ſumptus,cenſeo dicendum ſicuti & illos non parua infamia affectos exiſtimo, qui comeſſationes ſeu cibos poſt coenam ſumebant, atq. comeſſatores nomine indecoro vocabantur;vt non mirum ſit, Clementem Alexandrinum in 2. Pedagogi vehementer in pueris quoq. prandiola,coenas,epulas,atq. merēdas,quae omnia ἀγάπας id eſt,charitates aliqui appellabant damnaſſe; Quemadmodum pariter mirum alicui videri nō debet, ſi Aulus Vitellius Imperator luxurioſiſſimus, & incontinentiſſimus,epulas ſuas ſaepe trifariam, interdum quadrifariā diſperciebat in ientaculum,prandium, coenam, vt comeſſationem,quibus omnibus,ſicut ait Suetonius, vomitandi conſuetudine ſufficere poterat.

De

De Triſſana, & aqua hordei Arabum. *Cap.* 18.

EX hordeo Achilleio ab Hippocrate.3. de morbis & Ariſtophane vocato hoc eſt magno, & optimo, ut in linguis exponit Galenus, atque etiam Theophraſtus.3. de communis plant. cap.17.8. de hiſt. cap.4. apud veteres Graecos, & Latinos primo factos inuenio panes (quamquã Athenaeus hunc panem deterrimum omnium hordeaceorum facit) Graecis olim in maximo precio habitos, Romanis uero, vt Plinius lib.18. refert damnatos, ob id ſeruis, & gladiatoribus alẽdis deſtinatos; Hos panes μάζαν apud Veteres, & praeſertim Hippocratem fuiſſe puto, & ſi Erotianus Mazam apud Hippocratem factam putet ex omni farina cum oximelle, aut poſca, aut mulſa, aut aqua. Far quoq. efficiebatur atq. id erat hordeum inciſum, quod etiam in vſu habebatur, praeſertim alendis cohortalibus auibus, vt habemus apud Columellam lib.8.Cap.4.5.11.atq. Palladiũ lib.1.cap.28. Fiebat, & farina, quae aquae cocta puls appellabatur, & interdum lacte miſcebatur. quemadmodum meminit Galenus lib.de attenuante vict.cap.6. De hac ſcribit Plinius eam Graecis ignotam fuiſſe, efficiebatur quoque polenta ἄλφιτος a Graecis nuncupata, quam Plinius auctor eſt Romanis olim ignotam, apud Graecos vero celebratam extitiſſe, nẽpe qua ipſi milites ſuos alerent in hoc a Romanis damnati. Conſtabat haec uariis modis, ſed laudatiſſima ex recenti hordeo modice frixo, deinde molis fracto, & poſt aqua perfuſo, ac cocto. Fiebat praeterea ptiſſana, quãquã ptiſſanam etiam ex oryza & tritico fieri conſueuiſſe memorant Horatius.2.ſer. Galenus 1.de alim.facul. & Plinius lib.18. Fiebat ultimo aqua, de qua apud Arabas Auicennã Auerroem, & alios celebris eſt mentio, quamquã ſub nomine aquae hordei ptiſſanam quoq. complectantur Arabes

apud

apud graecos vero,& latinos, nunquam fere habeatur mentio aquae hordei niſi ſub nomine cremoris ptiſſanae. Igitur alijs omiſſis de ptiſſana, & aqua ordei verba faciam, quoniam de his medici in primis agunt. Ptiſſanam inuenio apud graecos atq. latinos ſcriptores fuiſſe nomen rebus multis commune. Nam primo omnia frumētacea deglubata, ac piſtillis decorticata ptiſſanae appellatione, vocata inuenio, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, quod eſt pinſere, vel decorticare; ſic enim legimus apud Galenũ 1. de alim. facult. 6. & 9. ptiſſanam ex chondro, quae erat ſpecies Zeae, δίκοκκος nec non triticeam, de qua etiã habetur mentio apud Hippocratem, in lib. περὶ παθῶν, qui maior de morbis apud Herotianum inſcribitur, & Ariſtotelem primo probl. 38. Plinius autem lib. 18. cap. 17. mentionem facit ptiſſanae oryzae, de qua loquens Horatius 2. ſer. dixit vas ptiſſanarium oryzae. Columella quoq. lib. 2. cap. 7. videtur demonſtraſſe, quod ex ſemine quoq. lini, ſicut ex hordeo fieret ptiſſana. Dicebatur ſecundo ptiſſana, de omnibus his non ſolũm crudis, & deglubatis, ſed etiam coctis aqua veluti monſtrat Plinius loco citato, & Galenus 8. meth. & 7. cap. 6. vbi docet parandum eſſe chondrum coctum inſtar ptiſſanae. Tertio dicebatur proprie de hordeo, vel decorticato ſolum, atq. deglubato, ſicut monſtrare videtur Pollux, de quo Martialem locutum puto, quando 12. lib. ſcripſit in Panicum.

Frumentum, milium, ptiſſanam, fabamq. ſolebas vendere.

Et de quo loquitur Conſtantinus lib. 17. vbi pro curatione doloris capitis boum laudat ptiſſanam crudam, vel etiam de hordeo decocto. Ptiſſana vero ex hordeo decocto apud Galenum lib. de ptiſſana ita efficiebatur: hordeum mundatum, decorticatum, integrum non cõtuſum, vt monet Galenus loco citato, & Auerroes 5. col lect. 31. in aquae puriſſimae ponebatur 10. partibus,

apud Conſtantinum lib. 3. Geopon. atq. Paullum Aeginetam lib. 1. cap. 78. quindecim, atq. ſic ad ignem maxime ebulliebatur quouſq. hordeum intumeſceret, deinde ad lentum ignem coquebatur, quouſq. totum hordeum colliqueſceret, atq. aqua illa ſucculēta euaderet. Sicq. ptiſſana ſimpliciter, ptiſſana hordei, ptiſſana tota, ptiſſana non colata apud veteres appellabatur; quemadmodum ſcribit Gal. 1. de acut. 26. 28. 1. de alim. 9. vbi etiam dicit coquos ſaepe conſueuiſſe ptiſſanā haud tantum coquere, quantum erat neceſſe. Quod ſi haec ptiſſana percolabatur ſacculo, vel ſtamine, ita vt pars ſucculenta remaneret, terreſtrior uero, & lignoſior abijceretur iam non amplius ſic uocabatur, ſed ptiſſana colata, vel πτισάνης χυλὸς, ideſt ſuccus ptiſſanae nuncupabatur, ita quod apud Galenum duplex tantum erat ptiſſana hordeacea, non colata, ſiue tota: & colata, vel ſuccus hordei (hordeatam uocant Itali) & haec ē illa aqua hordei, in quam dicit Auicennas ingredi de corpore hordei. Eſt tamen ſciendum, ut habemus a Galeno in lib. de ptiſſana, & ab Auicenna fen. 1. quarti. Veteres quando in ptiſſana requirebant uim abſterſoriam conſueuiſſe eam parare ex hordeo non decorticato, quod docet Gal. lib. de ptiſsana, & 1. de alim. facult. cap. 9. Atq. de huiuſmodi ptiſsana loquitur Plinius lib. 22. cap. 25. ubi dicit. Ptiſſanae, quae ex hordeo fit, laudes uno volumine condidit Hipp. quae nunc omnes in Alicam tranſeunt, contra quanto innocentior eſt halica. Hipp. tantum ſorbitionis gratia laudauit, quoniam lubrica ex facili hauriretur, quoniam ſitim arceret, quoniam in aluo non intumeſceret, quoniam facile redderetur, & aſſuetis hic cibus in febre bis die poſſet dari, tātum remotus ab iſtis (diatritarios a Galeno damnatos, qualis fuit Theſsalus intelligit) qui medicinam fame exercent. De hac eadem loquitur Galenus, quando

Hipp.

Hipp. commendationem ptiſsanae, quam habet 1. de acut. 28. & per totum librum exponit. Condiebatur autem ptiſſana varijs modis, modo aceto, pipere, melle, ſapa, cimino, amy. modo alijs; peſſimus omnium iudicabatur ille; quando parum coquebatur, & ſapa, vel melle, & cimino miſcebatur, potius ait Gal. 1. de fac. alim. cap. 9. cyceon appellandus, (erat enim cyceon, vt notat Erotianus, potio farinae commixta, vel, vt Gal. docet 6. Epid. com. 6. tex. 5. Homerum ac Hippocratem vſurpaſse, mixtio cibi & potus: necnon polentae, & vini) quàm ptiſana; de qua locutum puto Heſychium, quando ptiſanam dixit eſse Cyceonem, & etiam Apicium Opſodaedalum in 4. vbi condituram ptiſanae recenſet. Nos certe melius eam lacte ſeminum melonum, vel amygd. dulcium, & ſaccaro condimus. Praeter hãc ptiſanã apud latinos, & arabas fiebat aqua, ex hordeo tam decorticato, quàm nõ decorticato, & eſt illa in quã dicit Auicennas nil de corpore hordei ingredi. Accipiebatur pars una hordei electi, & emundati, aquãe partes 20. ac bulliantur quouſq. pars quinta remaneret, deinde colabatur atq. exprimebatur; abiecto hordeo ſola aqua expreſsa reſeruabatur pro vſu. Hanc Celſus cremorem ptiſanae dixit libro 3. capit. 7. & alio in loco, vbi inuicem vini cremorem ptiſanae dat. Vnde patet omnes Galeni interpretes hallucinatos, ubi χυλὸν πτισάνης transferunt cremorem ptiſſanae cum transferre deberent ſuccum, quoniam cremor ptiſſanae apud latinos eſt aqua hordei expreſſa. non ſuccus ipſius ſubſtantiae hordei, ut apud Galenum. Nec me latet apud Arabas extitiſſe diuerſas menſuras in facienda aqua hac, quando Auicennas, Meſues, & Auerroes praedictam moſtrarunt. Auenzoar uero, & Halliabas aliam. Sed hoc euenit pro ut magis, uel minus nutrientem, ac refrigerantem eam reddere ſtudebant. Itaque ſi quando

do placebit parare hanc aquam pro aegrotis, eamq. magis nutrire optabitur, curandum erit, ut multa portio hordei apponatur, ueluti octaua, aut decima, ac multum bulliat; ſin magis curae erit refrigeratio; paucior erit hordei portio, ut uiceſima, atq. non tamdiu bullietur. Ceterum quam ex farina hordei aqua coctam fieri conſueuiſſe monet Auicenna, non uideo in uſu fuiſſe apud Graecos, puto tamen ipſam Latinos habuiſſe, atq. hanc fuiſſe eam, quae Romae publice uendebatur, ſub nomine polentae, de qua etiam mentio eſt apud Gal. 1. de ali. facul. 9. & lib. de atten. uict. 6. quãquam etiã fieri poteſt, ut ptiſſana appellaretur, quam ex pluribus rebus, ut tritico Oryza parari conſueuiſſe iam diximus.

FINIS.